

ОБЛОЖКА

**«Рухани жаңғыру» бағдарламасының
негізгі аспектілері»**

**социологиялық зерттеудің
нәтижелері бойынша аналитикалық
баяндама**

Астана, 2018

«Рухани жаңғыру» бағдарламасының негізгі аспектілері» / – Астана: «Жастар» ҒЗО, 2018. – 182 б.

Берілген баяндама «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында қазақстандық жастардың құндылықтары мен құндылықтық бағдарларының эмпирикалық әлеуметтік зерттеулерінің нәтижелерінен тұрады. Зерттеу Қазақстан Республикасының Қоғамдық даму министрлігінің тапсырмасымен «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығының жанындағы «Рухани жаңғыру» құндылықтарын жастар ортасында енгізу орталығымен» 2018 жылдың екінші жартыжылдығында жүргізілді.

© «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы, 2018

«Основные аспекты программы «Рухани жаңғыру» /– Астана: НИЦ «Молодежь», 2018. – 182 с.

Данный доклад содержит результаты эмпирического социологического исследования ценностей и ценностных ориентаций казахстанской молодежи в контексте программы «Рухани жаңғыру». Исследование было проведено во втором полугодии 2018 года «Центром внедрения ценностей «Рухани жаңғыру» в молодежной среде», функционирующий при Научно-исследовательском центре «Молодежь» по заказу Министерства общественного развития Республики Казахстан.

© Научно-исследовательский центр «Молодежь», 2018

МАЗМҰНЫ

1 бөлім. «Рухани жаңғыру» бағдарламасының негізгі аспектілері бойынша әлеуметтік зерттеу бағдарламасы.....	5
2 бөлім Қазіргі заманғы қазақстандық жастардың құндылық бағдарларының құрылымын әлеуметтанулық зерттеу әдістемесі мен әдістері.....	13
3 бөлім. Өмірді қабылдау және жастардың негізгі өмірлік құндылықтары.....	19
4 бөлім. Отбасылық құндылықтар.....	25
5 бөлім. Этносаралық қатынастар және дін.....	30
6 бөлім. Мәдени-адамгершілік даму.....	37
7 бөлім. Салауатты өмір салты.....	44
8 бөлім. Саяси құндылықтар, тілдік ахуал.....	46
9 бөлім. Негізгі қорытындылар.....	58
Қосымша.....	65

1 БӨЛІМ «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ НЕГІЗГІ АСПЕКТІЛЕРІ БОЙЫНША ӘЛЕУМЕТТІК ЗЕРТТЕУ БАҒДАРЛАМАСЫ

1.1 ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМ

1.1.1 Мәселелік жағдайдың сипаты

Қазіргі таңда қазақстандық қоғам әлеуметтік-экономикалық, мәдени және дүниетанымдық салаларда өзгерістерді бастан кешуде, бұл әлеуметтік институттардың нәтижесі ретінде, халықтың құндылықтарына әсер етеді. Бұл өзгерістер ең алдымен сезімтал әлеуметтік топ болып табылатын жастарға зор ықпал етеді, бұл олардың ұлттық сәйкестендіру, патриоттық сезімге қатынастары, негізгі құндылықтар, гендерлік ұстанымдар мен өзге де өмірдің басты жақтарынан көрініс табады.

«Рухани жаңғыру» бағдарламасын жүзеге асыру мемлекеттік институттардың алдағы уақытта орындайтын басты міндетіне айналды. Қазіргі заманғы жастар жаңғырып жатқан Қазақстанның басты стратегиялық ресурсы болып табылады. «Рухани жаңғыру» бағдарламасын өрлетуге бағытталған шараларға қарамастан, қазақстандық жастардың көпшілігі «қоғамдық сананы жаңғырту» бойынша жалпыұлттық бағдарламаның мақсаттары мен міндеттері туралы нақты көріністі елестете алмайды. Жастардың «Рухани жаңғыру» бағдарламасы туралы білімдері жалпы, таяз көріністерімен шектеліп қалған. Мұндай жағдайда «Рухани жаңғыру» бағдарламасын жүзеге асыру мен жастар арасында тарату туралы кешенді зерттеулер өткізу қажеттігі арта түседі. Бұл «Рухани жаңғыру» туралы жастардың ақпарат қабылдау үрдісіндегі белгілі бір заңдылықтар қатарын анықтауға мүмкіндік береді, болашақта бұл білім жалпы халық арасында, соның ішінде жастар арасында «Рухани жаңғыру» құндылықтарын тарату бойынша оңтайлы стратегияны құруға септеседі. Қоғамдық сананы оңтайландыру үшін жалпы халық пен, әсіресе, жастар арасында қазіргі таңда қалыптасқан құндылықты бағдарлардың барынша толыққанды талдауын өткізу қажет.

Қоғамның ағымдағы үрдістерін тиімді басқару үшін мемлекеттік құрылымдар оларды уақытылы зерделеуі қажет. Қазақстандық қоғамда болып жатқан құндылықты өзгерістер әлеуметтік үрдістердің маңызды аспектілері болып табылады. Осыдан шығатыны, кез келген қоғамның құндылықтарын зерделеу академиялық тар шеңбер үшін ғана ғылыми қызығушылық тудырып қоймай, мемлекеттің әлеуметтік үрдістерін басқару аясында маңызға ие. Берілген зерттеуде негізгі сауал «Рухани жаңғыру» бағдарламасы тұрғысынан жас қазақстандықтардың негізгі құндылықтарын анықтауға арналған. Қоғамдық сананы жаңғыртуға бағытталған «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бағдарларын жүзеге

асыруға байланысты жастардың бағдарламаның басты бағыттары, оның негізгі қағидаларын қабылдауға дайындығын анықтау қажет.

1.1.2 Мақсаты: «Рухани жаңғыру» бағдарламасы тұрғысынан жас қазақстандықтардың негізгі құндылықтарын анықтау.

1.1.3 Міндеттер:

- жас қазақстандықтардың басты құндылықтарын анықтау;
- жастардың этносаралық қатынастарға ашықтық дәрежесі мен этносаралық қарама-қайшылық деңгейін анықтау;
- жастардың күнделікті өмірдегі танымдық қызығушылықтары, мәдени бос уақыт өткізу практикаларын анықтау;
- жастардың жемқорлыққа қатынасын талдау;
- жас қазақстандықтардың патриоттық сезімдерінің қалыптасу деңгейін анықтау;
- «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясындағы жобалар жайлы жастардың хабардар болу деңгейін анықтау;
- жастардың еңбек пен салауатты өмір салтына қатынасын анықтау;
- жастар ортасында «Рухани жаңғыру» құндылықтарын тарату мен жастардың рухани-адамгершілік тәрбиесі бойынша практикалық ұсыныстарды әзірлеу.

1.1.4 Зерттеу гипотезасы:

1. Қазіргі заманғы қазақстандық жастар өздерінің жастық ерекшеліктері мен өз отбасыларындағы отбасы мүшелерімен жағымды қарым-қатынастарына қарай өз өмірлеріне оң баға береді.

2. Жас қазақстандықтар үшін дәстүрлі құндылықтар мен білім, жеке материалдық әл-ауқат пен қоғамдық таным кіретін мәртебе басты құндылықтар болып табылады.

3. Жастардың қазіргі заманғы қазақстандық отбасы туралы көріністерінде бірге тұрушылық, түсік тастау мен ажырасуға теріс қатынас байқалатын дәстүрлі құндылықтар басымдылыққа ие.

4. Қазақстан жастарының көпшілігі өзге этникалық топтармен қарым-қатынаста толеранттықтың жоғары деңгейімен сипатталады. Дегенмен неке серіктесін таңдаған кезде, жастар эндогамдық ұстанымдарды ұстанады, бұл, өз кезегінде, Қазақстандағы этносаралық некелердің көбею ықтималдығын азайтады.

5. Жас қазақстандықтардың діншілдік деңгейін орынды деп бағалауға болады.

6. Жастардың мәдени бос уақыт өткізу қызметінің негізі ретінде енжар уақыт өткізу басымдылыққа ие. Бос уақыт өткізудің танымал түрлері: Интернеттегі виртуалды тілдесу, теледидар көру мен сауықтыру орындарына бару (кино, кафе, бар және т.б.). Жастардың мәдени-танымдық және сауықтыру орындарына бару қарқыны білім деңгейі, әлеуметтік орны, тұрғылықты мекен-жайына байланысты.

7. «Рухани жаңғыру» бағдарламалық мақаласы туралы жастардың хабардар болу деңгейін төмен деп бағалауға болады. Хабардар болғандардың көпшілігі мемлекеттік қызмет қызметкерлері, студенттік жастар мен білім беру секторының қызметкерлері болып табылады.

1.1.5 Зерттеу объектісі мен пәні

Зерттеу объектісі – 14 пен 29 жас аралығындағы Қазақстан Республикасының жастары, әлеуметтік-жас шамасына қарай іріктелген, қоғамда өзінің жас шамасымен және мәртебесімен ерекшеленетін топ.

Зерттеу пәні – «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясындағы қазақстандық жастардың құндылықтары.

1.1.6 Негізгі ұғымдар интерпретациясы

Мемлекеттік жастар саясаты – жастарды қолдауға бағытталған және мемлекет жүзеге асыратын әлеуметтік-экономикалық, саяси, ұйымдастырушылық және құқықтық шаралардың жүйесі.

Бос уақыт – жұмысқа, қандай да бір істерге кетпеген уақыт. Бос уақыт адамдардың қолданатын тауарлары мен қызметтеріне қосымша болып табылатын қажеттілік (utility) қызметтеріне кіреді.

Қазақстандық сәйкестік – қазақстандықтардың өздерін ортақ мемлекеттің – Қазақстан Республикасының бірыңғай халқы мен азаматтары ретінде сезінуі.

Бәсекеге қабілеттілік – басқалармен салыстырғанда бірдеңе ұсына алу мүмкіндігі, бұл тек материалдық өнім ғана емес, білім, қызметтер, интеллектуалдық өнім, еңбек ресурсының сапасы.

Мәдениет – адамдардың біртұтас тобы үшін ортақ болып табылатын және ұрпақтан ұрпаққа берілетін игерілген жүріс-тұрыс.

Білім культі – білімге табыстың басты факторы ретінде ұмтылу.

Жастар – он төрт пен жиырма тоғыз жас аралығындағы Қазақстан Республикасының азаматтары.

Ұлттық сәйкестік (ұлттық сана-сезім) – адамдардың өзін белгілі бір этносқа немесе ұлтқа тиістілігін сезінумен байланысты адамның сәйкестігін құраушыларының бірі. Ұлттық сәйкестік ұлт пен азаматтық түсініктеріне барабар емес, бірақ олар оған қатты ықпал ететін факторлар болуы мүмкін.

Ұлттық мәдени код – биологиялық ағзалардың гендерінде олардың даму бағдарламасы жазылған сияқты мәдениеттің басты құндылықтары мен санаттарында мағыналық ортаның құрылымдану қағидалары мен әлеуметтік қызметтің биологиялық бағдарламаларының матрицасы ұсынылуы қазіргі заманғы әлеуметтік теорияда жалпымен қабылданған көрініске айналды.

Қоғамдық сана – бұл қоғамдық өмір көрініс табатын рухани құндылықтар, қағидалар, көзқарастар, идеялар, құндылықтар, білім мен адамдардың көңіл-күйінің жиынтығы ретінде орын табатын тұтас

рухани құбылыс. Қоғамдық сананың негізгі формалары – ғылым, философия, өнер, адамгершілік, дін, саясат және т.б.

Патриоттық – Отанға деген махаббат, өз елін мақтан тұту, оны білу, тану мен жақсарту ұмтылысы.

Прагматизм – өздерінің ұлттық және жеке ресурстарын нақты білу, олардың экономикалық тұтынуын, өз болашақтарын жоспарлай алу. Прагматизм ысырапшылдыққа, астамшылдық пен көзбояушылыққа қарсы ұғым. Қазіргі заманғы мәдениет – бұл астамдық емес, рационалдық, ұстамдылық мәдениеті, жеткізу мәдениеті.

Діндарлық – сана деңгейінде діни және/немесе тылсым күштерге сенім мен табыну, діни және діни емес саладағы жүріс-түріс пен қатынас арқылы көрініс табатын индивид немесе топтың сапасы.

Құндылық – тұлғаның өмірлік қызметінің қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін пәндер, мақсаттар немесе құралдар ретінде қарастырылатын материалдық және рухани игіліктер пен идеялардың жиынтығы ретіндегі салыстырмалы түрде тұрақты, айрықша қатынас.

Құндылықтық бағдарлар – стратегиялық өмірлік мақсаттар мен жалпы дүниетанымдық бағдарлар ретінде танылатын құндылықтардың адам санасында бейнеленуі.

2. ЗЕРТТЕУДІҢ ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМІ

2.1 Іріктелген жиынтық көлемі

Іріктелген жиынтық көлемі 2 000 респондентті құрайды. Әлеуметтік зерттеу жүргізілетін аумақ Қазақстан Республикасының барлық өңірлері мен республикалық маңызы бар Астана және Алматы қалаларын, 14 облыстық орталықты, сонымен қатар ауылдық елді мекендерді қамтиды. Зерттеуде стратификацияланған көп сатылы іріктеу амалы қолданылды.

Бастапқыда, облыс және республикалық маңызы бар қалалардың халық саны негізінде іріктеу көлемі елдің 16 өңірі бойынша анықталды. Әрі қарай әрбір өңір бойынша қалалық және ауылдық елді мекендер бойынша іріктелетін көлем анықталды.

1-кесте. Жоба бойынша іріктелген жиынтық, адам

	Барлық тұрғын			Қалалық тұрғындар			Ауылдық тұрғындар		
	Екі жыныс	Ерлер	Әйелдер	Екі жыныс	Ерлер	Әйелдер	Екі жыныс	Ерлер	Әйелдер
Қазақстан Республикасы	2000	1013	987	1131	553	578	869	446	423

	Барлық тұрғын			Қалалық тұрғындар			Ауылдық тұрғындар		
	Екі жыныс	Ерлер	Әйелдер	Екі жыныс	Ерлер	Әйелдер	Екі жыныс	Ерлер	Әйелдер
Ақмола облысы	76	40	36	34	17	17	42	23	19
Ақтөбе облысы	98	61	37	61	31	30	37	19	18
Алматы облысы	209	109	100	45	22	23	164	86	78
Атырау облысы	69	36	33	31	15	16	38	20	18
Батыс Қазақстан облысы	70	36	34	35	18	17	35	18	17
Жамбыл облысы	123	63	60	47	25	22	76	38	38
Қарағанды облысы	144	74	70	113	55	58	31	16	15
Қостанай облысы	91	46	45	47	23	24	44	24	20
Қызылорда облысы	91	47	44	38	19	19	53	27	26
Маңғыстау облысы	75	38	37	28	14	14	47	24	23
Оңтүстік Қазақстан облысы	356	183	173	156	78	78	200	100	100
Павлодар облысы	74	38	36	51	25	26	23	12	11
Солтүстік Қазақстан облысы	53	28	25	24	10	14	29	15	14
Шығыс Қазақстан облысы	136	70	66	85	42	43	51	27	24
Астана қ.	116	56	61	116	53	63	-	-	-
Алматы қ.	218	101	117	218	103	115	-	-	-

* ҚР ұлттық экономика Министрлігінің статистика жөніндегі Комитетінің 2018 жылдың қаңтарындағы деректері бойынша

Берілген зерттеуде бақылау бірліктерін іріктеу бірнеше сатыда жүзеге асырылды: іріктеудің ықтималдық дизайны қолданылды. Іріктеудің ықтималдық дизайны жиынтық негізінде кез келген адам (14 пен 29 жас аралығы) талдау үшін таңдалып алынуға тең мүмкіндіктерге ие бола алатындай құрылған. Стратталған көп сатылы іріктеу қолданылды. Осылайша, негізгі страттар ретінде төменде көрсетілген сатылар алынды:

1-саты. Облыстар және республикалық маңызы бар қалалар бойынша іріктеу – жасы 14-29 аралығындағы халық санына сүйене отырып, іріктеу көлемі елдің 16 облысы бойынша анықталды: Астана және Алматы қалалары, 14 облыстық орталық.

2-саты. Қала-ауыл қағидаты бойынша іріктеу – әр облыс бойынша қалалық және ауылдық іріктеу көлемі анықталды.

3-саты. Бастапқы нүктені іріктеу – әр елді мекен бойынша кездейсоқ амалмен сапар бағытының бастапқы нүктесі мен респонденттер саны анықталды.

4-саты. Үй шаруашылығын іріктеу – бастапқы нүктеден басталатын сапар бағыты бойынша «сол қанат» ережесіне сай үй шаруашылықтары іріктелді.

5-саты. Респонденттерді квота бойынша іріктеу – әрбір жеке үй шаруашылықтары бойынша респонденттер екі белгі бойынша іріктелді: жынысы мен жасы – жыныстық-жастық квота бойынша – респондент жасы 14 пен 29 жас аралығында, сонымен қатар репрезентативті көрініс жыныс бойынша болу керек (сұралған ерлер мен әйелдердің саны Статистика бойынша комитеттің деректеріне сай әрбір облыс, қала мен ауыл бойынша есептелген).

Қолданылған іріктеу репрезентативті болып табылады, демек, белгіленген параметрлер бойынша респонденттер құрамы негізгі сабақтастыққа сәйкес пропорцияларға жуық (статистика жөніндегі Комитеттің 2018 жылғы мәліметтері бойынша). Іріктеу сабақтастығының орташа сипаттамасының негізгі сабақтастық сипаттамаларынан ауытқуы $\pm 3,5\%$ артық емес.

2.2 Ақпарат жинау әдістері

Ақпарат жинау әдісі жасы 14-29 аралығындағы жастарға «face-to-face» әдісімен жүргізілген жалпылай сауалнама амалы болды. Бұл әдіс Қазақстан жастары ортасында қалыптасқан жағдай бойынша неғұрлым объективті ақпарат алуға, сонымен қатар жас қазақстандықтардың негізгі қажеттіліктері мен әлеуметтік тәжірибелері туралы мәлімет алуға мүмкіндік берді.

Жалпылама сауалнама жүргізу төңірегінде ақпарат жинау көбіне респонденттердің тұрғылықты жерлері (пәтерлік сауалнама), оқу/жұмыс орны/жұмыспен қамту орталығы (қажетті топты неғұрлым жылдам табу және және сауалнамаға қатыстыру мақсатында) бойынша жүргізілді. Таңдап алынған әдіс ағымдық зерттеудің мақсаттары мен міндеттеріне сай келеді.

2.3 Құралдар жиынтығы

Деректерді жинауда қолданылатын құрал – логикалық тұрғыда әзірленген сауалнама парағы, бұл – әлеуметтік зерттеу сауалнамасы, бастапқы ақпарат жинауға арналған құрал, тираждалған құжат, онда белгілі ережелер бойынша құрастырылған және өзара байланысты сұрақтар бар. Әлеуметтік сауалнама сипаты мен белгілері, оның көлемі мен құрылысы, сұрақтардың бір-бірімен сабақтастыру айшықтамасы бір-біріне тығыз байланысты, сонымен қатар зерттеу объектісінің ерекшеліктеріне сай (жалпылай сауалнама) осы құралдың пайдаланылуы орынды.

Зерттеу сауалнамасы 47 сұрақтан құралған.

Әлеуметтік сауалнама үш бөліктен тұрды: 1) кіріспе – сәлемдесу, респондентке арналған зерттеу туралы ақпарат және т. б.; 2) негізгі – зерттеу проблемасы бойынша қойылатын сұрақтар жиынтығынан

тұратын бөлім. Бұл бөлік зерттеу проблемасының әр түрлі аспектілеріне немесе жеке тақырыптарға арналған бірнеше қосымша бөлікке бөлінді; 3) әлеуметтік-демографиялық – респонденттің жасы, жынысы, білімі, табысы және т.б. сипаттар туралы сұрақтар жиынтығы.

Сұрақтарды құру – сауалнама құрастырудың ең қиын кезеңі. Сауалнама сұрақтары респонденттерге түсінікті, грамматикалық және лексикалық қатынастарда барынша қарапайым, олардың жалпы даму, мәдени ерекшеліктері мен зерттеу пәніне жататын қандай да бір облыста хабардар болу деңгейін ескерумен құрастырылуы қажет.

Сауалнаманы құрастыру оны тексеруді, мақұлдауды, нақтылауды бағамдайды. Сауалнама сапасын бағалау үшін пилотаждық зерттеу өткізіледі. Оның барысында сауалнама құрамы, сұрақтардың қойылымы мен реттілігі, жауап нұсқалары және т.б. тексеріледі. Пилотаж кіші іріктеу тобында (10 адамға дейін) тәжірибелі әлеуметтанушымен респондент жауабы, оның сұрақ мазмұнына реакциясы, оларды түсіну мен қабылдауын, сонымен қатар міндетті түрде сауалнамаға кеткен уақытты белгілеп алу арқылы интервью формасында жүргізіледі. Мұның барлығы құралдың кемшіліктерін анықтау, оларды түзету мен сауалнаманы жаппай жұмысқа бейімдеуге мүмкіндік береді. *Сауалнама тілі*: респондент қалауына қарай қазақ және орыс тілдері.

Зерттеудің ашық алаңда жүргізілген кезеңі бойынша ақпарат жинауды арнайы дайындалған, әлеуметтік-демографиялық параметрлер бойынша іріктелген интервьюерлер жүргізді. Интервьюерлер әр респондентпен сауалнама барысында сауалнамалардың толтырылуын қамтамасыз етті. Сауалнаманы барлығы 90 интервьюер 16 аймақтық супервайзерлер басшылығымен жүзеге асырды.

2.4 Ақпаратты өңдеу әдістемесі

Зерттеудің далалық кезеңінің қорытындылары бойынша «Жастар» ҒЗО қызметкерлері интервьюерлер жұмысына бақылау жүргізді (сауалнамалардың дұрыс толтырылуының 100% тексерісі және телефон арқылы 30% тексеру), сонымен қатар деректерді кодтау, енгізу және өңдеу жүзеге асырылды. Бақылау жүргізу үшін «Жастар» ҒЗО қызметкерлері зерттеудің далалық кезеңінің барлық құжаттарын сақтап қойды және Тапсырыс берушінің сұрауы бойынша кез-келген уақытта оларды бере алады (сауалнама, сапар парақтары, сызғыштар, корреляциялар).

Бастапқы деректерді енгізу, өңдеу, сондай-ақ бір және екі өлшемдік кестелер, корреляциялық талдаулар лицензияланған компьютерлік SPSS бағдарламасының көмегімен дайындалды.

2.5 Ақпаратты талдау әдістері

Бірінші ретті әлеуметтік ақпаратты талдаудың негізгі әдістері болып табылатындар:

- 1) деректердің бір өлшемдік талдауы;

- 2) деректердің екі өлшемдік талдауы;
- 3) корреляциялық талдау.

Зерттеу кезеңі: 2018 жыл шілде-тамыз.

Зерттеу нәтижелері бойынша «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы Тапсырыс берушіге қызмет көрсету бойынша келісім-шартта көрсетілген тәртіп пен мерзімде аналитикалық баяндаманы тапсырады. Аналитикалық баяндама 50 А4 форматындағы парақтан кем емес көлемде, мемлекеттік және орыс тілдерінде толық түсті қағаздық нұсқада басылып, сонымен қатар электронды нұсқада тапсырылады. Қызмет Тапсырыс беруші орнатқан және Сатып алынатын қызметтердің Техникалық сипаттамасына сай бекітілген мерзімдерде қызмет көрсетудің міндетті кезеңдері мен тәртіпке сай ұсынылатын болады.

2 БӨЛІМ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖАСТАРДЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚ БАҒДАРЛАРЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫМЫН ӘЛЕУМЕТТАНУЛЫҚ ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕМЕСІ МЕН ӘДІСТЕРІ

Жалпы халық пен соның ішінде жастардың құндылықты бағдарларын әлеуметтік зерттеудің әдістемесі мен әдістері халықаралық практикада егжей-тегжейлі әзірлеген және жастардың дүниетанымдық бағдарларын зерделеу, елтанымдық зерттеулер, салыстырмалы әлеуметтік сауалнамалар сияқты түрлі салаларда қолданбалы әлеуметтік зерттеулер өткізуде қолданылады.

Құндылықтарды зерттеудің ең танымал бағыттары деп АҚШ-тағы 60-жылдардың соңы мен 70-жылдарда американдық психолог пен әлеуметтанушы Милтон Рокич тудырған зерттеулерді, сонымен қатар өзге елдердегі ол әзірлеген әдістеме мен әдіснама негізіндегі құндылықтардың тікелей саралауын есептеуге болады.

М. Рокич ғылыми зерттеулерінің әдістемесінде нормалар мен құндылықтар орталық қызмет етуші рөлді атқарып, адам жүріс-тұрысын анықтайтын басты фактордың бірі болып табылады. М. Рокич бойынша адамның құндылықтары келесі бірқатар белгілер мен параметрлермен сипатталады:

- адамның тұлғалық құрылымында басымдылыққа ие құндылықтар мен нормалардың жалпы саны салыстырмалы түрде аз;
- адамдардың бәріне бірдей құндылықтар тиісті, бірақ әртүрлі деңгейде;
- құндылықтар күрделірек жүйелерге ұйымдастырылған;
- адамдық құндылықтардың бастамалары мәдениет, қоғам мен оның институттарында және тұлғада байқалады;
- құндылықтардың ықпалы зерделеуді қажет ететін барлық әлеуметтік феномендерде байқалады.

Құндылықтардың жеке иерархиясының диагностикасы үшін М. Рокич құндылықтарды тікелей саралаудың өзіндік әдістемесі мен әдіснамасын әзірлеп, оны екі санатқа бөлді:

- жантәсілімдік құндылықтар мен нормалар;
- құралдық құндылықтар мен нормалар.

Респондентке тестік сауалнама ұсынылады, онда көптеген сұрақтарға жауап беру керек, онда саралануы қажет 36 құндылық 18 құндылық бойынша 2 топқа біріктірілген.

Тікелей саралау әдісі әдіс ретінде жетілмеген болса да, бұл әдістеме мен әдіснаманы құндылықтар мен нормативтік көріністерді зерделеу барысында қолданылатын өзге де әдістерімен қатар тиімді қолдануға болады.

Қазақстан үшін қолданбалы және ғылыми қызығушылықты ең танымал «Дүниежүзілік құндылықтарға шолу (ағыл. World Values

Survey, WVS)» атты әлеуметтік зерттеу әдістемесі ұсынады. Бұл түрлі елдердегі әлеуметтанушы, саясаттанушы мен тарихшыларды біріктіретін халықаралық зерттеу жобасы, онда бірқатар индикаторлардың көмегімен оларды өлшеу арқылы құндылықтарды, сонымен қатар өмірдің саяси, әлеуметтік және мәдени салаларына олардың ықпал етуінің ауқымды сұрақтарын зерттейді.

WVS 25 пен 97 елді қамтитын жыл сайынғы және кейде әлеуметтік зерттеу ретінде көрініс табады (индикаторлардың саны мен зерттеу міндеттеріне байланысты), олардың респондент ретіндегі қатысушылары халықтың 20% мен 90%-ы болуы мүмкін (міндеттер мен зерттеу қаржыландыруының көлеміне байланысты).

Бүгінгі таңда 1981 жылдан бастап, 2017 жылға дейінгі қоғамдық ойды зерттеудің жеті ірі раунды мен бірқатар жергілікті зерттеулер өткізілді. Зерттеуді бастаған және әзірлеген – американдық саясаттанушы мен әлеуметтанушы Рональд Инглхарт. Бұл әдістеме құндылықтар диаграммасы деген атқа ие болып, кейіннен Р. Инглхарт диаграммасы ретінде танымалдыққа ие болды.

Бұл әдістеме мен әдіснаманың басты жетістігі – зерттеулер адам дүниетанымында болып жатқан өзгерістер қандай, олардың өмірлік идеалдары қандай, өмірдегі өзін-өзі көрсету тәсілдері мен қол жеткізу түрлері қандай екендігін көрсетуі.

Әлеуметтанушылар қандай да бір халықтың құрылымына байланысты және құрылған міндеттердің ерекшеліктеріне қарай түрлі әлеуметтік топтардың, қабаттардың, страттардың өкілдерін сұрайды, стандартқа сай, таратылатын сауалнаманы қолданып, сол арқылы дін, гендер мен жыныстар қатынасы, еңбек ынтасы, саясат пен демократияға қатынас сияқты қоғамдық өмірдің маңызды құраушыларына және сонымен қатар зерделенетін елдегі басқару жүйесі, әлеуметтік капиталдың негізгі сипаттамалары, белсенділік пен саяси қатысу, толеранттық пен қоршаған ортаны қорғау, дәулеттің субъективті сезінуіне қатысты адамдардың нормалары мен құндылықтарындағы өзгерістердің индикаторлар мен көрсеткіштерін өлшейді. Әлеуметтанушылардың ғылыми қауымдастығы осы құндылықтардағы өзгерістердің заманауи саяси режимдер мен мемлекеттердің экономикалық дамуына, халықтың түрлі санаттарының өмір саласындағы өзгерістерге ықпалын жастарды зерттеу, консолидациялау мен толеранттық деңгейін, саяси тұрақтылықты ескере отырып талдайды. Құндылықтарды зерттеудің авторлық әдістемелеріне сәйкес (Р. Инглхарт диаграммасы сияқты) құндылықты бағдарлар индивидтердің жүріс-тұрысында ең басты орын алады және мемлекеттің экономикалық даму деңгейіне, әлеуметтік институттардың институционализация дәрежесіне жанама ықпал етеді.

Айта кетерлік жайт, «Дүниежүзілік құндылықтарға шолу (ағыл. World Values Survey, WVS)» зерттеуі саяси режимдердің түрлі типтері (авторитарлықтан бастап демократиялыққа дейін), экономикалық дамудың түрлі деңгейі (төмен, орта, жоғары) және түрлі мәдени формалары бар мемлекеттер мен елдерде өткізіледі.

«Дүниежүзілік құндылықтарға шолу (ағыл. World Values Survey, WVS)» барлық әлем бойынша жиналған заманауи жастар мен халықтың өзге де санаттарының дүниетанымдары, нормалары мен құндылықтары жайлы жүйелі шолулар ретінде көрініс табатын эмпирикалық ақпараттың айрықша көзі болып табалады. Эмпирикалық расталған деректер негізінде ғалымдар шолулар мен бірнеше мындаған баспаларды әзірледі, оларға басқа зерттеушілер, саясаткерлер мен Time, Newsweek, The New York Times, The Economist, The World Development Report, сонымен қатар Human Development Report сияқты жетекші ғылыми және аналитикалық бұқаралық ақпарат құралдары, сонымен қатар БҰҰ мамандары сілтеме жасайды. «Дүниежүзілік құндылықтарға шолу» зерттеуінің сандық деректері WVS сайтында тегін қолжетімді, оларды әлемдегі барлық әлеуметтанушылар, ғалымдар, аналитиктер, журналистер мен әлемдік қауымдастықта болып жатқан өзгерістерге қызығушылық білдіретін кез келген адам зерттейді.

Зерттеушілерге түрлі елдер мен мемлекеттердегі өзгерістерді салыстыруға мүмкіндік беретін басты әдістемелік құрал оларды екі үлкен санатқа біріктіретін құндылықтар сыныптамасы болып табылады:

1. Күнкөріс құндылықтары/Өзін-өзі көрсету.

Өзін-өзі көрсету құндылықтары мен нормалары – бұл экономикалық және физикалық қауіпсіздікті, басқаша көзқарасқа төзімсіздікті, ксенофобия шектерін, адам бостандықтары мен құқықтарының төменгі немесе жоғарғы бағасын, авторитаризмді қабылдау дайындығы немесе дайын болмауы, көнушілік немесе қарсылыққа шығуға дайындық, сенуге бейімділік пен техникалық өрлеудің жетістіктерін кең қолдануды реттейтін құндылықтар мен нормалар. Өзін-өзі көрсетудің құндылықтары мен нормалары – бұл қоғамдағы тұлғаның бостандығы, құқықтары, материалдық игіліктері, табыс, елдегі және жалпы әлемдегі экономикалық және саяси жағдайға алаңдаушылық білдіру деңгейі, жыныстар теңдігі немесе теңдігінің бұзылуы құндылықтарын жоғары немесе төмен бағалауы.

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, мысалы, күнкөріс құндылықтары мен нормалары посткоммунистік, шығыс еуропалық елдерге, Ресей Федерациясына, сонымен қатар Азия мен Африка елдерінің тұрғындарына жақын. Керісінше өзін-өзі таныту құндылықтары мен нормалары Батыс Еуропа, ағылшын тілді елдер, Америка Құрама Штаттары тұрғындарында барынша көрініс табады. Зерттеудің басты қорытындысы – қандай да бір мемлекет

тұрғындарының қандай да бір құндылықтар мен нормаларға бейім болуы және оның әл-ауқаты деңгейі мен бейімділік дәрежесі арасында заңды байланыс бар.

2. *Дәстүрлі/Секулярлы-рационалдық құндылықтар.* Бұл айрықша санатқа адамдардың дін, отбасы, билік абыройы, жүріс-тұрыстың абсолютті стандарттары, әлеуметтік конформизм/нонконформизм, келісім немесе ашық саяси қақтығыстарды қалау, сонымен қатар рационалдық жүріс-тұрыс, табысқа жету, зайырлылықты немесе діншілдікті таңдау, қоғам мен мемлекеттегі діннің төмен немесе жоғары рөлін бағалауға қатынасты реттейтін дәстүрлі құндылықтар мен нормалар жатады.

Халық дүниетанымы құрылымында қандай да бір құндылықтар тобының басым болуы өмір салты сипатына, ойлау типі, қоғамдағы жүріс-тұрыстың таралған модельдеріне ықпал етеді.

Өмір салты – интегралдық сипаттама, оның көмегімен индивид немесе қоғамдық қауымдастық өмірін белгілі бір тұтастық ретінде сипаттауға болады. Өмір салтының күрделі және жан-жақты болуы оны зерделеу мен сипаттаудың бірнеше аспектілерінің болуын бағамдайды – экономикалық, әлеуметтік-психологиялық, құқықтық, этникалық және т.б. Өмір салты ерекшеліктерін қалыптастыруда басты рөлді құндылықты бағдарлар атқарады.

«Дүниежүзілік құндылықтарға шолу (ағыл. World Values Survey, WVS)» эмпирикалық зерттеудің деректері халқы күнделікті практикада көбіне өмір салты мен жүріс-тұрыстың рационалдық моделін ұстанатын мемлекеттерді – бұл Германия, Норвегия, Дания, және халқы күнделікті практикада көбіне өмір салты мен жүріс-тұрыстың дәстүрлі моделін ұстанатын мемлекеттерді – АҚШ, Ирландия, Латын Америкасының барлық мемлекеттері, Үндістанды ажыратуға мүмкіндік берді.

Бұл тұрпаттама халықтың өмір салты, ойлауы мен жүріс-тұрысындағы елтанымдық айырмашылықтар мен ұқсастықтарды тереңірек анықтауға септеседі.

«Дүниежүзілік құндылықтарға шолу (ағыл. World Values Survey, WVS)» зерттеу әдістемесі мен әдіснамасы жыл сайын барлық әлемдегі танымал әлеуметтанушылар мен саясаттанушылардың ұсыныстарын қолдану арқылы жаңарады, алайда ағылшын тілінде типтік Сауалнамалар Мастері әзірленген.

1981 жылдан бастап, «Дүниежүзілік құндылықтарға шолу» сауалнамалардың әрбір толқыны бұрынғы әлеуметтік зерттеулерге қарағанда қоғамның әлдеқайда кең ауқымын қамтып, одан да көп мәселелерді зерделейді. Сұрақтар әлемнің түрлі тілдеріне аударылған.

«Дүниежүзілік құндылықтарға шолу» сауалнамалары толқыны 18 және одан үлкен жастағы халық арасында өткізіледі. Респонденттердің минималды саны – бір елден 1000 адам. Іріктеме көпсатылы, бірінші

сатыда іріктеме құрылымы облыстар, аймақтар, сайлау бөлімшелері, сайлаушылар тізімдері, халықтың орталық регистрлері бойынша статистикалық деректер негізінде қалыптастырылады. Екіншісінде – кездейсоқ іріктеу әдісімен.

Қазақстанда мұндай әдістемелер көп қабылданбаған және әзірше тек жергілікті орталарда қолданылады. Дегенмен онда әдістемеге ашық қолжетімділік отандық және халықаралық тәжірибенің конвергенциясы мен үйлестіру негізінде өзінің әдістемелік тәсілдерін, практикалары мен зерттеу құралдарын құрып, оларды жетілдіруге мүмкіндік береді.

Төменде нәтижелері ұсынылған әлеуметтік зерттеулер кешенді болып табылады. Өткізілген зерттеудің әдістемесі мен әдіснамасы «Дүниежүзілік құндылықтарға шолу» жобасын жүзеге асыру аясында жиналған халықаралық тәжірибеге де сүйенеді.

2018 жылы сауалнама нақты, анықталған Зерттеу бағдарламасы негізінде өткізілді, оның құрастырылған әдістемесі бұқаралық әлеуметтік өлшемдерді өткізу талаптарына жауап береді және индикаторлар жиынтықтарына ие.

Зерттеу әдістемесі мен әдіснамасының негізгі құрылымдық компоненттері келесі қағидалардан тұратын Әлеуметтік сауалнама бағдарламасының элементтері болды:

1. Зерттеу объектісі мен пәні.

Зерттеу объектісі – Қазақстан Республикасының 18 бен 29 жас аралығындағы қалалық және ауылдық халқы.

Зерттеу пәні Қазақстан Республикасының әлеуметтік-мәдени үрдістерінің ерекшеліктерін, қазіргі заманғы қазақстандық жастардың құндылықтық бағдарларының құрылымын зерделеу болып табылады.

2. Зерттеу мақсаты мен міндеттері.

Берілген зерттеу мақсаты қазіргі заманғы жастардың құндылықты бағдарларының құрылымын, стилі мен өмір салтын, жастардың қазақстандық қоғамның әлеуметтік өмірінің түрлі салаларында өткізілетін рефермаларды қолдау мен қатысу жайлы хабардар болу мен дайындығын зерделеу болып табылады.

Қойылған мақсатқа жету үшін келесідей басты зерттеу міндеттері анықталды:

– әлеуметтік хал-жайды өлшеу мен жастардың басты құндылықты бағдарларын анықтау;

– жастардың этносаралық және конфессияаралық қатынастарды қабылдауын анықтау;

– қазіргі заманғы қазақстандықтардың сәйкестік құрылымын зерделеу.

3. Зерттеу әдісін сипаттау.

Қойылған мақсат пен зерттеудің міндеттерін шешу үшін ақпарат жинаудың сандық әдісі – тұрғылықты мекен-жай бойынша

респондентпен жеке интервью өткізу арқылы сауалнамаландыру (face-to-face техникасы) қолданылды.

Іріктеме көлемі 2000 респондентті құрады. Іріктелген жиынтық Қазақстан Республикасы халқының құрылымындағы жастардың басты әлеуметтік-демографиялық сипаттамалары мен олардың жеке санаттарының санына сәйкес құрастырылды.

Деректерді жинауда қолданылатын құрал-логикалық тұрғыда әзірленген сауалнама парағы, бұл – әлеуметтік зерттеу сауалнамасы, бастапқы ақпарат жинауға арналған құрал, тираждалған құжат, онда белгілі ережелер бойынша құрастырылған және өзара байланысты сұрақтар бар. Әлеуметтік сауалнама сипаты мен белгілері, оның көлемі мен құрылысы, сұрақтардың бір-бірімен сабақтастыру айшықтамасы бір-біріне тығыз байланысты, сонымен қатар зерттеу объектісінің ерекшеліктеріне сай (жалпылай сауалнама) осы құралдың пайдаланылуы орынды.

Әлеуметтік сауалнама үш бөліктен тұрды: 1) кіріспе – сәлемдесу, респондентке арналған зерттеу туралы ақпарат және т. б.; 2) негізгі – зерттеу проблемасы бойынша қойылатын сұрақтар жиынтығынан тұратын бөлім. Бұл бөлік зерттеу проблемасының әр түрлі аспектілеріне немесе жеке тақырыптарға арналған бірнеше қосымша бөлікке бөлінді; 3) әлеуметтік-демографиялық – респонденттің жасы, жынысы, білімі, табысы және т.б. сипаттар туралы сұрақтар жиынтығы.

Сауалнама 43 сұрақтан +8 әлеуметтік-демографиялық бөлік сұрақтарынан тұрады.

Әлеуметтік-демографиялық сипаттамаларды зерттеуде жастардың жынысы, жасы (14 пен 18, 19 бен 23, 24 пен 28 жас аралықтарындағы үш жастық когорта), жұмысбастылық, ұлттық (қазақтар, орыстар, өзге ұлт өкілдері), білім, тұрғылықты аймақ (14 облыстар мен республикалық маңызы бар 3 қала) ескерілді.

Тақырыптық бөліктер мен сауалнама сұрақтары респонденттердің жауаптары мен өткізілген талдау қазақстандық жастардың құндылықты бағдарларының құрылымын сипаттау, олардың өмір салттарының элементтерін, түрлі экономикалық, әлеуметтік-психологиялық, құқықтық, этникалық сұрақтарына қатынасын анықтауға мүмкіндік беретіндей құрастырылған.

Зерттеуде зерделенетін сұрақтар «Қабылдау мен басты өмірлік құндылықтар», «Отбасы құндылықтары», «Этносаралық қатынастар», «Мәдени-адамгершілік даму», «Салауатты өмір салты», «Саяси құндылықтар, тіл ахуалы» сияқты 6 тақырыптық бағыттар бойынша үлестірілген.

3 БӨЛІМ ӨМІРДІ ҚАБЫЛДАУ ЖӘНЕ ЖАСТАРДЫҢ НЕГІЗГІ ӨМІРЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫ

Құндылықтар құрылымы – күрделі ұйымдасқан иерархиялық жүйе. Құндылықтар жүйесі адамның әлеуметтену үрдісі барысында әлеуметтік-мәдени ретіндегі сыртқы және адамның мінезі мен темпераменті, отбасылық тәрбие ерекшеліктері, әлеуметтік қоршаған ортасы және т.с.с. ішкі факторлардың күрделі жиынтығы әсерінен қалыптасады.

Өсу үрдісінде адам санасындағы құндылықтар жүйесі өзгерістерге шалдығып, қайта құрылымдалады, өмірдің белгілі бір кезеңдерінде қандай да бір құндылықтардың маңызы артады немесе кемиді. Адам басым құндылықтарына қарай іс-әрекеттер жасап, шешім қабылдайды, мақсаттар қойып, оларды жүзеге асыру тәсілдерін таңдайды.

Жаңғырып жатқан қоғам шарттарында, тұрақсыздық, орнықсыздық кезінде экономика мен саясатта флуктацияның өсімі байқалады, құндылықтар жүйесінің қалыптасу үрдісі ішкі және сыртқы қауіптерге тап болады, дәстүрлі құндылықтар мен нормалардың бір бөлігі құнсызданып, қайта анықталады, легитимациясын қосымша формаларын қажетсінеді, заман талабына сай келетін жаңа құндылықтар мен нормалар қалыптасады.

Жастардың дүниетанымындағы құндылықты бағдарлар мен нормалардың құрылымын жүйелі түрде бақылау, жастардың қарапайым және айрықша өмір салттары мен стильдерін анықтау, қалыптасқан әлеуметтену моделінің мықты және әлсіз жақтарын анықтау қажеттігі белсене түседі.

Құндылықтар құрылымында өмірдің мәніне қатысты құндылықтар басты рөл ойнайды – жастардың өздерінің, қоршаған адамдар мен әлеумет өмірлерін қабылдауы, өз өмірлерінің мақсаттары мен құндылықтарын түсінуі.

Әлеуметтік зерттеуде жастардың өздерінің әлеуметтік хал-жайын бағалау туралы сұрақ қойылған.

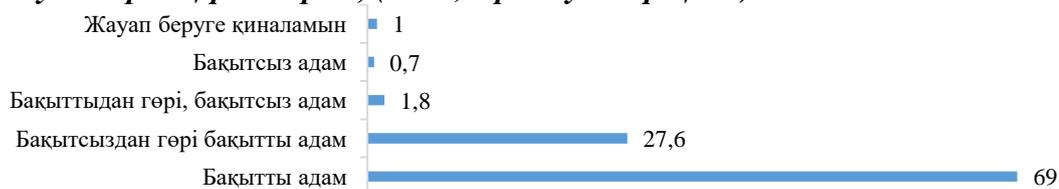
Сауалнамаға қатысқан респонденттердің басым көпшілігі жағымды әлеуметтік хал-жайды білдіріп, өздерін «бақытты адаммын» деп сеніммен білдіре алды – 69,0%.

Тағы да 27,6%-ы «бақытсыздан гөрі бақытты адам» деп мейлінше сенімдікпен мәлімдеді.

Зерттеу барысында сұралғандар құрылымында барлығы 2% жастар, 49 адам жағымсыз әлеуметтік хал-жайды білдіргені анықталды, 20 адам сұраққа жауап беруге қиналды, бұл заманауи жастардың басым көпшілігін аман-есен, өз өмірі мен қоғам өміріне қатысты оптимистік ниетпен қарайтынын сипаттайды (*1-диаграмма*).

1-диаграмма.

«Жалпы алғанда, Сіз өзіңізді ... деп сипаттай аласыз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі, (%-да, бір жауап нұсқасы)

Ұлттар тұрғысынан, сауалнама нәтижелері көрсеткендей, қазақ пен «өзге» ұлт өкілдерінің жастары өздерін орыс этносының өкілімен салыстарғанда «бақытты адам» санайды, сәйкесінше 71,0%, 69,2% және 60,3%.

Аймақтар тұрғысынан сауалнама тұрғылықты орынға байланысты өздерінің әлеуметтік хал-жайын жастардың бағалауында айтарлықтай үйлеспеушіліктерді анықтады. Осылайша, «Мен – бақытты адаммын» жағымды бағасы көбіне Астана қ. – 91,5%, Түркістан – 83,9%, Павлодар – 83,8% мен Қызылорда – 83,5% облыстарында байқалды. Ең төмен баға – Батыс Қазақстан – 40,0% мен Маңғыстау – 46,7% облыстарында. Көрсеткіштер арасындағы айырмашылық екі еседен де көп.

Респонденттерден басты өмірлік құндылықтар мен өздерінің жеке және әлеуметтік дамуына қатысты басымдылықтарды белгілеуді сұрады. Сауалнамада басты 16 жеке және әлеуметтік құндылық ұсынылды, респонденттер оларды өздеріне деген маңыздылық пен басымдылық бойынша саралауы қажет болды.

«Сіз үшін өмірде барынша құнды болып не табылады?» сұрағына респондент сұраққа жауаптың бірнеше нұсқасын тандай алды.

Өмірлік маңызды немесе жантәсілімдік деп аталатын құндылықтардың бірінші үштігіне, сауалнама нәтижелері көрсеткендей, жастардың басым көпшілігінде басқа ұстанымдардан үлкен айырмашылықпен, бірінші кезекте, отбасы – 81,1%, денсаулық – 52,8%, махаббат 27,7% кірді. Бұл дәстүрлі жеке құндылықтар заманауилықтан постмодернизацияға өту сатысында тұрған тұрақты дамып жатқан, дәулетті қоғам үшін сипатты болып табылады.

«Материалды қамтылған өмір» – 16,8%, «Қызықты жұмыс, мамандық» – 11,3%, «Мансап» – 6,3% сияқты капитализм мен өзін-өзі дамытудың құндылықтары жастардың дүниетанымдық құрылымдарында маңыздылық бойынша төмен орынға ие.

Әлеуметтік құндылықтар кең таралмаған. Бұл жастардың бір бөлігінің әлеуметсіздігі мен енжарлығының сипаты (2-Диаграмма).

2-диаграмма.

«Сіз үшін өмірде барынша құнды болып не табылады?» сұрағына жауаптардың үлестірімі, (%-да, үш жауап нұсқасы)

Жас тұрғысынан респонденттердің өсу үрдісіне байланысты жастардың құндылықты бағдарларының құрылымында қандай да бір құндылықтардың арту немесе кему динамикасы байқалады.

Осылайша, 14 пен 18, 19 пен 23, 24 пен 28 жас аралықтарындағы жас шоғырларында есею үрдісі барысында достық, білім мен білім алу сияқты құндылықтардың әлсіреуі байқалды. Және керісінше, материалдық қамтылған өмір, отбасы, «сенім, дін», денсаулық сияқты құндылықтардың күрт өсімі көрінді.

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, жыныс тұрғысынан қандай да бір құндылықтарды ерлер мен әйелдер түсінуінде кейбір стереотипті айырмашылықтар сақталады. Осылайша, қыздардың құндылықты бағдарларының құрылымында отбасы, денсаулық пен махаббат жоғарырақ бағаланса, ер адамдар арасында «сенім, дін», достық пен билік жоғары орынға ие. «Материалды қамтылған өмір» мен қызықты жұмыс сияқты құндылықтар жынысқа тәуелсіз, ерлер арасында да, әйелдер арасында да жоғары бағаланады.

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, ұлт тұрғысынан, басқа ұлт өкілдерінің жастары өмірлік бағдарлар құрылымында «сенім, дін» құндылығына қазақ, әсіресе орыс ұлт өкілдеріне қарағанда көп көңіл бөледі, сәйкесінше – 14,0%, 11,0% және 6,6%.

Тұрғылықты орынға қатысты жастар арасында «сенім, дін» рөлін өз өмірлерінде бағалау деңгейі бойынша айтарлықтай айырмашылықтар анықталған. Осылайша, осы көрсеткіш бойынша ең үлкен мәндер

Түркістан мен Маңғыстау облыстарында тұратын жастар арасында байқалған, сәйкесінше – 21,1% және 16%. Ең аз мән ШҚО мен СҚО аймақтарында тұратын жастар арасында байқалды, сәйкесінше 2,9% және 3,8%.

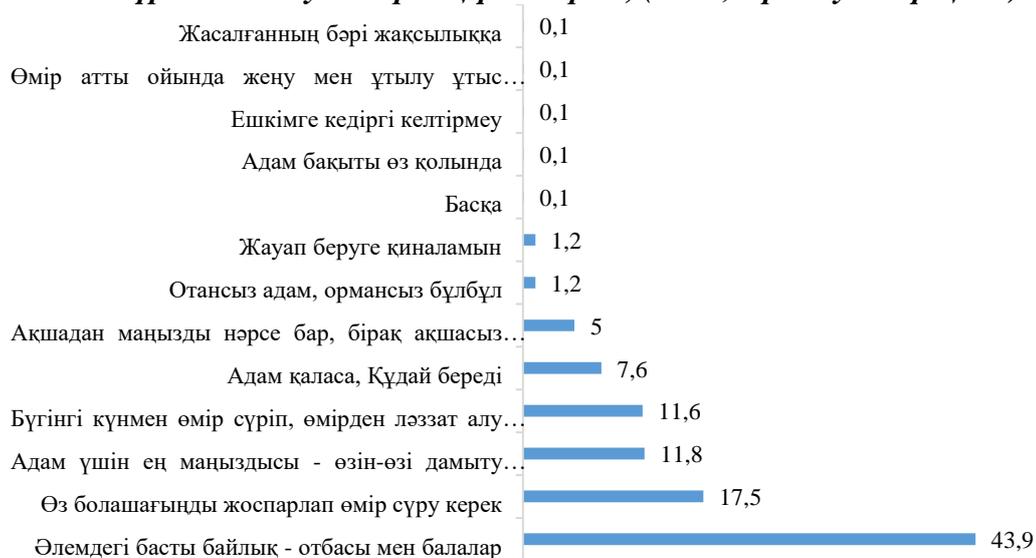
Оған қоса, тұрғылықты орындарына қатысты жастар арасындағы кейбір айырмашылықтар олардың материалды қамтылған өмір мәнін бағалауда анықталды. Бұл құндылықтың минималды мәні Атырау – 5,8%, Түркістан – 6,2%, Маңғыстау – 6,7%, Жамбыл – 9,8% облыстарында тұратын жастар арасында орын алды. Максималды жоғары мәндер – астаналық аймақтағы жастар арасында – Астана қ. – 29,9% және Алматы қ. – 22,0%.

Басты жеке және әлеуметтік құндылықтар мен өмірлік мақсаттар қатынасында заманауи қазақстандық жастардың дүниетанымы мен өмірлік позициясының құрылымын нақтылау мақсатымен респонденттерге сауалнамада бірқатар сұрақтарға жауап беру ұсынылды. Оларға берілген жауаптар жас қазақстандықтардың басым көпшілігі үшін отбасы мен болашақ және «қазіргі» балалары басымдылыққа ие деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Осылайша, «Төменде келтірілген пікірлердің қайсысы Сіздің өмірлік ұраныңызды сипаттайды?» сұрағына респонденттердің көбі «Әлемдегі басты байлық – отбасы мен балалар» жауабын таңдады – 43,9%. Жастардың айтарлықтай аз бөлігі – сәйкесінше 17,5% және 11,8% «өз болашағыңды жоспарлап өмір сүру керек» пен «адам үшін ең маңыздысы – өзін-өзі дамыту мен жетілдіру» жауаптарын таңдады (3-диаграмма).

3-диаграмма.

«Төменде келтірілген пікірлердің қайсысы Сіздің өмірлік ұраныңызды сипаттайды?» сұрағына жауаптардың үлестірімі, (%-да, бір жауап нұсқасы)

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, сұралған жастардың көпшілігінің дүниетанымдық құрылымы жас пен жалғасып жатқан

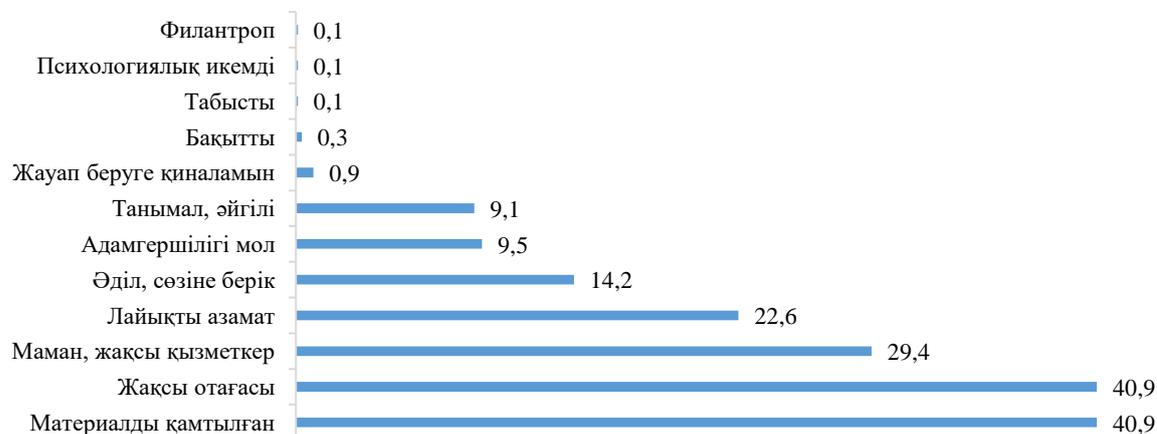
әлеуметтенуге байланысты әзірше біртұтас, үйлесімді және логикалық тізбектелген болып табылмайды, бұл «Сіз өзіңізді болашақта қалай көресіз?» сұрағына жауапта анықталды.

Осылайша, жас адамдардың өмірлік бағдарларының құрылымында материалдық құндылықтар басым емес (4 орын), бірақ өмірлік жоспарлардың құрылымында жастардың басым көпшілігі өздерін материалды қамтылған деп көреді (4-диаграмма).

Жалғасып жатқан әлеуметтену кезеңінде жастардың сана-сезімінде қарама-қайшылықтар болуы мүмкін, жас ұлғайған сайын адам дүниетанымында құндылықтардың иерархиясы мен құндылығы орнын ауыстырып, жаңа салмақ немесе маңызға ие болып немесе оны жоғалтуы мүмкін.

4-диаграмма.

«Сіз өзіңізді болашақта қалай көресіз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі, (%-да, екі жауап нұсқасынан көп емес)

Зерттеу барысында жастардың еңбек сияқты аспаптық құндылыққа қатынасы анықталған болатын.

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, сұралғандардың жартысы, 51,9%-ы үшін еңбек жағымды когнитивтік мағынаға ие және олардың танымы бойынша «тұлғаның дамуына септігін тигізетін адамның өмірлік қажеттілігі» болып табылады. Сұралған жастардың көпшілігі оның өздерінің өміріндегі құндылығы мен жетекші рөлін сезінеді. Олар үшін еңбек қызметі өздерінің жеке бастарын дамытудың басты аспаптық шарты болып табылады.

Дегенмен 30,8%-ы үшін, ал бұл жастардың айтарлықтай үлкен пайызы, еңбек ешқандай практикалық маңызға ие болмайды және кертартпалыққа негізделген жұмыс пен материалдық қамтылу құралы ретінде сезіледі (5-диаграмма).

5-диаграмма.

«Сіздің ойыңызша, еңбектің адам өміріндегі рөлі қандай?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Аймақтық тұрғыдан жастардың тұрғылықты орындарына байланысты өз өмірлеріндегі еңбектің рөлін бағалауда айырмашылықтар байқалған.

Осылайша, «Еңбек адамның өмірлік қажеттілігі болып, оның тұлғалық дамуына септеседі» жауабымен Ақтөбе 79,6% мен Павлодар 75,7% облысының тұрғындары еңбектің құндылығын барынша жоғары бағалаған. Бұл көрсеткіштің ең төмен мәндері Астана қ. жастары арасында анықталған – 25,6%.

Бұрынғыдай көпшілік жастар үшін мамандық таңдаудың басты белгілері «жоғары жалақы» – 43,5% мен «тұрақты табыс» – 40,8% болып қалып отыр (6-диаграмма).

Жұмыс сипаты мен кәсіби даму мүмкіндігі сияқты көрсеткіштер жастар үшін мейлінше басым және мамандық таңдау барысында шешуші рөлді ойнамайтын болып қалып отыр – сәйкесінше, «қызықты жұмыс» жауабы – 31,8% және «кәсіби дағдыларды арттыру мүмкіндіктері» жауабы – 18,8%.

6-диаграмма.

«Сіз үшін жұмыс таңдауда не барынша маңызды болып табылады?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

4 БӨЛІМ ОТБАСЫЛЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР

Жастардың өмірлік бағдарлары құрылымында отбасы құндылығы мен жеке жантәсілімдік құндылықтар басым және аса маңызды болып қалатындықтан, зерттеуде жастардың отбасылық өмірдің нормалары мен құндылықтары жайлы көрініс пен олардың түсінігі бойынша осы саладағы ұйғарынды ауытқу формалары зерделенген болатын.

Осылайша, респонденттерге берік отбасының 11 шартын маңыздылық деңгейі бойынша саралау ұсынылды. Ұсынылған нұсқалардан респонденттер барынша маңызды деп «Өзара құрмет» – 83,0%, «Жұбайлық адалдық» – 82,2%, «Өзара шыдамдылық пен түсіністік» 77,6% – «Өте маңызды» сияқты берік отбасының сақтаудың шарттарын таңдады.

Ортақ қызығушылықтар, үй шаруашылығындағы міндеттерді біркелкі бөлу мен «ата-анадан бөлек өмір сүру мүмкіндігі» сияқты бірге өмір сүрудің шарттарының бар болуы жастардың пікірінше мейлінше маңызды болып табылады (1-кесте).

1-кесте.

«1 мен 5 арасындағы меже бойынша ұсынылған берік отбасының шарттарын бағалауыңызды сұраймыз, мұнда 1 – мүлдем маңызды емес, ал 5 – өте маңызды» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, нәтижелер «Өте маңызды» жауаптары бойынша сараланған)

Шарттар	Мүлдем маңызды емес	2	3	4	Өте маңызды	Жауап беруге қинал амын
Өзара құрмет	0,9	0,8	3,5	11,3	83,0	0,6
Жұбайлық адалдық	0,7	1,2	3,8	11,1	82,2	1,2
Өзара шыдамдық пен түсіністік	0,7	0,6	4,8	16,0	77,6	0,4
Балалар мен оларды бірігіп тәрбиелеу	1,1	0,7	4,9	15,5	77,2	0,7
Жұбайлардың мәселелерді бірігіп талқылауға дайындығы	0,7	0,7	5,6	17,3	74,9	0,9
Тұрғын үймен қамтылғандық	0,6	1,7	7,2	17,2	72,3	1,2
Бірге көп уақыт өткізе алу мүмкіндігі	1,7	1,5	9,8	21,5	64,6	1,1
Отбасының жоғары табыстары (жалақы және т.б.)	1,5	1,8	8,7	23,5	63,9	0,7
Ортақ қызығушылықтардың бар болуы	2,7	2,3	14,1	21,4	59,1	0,6
Үй шаруашылығындағы міндеттерді біркелкі бөлу	0,5	4,2	14,7	22,2	53,0	1,1
Ата-аналардан бөлек тұру	20,9	7,9	13,2	14,1	41,9	2,1

Сауалнама барысында респонденттерге отбасы-некелік қатынастар саласындағы кейбір жүріс-тұрыстық таптаурындар мен стандарттарға қатысты бірқатар пайымдаулар ұсынылды, оларды бағалап, олармен келісу немесе келіспеу дәрежесін анықтау қажет болды.

«Менің ата-анам мені мақтан тұтқанын қалаймын» пайымдауы сұралғандардың жартысынан көбінде – 56,3% мақұлдау, келісу мен қолдаудың максималды жоғары мәндерін көрсетті (2-кесте).

Өзге пайымдаулар келісу немесе келіспеу деңгейі балама түрде жастар арасындағы жеке гендерлік таптаурындардың таралу көрсеткіштері қызметін атқара алады, олар әлдеқайда аз қолдауға ие болды – оларды сұралғандардың 1/5-ден 1/10-ге дейінгі бөлігі ғана қолдады.

Осылайша, әйелдерге қарағанда ер адамдар жақсы саяси көшбасшыларға айналады пайымдауымен тек 17,3%, әйелдерге қарағанда ер адамдар бизнесті жақсырақ жүргізеді пайымдауымен тек 11,9%, ал үй шаруашылығын жүргізу ақша табу сияқты жақсы пайымдауымен тек 11,9% сұралған келіседі.

Одан да аз – сұралғандардың 1/10-не жуығы «анасы ақша табу үшін жұмыс істегенде, балалары зардап шегеді» мен «жоғары білім қыздан гөрі, ұл үшін маңызды» пайымдауымен келісті.

Қалыптасқан гендерлік таптаурындар әдетте қоғамда да, отбасы-некелік қатынастарда да ерлер мен әйелдер арасында нағыз тең құқықтыққа жетуде тосқауыл болып табылады. Сұраққа жауап нәтижелері бойынша ерлер мен әйелдер арасындағы мәртебелік теңсіздік туралы дәстүрлі гендерлік таптурындар жастар арасында таралмаған деген қорытындыға келуге болады. Олардың санасында әлеуметтік өмірдің гендерге бейтарап негіздері басымдылыққа ие.

2-кесте.

«Сіз келесі тұжырымдармен келісесіз бе?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, нәтижелер «Толығымен келісемін» жауаптары бойынша сараланған)

Пайымдаулар	Толығы-мен келісемін	Келісе мін	Келіс-пеймін	Мүлдем келіс-пеймін	Жауап беруге қинала-мын
Менің ата-анам менімен мақтан тұтқанын қалаймын	56,3	38,1	1,2	3,7	0,8
Әйелдерге қарағанда ер адамдар жақсы саяси көшбасшыларға айналады	17,3	36,6	31,8	10,3	4,2
Әйелдерге қарағанда ер адамдар бизнесті жақсырақ жүргізеді	13,7	28,3	42,1	10,9	5,2

Үй шаруашылығын жүргізу жалақы үшін жұмыс істеген сияқты жақсы	11,9	28,8	40,0	10,5	8,8
Анасы ақша табу үшін жұмыс істегенде, балалары зардап шегеді	11,6	31,4	43,2	9,4	4,5
Жоғары білім қыздан гөрі, ұл үшін маңызды	10,1	18,5	50,9	17,2	3,5

Отбасылық қатынастарды тұрақтандыру мен нығайтудың маңызды факторы күнделікті бос уақытта тұрақты бірлескен отбасылық демалысты ұйымдастыру практикасы болып табылады.

Жастардың бірлескен отбасылық уақыт өткізуінің барынша таралған әдеттегі түрлерін зерделеу мақсатында респонденттерге «Сіз өзіңіздің отбасыңызбен бос уақытты қалай өткізесіз?» сұрағына жауап беру ұсынылды. Респонденттер отбасыларымен спортпен айналысып, концерттерге сирек барады – көпшілігі жылына – 1-2 реттен артық емес, көбіне жылына 3-6 рет табиғатқа шығады, аптасына 1 реттен артық емес қонаққа барып, бірге серуендеуге шығады (3-кесте).

Осылайша, отбасылық уақыт өткізудің барынша таралған түрі достар немесе таныстарға қонаққа бару мен қонақтарды өз үйінде қабылдау болып табылады.

3-кесте.

«Сіз өзіңіздің отбасыңызбен бос уақытты қалай өткізесіз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, нәтижелер «аптасына 1 ретке жуық» жауаптары бойынша сараланған)

Бос уақытты өткізу тәсілдері	Ешқашан	Жылы на 1-2 реттен артық емес	Жылы на 3-6 рет	Айына 1 ретке жуық	Аптасына 1 ретке жуық	Аптасына 1 реттен артық	Жауап беруге қиналамын
Қонаққа барамыз	2,6	9,1	21,2	36,6	20,7	7,2	2,9
Қонақ қабылдаймыз	1,6	9,3	23,4	35,9	19,5	7,9	2,6
Саябақта қыдырамыз	13,7	18,9	16,7	22,5	17,0	8,8	2,6
Мешіт, шіркеуге барамыз	21,7	25,1	16,7	16,1	12,1	4,8	3,6
Кафеге барамыз	12,5	18,4	23,8	26,6	11,5	4,8	2,7
Отбасымен спортпен айналысамыз	49,3	12,4	10,5	8,7	8,8	7,1	3,4

Мейрамханаға барамыз	24,4	23,3	21,5	17,9	7,0	2,6	3,5
Табиғатқа шығамыз	10,4	33,5	27,9	16,4	6,3	3,4	2,4
Киноға барамыз	22,5	25,0	22,0	19,5	5,8	2,8	2,5
Театрлар мен музейлерге барамыз	36,8	32,9	14,4	8,3	3,3	1,2	3,3
Концерттерге барамыз	28,8	37,1	18,7	8,5	3,3	1,0	2,7

Жастардың өмір салтын сипаттайтын басты элемент олардың ұлттық салттарды бұлжытпай орындауы болып табылады. Этникалық сәйкестендіру – күрделі және көпдеңгейлі ұғым және адамның өзін-өзі сәйкестендіру үрдісінің де, оны басқа адамдардың сәйкестендіруінің де нәтижесі болып табылады. Тұлға сәйкестендіру құрылымындағы оның этникалық құраушысының әлсіреуі немесе күшеюінің жанама белгісі салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың адамның күнделікті жүріс-тұрысына ықпалын зерттеу болып табылады.

Респонденттердің отбасыларында этникалық және ұлттық дәстүрлерді ұстану режимін зерттеу мақсатында, оларға «Сіздің отбасыңызда Сіздің ұлтыңыздың дәстүрлерін ұстанады ма?» сұрағы қойылған болатын.

Респонденттердің пікірі дәлме-дәл екіге бөлінді, отбасыларында барлық дәстүрлер мен нормалар қатаң сақталатындар біршама көбірек болды – «Иә, біз өз этносымыздың барлық салттарын ұстанамыз» деп 44,5% респондент нақты жауап берді. Дегенмен 40,2% «Ұстанамыз, бірақ кейбіреулерін ғана» деп нақты жауап бере алмады.

Сұралғандардың 1/10 бөлігіне жуығы тек қана ұлттық мейрамдарды атап өтсе, тек 3,1% «Жоқ, мүлдем ұстанбаймыз» деп теріс жауап берді (7-диаграмма).

7-диаграмма.

«Сіздің отбасыңызда Сіздің ұлтыңыздың (этносыңыздың) дәстүрлерін ұстанады ма?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Ұлт тұрғысынан, сауалнама нәтижелері көрсеткендей, қазақ ұлтының өкілдері күнделікті өмірлерінде өз этностарының барлық дәстүрлерін қуана-қуана және дәйекті түрде ұстанады – 49,2%. Біраз азырақ, бірақ сұралғандардың жартысында «өзге» ұлт өкілдері өз этностарының барлық дәстүрлерін ұстанады – 43,6%. Және, ақыр соңында, орыстар арасында өз этностарының салттарын ұстанатындар мейлінше аз – барлық сұралғандардың ішінен бар болғаны 25%.

Аймақтар тұрғысынан «өз этносының барлық салттарын» Қызылорда– 63,7%, Түркістан – 64,0% мен СҚО – 62,3% барынша дәйекті ұстанады. Ақмола мен БҚО-да айтарлықтай төмен көрсеткіш, сәйкесінше 7,9% және 10%.

5 БӨЛІМ ЭТНОСАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ЖӘНЕ ДІН

Қазақстандық қоғамның полиэтникалық және поликонфессиялық болу шарттарында жастардың өзіндік және «бөгде» этникалыққа немесе дінге қатынасын зерделеу, этникалық құқықтарды ұстануын, толеранттық деңгейі мен өзге ұлт, этнос, конфессия, мәдениет пен тіл өкілдерімен ашық диалогте түсіп, серіктесе алу мүмкіндігін бақылау сұрақтары аса маңызға ие болып отыр.

Тәуелсіз Қазақстанның маңызды игіліктерінің бірі ретінде Н.Ә. Назарбаев саяси тұрақтылық пен оның құраушы бөлігі ретінде ұлтаралық, конфессияаралық келісімді атайды. Біздің еліміздегі түрлі этностар мен конфессиялар арасында диалог құрудың тәжірибесін басқа мемлекеттер жоғары бағалап, өздеріне қабылдайды. Дегенмен әлемдегі этносаралық және діни саладағы жағымсыз құбылыстардың көбеюі, діни радикализм мен ұлттық экстремизмнің күшеюі билік органдарынан, қоғамнан әсіресе жастар арасында төзбеушіліктің кез келген формаларын таратуды болдырмау мен алдын алу бойынша әсерлі шараларды құру мен жүзеге асыру бойынша жаңа тәсілдерді талап етеді.

Этносаралық қатынастарының сипатын, этностық-діни топтар мен индивидтердің полиэтникалық қоғамдағы орнын, олардың ара салмағын (яғни олардың бір-біріне жақындығының немесе алшақтығының, жатырқануының деңгейі), олардың өзара байланысының дәрежесін сипаттайтын көрсеткіштердің бірі этностық топтар арасындағы әлеуметтік арақашықтықты әлеуметтік өлшеу болып табылады.

Зерттеуде жастардың этностық топтарды қабылдауындағы арақашықтық пен жақындықты зерделеу мақсатында «Сіз қай жерде тұруды қалайсыз?» сұрағы қойылып, территориялық-географиялық және этностық орналастыру бойынша бірнеше мүмкін болатын нұсқалар ұсынылған.

Сауалнама көрсеткендей, сұралған жастардың көпшілігі территориялық-географиялық орналастыруда «урбанизацияланған қаладағы» өмірді таңдайды – жиынтықта бұл сұралған респонденттердің 79%-на жуығы.

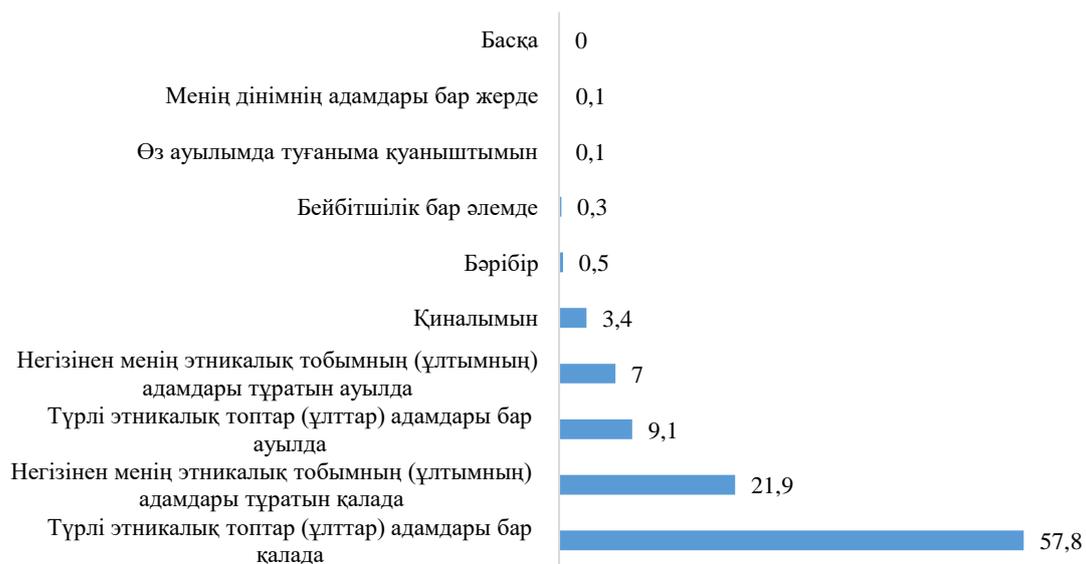
Енді урбанизацияланған қала ортасындағы өзге ұсынылған нұсқалар арасынан, респонденттердің көпшілігі – 57,8% «Түрлі этникалық топтар (ұлттар) адамдары бар қалада» тұрғылары келетіндерін мәлімдеген. 21,9% ғана өздерінің этностық топтарының (ұлттарының) өкілдерінен тұратын әлеуметтік ортада ғана тұрғылары келетінін мәлімдеген. Ауылда, бірақ тек өз ұлттық тобының арасында сұралғандардың 7%-ы тұрғысы келеді (8-диаграмма).

Осылайша, жастардың көбі қалалық өмір салтын ұстануды қалайды және полиэтникалық және поликонфессиялық әлеуметтік

ортада тұруға толерантты қарайды. Дегенмен жастардың 1/3-інің «өздерінің арасында» өмір сүруді жөн көретіндігі кейбіреуілерінің санасында таптаурындар мен теріс түсініктердің бар болуын, демек, халықтың бір бөлігіндегі этникалық топтар арасындағы әлеуметтік қашықтықтың өсуін көрсетеді

8-диаграмма.

«Сіз қай жерде тұруды қалайсыз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, ұлт тұрғысынан қарайтын болсақ, қазақ ұлт өкілдеріне қарағанда – 55,1%, орыс этникалық тобы мен «өзге» ұлт өкілдерінің жастары «түрлі этникалық топтар адамдары бар қалада» тұру қалауын жиі және ынталана білдірген, сәйкесінше – 66,4% және 64,0%.

Аймақтар тұрғысынан, «түрлі этникалық топтар адамдары бар қалада» тұру қалауын барынша ашық және дәйекті Астана қ. – 79,5% мен Қарағанды облысының – 77,1% жастары көрсеткен болатын. Атырау облысының жастары

– 31,9% азырақ ынта білдірді.

Этносаралық қашықтықты өлшеу этносаралық қатынастардың жағдайын нақты көрсетіп қана қоймай, этносаралық өзара қатынастағы жасырын «мәселелі аймақтардың» бар болуын анықтауға мүмкіндік береді.

Түрлі біркелкі орналасқан жақындық дәрежелері, бір адам екіншісін кіргізе алатын «шеңберлерден» тұратын әлеуметтік қашықтықтың бірқатар әлеуметтік және психологиялық межелері бар. Ең жақын шеңберлердің бірі болып әдетте «көршілер», жақын орналасқан аудандағы тұрғындар, сонымен қатар «жақын туыстар» шеңбері, оған қоса неке арқылы қосылған туыстар шеңберлері саналады, осыған орай респонденттерге өз жақындарының қатарына өзге этнос пен

топ өкілдерін қабылдауға дайындығы туралы сұраққа жауап беру ұсынылды.

Біздің зерттеудің нәтижелері бойынша жастарда «көршілестік» жақын тұру белгісі бойынша минималды әлеуметтік қашықтық «АХАЖ-да некені ресми тіркеусіз бірге тұрып жатқандар», «басқа этникалық топ (ұлт) адамдары», «басқа дін (сенім) адамдары», «оралмандар» сияқты топ өкілдеріне қатысты белгіленген, «маған бәрібір» жауабына сәйкесінше 59,8%, 58,3%, 55,4% (4-кесте).

Бұл белгі бойынша барынша әлеуметтік қашықтық жастар арасында және, бірінші кезекте, «дәстүрлі емес сексуалды бағдары бар адамдар», «сізге таныс емес тілде сөйлейтін адамдар» және «иммигранттар мен шетелдік жұмыскерлер» сияқты топ өкілдері арасында байқалған, «маған бәрібір» жауабына сәйкесінше – 16,4%, 40,0%, 46,0%.

Нәтижелердің талдауы жастар мен этникалық топтардың әлеуметтік қашықтықтарының аздығын көрсетті, бұл жастар арасындағы толеранттықтың жоғары деңгейіне айғақ болып табылады. Оған қоса, сұралғанның әрбір үшіншісінің өз отбасында өзге ұлт өкілі бар.

Дәстүрлі емес сексуалды бағдары бар адамдар мен мигранттар сияқты әлеуметтік топтардың өкілдері мен жастар арасындағы әлеуметтік қашықтық пен үлкен алшақтық сақталуда.

4-кесте.

«Төменде түрлі адам топтары келтірілген. Келтірілген топтардың қайсысымен көрші болғыңыз келетінін белгілеуіңізді сұраймыз» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, нәтижелер «Маған бәрібір» жауаптары бойынша сараланған)

Адам топтары	Үзілді-кесілді жоқ	Жоқ шығар	Маған бәрібір	Болса екен	Жауап беруге қиналамын
АХАЖ-да некені ресми тіркеусіз бірге тұрып жатқандар	13,5	14,1	59,8	5,8	7,0
Басқа этникалық топ (ұлт) адамдары	5,5	8,1	58,3	24,4	3,9
Басқа дін (сенім) адамдары	11,8	19,2	55,4	8,0	5,8
Оралмандар	10,3	17,8	53,5	12,5	6,0
Иммигранттар мен шетелдік жұмыскерлер	10,7	31,4	46,0	9,1	2,9
Сізге таныс емес тілде сөйлейтін адамдар	14,7	29,1	40,0	9,0	7,3
Дәстүрлі емес сексуалды бағдары бар адамдар	54,9	20,7	16,4	1,5	6,5

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, ұлт тұрғысынан қарайтын болсақ, орыс ұлтының өкілдері мен «өзге» ұлттардың өкілдерінің жастары келтірілген барлық топтармен «көрші» болу мүмкіндігіне қатынас бойынша мейлінше қашықтықта орналасқан.

Осылайша, өзге этностық топтардың өкілдерімен көршілес болу мүмкіндігі туралы сұраққа өзге этникалық топ өкілдерінің тек 0,6%-ы, орыстардың 1,7%-ы және қазақтардың 7,0%-ы «үзілді-кесілді жоқ» деп жауап берді.

Жастардың орыс этникалық тобының өкілдері оралмандар сияқты топпен көршілес болу мүмкіндігіне мейлінше толеранттық қатынасты көрсетті – «үзілді-кесілді жоқ» жауабы 12,1%, қазақтар – 10,0%, «өзге» этникалық топтар – 9,3%.

Этносаралық қатынастар мен толеранттық деңгейдің жағдайы туралы нақты айтуға болатын белгілердің бірі респонденттердің этносаралық некелерге деген қатынасы туралы сұрағына жауап болып табылады. Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, жастар мүмкін болатын неке серіктесін таңдау туралы сұрақ қатынасында барынша либералды көзқарастарды ұстанады. Осылайша, сұралғандардың 35,1%-ы бұл сұраққа «менің қатынасым бейтарап, әркім еркін жұбай таңдауға құқылы», яғни оның этникалық түп-тегіне байланыссыз деп жауап берді.

21,4% этносаралық некелерге сүйіспеншілікпен қарайды, «жағымды шығар, жұбай таңдауда ұлт ешқандай маңызға ие болмайды» жауабын таңдаған. Тағы 20,0%-ы бұл құбылысқа бірімәнді жағымды қарап, «этносаралық некелер Қазақстан халқын біріктіреді» деп ойлайды (9-диаграмма).

Дегенмен 15,6% және 5,7%-ы этносаралық некелерді жаратпайды, олардың пікірінше, жұбайлардың ұлты мен мәдениетіндегі айырмашылықтар осындай отбасылық одақтардың дәулеті мен тұрақтылығына жағымсыз әсер ететін қосымша қауіп болып табылады – сәйкесінше «Теріс шығар, этносаралық некелер мәселе тудырады» және «Этносаралық некелер ажырасуларға душар болады» жауаптары.

9-диаграмма.

«Этносаралық некелерге қалай қарайсыз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, ұлттар тұрғысынан қарағанда, этносаралық некелерге қазақ ұлтының жастары мейлінше жағымды қарайды – «теріс шығар, этносаралық некелер мәселе тудырады» жауабы – 19,6%, «өзге» этникалық топ өкілдері – 5,8% және орыстар – 3,4%.

Аймақтық тұрғыдан жастардың этносаралық некелерді бағалауында айтарлықтай айырмашылықтар анықталған. Барынша жағымды – «Жағымды, этносаралық некелер Қазақстан халқын біріктіреді» жауабымен этносаралық некелерді Қостанай – 42,9%, Қарағанды – 38,4% облыстары мен ШҚО – 36,0% жастары бағалайды. БҚО – 2,9%, Астана қ. – 5,1%, Қызылорда – 8,8% және Ақтөбе – 9,2% облыстарындағы жастарда ең аз көрсеткіш байқалды.

Соңғы кездері әлеуметтанушылар заманауи жастардың құндылықты бағдарларының құрылымында діншілдік деңгейінің күшеюін белгілеген. Дегенмен дінге деген қызығушылық немесе автоматты түрде культты ұстану, зерттеу практикасы көрсеткендей, міндетті түрде адамда сенім мен діни дүниетанымның пайда болғандығын білдірмейді.

Қазақстандағы діни жағдайдың ерекшелігі «мұсылман», «православ», «католик» ұғымдарының «діншіл» ұғымына тең еместігінде. «Діншіл» – бұл дінге сенуі соншалықты жоғары адам, діни дүниетаным оның өмір салтын анықтайды. Адамның діншілдік деңгейі бірнеше критерий, белгі көмегімен белгіленеді, оларды әлеуметтік мониторинг көмегімен өлшеуге болады, әсіресе, мыналарды:

- Діни сана, сәйкестік, адамның құндылықты бағдарлары құрылымындағы дін орны, діннің өз өмірі мен қоғам өміріндегі орнын бағалауы,
- культтық діни жүріс-тұрыс,
- адамның діни өмірге енуі (шоқынғандық) – мешіт, шіркеу, ғибадатханаға бару, ораза ұстап, ауыз бекіту, намаз, дұға оқу және т.б.

Ұстаушылық пен күнделікті өмірде діни салттар мен канондардың режимдерін ұстану реттілігінің дәрежесіне байланысты адамдардың діншілдігінің бірнеше сатысы ерекшеленеді. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, сұралған жастардың көпшілігі өздерін діншілмін деп таниды, бірақ діни өмірде белсенділік танытпайды. «Мен діншілмін, бірақ діни өмірге қатыспаймын», «мен діншілмін, бірақ сирек, тек мейрамдарда ғана ғибадатханаларға барып, діни нормаларды сирек ұстанамын» жауап нұсқаларының қосындысы 66,8%-ға жетеді, бұл жастардың басым көпшілігі «енжар» діншілдер болып, діни дүниетанымға ие еместігін көрсетеді.

Респонденттердің 16%-ын ғана «белсенді» діншілдер қатарына жатқызуға болады, олар «мен діншілмін, діни қауымдастық өміріне

қатысып, діни нормаларды ұстанамын» жауабын таңдаған, демек, оларды діни дүниетаным иелері деп атауға болады (10-диаграмма).

10-диаграмма.

«Сіз өзіңізді діншіл адам деп есептейсіз бе?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Жас тұрғысынан діншіл жастардың көпшілігі 19 бен 23 жас аралығындағы топта анықталған – 19,9%. 14 пен 18 жас аралығында ондай жастар 14,5%, 24 пен 28 жас аралығындағы топта – 14,2%.

Ұлт тұрғысынан алғанда, қазақ ұлты жастарының діншілдік деңгейі орыстармен салыстырғанда екі еке көп, дегенмен өзге ұлт өкілдерімен салыстырғанда аз. Сәйкесінше, «Мен діншілмін, діни қауымдастық өміріне қатысып, діни нормаларды ұстанамын» жауабы – қазақтар – 17,0%, орыстар – 8,9%, «өзгелер» – 21,5%.

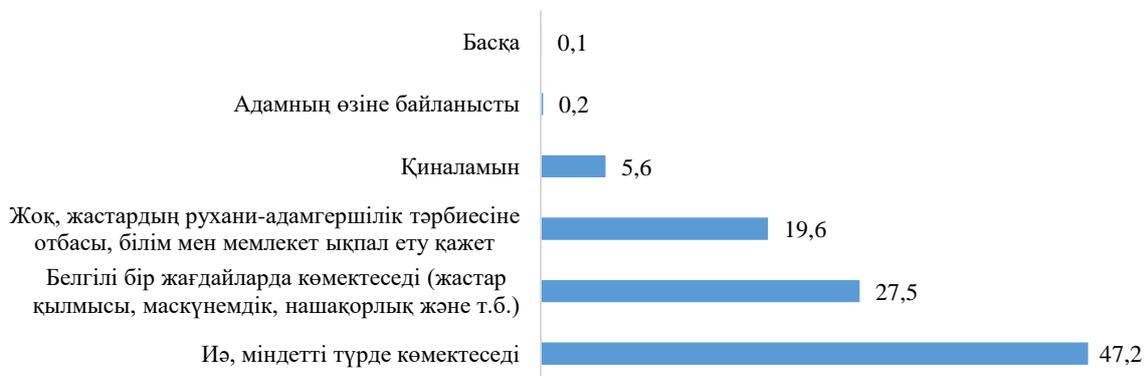
Аймақтар тұрғысынан қарағанда, тұрғылықты орынға байланысты жастардың діншілдік деңгейімен байланыс анықталған. Осылайша, «Мен діншілмін, діни қауымдастық өміріне қатысып, діни нормаларды ұстанамын» жауабының көрсеткіштері Маңғыстау – 30,7%, Қостанай – 23,1%, Жамбыл – 22,8% облыстары жастарында діншілдің ең жоғары деңгейін көрсетеді. Ең төмен көрсеткіштер Ақмола облысы – 1,3%, БҚО – 1,4% мен СҚО – 1,9%. жастарында.

Дегенмен жастардың көпшілігі діншілдік деңгейінен тәуелсіз жастардың жағымды әлеуметтенуіндегі діннің құрал ретіндегі маңызды рөлін түсініп, «Құдайға сену, діни орындарға, ғибадатханаларға бару рухани-адамгершілік тәрбиеге септеседі» және жастардың дамуына көмегін тигізеді деп айтарлықтай сеніммен мәлімдеді. Бұл оймен сәйкесінше 47,2% және 27,5% бөліседі – «иә, міндетті түрде көмектеседі» және «белгілі бір жағдайларда көмектеседі (жастар

қылмысы, маскүнемдік, нашақорлық және т.б.)» жауаптары (11-диаграмма).

11-диаграмма.

«Сіздің ойыңызша, Құдайға сену, діни орындарға, ғибадатханаларға бару қазақстандық жастардың рухани-адамгершілік тәрбиесіне көмектеседі ме?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

6 БӨЛІМ МӘДЕНИ-АДАМГЕРШІЛІК ДАМУ

Өмір салты – бұл адамның әлеуметтік тіршілігінің нақты түрі, тәсілі. Өмір салты индивидтің күнделікті белсенділігінің негізгі типтік формаларының (еңбектік, танымдық, саяси, бос уақыт өткізу, тұрмыстық) белгілі бір жиынтығы (жинақ, иерархия, құрылым және т.б.) ретінде көрініс табады. Сыртқы шарттардың әртүрлілігі, тіршілік қарекетін анықтаушы, сонымен қатар бір шарттарда ер балалар мен қыздардың әлеуметтік шындықты игеру тәсілдерінің түрлі сипатқа ие болуы жастардың бірыңғай қалыптасқан өмір салтының шекарасында «өмір салттарының» табиғи әртүрлілігін қалыптастыруға ықпал етуі мүмкін.

Қазақстандық жастардың өмір салттарындағы стильдік әртүрлілікті, бос уақыт өткізу формалары мен құрылымын, демалыс режимі мен мәдени-адамгершілік даму ерекшеліктерін зерделеу мақсатында сауалнамада бірқатар сұрақтар құрастырылды.

Жастардың дамуына олардың әлем, мемлекет пен қоғам өміріндегі құбылыстар жайлы ақпарат алу көздері барынша ықпал етеді.

Сауалнама көрсеткендей, осындай ақпарат алу көздерінің құрылымында заманауи қазақстандық жастарда, ең алдымен, әлеуметтік желілер – 90,3% басымдылыққа ие, екінші орында теледидар – 70,9%, үшінші орында Интернеттегі жаңалық контенті – 63,9%.

Сұралғандар санынан айтарлықтай аз адам – 40,5% кітап оқиды (соның ішінде электронды), сұралғандардың 1/3-і электронды және баспа газеттері мен журналдарын оқып, радиода жаңалық топтамасын тыңдайды – сәйкесінше 37,8%, 36,2% және 33,7%.

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, газеттер мен радио сияқты дәстүрлі ақпарат көздерінің хабарландыру рөлі төмендеп барады. Жастардың компьютерлер мен байланыстың мобильді құралдары (смартфондар, планшеттер) сияқты ақпарат алудың сандық көздеріне өтуінің заңды беталысы байқалуда (21-диаграмма).

12-диаграмма.

«Аталғандардың қайсысын Сіз соңғы апта ішінде оқыдыңыз, көрдіңіз немесе тыңдадыңыз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Сауалнама көрсеткендей, жастардың бос уақытты өткізу құрылымында бос уақыт өткізудің барлық мүмкін болатын түрлері орын алады – би және спорттық клубтарға барудан бастап, мешіт пен шіркеу сияқты діни мекемелерге баруға дейін.

Дегенмен мәдениет, бос уақыт өткізу мен діни орталықтарға жастардың бару жиілігі біркелкі емес, және зерттеу нәтижелері көрсеткендей, жастар театр мен концерттерге жылына 1-2 реттен артық емес, кинотеатрларға жылына 3-6 рет барады. Көбіне жастар бос уақытын кафе, бар, мейрамханаларда айына бір реттен аптасына бір ретке дейін өткізеді. Бәрінен жиі – аптасына бір реттен артық жастар тек спорт залдарына барады (5-кесте).

5-кесте.

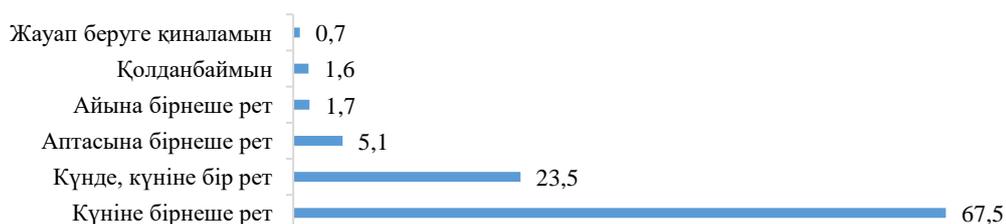
«Төменде келтірілген орындарға Сіз қанишалықты жиі барасыз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да)

Орын	Ешқашан	Жылына 1-2 реттен артық емес	Жылына 3-6 рет	Айына бір рет	Аптасына 1 ретке жуық	Аптасына 1 реттен артық	Қиналамын
Бар/Кафе/Мейрамхана	9,8	19,6	24,8	27,6	12,3	4,3	1,8
Кітапхана	44,1	23,1	13,2	10,9	5,4	1,3	2,2
Көрме	52,4	27,3	9,6	5,1	2,8	0,7	2,4
Зообақ	43,3	36,9	10,7	4,6	1,9	1,1	1,8
Ойын-сауықтыру орталығы	33,7	22,4	17,9	16,7	6,0	1,8	1,6
Кинотеатр	16,8	24,1	25,1	23,4	7,2	1,7	1,9
Компьютерлік клуб	64,6	12,7	8,9	6,9	3,8	1,5	1,8
Мұражай	50,9	32,1	7,7	4,3	2,3	0,5	2,3
Түнгі би клубы	59,8	15,9	10,6	8,4	2,9	0,8	1,8
Спорт залы	37,6	13,5	13,3	12,3	11,0	9,9	2,6
Театр, концерт	31,0	38,1	16,0	8,7	3,3	1,0	2,0
Мешіт/Шіркеу/Синагога және т.с.с.	20,3	26,2	17,1	15,4	12,1	3,1	6,0

Интернетті кез келген тасымалдаушы түрінде қолдану режимі – респонденттердің басым көпшілігінде жүйелік сипатқа ие және «күніне бірнеше реттен» – 67,5% «күнде, күніне бір рет» – 23,5% арасында өзгеріп отырады (13-диаграмма).

13-диаграмма.

«Интернетті қанишалықты жиі қолданасыз (тасымалдаушының кез келген түрінде)?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

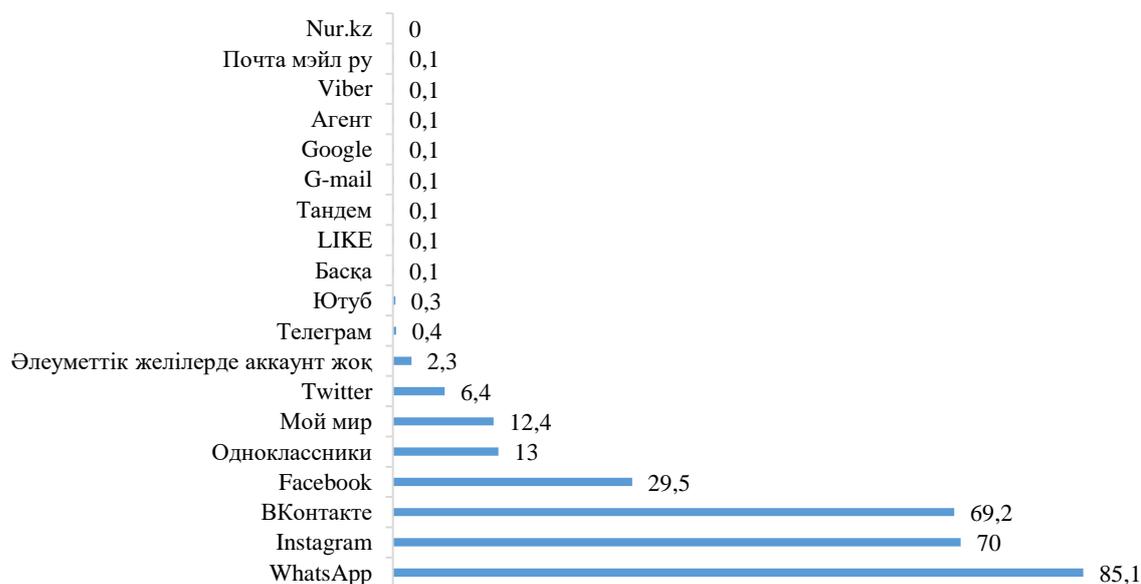

Жастар арасындағы барынша танымал әлеуметтік желілер үтшітігіне шетелдік мессенджерлер кіреді – американдық WhatsApp, Instagram, ресейлік «В Контакте» – сәйкесінше 85,1%, 70,0% және 69,2% (14-диаграмма).

Әдетте, жастар Интернеттегі әлеуметтік желілерде бірнеше аккаунтқа ие болады, онда бір мезетте бірнеше платформаға ақпарат салып, суреттерді жүктеу мүмкіндігін иеленеді. Бұл уақытты үнемдеп, жазылушылар шеңберін айтарлықтай арттырады.

14-диаграмма.

«Сіздің қандай әлеуметтік желілерде аккаунттарыңыз бар?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, кез келген жауап саны)

Интеллектуалды бос уақыт өткізу формасы ретіндегі кітап оқу мейлінше таралған іске айналып бара жатыр. Сұралғандардың 32,2%-ы ғана бос уақытта қандай да бір әдебиетті оқып жатқанын мәлімдеді (15-диаграмма).

15-диаграмма.

«Сіз қазіргі таңда қандай да бір әдебиетті оқып жатырсыз ба?» сұрағына жауаптардың үлестірімі, (%-да, бір жауап нұсқасы)

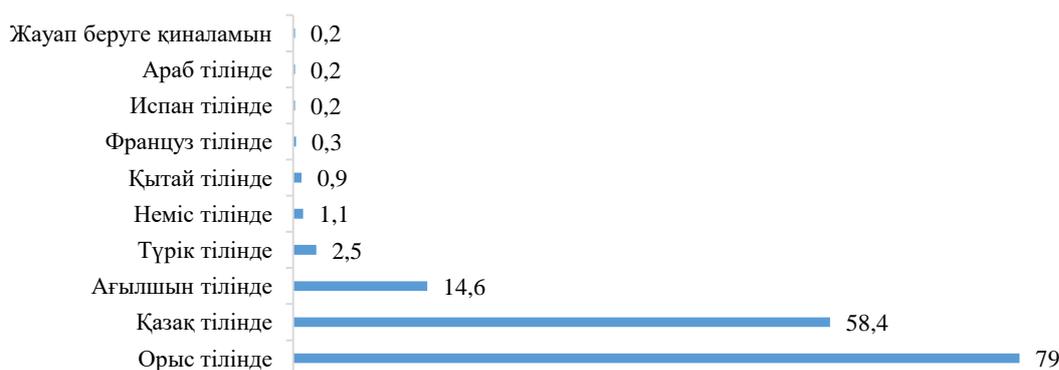
Алдындағы сұраққа оң жауап берген 32,2% респондентке «Сіз қандай тілдегі көркем әдебиетті оқисыз?» қосымша сұрағына жауап беру ұсынылды.

Респонденттердің басым көпшілігі бірнеше жауап нұсқасын таңдап, бірнеше тілде көркем әдебиетті оқитынын мәлімдеді.

Дегенмен сұралғандардың 79,0%-ы көбінесе орыс тіліндегі көркем әдебиетті оқитынын мәлімдеді. Сұралғандарың жартысынан көбі – 58,4%-ы қазақ тілінде оқыса, 14,6%-ы ағылшын тілінде оқиды, бұл жастар арасындағы көптілділік пен үштілділіктің барынша таралып бара жатқандығын дәлелдейді (16-диаграмма).

16-диаграмма.

«Сіз қандай тілдегі көркем әдебиетті оқисыз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, кез келген жауап саны)

Ұлттар тұрғысынан, сауалнама нәтижелері көрсеткендей, қазақ ұлтының өкілдері (кему реті бойынша) орыс тілінде – 73,6%, қазақ тілінде – 71,9%, ағылшын тілінде – 14,6% оқиды.

Орыс ұлты өкілдері (кему реті бойынша) орыс тілінде – 95,5%, қазақ тілінде – 14,5%, ағылшын тілінде – 13,6% оқиды.

«Өзге» ұлты өкілдері (кему реті бойынша) орыс тілінде – 90,5%, қазақ тілінде – 34,9%, ағылшын тілінде – 15,9% оқиды.

Зерттеуде жастардың жеке, отбасы-некелік және сексуалды салалар мен қоғамдық өмір стандарттарындағы қандай да бір ауытқушылықтарды қабылдау дәрежесі анықталды.

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, отбасы-некелік және сексуалды салаларда азды-көпті мүмкін болатын ауытқулар қатарына «бірге тұру» – 16,4%, «ер адам үшін некеге дейін жыныстық қатынастар» – 10,9% және «әйел адам үшін некеге дейін жыныстық қатынастар» – 6,3% жауаптарын жатқызады – «толығымен қабылданады» жауаптары. Айта кететіні, жастар пікірінше, «некеге дейінгі сексуалды қатынастар» әйелдерге қарағанда ерлер үшін көбірек кешірімді – қабылдау мен мақұлдаудағы айырмашылық 4,6%-дан артық.

Жастар көзқарасы бойынша, мейлінше қабылданбайтын және мүмкін емес жүріс-тұрыстағы ауытқуларға «өзіне-өзі қол жұмсау» – 0,7%, «ер адам өз әйеліне/қызына қол көтеретін жағдай» – 0,7%, «пара беру» – 0,9%, «балаларға қатысты физикалық жаза қолдану» – 0,9% жатады.

Кейде жағымсыз бағаларға ие болатын мүмкін болатын жүріс-тұрыс түрлеріне жататын «түсік тастау», «ажырасу» мен

«Гомосексуалды қатынастар» аралық орындарға жайғасқан, жастар оларға бейтарап болып келеді (6-кесте).

6-кесте.

«1 мен 10 арасындағы меже бойынша, Сіздің көзқарасыңыз бойынша келесі құбылыстардың қабылдану деңгейін бағалауыңызды сұраймыз, онда 1 – мүлдем қабылданбайды, 10 – толығымен қабылданады» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, нәтижелер «Толығымен қабылданады» жауаптары бойынша сараланған)

Құбылыс	Бағалау межесі										
	Мүлдем қабылданбайды	2	3	4	5	6	7	8	9	Толығымен қабылданады	Қиналамын
Бірге тұру	33,3	5,0	3,6	3,5	9,0	7,2	6,3	7,3	4,8	16,4	4,0
Ер адам үшін некеге дейін жыныстық қатынастар	39,3	4,6	4,5	4,6	8,7	6,7	6,5	6,6	5,2	10,9	2,7
Әйел адам үшін некеге дейін жыныстық қатынастар	52,6	5,9	4,9	3,6	7,4	5,4	3,7	4,1	3,6	6,3	2,6
Ер адам әйел адамнан аз ақша табатын жағдай	37,4	6,1	9,6	7,0	12,0	9,1	5,8	4,9	2,4	3,9	2,1
Гомосексуалды қатынастар	77,3	6,0	2,6	1,5	2,5	1,4	1,4	1,6	0,6	2,6	2,6
Ажырасу	61,5	5,2	6,4	5,1	8,3	5,3	2,5	0,9	0,5	2,0	2,5
Түсік тастау	76,1	4,9	4,9	2,6	3,6	2,2	0,8	0,6	0,4	1,1	3,1
Пара алу	77,5	4,9	5,0	2,6	3,9	1,3	0,8	0,5	0,3	1,0	2,5
Балаларға қатысты физикалық жаза қолдану	76,0	9,3	4,0	2,5	3,0	1,5	0,6	0,6	0,5	0,9	1,5
Пара беру	75,5	6,3	5,0	1,9	4,2	1,9	1,3	0,3	0,6	0,9	2,4
Ер адам өз әйеліне/қызына қол көтеретін жағдай	83,7	6,3	2,7	1,5	1,8	1,2	0,3	0,4	0,2	0,7	1,5
Өзіне-өзі қол жұмсау	88,9	3,6	1,7	0,5	1,0	0,6	0,2	0,2	0,4	0,7	2,2

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, ұлттар тұрғысынан орыс этникалық тобының өкілдері отбасы-некелік, әлеуметтік және сексуалды салалардағы ауытқулардың кез келген түріне барынша жылы шырайды көрсетеді.

Осылайша, мысалы, 12,6% орыстар үшін ғана бірге тұру «мүлдем қабылданбайды», ал басқа этникалық топтарда пайыз 27,9%-ды құраса, қазақтар үшін 38,6%-ға жетеді.

«Әйел адам үшін некеге дейін жыныстық қатынастар» тек 19,5% орыс үшін «мүлдем қабылданбайды», бұл көрсеткіш «өзге» ұлт өкілдері үшін 45,9% және қазақтар үшін 61,1%-ды құрайды.

«Ер адам үшін некеге дейін жыныстық қатынастар» 14,1% орыс үшін «мүлдем қабылданбайды», бұл көрсеткіш «өзге» ұлт өкілдері үшін 32,0% және қазақтар үшін 46,1%-ды құрайды.

«Гомосексуалды қатынастар» – 64,9% орыс, 75,0% «өзге» ұлт өкілдері мен 80,4% қазақтар үшін «мүлдем қабылданбайды».

Аймақтық тұрғыдан қарағанда, барлық жүріс-тұрыстың ауытқу формаларын қабылдау/қабылдамау бағасына байланысты бірнеше аймақ қана ерекшеленеді. Бұл Атырау мен Маңғыстау облыстары, онда отбасы-некелік, әлеуметтік және сексуалды өмір салаларындағы жүріс-тұрыстың ауытқуының барлық формаларында қабылдамаудың максималды жоғары бағалары анықталған. Бұл аймақтарда адам жүріс-тұрысының қоғамдық оймен тыйым салушылығының барынша жоғары деңгейі байқалды. Одан кейін Түркістан, Жамбыл мен Қызылорда облыстары ілеседі, онда қабылдамау көрсеткіштері төменірек болғанымен, айтарлықтай жоғары болып сақталып отыр.

Сонымен қатар БҚО, СҚО, ШҚО, Қарағанды, Қостанай мен Павлодар облыстары, онда ауытқулардың түрлі формаларын барынша жылы шыраймен бағалаған, жастар ортасында адам жүріс-тұрысының әлдеқайда кең ауқымы қабылданады.

Астана мен Алматы қалаларындағы жастар арасындағы айырмашылықтар да анықталған. Сауалнама көрсеткендей, Астана жастары «өзгелердің» жүріс-тұрысын бағалауда консерваторлық көзқараста, ал Алматы жастары демократияға жүгінеді.

Респонденттерге олардың пікірінше қазақстандық жастардың рухани-адамгершілік тәрбиесіне жауапты әлеуметтік құрылымдар мен институттар иерархиясын өз бетінше анықтау ұсынылды. Жастарды тәрбиелеу мен әлеуметтену құрылымдары мен институттарының ұсынылған тізімінен респонденттер бірінші кезеке отбасыны белгіледі. Респонденттердің 78,9%-ы осы институт бәрінен бұрын қазақстандық жастардың рухани-адамгершілік тәрбиесіне жауапты деген сенімде.

Жастардың рухани-адамгершілік тәрбиесі үрдісінде мектеп, мемлекеттік органдар, достар мен құрдастар компаниясы сияқты өзге де құрылымдар мен институттардың рөлі мен мәні, жастардың көрінісі бойынша, әлдеқайда төмен – 6%-дан аз (17-диаграмма).

17-диаграмма.

«Сіздің пікіріңізше, бірінші кезекте, қазақстандық жастардың рухани-адамгершілік тәрбиесіне кім жауап беру керек (мейірімді, адал, жауапты болу

және т.б.)?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Заманауи қазақстандық қоғам үшінші жаңғыру жолы бойынша дамып жатыр – құрылымы мен функционалдық бағдары бойынша бұрын соңды болмаған қоғамды қалыптастыру. Бұл заманауи түрдегі қоғам нарықтық, сандық, өз мүшелерінен жаңа дағдыларды, білім мен құзыретті талап етеді. Жастар, бірінші кезекте, заманауи қоғамның сыртқы және ішкі сын-тегеуріндеріне сезімтал, ол өз заманының тұрақты өзгеретін талаптарына жедел жауап қайтарады.

Осылайша, респонденттердің пікірінше, біздің қоғамымыздың заманауи даму шарттарында қазақстандық жастарда, бірінші кезекте, сапалы білім алуға ұмтылыс – 43,6%, еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілік – 29,4%, нақты мақсаттарға жетуге ұмтылып, тиімді өмір сүре білу – 29%, өзінің тарихи тамырларын сақтауға ұмтылыс – 27,3% сияқты қасиеттерді дамыту қажет (18-диаграмма.).

18-диаграмма.

«Төменде келтірілген қасиеттердің қайсысын заманауи қазақстандық жастарда бірінші кезекте дамыту қажет?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, екі жауап нұсқасынан көп емес)

7 БӨЛІМ САЛАУАТТЫ ӨМІР САЛТЫ

Салауатты өмір салты – халық денсаулығын қалпына келтіруді, сақтауды және жақсартуды қамтамасыз ете алатын жалғыз өмір салты. Сондықтан осы өмір салтын халықта қалыптастыру – мемлекеттік маңызы бар басты әлеуметтік міндет.

Жастардың салауатты өмір салты сұрақтары соңғы кезде айрықша өзектілікке ие.

Салауатты өмір салтының элементтері дұрыс тамақтану режимін сақтау, спорт орталықтарына тұрақты бару, дене шынықтырумен жүйелі айналысу болып табылады.

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, жастардың көпшілігі қандай да бір дәрежеде дұрыс тамақтану режимін сақтайды, «әдетте иә, бірақ кей кездері болмай қалады» – 38,5% мен «иә» – 24,4% жауаптарының қосындысы 62,9%. Сұралғандардың 1/3-не жуығы «кейде» және «ешқашан» нұсқаларымен жауап берген (19-диаграмма).

19-диаграмма.

«Сіз тамақтанудың дұрыс режимін ұстанасыз ба?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Өкінішке орай, сұралған жастардың көпшілігі спорттық мекемелерге бармайды – бұл 28,3% немесе жалпы санның 1/3-і. Дегенмен 20,2% спортпен белсенді айналысады – «аптасына екі немесе одан да көп рет» спортклубтарына барады. Қалғандары спортпен тұрақты айналыспайды (20-диаграмма).

20-диаграмма.

«Сіз спорт залына, стадион, бассейн және т.б. қаншалықты жиі барасыз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Қазіргі заманғы жастар арасында жаһандану беталысын тарату нәтижесінде агрессивті жүріс-тұрыс жағдайлары, «буллинг» немесе

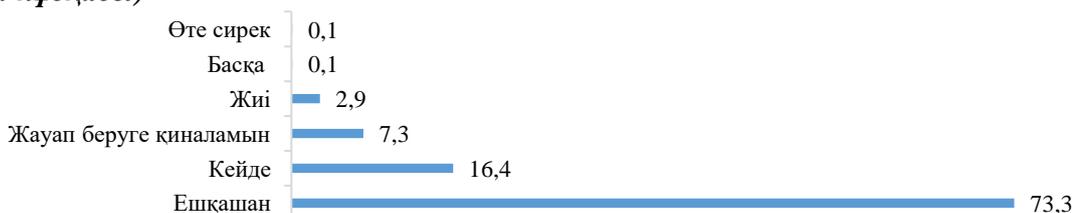
«моббинг» элементтері – психологиялық немесе физикалық зорлық, әлде ұжымның бір мүшесін ұжымның басқа мүшелерінің немесе оның бір бөлігінің қуғындауы орын алады (әсіресе оқушылар мен студенттер ұжымында кездеседі).

Осы саладағы жағдайды бақылау мақсатында респонденттерге «Сіздің құрдастарыңызды, сыныптастарыңызды, достарыңызды, таныстарыңызды соңғы үш айда ұрып-соғу немесе кемсіту жағдайларына қаншалықты жиі куә болдыңыз?» сұрағы қойылды. Сауалнама көрсеткендей, жастар ортасында агрессивті жүріс-тұрыс жағдайлары бар болғанымен, олар ауық-ауық сипатқа ие болып, кең таралмаған. Респонденттердің басым көпшілігі соңғы 3 айда барлық мүмкін болатын түрдегі агрессивті жүріс-тұрысты кезіктірмегенін мәлімдеді – «ешқашан» жауабы – 73,3%.

16,4%-ы осындай жағымсыз құбылысқа кейде, 2,9%-ы жиі тап болғанын мәлімдеген. (21-диаграмма.).

21-диаграмма.

«Сіздің құрдастарыңызды, сыныптастарыңызды, достарыңызды, таныстарыңызды соңғы үш айда ұрып-соғу немесе кемсіту жағдайларына қаншалықты жиі куә болдыңыз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

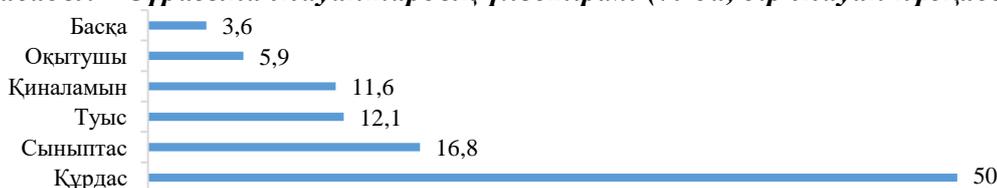
Зерттеу барысында осы сұрақ бойынша аймақтық айырмашылықтар байқалды. Осылайша, «құрдастар, сыныптастар, достар, таныстарды соңғы үш айда ұрып-соғу немесе кемсіту жағдайларына жиі куә болғандар» Маңғыстау – 8,0%, Жамбыл – 7,3%, Қызылорда – 7,3% облыстарында жоғары көрсеткіштерге ие болды.

«Агрессорлар», яғни кез келген түрдегі зорлық түрін жасайтын адамдар ретінде, респонденттедің куәлік етуі бойынша, әдетте, жағдайлардың жартысында – 50% «құрдастар», 16,8% сыныптастар, 12,1% туыстар орын алады.

Өз бетінше сұраққа жауап берген 14 адам олардың жағдайында агрессивті жүріс-тұрысты таныстары, достары, көршілері мен милиция қызметкерлері бастағанын мәлімдеді (22-диаграмма).

22-диаграмма.

«Сіздің құрдастарыңызға қатысты физикалық немесе басқа да зорлықты кім жасады?» Сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

8 БӨЛІМ САЯСИ ҚҰНДЫЛЫҚТАР, ТІЛДІК АХУАЛ

Әдетте, заманауи қазақстандық жастардың саяси көзқарастары мен құндылықтарын сипаттай отыра, зерттеушілер оны ішінара бейсаясаттылық пен азаматтық жетілмегендік ретінде белгілейді.

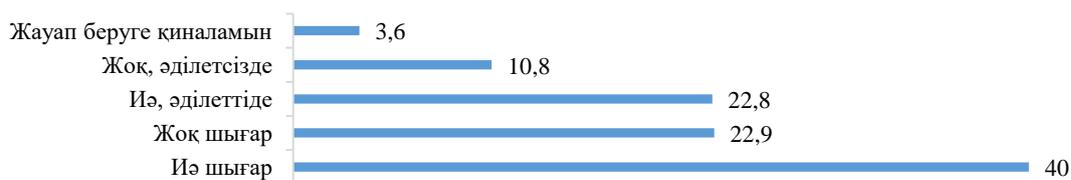
Бір жағынан, бұл жастардың саяси және азаматтық әлеуметтенуі институттарының қызметі әлсіреген кезде шындыққа жарасқан. Алайда бүгін, мемлекет жастардың рухани және азаматтық даму үрдісіне көп көңіл бөлетін кезде, біз жастардың азаматтық сана-сезімінде өсімді, жастар арасындағы патриоттық сезім мен саясатқа қызығушылықтың артып отырғанын көріп отырмыз.

Жастардың Қазақстанда қалыптасқан қоғамдық қатынастар сипатына, өздері тұрып, өздерін көрсететін ортадағы әлеуметтік даму ерекшеліктеріне байланысты бағасын алу мақсатымен зерттеуде респонденттерге бірқатар сұрақтар қойылды.

Осылайша, респонденттердің көпшілігінің ойынша, олар абсолютті немесе салыстырмалы «әділетті қоғамда» өмір сүреді – «иә» мен «иә шығар» жағымды жауаптардың қосындысы 62,8%-ды құрайды. Дегенмен ондай ойды барлығы дерлік ұстанбайды. Осылайша, қосындысы 33,7%-ды құрайтын респонденттердің 1/3-і заманауи қазақстандық қоғамдағы адалдық қағидасын жүзеге асырудың абсолютті немесе салыстырмалы жағымсыз бағаларын берді. Олардың пікірінше, қазақстандық қоғамдағы адалдық қағидасы жеткілікті түрде жүйелі жүзеге асырылмайды – «жоқ, әділетсізде» және «жоқ шығар» жауаптары – сәйкесінше 10,8% және 22,9% (23-диаграмма).

23-диаграмма.

«Сіздің ойыңызша, Сіз әділетті қоғамда өмір сүресіз бе?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Ұлттар тұрғысында, сауалнама нәтижелері көрсеткендей, орыс этникалық топтарының өкілдері қазақстандық қоғамдағы адалдық қағидасын жүзеге асыру бағасына әлдеқайда сыни қарайды. Осылайша, тек 12,4% орыстар «өздерін әділетті қоғамда тұратынын» сезінеді, қазақтар арасында бұл пайыз екі есе артық – 25,6%. Өзге этникалық топтар өкілдерінде – 19,2%.

Аймақтар тұрғысынан алғанда, «иә, әділетті қоғамда» оң жауабының ең жоғары көрсеткіштері Маңғыстау – 49,3% және Түркістан – 45,0% облыстарындағы жастар арасында көрініс тапқан. Максималды көрсеткіштерге қарағанда айтарлықтай айырмашылықпен минималды

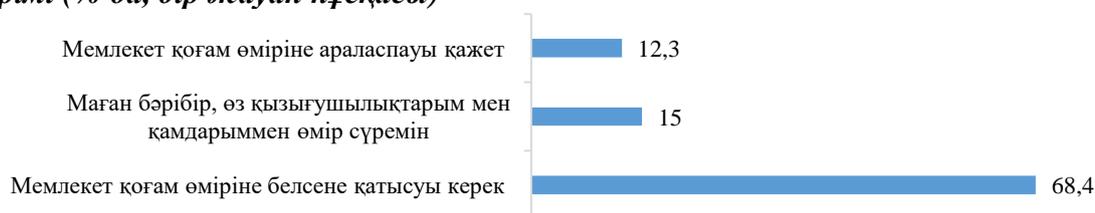
көрсеткіштер Астана қ. 3,4%, Шымкент – 7,9% және Алматы облысы – 9,1% жастарына тиесілі.

Қазақстандық қоғамың саяси мәдениетінде дәстүрлі түрде біздің мемлекетіміздің кеңестік кезеңінен бері мемлекет пен азаматтар арасындасы қатынас сипатын анықтауда қамқорлық басымдылыққа ие, ол саяси аренадағы барлық субъектілер арасындағы әлеуметтік серіктестіктің теңқұқықтық қатынастарын құрудың заманауи беталыстарына нұқсан келтіреді.

Сауалнама көрсеткендей, жастар саяси жүріс-тұрыстың бұрынғы қалыптасқан таптаурын қағидаларын ұстанушылар болып қалып отыр, 68,4%-ды құрайтын көпшіліктің пікірінше, «мемлекет қоғам өміріне белсене қатысуы керек» (24-диаграмма).

24-диаграмма.

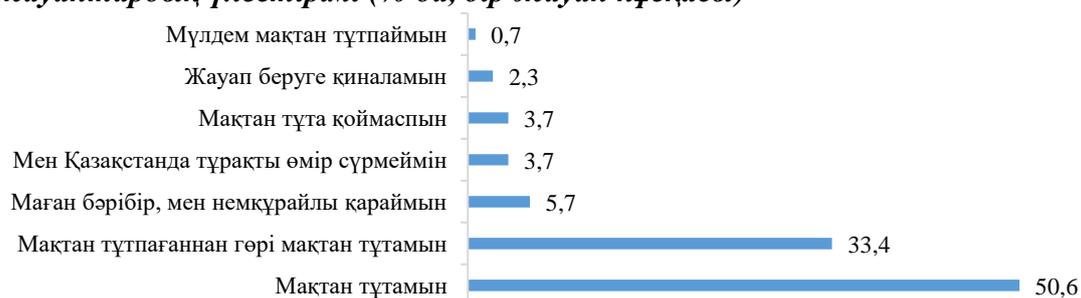
«Қазақстандық қоғам үшін не маңыздырақ?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, респонденттердің басым көпшілігі Қазақстанда тұратындығын мақтан тұтады – «қатты мақтан тұтамын» және «мақтан тұтпағаннан гөрі мақтан тұтамын» оң жауаптарының қосындысы 84%-ға жетеді, бұл қазақстандық жастардың патриоттық көңіл-күйі мен азаматтық есеюі беталысын дәлелдейді (25-диаграмма).

25-диаграмма.

«Сіз Қазақстанда тұратындығыңызды мақтан тұтасыз ба?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

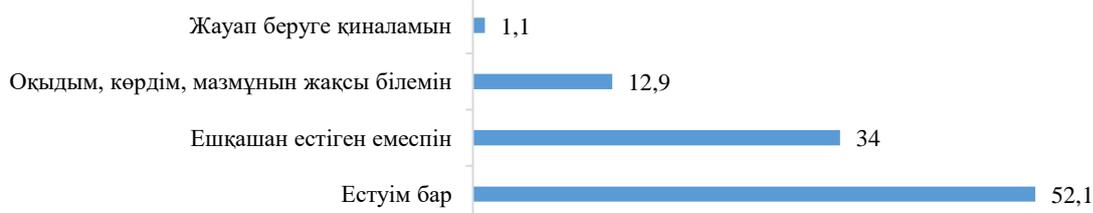
Ұлттар тұрғысынан алғанда, сауалнама нәтижелері көрсеткендей, орыс этникалық тобының өкілдері Қазақстанда тұратындықтары қатынасында барынша ұстанымдылықты көрсетеді – «Қатты мақтанамын» жауабы – 31,0%, қазақтар арасында ондайлар саны әлдеқайда жоғары – 56,1%, өзге этникалық топтар өкілдерінің арасында – 42,4%.

Жастардың – «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» бағдарламасының мазмұны мен таныстығы әзірше жеткілікті дәрежеде

жоғары емес. Жастардың көпшілігі бағдарлама мазмұнымен шалашарпы таныс. Дегемен, респонденттердің жартысынан көбі Бағдарламалық құжат мазмұнымен толық немесе ішінара таныс екендігін мәлімдеген – «оқыдым, көрдім, мазмұнын жақсы білемін» және «естуім бар» жауаптарының қосындысы 65%-ға жетеді (26-диаграмма).

26-диаграмма.

«Рухани жаңғыру» бағдарламасының мазмұнымен таныссыз ба?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Ұлттар тұрғысынан қарастырғанда, сауалнама түрлі этникалық топтар өкілдері жастарының хабардар болу деңгейінде айтарлықтай айырмашылықтарды анықтады.

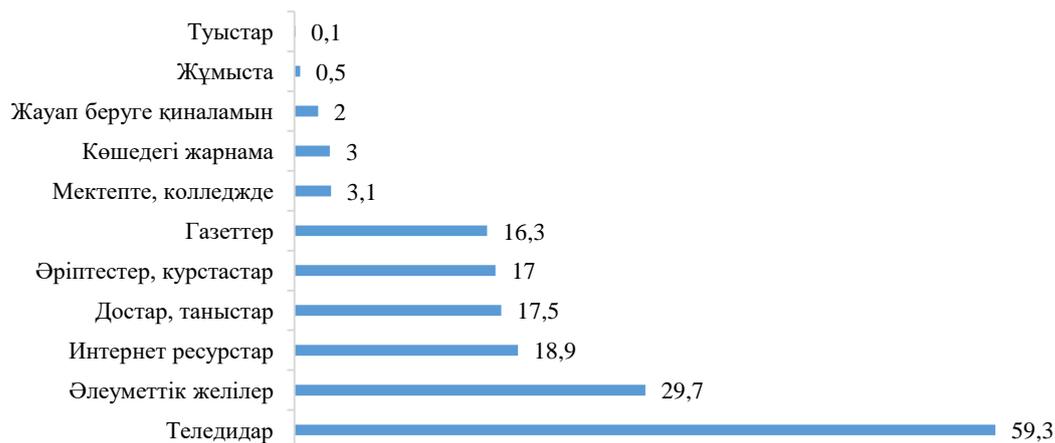
Осылайша, сұралған орыстардың 51,7%-ы мен «өзге» ұлт өкілдерінің 45,9%-ы «Рухани жаңғыру» бағдарламасы туралы «ешқашан естімеген». Қазақтар арасында ондай жастар тек 28,4%-ды құрайды.

«Рухани жаңғыру» қоғамдық сананы жаңғырту бағдарламасының мазмұны туралы өздерінің хабардар болуы туралы оң жауап берген респонденттерді зерттеуде «Болашаққа бағдар: «Рухани жаңғыру» бағдарламасы жайлы қандай көздерден білдіңіз?» сұрағына жауап беруді сұрады. Жастардың маңызы жоғары Бағдарламалық идеологиялық құжаттың мазмұны туралы әлеуметтік-саяси ақпаратты алуының негізгі көздерінің құрылымында БАҚ басымдыққа ие: теледидар – 59,3% және Интернет – «әлеуметтік желілер» мен «Интернет ресурсы» жауаптарының қосындысы 48,6%-ға жетеді (27-диаграмма).

Дерек көздері құрылымында, өкінішке орай, ақпарат алудың газеттер, мектептер, көшедегі жарнама сияқты дәстүрлі арналары мен институттарының рөлі төмендеп, достар, таныстар, әріптестер, курстастар сияқты ресми емес, ақпараттандырудың «желілік» институттарының рөлі өсуде. Мұндай беталыс жастардың әлеуметтену үрдістерін бақылайтын институттары тарапынан тиімділікті арттыру бағыттарына, оңтайлы формаларды іздеуге, халық арасында әлеуметтік-саяси ақпаратты тарату жолдарына жедел әсер етуді талап етеді.

27-диаграмма.

«Рухани жаңғыру» бағдарламасы жайлы қандай көздерден білдіңіз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, кез келген жауап саны)

Жастардың кері байланысы мен олардың «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» бағдарламасында баяндалған негізгі идеялардың маңыздылығы мен мәнділігін бағалауын алу мақсатында, респонденттерден құжатта ұсынылған 9 құндылықты бағдар, мақсат пен қазақстандық қоғамның дамуының негізгі бағыттарының өзектілігін бағалау сұралған.

Нәтижелер көрсеткендей, жастар құжаттың басты бағдарламалық қағидаларында құрастырылған барлық басты идеялар, құндылықты ұстанымдар мен даму бағыттарының маңыздылығы мен мәнділігін жоғары бағалайды.

Дегенмен респонденттерге, олардың бағалауы бойынша барынша өзекті және маңызды болып «халық арасында компьютерлік сауаттылықтың артуы арқасындағы қазақстандықтардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру, тілдерді білу» – 37,4%, «дұрыс, қарапайым өмір салтын ұстану; қаражат бойынша, ысырапшылдықсыз өмір сүру» – 25,2%, «ұлттық мәдениет, тарихты сақтау» – 23,6%, «білім культы; табысқа тек жоғары білімді адамдар ғана жете алады» – 21,4%, «қазақстандық қоғамды бірге дамыту, жаңа технологиялар мен ұлттық идеялар» – 18,2%, «өзгерістерге дайын болу, пайдалы тәжірибені қабылдап алу және басқалардан үйрену» – 16,0% сияқты Бағдарлама қағидалары табылады. (28-диаграмма.).

Өкінішке орай, Бағдарламада ұсынылған идеялар мен құндылықты ұстанымдардан жастар үшін әзірше мейлінше өзекті болып «қазақ тілінің латын әліпбиіне сатылы көшуі» – 10,8%, «кіші отанға, яғни өз қаласы, ауылына махаббатты бойына сіндіру» – 7,7% және «әлемде қазақстандық мәдениетті тарату» – 3,6% сияқтылары табылады.

Бәлкім, бұл жастардың Бағдарламаның Қазақстан дамуы үшін басқаларға қарағанда мейлінше маңызды болып табылатын осы бағыттары туралы хабардар болу деңгейінің төмендігімен түсіндіріледі.

28-диаграмма.

«Рухани жаңғыру» Бағдарламасында ұсынылған тақырыптар мен идеялардың қайсысы барынша өзекті және Сіз үшін әсіресе маңызға ие?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, екі жауап нұсқасынан көп емес)

Жастардың «Рухани жаңғыру» бағдарламасын жүзеге асыруға тікелей қатысуын зерделеу мақсатымен, респонденттерге «Рухани жаңғыру» Бағдарламасының қандай бағыттары туралы Сіз естідіңіз, білесіз немесе қатысушы болып табыласыз?» сұрағына жауап беру ұсынылды.

Алдын ала белгілі болғандай, сауалнама респонденттердің «Рухани Жаңғыру» бағдарламасының түрлі бағыттарын жүзеге асыруға қатысуы мен хабардар болу деңгейінің әртүрлі екендігін көрсетті.

Бұл көрсеткіш бойынша максималды нәтижелер «Қазақ тілінің латын графикасына сатылы өтуі» сияқты қоғамдық сананы жаңғырту Бағдарламасының бағытында байқалады – «естуім бар», «жақсы білемін, қатысқан жоқпын» және «білемін, қатыстым» жауаптары – сәйкесінше 59,9%, 30,8% және 6,2% (29-диаграмма).

«Қазақстанның қасиетті географиясы» сияқты Бағдарламаның бағытын жүзеге асыруға респонденттер мейлінше тартылған және хабардар емес – 29,5%.

29-диаграмма.

«Рухани жаңғыру» Бағдарламасының қандай бағыттары туралы Сіз естідіңіз, білесіз немесе қатысушы болып табыласыз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, нәтижелер «Білемін, қатыстым» жауаптары бойынша сараланған)

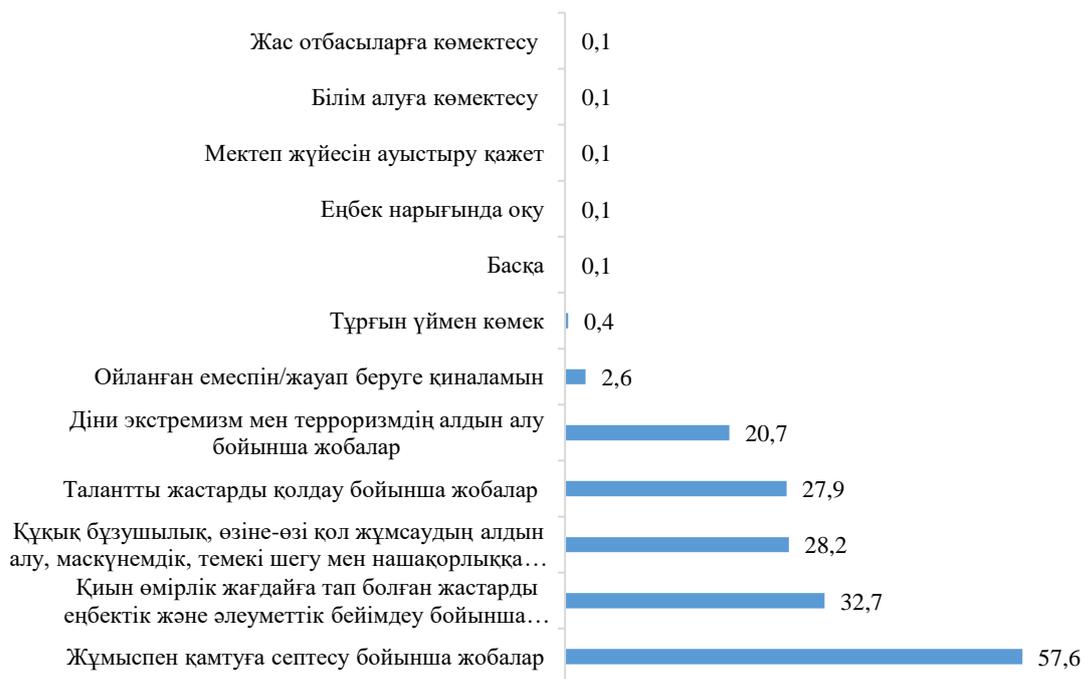
Біздің мемлекет соңғы кездері жастардың әлеуметтену институттарының реформаландыруына ғана көп көңіл бөліп қоймай, жастардың белгілі бір әлеуметтік-экономикалық мәселелерін жедел анықтауға және шешуге септеседі. Осы бағыттағы мемлекет жұмысының тиімділігін арттыру мақсатында, респонденттерден «Қазіргі таңда жастар үшін республикалық деңгейде қандай жобалар қажет?» сұрағына жауап беру сұралды.

Жастардың пікірінше, мемлекет барынша өзекті өмірлік мәселелерді шешуде оларға септесіп, әлеуметтік әлсіз жастарды қолдап, жастар ортасында жағымсыз құбылыстар мен зиянды әдеттердің таралуын алдын алуға шараларды бағыттап қана қоймай, олардың жеке даму мен өсуіне септесу қажет.

Осылайша, жастардың пікірінше, мемлекет бірінші кезекте олардың «жұмыспен қамтылуына» – 57,6%, «қиын өмірлік жағдайға тап болған жастарды еңбектік және әлеуметтік бейімдеу бойынша жобалар» – 32,7%, «құқық бұзушылық, өзіне-өзі қол жұмсаудың алдын алу, маскүнемдік, темекі шегу мен нашақорлыққа қарсы күрес бойынша жобалар» – 28,2%, «талантты жастарды қолдау бойынша жобалар» – 27,9% және «діни экстремизм мен терроризмнің алдын алу бойынша жобалар» – 20,7% көмек беру бойынша жобаларды құрастырып, жүзеге асыруға күш-жігерін салу керек (30-диаграмма).

30-диаграмма.

«Сіздің ойыңызша, қазіргі таңда жастар үшін республикалық деңгейде қандай жобалар қажет?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, екі жауаптан артық емес)

Заманауи жастардың дүниетанымдық ерекшеліктерін зерделеу үшін респонденттерге Қоғамдық сананы жаңғырту бағдарламасының «Туған жер» сияқты орталық түсінігінің жеке олар үшін не білдіретінін нақтылау ұсынылған.

Сауалнама көрсеткендей, жастардың дүниетанымдық құрылымында «Туған жер» түсінігі әзірге азаматтық сәйкестіктің орталық құрылымдық компонентімен ассоциацияланады – қазақстандықтардың азаматтығы бірлігінің орны – Қазақстан атты мемлекеттік бірлестікке тиістілік. 52,6% сұралғандар осындай пікірде. Респонденттердің 32,1%-ы «Туған жер» түсінігін өздерінің туылған жерлері, «қала, ауылмен» байланыстыруға бейім (31-диаграмма.).

Тағы 7,8% респондент «Туған жер» түсінігі тұрып жатқан «қала, ауылмен» байланысты деп есептейді.

31-диаграмма.

«Сіз үшін «Туған жер» түсінігі не білдіреді?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Президент Н.Ә. Назарбаевтің жоспары бойынша, «Туған жер» қоғамдық санасын модернизациялау бағыты, ең алдымен, жастардың

кіші Отанына деген сүйіспеншілігін белсендіру арқылы патриоттықты қалыптастыруға бағытталуы керек. Осы ауқымды жоспарды іске асыру көп өлшемді болуы керек, ол үшін, өз кезегінде, осы Бағдарламаның «Тәрбие және білім», «Атамекен», «Рухани Қазына», «Ақпарат толқыны» сияқты жобалардан тұратын жеке бағыттары егжей-тегжейлі әзірленген.

Сауалнамаға қатысқан респонденттерден «Туған жер» бағдарламасының әрбір жобасының өзектілігін бағалау сұралды.

Сауалнама көрсеткендей, жастардың түсінігінде барынша уақытылы нәтиже болып «Туған жер» бағдарламасының «Тәрбие және білім» жобасы қазақстандық патриоттық рухында тұлғаны жан-жақты және үйлесімді тәрбиелеу – 36,4%, екінші орында «Атамекен» – қазақстандықтарда азаматтық белсенділік пен кіші отан тағдыры үшін жауапкершілік сезімін нығайту» – 27,9%, үшіншіде – «Рухани Қазына» – туған өлке салттарына, тарихы мен мәдениетіне қызығушылық пен құрметті жаңғырту» – 15,1%. табылады.

Жастар үшін мейлінше қызықты «Ақпарат толқыны» – Бағдарламаны жүзеге асыру туралы халықты ақпараттандыру» бағыты болып шықты – 9,6%, ол негізінен жастарға емес, Бағдарламаны ұйымдастырушылар мен жүзеге асырушыларға арналған (32-диаграмма).

32-диаграмма.

«Бағдарламаның «Туған жер» бағыттарының қайсысын Сіз өзекті деп санайсыз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, один ответ)

Республика Президенті Н.Ә. Назарбаев қалыптастырған Қазақстанды зайырлы мемлекет ретінде дамытудың жаңа міндеттері мен мақсаттарының маңыздылығы мен уақытылығын жастар сауалнамасының нәтижелері дәлелдейді.

Әсіресе, сұралғандардың пікірінше, «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» Президенттің Қазақстан Халқына Жолдауында жарияланған есептердің шешімі Қазақстанның заманауи даму сатысы үшін маңызды және өзекті.

Дегенмен, жастардың пікірінше, «ғылым мен білімді дамыту» – 39,5%, «өндіріске жаңа технологияларды ендіру» – 38,3%, «ақылды технологияларды» агроөнеркәсіптік кешенді дамытуда қолдану» – 27,0%, «жемқорлықпен күрес пен заңның үстемдік құруы» – 26,8%, «ресурстық әлеуетті дамыту (табиғи ресурстарды басқару, энергия сақтау мен экологиялық)» – 25,9% сияқты мәселелерді шешу одан да маңызды болып табылады (33-диаграмма).

Алайда «тиімді мемлекеттік басқару», «қаржы секторының беріктігін арттыру (соның ішінде банктер мен несиелер)», «құрылыс пен коммуналдық секторларға заманауи технологияларды ендіру», «транспорттық-логистикалық инфрақұрылымның тиімділігін арттыру», «қалалық инфрақұрылымды дамыту (смарт сити)» сияқты мәселелерді шешудің маңыздылығының жастар үшін өзектілігі мен қызықтығы төмен, бәлкім, бұл жастық ерекшелігіне байланысты алдағы өзгерістердің ауқымын бағалау мүмкіндігі болмауынан туынлауы мүмкін (33-диаграмма.).

33-диаграмма.

«Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» Президенттің Қазақстан Халқына Жолдауында жарияланған қандай есептердің шешімі Сіздің пікіріңізіше маңызды?» сұрағына жауаптардың үлестірімі, (%-да, үш жауап нұсқасынан артық емес)

Қазақстанды жаңғырту Бағдарламасының басты бағыты «Сандық Қазақстан» бағдарламасы аясында жүзеге асырылатын сандық технологияларды қолдану арқасында экономика дамуының қарқынын

жылдамдату, оны сандандыру мен халық өмірінің сапасының жақсарту болып табылады.

Респонденттерден «Сандық Қазақстан» бағдарламасын жүзеге асыру туралы шешімді қабылдаудың маңызы мен уақыттылығын бағалау сұралды.

Жастар өкілдерінің көпшілігінің пікірінше, Бағдарламаны жүзеге асыру туралы шешім қабылдау заманға сай және уақытылы – «оны қазір жүзеге асыру маңызды, заман талабына сай болу керек» жауабы – 42,0% (34-диаграмма).

Жастардың 34,0%-ы ғана «Бағдарлама маңызды, бірақ оғанға дейін басқа мәселелерді шешу қажет» деп санайды. Сұралғандардың 16,5%-ына жуығы ғана «мен бұны дәл қазір маңызды деп санамаймын, себебі одан да маңызды мәселелер көп» және «мен бұны Қазақстан үшін маңызды деп санамаймын» жауаптарымен осы бағдарламаны жүзеге асыра бастауды теріс бағалады.

34-диаграмма.

«2017 жылы сандық технологияларды қолдану арқасында экономика дамуының қарқынын жылдамдату, оны сандандыру мен халық өмірінің сапасын жақсарту мақсатында «Сандық Қазақстан» бағдарламасы бекітілді. Сіздің көзқарасыңыз бойынша, бұл бағдарлама қашалықты уақытылы болып табылады?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

«Рухани жаңғыру» бағдарламасын жүзеге асырудың басты бағыты түрлі ғылыми пәндер бойынша 100 жетекші әлемдік оқулықтарды аудару туралы бастама болып табылады. Зерттеуде респонденттерден Қазақстанды жаңғырту мәселелерін шешу үшін осы бағыттың маңыздылығын бағалау сұралды.

Респонденттердің жартысынан көбі, қосындыда 76% оң бағаларын беріп, бұл бағыттағы осы бастама мен жұмысты маңызды және уақытылы деп бағалады, олардың ішінен қазақ тілін білетін жастардың бөлігі – 52,1%, қазақ тілін білмесе де, «басқалар үшін» осы жұмысты қолдайтындар – 14,9% (35-диаграмма).

Дегенмен 21,8% қазақ тілін білетіндіктеріне қарамастан, жетекші әлемдік оқулықтарды қазақ тіліне аудару олар үшін «маңызды емес»

екендігін мәлімдеді, олардың ойын қазақ тілін білмейтін 4,7% да бөліседі.

35-диаграмма.

«Рухани Жаңғыру» бағдарламасының аясында түрлі пәндер бойынша қазақ тіліне 100 жетекші әлемдік оқулық аударылды. Заманауи Қазақстан үшін бұл қаншалықты маңызды деп ойлайсыз?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, бір жауап нұсқасы)

Ұлттар тұрғысынан қарастырғанда, сауалнама 100 түрлі пәндер бойынша жетекші әлемдік оқулықтарды қазақ тіліне аудару жобасын жүзеге асыру маңыздылығын бағалау қатынасында біршама айырмашылықтарды анықтады.

Осылайша, сұралған орыстардың 1/4-і – 17,2% және өзге этникалық топтардың өкілдерінің 1/10-і бөлігі – 9,3% «қазақ тілін білмейтінін және бұны маңызды деп санамайтынын» мәлімдеген.

Дегенмен осы бастаманы жүзеге асыру маңыздылығын жете бағаламайтындар қазақтар арасында да көп, олар 1/5 бөлігі құрайды, 24,3% «қазақ тілін білемін, бірақ мен үшін бұл маңызды емес» деп жауап берген.

Респонденттерден «Сіздің көзқарасыңыз бойынша, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін жастарда қандай білім мен дағдыларды дамыту қажет?» сұрағына жауап беру сұралды. Нәтижелер көрсеткендей, қазіргі таңда шет тілдерін білу айтарлықтай артықшылық береді – 61,2%, екінші орында компьютерлік сауаттылық – 34,8%, үшінші орында жаңа технологияларды білу – 34,3%, төртінші – кәсіби дағдылар – 31,0%.

Алайда, зерттеу нәтижелері көрсеткендей, жастардың көпшілігі «Менеджер қабілеттері мен жобаларды басқару», «Уақытты басқару, жоспарлау», «Тіл табу дағдылары мен көпшілік алдында сөйлей алу» сияқты нарықтық қатынастарда бәсекеге қабілеттіліктің маңызды сипаттамаларын жете бағаламайды, олар сұралғандардың 10%-нан кемі үшін ғана маңызды болып табылады (36-диаграмма.).

36-диаграмма.

«Сіздің көзқарасыңыз бойынша, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін жастарда қандай білім мен дағдыларды дамыту қажет?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, үш жауап нұсқасынан артық емес)

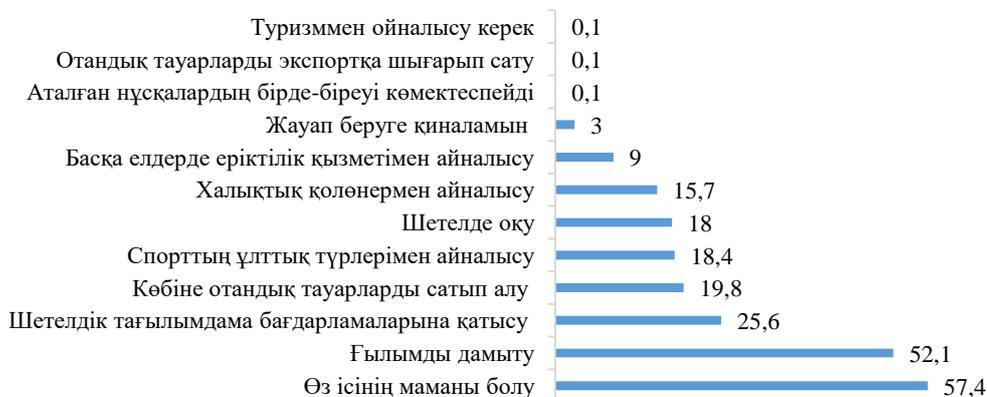

Қазақстандық жастардың пікірінше, біздің мемлекет халықаралық дәрежеде танымал болуы үшін кез келген мүмкіндіктер мен құралдарды пайдалану қажет, бірақ олардың ойынша барынша тиімді және маңыздылары, бірінші кезекте, жеке даму мен өзін-өзі көрсету болып табылады, «өз ісінің маманы болу», «ғылымды дамыту» мен «шетелдік тағылымдама бағдарламаларына қатысу» жауаптары – сәйкесінше 57,4%, 52,1% және 25,6%.

«Көбіне отандық тауарларды сатып алу», «спорттың ұлттық түрлерімен айналысу» сияқты біздің елді шетелде танытудың басқа тәселдерінің рөлі мен мәні жоққа шығарылмайды (37-диаграмма.).

37-диаграмма.

«Сіздің көзқарасыңыз бойынша, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін жастарда қандай білім мен дағдыларды дамыту қажет?» сұрағына жауаптардың үлестірімі (%-да, үш жауап нұсқасынан артық емес)

9 БӨЛІМ НЕГІЗГІ ҚОРЫТЫНДЫЛАР

Сауалнама көрсеткендей, зерттеудің негізгі қатысушылары – жастар құндылықтық бағдарлардың белгілі бір құрылымының иегерлері болып табылады. Құндылықты бағдарлар мен олардың заманауи жастардың иерархиясындағы сәйкестігіне мазмұнды және құрылымды талдау жасау Қазақстандағы жастардың мүліктік және дүниетанымдық аспектілерде біртекті еместігі жайлы қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Біз жастардың дүниетанымдық және стильдік өзгерістері үрдісін, олардың қоғам мен өздерінің сұраныстарына, сонымен қатар олардың табыс пен оған жету жолдары туралы түсінігіне, өмірдің түрлі салаларындағы нормалар мен ауытқуларға жауап беретін бөлек өмір салттары мен стильдерін іздеуін бақылап жатырмыз.

Қазақстанда жас адамдардың құндылықтық бағдарларының құрылымының аралас моделі қалыптасып жатыр, мұнда жас адамның дүниетанымы Батыс модернизацияланған қоғамдардың өмір сүру/өзін-өзі көрсету сипаттамаларын, сондай-ақ азиялық және дәстүрлі қоғамдарға тән дәстүрлі/зайырлы-рационалды құндылықтарды біріктіре алады.

Сауалнамаға қатысқан жастардың көпшілігі оң көзқарасқа ие және өздерінің өмірін оң бағалайды. Титулдық ұлт өкілдері болып табылатын Оңтүстік және Батыс өңірлерінің тұрғындары оптимистік көзқарасқа ие.

Алайда, сауалнама жастардың құндылықтық бағдарларының құрылымында қайшылықтар мен қоғамға пайдалы, әлеуметтік маңызы барлардан индивидттік-тұлғалық өмірдегі басымдықтарға өтуді алаңдататын белгілері бар екенін көрсетті.

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, өмірлік маңызды немесе жантәсілімдік деп аталатын құндылықтардың бірінші үштігіне, жастардың басым көпшілігінде басқа ұстанымдардан үлкен айырмашылықпен, бірінші кезекте, отбасы, денсаулық, махаббат кірді. Бұл дәстүрлі жеке құндылықтар заманауилықтан постмодернизацияға өту сатысында тұрған тұрақты дамып жатқан, дәулетті қоғам үшін сипатты болып табылады.

Материалды қамтылған өмір, қызықты жұмыс, мамандық, мансап сияқты капитализм мен өзін-өзі дамытудың құндылықтары жастардың, әсіресе, Қазақстанның Оңтүстік пен Батыс аймақтарының тұрғындары арасында дүниетанымдық құрылымдарында әзірше маңыздылық бойынша төмен орынға ие.

Әлеуметтік құндылықтар кең таралмаған. Бұл жастардың бір бөлігінің әлеуметтенбегендігі мен енжарлығының сипатын көрсетеді.

Сұралған респонденттердің 10%-нан аспайтын бөлігі табысқа жету, жақсы білім алу, мансаптағы жетістіктер сияқты әлеуметтік абыройдың маңызды көрсеткіштеріне ұмтылады. Жастар өмірлік табыс деген не екенін нақты түсінеді, бірақ оны «бизнес» пен «материалдық жағдай» сияқты санаттармен тікелей байланыстырмайды.

Жастардың дүниетанымдық құрылымындағы еңбектің құндылықты бағдар ретіндегі рөлін талдау сұралғандардың көпшілігі үшін еңбек құндылығының міндетті екендігін көрсетеді, бірақ жастардың 1/3-і еңбекке

бағдары нашар ынталандырылған. Әсіресе бұл көрсеткіш Астана қ. жас тұрғындары арасында төмен бағаланған.

Бұрынғыдай көпшілік жастар үшін мамандық таңдаудың басты белгілері жоғары жалақы мен тұрақты табыс болып қалып отыр. Жұмыс сипаты мен кәсіби даму мүмкіндіктері сияқты көрсеткіштер жастар үшін мамандық таңдау барысында мейлінше басым болып, шешуші рөл атқармайды.

Жастардың отбасылық-тұрмыстық және некелік өмір қатынасында қандай да бір жағымсыз беталыстар байқалған жоқ.

Отбасылық қатынастарда жастар бұрынғыдай дәстүрлі отбасылық құндылықтар мен жүріс-тұрыс нормаларынан айнымайды, Батыс пен Оңтүстік аймақтардың тұрғындары консервативті көзқарасқа ие және қоғам ойы мен әлеуметтік бақылау жүйесіне қарайды, Орталық және Солтүстік аймақтардың тұрғындары көбіне өз бағалаулары мен жүріс-тұрыстарында либералды.

Сауалнама көрсеткендей, жастар ортасында ерлер мен әйелдердің арасындағы әлеуметтік теңсіздік туралы дәстүрлі гендерлік стереотиптер туралы ойлар кең таралмайды және қоғамдық өмірдің негізіне гендерлік бейтараптық көзқарас басым.

Жастар үшін бірлескен отбасылық демалыстың ең таралған типтік формалары – достар мен таныстарға бару және үйде қонақтарды қабылдау. Респонденттер өз отбасымен сирек (кему тәртібімен) спортпен шұғылданады, концерттерге барады, табиғатқа шығады.

Көптеген жастар қалалық өмір салтын жүргізуге ұмтылады және көпұлтты және көпконфессиялы әлеуметтік ортада өмір сүруге толерантты.

Сауалнамаға қатысқан жастардың басым көпшілігі толеранттылықтың жоғары деңгейімен және этникалық пен конфессиялық белгілер бойынша әлеуметтік қашықтықтың болмауымен сипатталады.

Біздің зерттеудің нәтижелері бойынша жастарда «көршілестік» жақын тұру белгісі бойынша минималды әлеуметтік қашықтық «АХАЖ-да некені ресми тіркеусіз бірге тұрып жатқандар», «басқа этникалық топ (ұлт) адамдары», «басқа дін (сенім) адамдары», «оралмандар» сияқты топ өкілдеріне қатысты белгіленген.

Бұл белгі бойынша барынша әлеуметтік қашықтық жастар арасында және бірінші кезекте, «дәстүрлі емес сексуалды бағдары бар адамдар», «Сізге таныс емес тілде сөйлейтін адамдар» және «иммигранттар мен шетелдік жұмыскерлер» сияқты топ өкілдері арасында байқалған.

Нәтижелердің талдауы жастар мен этникалық топтардың әлеуметтік қашықтықтарының аздығын көрсетті, бұл жастар арасындағы толеранттықтың жоғары деңгейіне айғақ болып табылады. Оған қоса, сұралғанның әрбір үшіншісінің өз отбасында өзге ұлт өкілі бар.

Көптеген жастар өздерінің этникалық шығу тегіне қарамастан неке серіктесін таңдау туралы өте демократиялық көзқарастарға ие.

Ұлтаралық некелерге ұлт тұрғысынан қарағанда, қазақтар мейлінше жағымды қараса, аймақтар тұрғысынан – БҚО, Астана қ., Қызылорда мен Ақтөбе облыстарының тұрғындары барынша қарсылық білдіреді.

Сауалнама этникалық дәстүрлерге және діни деңгейге құрметпен қараудағы қазақстандық жастардың өмір салты мен мінез-құлқындағы

аймақтық айырмашылықтарды күшейту үрдісін көрсетті.

Сауалнамаға қатысқан жастардың жалпы құрылымында отбасылары барлық дәстүрлер мен нормаларды қатаң сақтағандар – 44,5%, ал кейбіреулерін ғана ұстанатындар – 40,2%.

Сауалнаманың нәтижесі көрсеткендей, этникалық тұрғыдан қарағанда қазақ ұлтының өкілдері күнделікті тұрмыста өздерінің этникалық топтарының барлық салт-дәстүрлерін ұдайы және дәйекті түрде сақтайды, біршама аз – «басқа» ұлттар өкілдері және ресейліктердің тек 1/5 бөлігі.

Аймақтар тұрғысынан қарағанда, Оңтүстік аймақтары тұрғындарының 60%-дан астамы этникалық топтың барлық салт-дәстүрлерін ұдайы ұстанатындарын айтады, ал Солтүстік және Орталық аймақ тұрғындары арасында олардың тек 1/10 бөлігі ғана сондай болып шыққан.

Зерттеу қорытындысы бойынша сауалнамаға қатысқан жастардың 16%-ын белсенді сенушілер қатарына жатқызуға болады. Ұлттардың тұрғысынан діншілдік деңгейі ресейліктерге қарағанда қазақ ұлтының жастарында екі есе жоғары, бірақ басқа ұлт өкілдерінен гөрі төмен.

Аймақтар бойынша Батыс аймағындағы жастардың діншілдіктерінің деңгейі жоғары, шамамен 1/3, ал Оңтүстік өңірде – 1/5. Ең төменгі көрсеткіштер Орталық және Солтүстік өңірлердегі жастар арасында, шамамен 2%-ды құрайды.

Сауалнама жастардың бос уақытын өткізу практикаларының айтарлықтай стильдік айырмашылығын көрсетті.

Сауалнама көрсеткендей, жастардың бос уақытты өткізу құрылымында бос уақыт өткізудің барлық мүмкін болатын түрлері орын алады – би және спорттық клубтарға барудан бастап, мешіт пен шіркеу сияқты діни мекемелерге баруға дейін.

Дегенмен мәдениет, бос уақыт өткізу және діни орталықтарға жастардың бару жиілігі біркелкі емес, және зерттеу нәтижелері көрсеткендей, жастар театр мен концерттерге жылына 1-2 реттен артық емес, кинотеатрларға жылына 3-6 рет барады. Көбіне жастар бос уақытын кафе, бар, мейрамханаларда айына бір реттен аптасына бір ретке дейін өткізеді. Бәрінен жиі – аптасына бір реттен артық жастар тек спорт залдарына барады.

Интернетті пайдалану жастардың күнделікті өмірінде берік орнықты – респонденттердің басым көпшілігі оны жүйелі түрде пайдаланады және қолдану жиілігі тәулігіне бірнеше реттен күнде, тәулігіне бір рет мәндері арасында өзгереді.

Жастар арасындағы барынша танымал әлеуметтік желілер үштігіне – WhatsApp, Instagram, «В Контакте» кіреді. Әдетте, жастар Интернеттегі әлеуметтік желілерде бірнеше аккаунтқа ие болып, оларды қатарынан қолданады.

Егер жастардың әлеуметтік желілері мен Интернетті пайдалануы өсіп келе жатса, онда оқуға арналған кітаптар зияткерлік бос уақыттың нысандарының бірі ретінде жиірек кездеседі – респонденттердің тек 1/3 бөлігі қазіргі кезде кейбір әдебиеттерді оқып жатыр деп жауап берді.

Сұралғандардың 79,0%-ы көбінесе орыс тіліндегі көркем әдебиетті оқитынын мәлімдеді. Сұралғандардың жартысынан көбі – 58,4%-ы қазақ

тілінде оқыса, 14,6%-ы ағылшын тілінде оқиды, бұл жастар арасындағы көптілділік пен үштілділіктің барынша таралып бара жатқандығын растайды.

Зерттеуде жастардың жеке, отбасы-некелік және жыныстық, қоғамдық өмір стандарттарындағы қандай да бір ауытқушылықтарды қабылдау дәрежесі анықталды. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, отбасы-некелік және жыныстық салаларда азды-көпті мүмкін болатын ауытқулар қатарына (кему реті бойынша) «бірге тұру», «ер адам үшін некеге дейін жыныстық қатынастар» – және «әйел адам үшін некеге дейін жыныстық қатынастар» жауаптарын жатқызады. Айта кететіні, жастар пікірінше, «некеге дейінгі сексуалды қатынастар» әйелдерге қарағанда ерлер үшін көбірек кешірімді – қабылдау мен мақұлдаудағы айырмашылық 4,6%-дан артық. Жастар көзқарасы бойынша, мейлінше қабылданатын және мүмкін емес жүріс-тұрыстағы ауытқуларға (кему реті бойынша) «өзіне-өзі қол жұмсау», «ер адам өз әйеліне/қызына қол көтеретін жағдай», «пара беру», «балаларға қатысты физикалық жаза қолдану» жауаптары жатады.

Кейде жағымсыз бағаларға ие болатын мүмкін болатын жүріс-тұрыс түрлеріне жататын «түсік тастау», «ажырасу» мен «гомосексуалды қатынастар» аралық орындарға жайғасқан, жастар оларға бейтарап болып келеді.

Сауалнама көрсеткендей, жастар заманауи қоғамның сыртқы және ішкі сын-тегеуріндеріне сезімтал, ол өз заманының тұрақты өзгеретін талаптарына жедел жауап қайтарады.

Осылайша, респонденттердің пікірінше, біздің қоғамымыздың заманауи даму шарттарында қазақстандық жастарда, бірінші кезекте, сапалы білім алуға ұмтылыс, еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілік, нақты мақсаттарға жетуге ұмтылып, тиімді өмір сүре білу, өзінің тарихи тамырларын сақтауға ұмтылыс сияқты қасиеттерді дамыту қажет

Жастардың көпшілігі өздерінің денсаулығының құндылығын және оның сақталуына жауапкершілікті сезінеді және дұрыс тамақтану режимін ұстанады. Алайда респонденттердің 1/3 бөлігі сирек немесе ешқашан ұстанбайды. Өкінішке орай, сауалнамаға қатысқан жастардың көпшілігі спорттық мекемелерге бармайды.

Сауалнама көрсеткендей, жастар ортасында агрессивті жүріс-тұрыс жағдайлары бар болғанымен, олар ауық-ауық сипатқа ие болып, кең таралмаған. Респонденттердің басым көпшілігі соңғы 3 айда барлық мүмкін болатын түрдегі агрессивті жүріс-тұрысты кезіктірмегенін мәлімдеді.

Зерттеу барысында осы сұрақ бойынша аймақтық айырмашылықтар байқалды. Осылайша, «кұрдастар, сыныптастар, достар, таныстарды соңғы үш айда ұрып-соғу немесе кемсіту жағдайларына жиі куә болғандар» Маңғыстау, Жамбыл, Қызылорда облыстарында жоғары көрсеткіштерге ие болды.

«Агрессорлар», яғни кез келген түрдегі зорлық түрін жасайтын адамдар ретінде, респонденттең куәлік етуі бойынша, әдетте, жағдайлардың жартысында (кему реті бойынша) «кұрдастар», сыныптастар, туыстар, мұғалімдер орын алады.

Өз бетінше сұраққа жауап берген 14 адам олардың жағдайында агрессивті жүріс-тұрысты таныстары, достары, көршілері мен милиция қызметкерлері бастағанын мәлімдеді.

Сауалнама жастардың рухани және азаматтық өзін-өзі тануының, патриоттықты және саясатқа қызығушылықтың өсуі туралы болжамдарды растайды.

Көптеген жастар біздің қоғамға оң баға береді – олар «әділ қоғамда» өмір сүреді деп санайды. Респонденттердің тек 1/3 бөлігі қазақстандық қоғамда әділеттілік қағидасын іске асырудың абсолютті немесе салыстырмалы теріс бағасын берді, бұл көбіне орыстар, Астана қ. мен Солтүстік өңір тұрғындары.

Жастар бұрынғыша саяси мінез-құлықтың ескі стереотиптерінің тасымалдаушылары болып саналады, мемлекет көпшілігінің пікірінше, қоғамда белсенділік танытуы керек.

Респонденттердің басым көпшілігі қазақстандықтардың, әсіресе, қазақтар мен елдің Батыс және Оңтүстік өңірлерінің тұрғындары арасында патриоттық көңіл-күйдің тұрақты өсу тенденциясын және қазақстандық жастардың азаматтық жетілуін нығайтатындығын растайды.

Жастардың «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» атты қоғамдық сананы жаңғырту бағдарламасының мазмұнымен танысу деңгейі әлі де жеткіліксіз дәрежеде. Әлі күнге дейін көптеген жастар бағдарламаның мазмұнын шалашарпы біледі. Сонымен бірге респонденттердің жартысынан көбі Бағдарлама құжатының мазмұнымен толығымен немесе ішінара таныс екендіктерін сеніммен мәлімдеді.

Жастардың маңызы жоғары Бағдарламалық идеологиялық құжаттың мазмұны туралы әлеуметтік-саяси ақпаратты алуының негізгі көздерінің құрылымында БАҚ басымдыққа ие: теледидар және Интернет.

Дерек көздері құрылымында, өкінішке орай, ақпарат алудың газеттер, мектептер, көшедегі жарнама сияқты дәстүрлі арналары мен институттарының рөлі төмендеп, достар, таныстар, әріптестер, курстастар сияқты ресми емес, ақпараттандырудың «желілік» институттарының рөлі өсуде.

Жастар құжаттың басты бағдарламалық қағидаларында құрастырылған барлық басты идеялар, құндылықты ұстанымдар мен даму бағыттарының маңыздылығы мен мәнділігін жоғары бағалайды.

Дегенмен респонденттерге, олардың бағалауы бойынша, барынша өзекті және маңызды болып «халық арасында компьютерлік сауаттылықтың артуы арқасындағы қазақстандықтардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру, тілдерді білу», «дұрыс, қарапайым өмір салтын ұстану; қаражат бойынша, ысырапшылдықсыз өмір сүру», «ұлттық мәдениет, тарихты сақтау», «білім культы; табысқа тек жоғары білімді адамдар ғана жете алады», «қазақстандық қоғамды бірге дамыту, жаңа технологиялар мен ұлттық идеялар», «өзгерістерге дайын болу, пайдалы тәжірибені қабылдап алу және басқалардан үйрену» сияқты Бағдарлама қағидалары табылады.

Өкінішке орай, Бағдарламада ұсынылған идеялар мен құндылықты ұстанымдардан жастар үшін әзірше мейлінше өзекті болып «қазақ тілінің латын әліпбиіне сатылы көшуі», «кіші отанға, яғни өз қаласы, ауылына

махаббатты бойына сіндіру» және «әлемде қазақстандық мәдениетті тарату» сияқтылары табылады.

Бәлкім, бұл жастардың Бағдарламаның Қазақстан дамуы үшін басқаралардан қарағанда мейлінше маңызды болып табылатын осы бағыттары туралы хабардар болу деңгейінің төмендігімен түсіндіріледі.

Осылайша, жастардың пікірінше, мемлекет бірінші кезекте олардың «жұмыспен қамтылуына», «қиын өмірлік жағдайға тап болған жастарды еңбектік және әлеуметтік бейімдеу бойынша жобалар», «күқық бұзушылық, өзіне-өзі қол жұмсаудың алдын алу, маскүнемдік, темекі шегу мен нашақорлыққа қарсы күрес бойынша жобалар», «талантты жастарды қолдау бойынша жобалар» және «діни экстремизм мен терроризмнің алдын алу бойынша жобалар» көмек беру бойынша жобаларды құрастырып, жүзеге асыруға күш-жігерін салу керек

Сауалнама респонденттердің «Рухани Жаңғыру» бағдарламасының түрлі бағыттарын жүзеге асыруға қатысуы мен хабардар болу деңгейінің әртүрлі екендігін көрсетті.

Бұл көрсеткіш бойынша максималды нәтижелер «Қазақ тілінің латын графикасына сатылы өтуі» сияқты қоғамдық сананы жаңғырту Бағдарлама бағытында байқалады.

Қазақстанның қасиетті географиясы» сияқты Бағдарламаның бағытын жүзеге асыруға респонденттер мейлінше тартылған және хабардар емес.

Жастардың дүниетанымдық құрылымында «Туған жер» түсінігі әзірге азаматтық сәйкестіктің орталық құрылымдық компонентімен ассоциацияланады – қазақстандықтардың азаматтығы бірлігінің орны – Қазақстан атты мемлекеттік бірлестік тиістілік

Жастардың түсінігінде барынша уақытылы нәтиже болып «Туған жер» бағдарламасының «Тәрбие және білім» жобасы қазақстандық патриоттық рухында тұлғаны жан-жақты және үйлесімді тәрбиелеу, екінші орында «Атамекен» – қазақстандықтарда азаматтық белсенділік пен кіші отан тағдыры үшін жауапкершілік сезімін нығайту», үшіншіде – «Рухани Қазына» – туған өлке салттарына, тарихы мен мәдениетіне қызығушылық пен құрметті жаңғырту» табылады.

Жастар үшін мейлінше қызықты «Ақпарат толқыны» бағыты болып шықты.

Сұралғандардың пікірінше, «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» Президенттің Қазақстан Халқына Жолдауында жарияланған есептердің шешімі Қазақстанның заманауи даму сатысы үшін маңызды және өзекті.

Дегенмен, жастардың пікірінше, «ғылым мен білімді дамыту», «өндіріске жаңа технологияларды ендіру», «ақылды технологияларды» агроөнеркәсіптік кешенді дамытуда қолдану», «жемқорлықпен күрес мен заңның үстемдік құруы», «ресурстық әлеуетті дамыту (табиғи ресурстарды басқару, энергия сақтау мен экологиялық)» сияқты мәселелерді шешу одан да маңызды болып табылады.

Алайда «тиімді мемлекеттік басқару», «қаржы секторының беріктігін арттыру (соның ішінде банктер мен несиелер)», «құрылыс пен коммуналдық

секторларға заманауи технологияларды ендіру», «транспортты-логистикалық инфрақұрылымның тиімділігін арттыру», «қалалық инфрақұрылымды дамыту (смарт сити)» сияқты мәселелерді шешудің маңыздылығының жастар үшін өзектілігі мен қызықтығы төмен, бәлкім, бұл жастық ерекшелігіне байланысты алдағы өзгерістердің ауқымын бағалау мүмкіндігі жоқтығынан болуы мүмкін.

Өз жауаптарында жастар «Сандық Қазақстан» бағдарламасын жүзеге асыру туралы шешімдерді қабылдау маңыздылығын ерекшелейді.

Респонденттердің жартысынан көбі 100 жетекші әлемдік оқулықтықты аудару бойынша бастамаға оң бағаларын берді, олардың ішінен Бағдарламаны жүзеге асырудың мақсатты тобы болып табылатын қазақ тілін білетін жастар да қолдау көрсетіп, қазақ тілін білмесе де, «басқалар үшін» осы жұмысты мақұлдады.

Жастардың пікірінше, ұлттық бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін қазіргі таңда шет тілдерін білу айтарлықтай артықшылық береді, екінші орында компьютерлік сауаттылық, үшінші орында жаңа технологияларды білу, төртінші – кәсіби дағдылар.

Алайда, зерттеу нәтижелері көрсеткендей, жастардың көпшілігі «менеджер қабілеттері мен жобаларды басқару», «уақытты басқару, жоспарлау», «тіл табу дағдылары мен көпшілік алдында сөйлей алу» сияқты нарықтық қатынастарда бәсекеге қабілеттіліктің маңызды сипаттамаларын жете бағаламайды, олар сұралғандардың 10%-нан кемі үшін ғана маңызды болып табалады.

Біздің мемлекет халықаралық дәрежеде танымал болуы үшін кез келген мүмкіндіктер мен құралдарды пайдалану қажет. Барынша тиімді ретінде жеке даму мен өзін-өзі көрсету аталды, оларға өз ісінің маманы болу, ғылымды дамыту мен шетелдік тағылымдама бағдарламаларына қатысу жатады. Көбіне отандық тауарларды сатып алу, спорттың ұлттық түрлерімен айналысу сияқты біздің елді шетелде танытудың басқа тәселдерінің рөлі мен мәні жоққа шығарылмайды.

Жалпы, Қазақстадағы заманауи жастардың сана-сезімінің қалыптасу үрдісіне тиімді бақылау жасауға мүмкіндік беретін және қоғамдық сана жаңғыруы, заманның тұрақты өсетін талаптарына жауап беретін жастардың әлеуметтену моделінің тиімділігін атап өтуге болады. Ұлттық-этникалық, конфессиялық және аймақтық ерекшеліктерді ескеріп, жастардың құндылықты бағдарларындағы өзгерістерді бақылауды жалғастыру қажет.

ҚОСЫМША

Сауалнамаға арналған анкета

«Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы
010008, Қазақстан Республикасы, Астана қ., Тәуелсіздік, 41
Телефон: + 7 /7172/ 27 81 59, email: info@elzhastary.kz

Жоба
№РЖБ_2018/шілде

Сауалнама номері _____ Елді мекен типі 1. Қала 2. Ауыл	Облыс _____ Қала /село _____
---	---------------------------------

Құрметті респондент! Менің есімім _____. Мен «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығының (Астана қ.) сұхбат алушысымын. Сізден қазақстандық жастардың құндылықтарын зерттеуге бағытталған әлеуметтік сауалнамаға қатысуды өтінеміз. Сіздің назарыңызға бірқатар сауалдар мен олардың жауаптарының нұсқалары ұсынылған. Осы сұрақтар мен оларға ұсынылатын жауаптар нұсқаларын тыңдап, Сіздің көңіліңізден шығатын жауапты таңдауыңыз керек. Ұсынылған жауаптардың ешбірі Сізді қанағаттандырмайтын болса, «басқа» жолағында өз жауап нұсқаңызды көрсетіңіз.

**Алынған ақпарат тек жалпылама түрде ғана қолданылатын болады
Сіздің пікіріңіздің құпиялығы мен жария болмауына кепілдік береді**

ӨМІРГЕ КӨЗҚАРАС ЖӘНЕ НЕГІЗГІ ӨМІРЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАР

1. Сіз жалпы түрде өзіңіз туралы қандай пікірдесіз ... (БІР ЖАУАП)

1. Бақытты адаммын
2. Бақытсызға қарағанда, неғұрлым бақытты адаммын
3. Бақытты адамға қарағанда, неғұрлым бақытсыз адаммын
4. Бақытсыз адаммын

(99) Жауап беруге қиналамын

2. Сіз үшін өмірде ең құнды нәрсе не? (белгіленетін жауап нұсқаларының саны ҮШ ЖАУАПТАН АРТЫҚ ЕМЕС)

1. Наным, дін
2. Отбасы
3. Көбірек рахат алу мүмкіндігі, ойын-сауық
4. Билік
5. Достық
6. Жан тыныштығы
7. Денсаулық
8. Білім, оқу
9. Қызықты жұмыс, кәсіп
10. Махаббат
11. Материалдық қамсыз өмір
12. Қоғамдық мойындау, танымалдық, бедел
13. Адамдарға көмек
14. Өзін-өзі дамыту, өзіне деген құрмет
15. Мансап, қоғамдағы жоғары орын
16. Шығармашылық
17. Басқа (көрсетіңіз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

3. Төменде берілген пікірлердің қайсысы Сіздің өмірлік ұстанымыңызға көбірек сәйкес келеді? (БІР ЖАУАП)

1. Әлемдегі ең үлкен байлық – отбасы және балалар
2. Бүгінгі күнмен өмір сүру және өмірден ләззат алу керек

3. Өз болашағыңды жоспарлау арқылы өмір сүру керек
4. Адам үшін ең бастысы – өзін-өзі жетілдіру және өзін-өзі дамыту
5. Ақшадан да маңызды заттар бар, алайда, ақшасыз оларды сатып ала алмайсың
6. Адамның қалағаны емес, Алланың дегені болады
7. Отансыз адам – ормансыз бұлбұл
8. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

4. Болашақта өзіңді қалай елестетесіз? (ҮШТЕН ЕКІ ЖАУАПТАН АРТЫҚ ЕМЕС)

1. Материалдық тұрғыда қамтылған
2. Жақсы отағасы / ошақбасы
3. Кәсіби, жақсы маман
4. Лайықты азамат
5. Белгілі, танымал
6. Адал, ұстанымшыл
7. Адамгершілігі жоғары
8. Басқа (көрсетіңіз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

5. Сіздің ойыңызша адам өміріндегі еңбектің рөлі қандай? (БІР ЖАУАП)

1. Еңбек адамның өмірлік қажеттілігі, оның тұлғасының дамуына мүмкіндік береді
2. Еңбек материалдық қамсыздандыру құралы ретінде қажет
3. Еңбек үнемі жетістікке жеткізбейді, өмірде бастысы сәттілік, жақсы туыстар және достық қатынастар
4. Басқа (көрсетіңіз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

6. Сіз үшін жұмыс таңдаудағы ең бастысы не? (белгіленетін жауап нұсқаларының саны ЕКІ ЖАУАПТАН АРТЫҚ ЕМЕС)

1. Тұрақты кіріс
2. Жоғары еңбек ақы
3. Кәсіби дағдыларды арттыру мүмкіндігі
4. Қызықты жұмыс
5. Ұжымдағы жағдай
6. Мансап жолындағы өсу мүмкіндігі
7. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

ОТБАСЫЛЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР

7. Төменде берілген берік отбасының қалыптасу шарттарын 1-ден 5-ке дейін межелікте бағалаңыз, мұндағы 1 – мүлдем маңызды емес, ал 5 – аса маңызды. Яғни, егер берік отбасы үшін өзара сыйластық міндетті түрде қажет деп есептесеңіз, онда 5-ті таңдайсыз, егер өзара сыйластық мүлде маңызды болмаса 1-ді таңдайсыз т.б. (әр жолда БІР ЖАУАП)

№	Шарттар	Мүлдем маңызды емес	2	3	4	Аса маңызды	Ж.б./қ
1	Өзара сыйластық	1	2	3	4	5	(99)
2	Өзара түсіністік және төзім	1	2	3	4	5	(99)
3	Жұбайлық адалдық	1	2	3	4	5	(99)
4	Ерлі-зайыптылардың қиыншылықтардың шешімін бірге табуы	1	2	3	4	5	(99)
5	Балалар және оларға бірлесе тәрбие беру	1	2	3	4	5	(99)
6	Тұрғын үймен қамтамасыз ету	1	2	3	4	5	(99)
7	Отбасының жоғары кірісі (еңбек ақы т.б.)	1	2	3	4	5	(99)
8	Үйдегі міндеттерді тең бөлісу	1	2	3	4	5	(99)
9	Ортақ қызығушылықтардың болуы	1	2	3	4	5	(99)

10	Бірге көбірек уақыт өткізу мүмкіндігі	1	2	3	4	5	(99)
11	Ата-аналарынан жеке тұру	1	2	3	4	5	(99)
12	Басқа (көрсетіңіз)	1	2	3	4	5	

8. Сіз келесі тұжырымдармен келісесіз бе? (әр жолда БІР ЖАУАП)

№	Тұжырымдар	Толық келісемін	Келісемін	Келіс пеймін	Толық келіс пеймін	Ж.б./қ
1	Мен ата-анам мені мақтан тұтқанын қалаймын	1	2	3	4	(99)
2	Анасы күн көру үшін жұмыс жасаса, балалары зардап шегеді	1	2	3	4	(99)
3	Әйел адамдарға қарағанда ер адамдар жақсы саяси көшбасшы болады	1	2	3	4	(99)
4	Жоғары білім қыз балаға қарағанда ер бала үшін маңызды	1	2	3	4	(99)
5	Ер адамдар бизнесті әйел адамдарға қарағанда жақсы жүргізеді	1	2	3	4	(99)
6	Үй шаруасымен айналысу еңбек ақыға жұмыс істегенмен бірдей жақсы	1	2	3	4	(99)
7	Басқа (көрсетіңіз)	1	2	3	4	

9. Сіз отбасыңызбен бірге бос уақытыңызды қалай өткізесіз? (әр жолда БІР ЖАУАП)

№	Бос уақытты өткізу түрлері	Ешқашан	Жылына 1-2 реттен артық емес	Жылына 3-6 рет	Айына 1 ретке жуық	Апта сына 1 рет	Апта сына 1 реттен артық	Ж.б./қ
1	Қонаққа барамыз	1	2	3	4	5	6	(99)
2	Қонақ шақырамыз	1	2	3	4	5	6	(99)
3	Театр және музейге барамыз	1	2	3	4	5	6	(99)
4	Концертке барамыз	1	2	3	4	5	6	(99)
5	Киноға барамыз	1	2	3	4	5	6	(99)
6	Табиғатқа шығамыз	1	2	3	4	5	6	(99)
7	Саябақта қыдырамыз	1	2	3	4	5	6	(99)
8	Дәмханаға барамыз	1	2	3	4	5	6	(99)
9	Мейрамханаға барамыз	1	2	3	4	5	6	(99)
10	Отбасымызбен спортпен айналысамыз	1	2	3	4	5	6	(99)
11	Мешітке, шіркеуге барамыз	1	2	3	4	5	6	(99)
12	Басқа (жазыңыз)	1	2	3	4	5	6	

10. Отбасыңызда өз ұлтыңыздың (этнос) дәстүрін сақтайсыз ба? (БІР ЖАУАП)

1. Иә, өз ұлтымыздың барлық дәстүрін сақтаймыз
 2. Тек кейбірін ғана сақтаймыз
 3. Жоқ, алайда ұлттық мерекелерді тойлаймыз
 4. Жоқ, мүлдем сақтамаймыз
- (99) Жауап беруге қиналамын

ҰЛТАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ЖӘНЕ ДІН

11. Сіз қайда тұрғыңыз келеді? (БІР ЖАУАП)

1. Әр түрлі этностық топтағы (ұлттар) адамдары көп қалада

2. Менің этностық тобыма (ұлт) жататын адамдар тұратын қалада
3. Әр түрлі этностық топтағы (ұлттар) адамдары көп ауылда
4. Менің этностық тобыма (ұлт) жататын адамдар тұратын ауылда
5. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

12. Төменде әр түрлі адамдар топтары берілген. Қай топтағы адаммен көрші тұрғыңыз келетінін белгілеңіз (әр жолда бір жауап нұсқасын таңдау)

№	Адам топтары	Тұрғым келеді	Маған бәрібір	Неғұрлым жоқ	Мүлдем жоқ	Ж.б./қ
1	Басқа этностық топқа жататын адамдар (ұлт)	4	3	2	1	(99)
2	Иммигранттар және шетелдік жұмыскерлер	4	3	2	1	(99)
3	Басқа дінді (діни сенім) ұстанатын адамдар	4	3	2	1	(99)
4	Некесін АХАЖ-да ресми тіркеместен бірге тұратындар	4	3	2	1	(99)
5	Сізге түсініксіз тілде сөйлейтін адамдар	4	3	2	1	(99)
6	Оралмандар	4	3	2	1	(99)
7	Дәстүрлі емес сексуалдық бағыттағы адамдар	4	3	2	1	(99)
8	Басқа (жазыңыз) _____	4	3	2	1	

13. Ұлтаралық некеге көзқарасыңыз қалай? (БІР ЖАУАП)

1. Оң, аралас неке Қазақстан халқының тұтастығын арттырады
2. Оң десе болады, себебі ұлт (қандай да бір этностық топқа тиістілік) жар таңдауға әсер етпейді
3. Бейтарап, әркім өмірлік серігін өзі таңдайды
4. Теріс десе болады, аралас некенің қиыншылығы көп
5. Теріс, аралас неке міндетті ажырасуға алып келеді

(99) Жауап беруге қиналамын

14. Сіз өзіңізді діндар адам деп есептейсіз бе? (БІР ЖАУАП)

1. Мен дінге сенемін, діни қауымдастық өміріне араласып, діни нормаларды сақтаймын
2. Мен дінге сенемін, алайда ғибадатханаға тек мерекеде барамын және діни нормаларды сирек сақтаймын
3. Мен дінге сенемін, бірақ діни өмірге араласпаймын
4. Мен дінге сенбеймін, бірақ ғибадатханаларға барып, діни нормаларды сақтаймын
5. Мен дінге сенбеймін, бірақ сенетіндерді құрметтеймін
6. Мен дінге бейтарап қатынастамын
7. Мен дінге қарсымын, атеистпін
8. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

15. Құдайға сену, діни орындар мен ғибадатханаларға бару қазақстандық жастардың рухани-адамгершілік тәрбиесіне көмектесе ме? (БІР ЖАУАП)

1. Иә, міндетті түрде көмектеседі
2. Жеке жағдайда көмектеседі (жастар арасындағы қылмыс, алкогольизм, нашақорлық т.б.)
3. Жоқ, жастардың рухани-адамгершілік дамуына отбасы, білім беру және мемлекет ықпал етуі керек

4. Басқа (көрсетіңіз) _____
 (99) Жауап беруге қиналамын

МӘДЕНИ-АДАМГЕРШІЛІК ДАМУ

16. Соңғы апта ішінде төменде аталғандардың қайсысын көріп, тыңдап немесе пайдаландыңыз? (әр жолда бір жауап нұсқасын таңдау)

№	Дерек көздері	Пайдаландым	Пайдаланбадым	Ж.б./қ
1	Баспа газет/журналдар	1	2	(99)
2	Электронды газет/журналдар	1	2	(99)
3	Жаңалықтар сайты	1	2	(99)
4	Теледидардағы жаңалықтар	1	2	(99)
5	Кітаптар, оның ішінде, электронды немесе онлайн	1	2	(99)
6	Радионың жаңа шығарылымдары	1	2	(99)
7	Әлеуметтік желілер	1	2	(99)
8	Басқа (көрсетіңіз) _____	1	2	

17. Төменде берілген орындарға қаншалықты жиі барасыз? (әр жолда бір жауап нұсқасы)

№	Орындар	Еш уақытта	Жылына 1-2 реттен артық емес	Жылына 3-6 рет	Айына 1 рет	Аптасына 1 рет	Аптасына 1 реттен артық	Ж.б./қ
1	Бар/Дәмхана/Мейрамхана	1	2	3	4	5	6	(99)
2	Кітапхана	1	2	3	4	5	6	(99)
3	Көрмелер	1	2	3	4	5	6	(99)
4	Зообақ	1	2	3	4	5	6	(99)
5	Ойын-сауық орталығы	1	2	3	4	5	6	(99)
6	Кинотеатр	1	2	3	4	5	6	(99)
7	Компьютерлік клуб	1	2	3	4	5	6	(99)
8	Мұражай	1	2	3	4	5	6	(99)
9	Түнгі би клубы	1	2	3	4	5	6	(99)
10	Спорт зал	1	2	3	4	5	6	(99)
11	Театр, концерт	1	2	3	4	5	6	(99)
12	Шіркеу/Мешіт/Синагога және т.с.с.	1	2	3	4	5	6	(99)

18. Интернетті (немесе кез келген тасымалдағышты) қаншалықты жиі пайдаланасыз? (БІР ЖАУАП)

1. Күніне бірнеше рет
2. Күн сайын, күніне бір рет
3. Аптасына бірнеше рет
4. Айына бірнеше рет
5. Пайдаланбаймын

(99) Жауап беруге қиналамын

19. Сіздің қандай әлеуметтік желілерде аккаунтыңыз бар? (жауаптардың КЕЗ КЕЛГЕН саны)

1. ВКонтакте
2. Facebook
3. Instagram

4. WhatsApp
5. Мой мир
6. Одноклассники
7. Twitter
8. Басқа
(жазыңыз) _____
9. Әлеуметтік желіде аккаунтым жоқ

20. Қазіргі уақытта қандай да бір әдебиетті оқу үстіндесіз бе? (БІР ЖАУАП)

1. Иә
2. Жоқ-----→ № 22 СҰРАҚҚА АУЫСУ
(99) Жауап беруге қиналамын-----→ № 22 СҰРАҚҚА АУЫСУ

21. Сіз көркем әдебиетті қай тілде оқи аласыз (жауаптардың КЕЗ КЕЛГЕН саны)

1. Қазақша
2. Орысша
3. Ағылшынша
4. Немісше
5. Қытайша
6. Түрікше
7. Французша
8. Испан тілінде
9. Басқа (жазыңыз) _____
(99) Жауап беруге қиналамын

22. Сіздің ойыңызша келесі жағдайлар қаншалықты дұрыс екенін 1-ден 10-ға дейінгі межелікте бағалаңыз, мұнда 1-мүлдем дұрыс емес, 10-толықтай дұрыс дегенді білдіреді (БІР ЖАУАП)

№	Құбылыстар	Мүлдем дұрыс емес										Толықтай дұрыс
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ж.б./ қ
1	Бірге тұру	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ж.б./ қ
2	Әйел адамдар үшін отбасын құрғанға дейінгі жыныстық қатынас	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
3	Ер адамдар үшін отбасын құрғанға дейінгі жыныстық қатынас	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
4	Бір жынысты қатынас	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
5	Ер адам әйел адамнан аз қаражат табатын жағдай	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
6	Балаларға күш көрсету	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
7	Жасанды түсік	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
8	Ажырасу	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
9	Ер адам өз әйеліне/қызына қол көтерген жағдай	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
10	Пара беру	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
11	Пара алу	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
12	Өзіне қол салу	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)

23. Сіздің ойыңызша, қазақстандық жастардың рухани-адамгершілік тәрбиесіне бірінші кезекте кім жауапты болуы керек (адал, мейірімді, жауапты болу т.б.)? (БІР ЖАУАП)

1. Отбасы

2. Мектеп
3. Мешіт, шіркеу, синагога және т.б.
4. Қоғамдық ұйымдар
5. Жастарды дамытып және қолдайтын мемлекеттік ұйымдар
6. Кітапхана, оқу залдары
7. Театр, музейлер, көрмелер
8. Әскер
9. Теледидар және БАҚ
10. Достар мен құрдастар тобы
11. Еңбек ұжымы, сыныптастар, курстастар
12. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

24. Төменде аталған қасиеттердің қайсысын қазақстандық жастардың бойында бірінші кезекте дамыту керек (Екі жауаптан артық емес)

1. Еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілік
2. Тарихи ата тегімді сақтауға тырысу
3. Сапалы білім алуға ұмтылу
4. Нақты мақсаттарға қол жеткізуге ұмтылу тиімді өмір сүру
5. Сыртқы әлеммен өзара әрекеттестік пен өзгерістерге ашықтық
6. Біртіндеп даму талпынысы
7. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

САЛАУАТТЫ ӨМІР САЛТЫ

25. Сіз дұрыс тамақтану режимін сақтайсыз ба? (БІР ЖАУАП)

1. Иә
2. Иә, жиі, бірақ кейде мүмкін бола бермейді
3. Сирек
4. Жоқ, еш уақытта тамақтану режимін сақтаған жоқпын
5. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

26. Сіз спортзал, стадион, бассейнге қаншалықты жиі барасыз? (БІР ЖАУАП)

1. Аптасына 2 реттен артық
2. Айына 3-4 рет
3. Айына 1 рет
4. Жылына 1 реттен сирек
5. Басқа (жазыңыз) _____

6. Спорт мекемелеріне бармаймын

(99) Жауап беруге қиналамын

27. Соңғы үш ай уақыттың ішінде Сіздің сыныптастарыңызды, құрдастарыңызды, достарыңызды кемсіту мен ұрудың қаншалықты жиі куәсі болдыңыз? (БІР ЖАУАП)

1. Жиі -----→ №28 СҰРАҚҚА АУЫСУ
2. Кейде -----→ №28 СҰРАҚҚА АУЫСУ
3. Еш уақытта -----→ №29 СҰРАҚҚА АУЫСУ
4. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын -----→ №29 СҰРАҚҚА АУЫСУ

28. Сіздің құрдастарыңызға физикалық және басқа да күш көрсету кімнің тарапынан орын алды? (БІР ЖАУАП)

1. Туыс

2. Ұстаз
3. Сыныптас
4. Құрдас
5. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

САЯСИ ҚҰНДЫЛЫҚТАР, ТІЛ ЖАҒДАЙЫ

29. Қалай ойлайсыз, сіз әділетті қоғамда өмір сүресіз бе? (БІР ЖАУАП)

1. Иә, әділетті
2. Иә, әділетті десе болады
3. Жоқ, әділетсіз десе болады
4. Жоқ, әділетсіз

(99) Жауап беруге қиналамын

30. Қазақстандық қоғам үшін қайсысы маңыздырақ? (БІР ЖАУАП)

1. Мемлекет қоғам өмірінде белсенді рөл атқаруы керек
2. Мемлекет қоғам өміріне араласпауы керек
3. Маған бәрібір, менің өз қызығушылықтарым бар

(99) Жауап беруге қиналамын

31. Сіз Қазақстанда тұратыныңызды мақтан етесіз бе? (БІР ЖАУАП)

1. Мен Қазақстанда тұрақты тұрмаймын
2. Қатты мақтанамын
3. Біршама мақтан етемін
4. Маған бәрібір
5. Аса мақтан етпейтін
6. Мүлдем мақтан етпеймін

(99) Жауап беруге қиналамын

32. Сіз «Рухани жаңғыру» бағдарламасының мазмұнымен таныссыз ба? (БІР ЖАУАП)

1. Ешқашан естімедім -----→ №36 СҰРАҚҚА АУЫСУ
2. Естігенім бар
3. Оқыдым, көрдім, мазмұнымен жақсы таныспын

(99) Жауап беруге қиналамын

33. «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» бағдарламасы туралы қайдан естіп білдіңіз? (КЕЗ КЕЛГЕН жауап саны)

1. Достар, таныстар
2. Әріптестер, курстастар
3. Теледидар
4. Газеттер
5. Әлеуметтік желілер
6. Интернет ресурстар
7. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

34. «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» бағдарламасында ұсынылған идеялар мен тақырыптардың қайсысы Сіз үшін маңызды? (ЕКІ жауаптан артық емес)

1. Компьютерлік сауаттылық, шет тілдерін білу есебінен қазақстандықтардың бәсекеге қабілеттілігінің артуы
2. Дұрыс, қарапайым өмір сүру; ысырапсыз, өз шамасына қарай өмір сүру

3. Ұлттық мәдениет пен тарихты сақтау
4. Білімнің үстемдігі; тек жоғары білімді адамдар ғана жетістікке жете алады
5. Қазақстандық қоғамды, жаңа технологиялар мен ұлттық идеяларды бірлесе дамыту
6. Өзгерістерге дайын болу, басқалардан пайдалы тәжірибені үйрену
7. Қазақ тілінің Латын әліппесіне сатылы көшірілуі
8. Өзінің шағын отаны: қала, село, ауылға сүйіспеншілігін арттыру
9. Қазақстандық мәдениетті дүние жүзінде насихаттау
10. Басқа (жазыңыз)

(99) Жауап беруге қиналамын

35. Сіз «Рухани жаңғыру» бағдарламасының қандай бағыттары туралы білесіз немесе қатысушысы болып табыласыз? (БІР ЖАУАП)

№	Бағыттар	Естігенім бар	Жақсы білемін, қатысқан жоқпын	Білемін, қатыстым	Еш нәрсе естімедім, білмеймін
1	Қазақ тілін латын графикасына сатылы көшіру	1	2	3	4
2	Жаңа гуманитарлық білім. Қазақ тіліндегі 100 жаңа оқулық	1	2	3	4
3	Туған жер	1	2	3	4
4	Қазақстанның сакральді географиясы	1	2	3	4
5	Әлемдегі заманауи Қазақстандық мәдениет	1	2	3	4
6	Қазақстанның 100 жаңа тұлғасы	1	2	3	4
7	Басқа (жазыңыз) _____	1	2	3	

36. Сіздің ойыңызша қазіргі таңда жастар үшін республикалық деңгейде қандай жобалар қажет? (ЕКІ жауаптан артық емес)

1. Жұмысқа орналасуға көмек көрсету жобалары
2. Діни экстремизм және терроризмнің алдын алу жобалары
3. Құқық бұзушылықтың, суицидтің алдын алу, алкогольизм, темекі шегу және нашақорлықпен күрес жобалары
4. Қиын өмірлік жағдайда қалған жастарды еңбекке және әлеуметтік бейімдеу жобалары
5. Талантты жастарды қолдау жобалары
6. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Ол туралы ойламадым/Жауап беруге қиналамын

37. Сіз үшін «Туған жер» ұғымы нені білдіреді? (БІР ЖАУАП)

1. Қазақстан
2. Мен туған қала, кент, ауыл
3. Мен тұратын қала, кент, ауыл
4. Өзімді жақсы сезінетін кез келген орын
5. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

38. Сіз «Туған жер» бағдарламасының қай бағытын маңызды деп есептейсіз? (БІР ЖАУАП)

1. «Тәрбие және білім» — қазақстандық патриотизм рухында жан-жақты үйлесімді дамыған тұлғаны тәрбиелеу
 2. «Атамекен» — қазақстандықтардың азаматтық белсенділігін және шағын отанының тағдыры үшін жауапкершілік сезімін арттыру (туған қала, ауыл, кент).
 3. «Рухани Қазына» — туған өлкесі тарихы мен мәдениетіне, дәстүріне қызығушылықтың және құрметтің жаңғыруы
 4. «Ақпарат толқыны» — Бағдарламаны жүзеге асыру барысы туралы халыққа ақпарат беру, азаматтар жүзеге асырылатын жобалардың қоғамдық мониторингіне қатысу үшін ақпараттық инфрақұрылым құру
- (99) Жауап беруге қиналамын*

39. «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы жаңа даму мүмкіндіктері» Елбасы жолдауында айтылған қандай міндеттердің шешімін табу Сіздің ойыңызша маңыздырақ? (ҮШ жауаптан артық емес)

1. Өнеркәсіпке жаңа технологиялар енгізу
 2. Ресурстық әлеуетті дамыту (табиғат ресурстарын басқару, энергия үнемдеу және экологиялық)
 3. Агроөнеркәсіптік кешенді дамытуда «ақылды технологияларды» қолдану
 4. Көлік-логистикалық инфрақұрылым тиімділігін арттыру
 5. Құрылыс және коммуналдық секторда заманауи технологиялар енгізу
 6. Қаржылық сектор тиімділігін арттыру (оның ішінде, банктер және кредиттер)
 7. Ғылым мен білімді дамыту
 8. Тиімді мемлекеттік басқару
 9. Жемқорлықпен күрес, заңның үстемдігі
 10. Қала инфрақұрылымын дамыту (Смарт сити)
- (99) Жауап беруге қиналамын*

40. 2017 жылы экономиканың даму қарқынын арттыру, оны цифрлы түрге ауыстыру және халықтың өмір сүру сапасын цифрлы технологияларды пайдалану есебінен жақсарту мақсатында «Цифрлы Қазақстан» бағдарламасы енгізілген. Сіздің ойыңызша осы бағдарлама қаншалықты заманауи болып табылады? (БІР ЖАУАП)

1. Оны жүзеге асыру қазір маңызды, уақыт талабына сай қадам басу керек
 2. Бағдарлама маңызды, алайда, басқа да мәселелердің шешімін табу керек
 3. Басқа да маңызды мәселелер болғандықтан қазіргі уақытта маңызды деп есептемеймін
 4. Мен бұл Қазақстан үшін мүлдем маңызды емес деп есептеймін
- (99) Жауап беруге қиналамын*

41. «Рухани жаңғыру» бағдарламасы шеңберінде қазақ тіліне әр түрлі пәндер бойынша 100 жетекші әлемдік оқулықтар аударылған. Сіздің ойыңызша бұл қазіргі Қазақстан үшін қаншалықты маңызды?

1. Мен қазақ тілін меңгергенмін және бұл маңызды деп ойлаймын
 2. Мен қазақ тілін меңгергенмін, дегенмен бұл мен үшін маңызды емес
 3. Мен қазақ тілін меңгермегенмін, алайда бұл басқалар үшін маңызды деп есептеймін
 4. Мен қазақ тілін меңгермегенмін және бұл маңызды емес
- (99) Жауап беруге қиналамын*

42. Ұлттың бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін сіздің ойыңызша, жастардың бойында қандай білім мен дағдыларды дамыту керек? (ҮШ жауаптан артық емес)

1. Шет тілдерін білу
2. Компьютерлік сауаттылық
3. Жаңа технологияларды білу
4. Кәсіби дағдылар

5. Жылдам үйрену
 6. Менеджерлік қабілет және жобаларды басқару
 7. Сауатты ауызша және жазбаша сөйлеу
 8. Құқықтық сауаттылық
 9. Коммуникация және көпшілік алдында сөз сөйлеу дағдылары
 10. Уақытты басқару, жоспарлау
 11. Басқа (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын

43. Еліміз халықаралық деңгейде танымал болу үшін қазақстандық жастарға не істеу керек? (ҮШ жауаптан артық емес)

1. Негізінен отандық тауарларды сатып алу
2. Өз ісінің маманы болу
3. Ғылымды дамыту
4. Халық қолөнерімен айналысу
5. Ұлттық спорт түрлерімен айналысу
6. Шетелдік тәжірибе өту бағдарламаларына қатысу
7. Шетелде білім алу
8. Басқа мемлекеттерде волонтерлік қызметпен айналысу
9. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

ӘЛЕУМЕТТІК-ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ БЛОК

D1. Жынысы: 1. Ер 2. Әйел

D2. Жасы: / _____ / жаста

D3. Сіздің ұлтыңыз қандай? 1. Қазақ 2. Орыс 3. Басқа
(көрсетіңіз) _____

D4. Өзіңізді қай дінге жатқызасыз?

1. Ислам
2. Христиан
3. Мен ешбір дінді ұстанбаймын
4. Басқа

(көрсетіңіз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

D5. Білімі:

1. ЖОО-дан кейінгі (аспирантура, магистратура, докторантура)
2. Жоғары (білікті маман)
3. Аяқталмаған жоғары (дипломсыз немесе ағымдағы уақытта білім алып жатқан)
4. Орта арнаулы, кәсіби білім (колледж, техникум)
5. Жалпы орта білім (11 жыл)
6. Негізгі орта білім (9 жыл)
7. Білімі жоқ

D6. Отбасылық жағдайыңыз қандай?

1. Үйленген
2. Үйленбеген
3. Ресми некесіз бірге тұрамыз
4. Жесір

5. Ажырасқан
(99) Жауап беруге қиналамын

D7. Қазіргі уақытта жұмыс істейсіз бе?

1. Жоқ, мен тек оқимын ---→ **САУАЛНАМА ТОЛТЫРУДЫ АЯҚТАУ**
 2. Оқимын және бір мезгілде жұмыс істеймін (табыс табамын)
 3. Иә, жұмыс істеймін
 4. Оқымаймын, жұмыс істемеймін және жұмыс іздемеймін ---→ **САУАЛНАМА ТОЛТЫРУДЫ АЯҚТАУ**
 5. Оқымаймын, жұмыс іздемеймін (жұмыссыз), жұмыс іздеймін ---→ **САУАЛНАМА ТОЛТЫРУДЫ АЯҚТАУ**
- (99) Жауап беруге қиналамын

D8. Өзіңіздің негізгі қызметіңіздің түрін көрсетіңіз

1. Мемлекеттік қызметкер
2. Ғылым/ мәдениет/ денсаулық сақтау/ білім беру/ мектепке дейінгі тәрбие салаларының қызметкері
3. Қаржы саласы маманы (банктер, бухгалтерия т.б.)
4. Орталық немесе жергілікті мемлекеттік орган қызметкері
5. Бизнесмен / кәсіпкер
6. Халықаралық компания / ұйым қызметкері
7. БАҚ қызметкері
8. Қызмет көрсету саласының жұмыскері
9. Сауда саласының жұмыскері
10. Құрылыс саласының жұмыскері
11. Ауыл шаруашылық жұмыскері
12. Тұрғын үй – коммуналдық шаруашылық жұмыскері
13. Жылжымайтын мүлік саласының жұмыскері
14. Өнеркәсіптік саласының жұмыскері
15. Техникалық персонал (күзетші, вахтер, еден жуушы т.б.)
16. Өзін-өзі жұмыспен қамтыған
17. Тұрақты жұмыс орны жоқ, әр түрлі жұмыс істеймін, уақытша жұмыс істемеймін
18. Басқа (көрсетіңіз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

САУАЛНАМАҒА ҚАТЫСҚАНЫҒЫЗ ҮШІН АЛҒЫС БІЛДІРЕМІЗ!

Сауалнама алушы ТАӘ _____	Сауалнама алушы № _____
Сауалнама күні _____	Сауалнама алушы қолы _____
КОД _____	ЕНГІЗІ _____

СЫЗБАЛЫҚ БӨЛІНУЛЕР

Сіз жалпы түрде өзіңіз туралы қандай пікірлесіз...

	Саны	%
Бақытты адам	1380	69
Бақытсызға қарағанда, неғұрлым бақытты адаммын	551	27,6
Бақытты адамға қарағанда, неғұрлым бақытсыз адаммын	36	1,8

Бақытсыз адаммын	13	0,7
Жауап беруге қиналамын	20	1

Сіз үшін өмірде ең құнды нәрсе не?

	Саны	%
Наным, дін	210	10,5
Отбасы	1621	81,1
Көбірек рахат алу мүмкіндігі, ойын-сауық	77	3,9
Билік	69	3,5
Достық	553	27,7
Жан тыныштығы	180	9,0
Денсаулық	1055	52,8
Білім, оқу	284	14,2
Қызықты жұмыс, кәсіп	226	11,3
Махаббат	324	16,2
Материалдық қамсыз өмір	335	16,8
Қоғамдық мойындау, танымалдық, бедел	42	2,1
Адамдарға көмек	84	4,2
Өзін-өзі дамыту, өзіне деген құрмет	158	7,9
Мансап, қоғамдағы жоғары орын	126	6,3
Шығармашылық	38	1,9
Басқа	5	0,4
Жауап беруге қиналамын	13	0,7

Төменде берілген пікірлердің қайсысы Сіздің өмірлік ұстанымыңызға көбірек сәйкес келеді?

	Саны	%
Әлемдегі ең үлкен байлық – отбасы және балалар	878	43,9
Бүгінгі күнмен өмір сүру және өмірден ләззат алу керек	232	11,6
Өз болашағыңды жоспарлау арқылы өмір сүру керек	350	17,5
Адам үшін ең бастысы – өзін-өзі жетілдіру және өзін-өзі дамыту	235	11,8
Ақшадан да маңызды заттар бар, алайда, ақшасыз оларды сатып ала алмайсың	100	5
Адамның қалағаны емес, Алланың дегені болады	152	7,6
Отансыз адам – ормансыз бұлбұл	24	1,2

Басқа (адам-өз бақытының ұстасы, ешкімге кедергі келтірмеу, жеңіс пен жеңіліс тек ойында ғана-оның есімі, бәрі жасалынып жатқан өмір, жақсы)	6	0,5
Жауап беруге қиналамын	23	1,2

Болашақта өзіңізді қалай елестетесіз?

	Саны	%
Материалдық тұрғыда қамтылған	818	40,9
Жақсы отағасы/ ошақбасы	818	40,9
Кәсіби, жақсы маман	587	29,4
Лайықты азамат	451	22,6
Белгілі, танымал	182	9,1
Адал, ұстанымшыл	284	14,2
Адамгершілігі жоғары	190	9,5
Басқа (табысты, бақытты, психологиялық икемді, филантроп)	8	0,6
Жауап беруге қиналамын	17	0,9

Сіздің ойыңызша адам өміріндегі еңбектің рөлі қандай?

	Саны	%
Еңбек адамның өмірлік қажеттілігі, оның тұлғасының дамуына мүмкіндік береді	1038	51,9
Еңбек материалдық қамсыздандыру құралы ретінде қажет	616	30,8
Еңбек үнемі жетістікке жеткізбейді, өмірде бастысы сәттілік, жақсы туыстар және достық қатынастар	318	15,9
Басқа (ешқандай рөл ойнамайды)	4	0,3
Жауап беруге қиналамын	24	1,2

Сіз үшін жұмыс таңдаудағы ең бастысы не?

	Саны	%
Тұрақты кіріс	815	40,8
Жоғары еңбек ақы	870	43,5
Кәсіби дағдыларды арттыру мүмкіндігі	375	18,8
Қызықты жұмыс	635	31,8
Ұжымдағы жағдай	216	10,8
Мансап жолындағы өсу мүмкіндігі	311	15,6
Басқа (өмірде өз орнын табу)	1	0,1
Жауап беруге қиналамын	24	1,2

Төменде берілген берік отбасының қалыптасу шарттарын 1-ден 5-ке дейін межелікте бағалаңыз. (Саны)

Шарттар	Мүлдем маңызды емес	2	3	4	Аса маңызды	Ж.б /қ
Өзара сыйластық	18	16	70	226	1659	11
Өзара түсіністік және төзім	14	11	95	320	1552	8
Жұбайлық адалдық	14	24	75	221	1643	23
Ерлі-зайыптылардың қиыншылықтардың шешімін бірге	14	14	11	345	1497	18

табуы						
Балалар және оларға бірлесе тәрбие беру	21	13	98	310	1544	14
Тұрғын үймен қамтамасыз ету	12	33	14 4	343	1445	23
Отбасының жоғары кірісі (еңбек ақы т.б.)	30	36	17 4	469	1277	14
Үйдегі міндеттерді тең бөлісу	100	83	29 3	444	1059	21
Ортақ қызығушылықтардың болуы	53	45	28 1	428	1181	12
Бірге көбірек уақыт өткізу мүмкіндігі	33	30	19 5	430	1291	21
Ата-аналарынан жеке тұру	418	158	26 3	281	838	42
Басқа (үлкендерді құрметтеу, махаббат, отбасылық достық)						

Төменде берілген берік отбасының қалыптасу шарттарын 1-ден 5-ке дейін межелікте бағалаңыз. (Саны)

Шарттар	Мүлдем маңызды емес	2	3	4	Аса маңызды	Ж.б./қ
Өзара сыйластық	0,9	0,8	3,5	11,3	83,0	0,6
Өзара түсіністік және төзім	0,7	0,6	4,8	16,0	77,6	0,4
Жұбайлық адалдық	0,7	1,2	3,8	11,1	82,2	1,2
Ерлі-зайыптылардың қиыншылықтардың шешімін бірге табуы	0,7	0,7	5,6	17,3	74,9	0,9
Балалар және оларға бірлесе тәрбие беру	1,1	0,7	4,9	15,5	77,2	0,7
Тұрғын үймен қамтамасыз ету	0,6	1,7	7,2	17,2	72,3	1,2
Отбасының жоғары кірісі (еңбек ақы т.б.)	1,5	1,8	8,7	23,5	63,9	0,7
Үйдегі міндеттерді тең бөлісу	5,0	4,2	14, 7	22,2	53,0	1,1
Ортақ қызығушылықтардың болуы	2,7	2,3	14, 1	21,4	59,1	0,6
Бірге көбірек уақыт өткізу мүмкіндігі	1,7	1,5	9,8	21,5	64,6	1,1
Ата-аналарынан жеке тұру	20,9	7,9	13, 2	14,1	41,9	2,1
Басқа						

Сіз келесі тұжырымдармен келісесіз бе? (Саны)

Тұжырымдар	Толық келісемін	Келісемін	Келіспеймін	Толық келіспеймін	Ж.б./қ.
Менің ата-анам мені мақтан тұтқанын қалаймын	1126	761	23	74	16
Анасы күн көру үшін жұмыс жасаса, балалары зардап шегеді	231	628	864	188	89
Әйел адамдарға карағанда ер адамдар	345	731	635	205	84

жақсы саяси көшбасшы болады					
Жоғары білім қыз балаға қарағанда ер бала үшін маңызды	202	369	1017	343	69
Ер адамдар бизнесті әйел адамдарға қарағанда жақсы жүргізеді	273	566	841	217	103
Үй шаруасымен айналысу еңбек ақыға жұмыс істегенмен бірдей жақсы	238	576	800	210	176
Басқа					

Сіз келесі тұжырымдармен келісесіз бе? (Саны)

Тұжырымдар	Толық келісемін	Келісемін	Келіспеймін	Толық келіспеймін	Ж.б./к.
Менің ата-анам мені мақтан тұтқанын қалаймын	56,3	38,1	1,2	3,7	0,8
Анасы күн көру үшін жұмыс жасаса, балалары зардап шегеді	11,6	31,4	43,2	9,4	4,5
Әйел адамдарға қарағанда ер адамдар жақсы саяси көшбасшы болады	17,3	36,6	31,8	10,3	4,2
Жоғары білім қыз балаға қарағанда ер бала үшін маңызды	10,1	18,5	50,9	17,2	3,5
Ер адамдар бизнесті әйел адамдарға қарағанда жақсы жүргізеді	13,7	28,3	42,1	10,9	5,2
Үй шаруасымен айналысу еңбек ақыға жұмыс істегенмен бірдей жақсы	11,9	28,8	40,0	10,5	8,8
Басқа					

Сіз отбасыңызбен бірге бос уақытыңызды қалай өткізесіз? (Саны)

Бос уақытты өткізу түрлері	Ешқашан	Жылына 1-2 реттен артық емес	Жылына 3-6 рет	Айына 1 ретке жуық	Аптасына 1 рет	Аптасына 1 реттен артық	Ж.б./к
Қонаққа барамыз	51	181	424	731	413	143	57
Қонақ шақырамыз	31	186	468	717	390	157	51
Театр және музейге барамыз	736	658	287	165	65	24	65
Концертке барамыз	576	742	373	170	65	20	54
Киноға барамыз	449	500	440	389	116	56	50
Табиғатқа шығамыз	207	669	557	328	125	67	47

Саябақта қыдырамыз	274	377	333	450	339	176	51
Дәмханаға барамыз	249	367	475	532	229	95	53
Мейрамханаға барамыз	488	465	429	358	139	51	70
Отбасымызбен спортпен айналысамыз	985	247	210	173	176	142	67
Мешітке, шіркеуге барамыз	434	502	334	321	242	96	71
Басқа							

Сіз отбасыңызбен бірге бос уақытыңызды қалай өткізесіз? (Саны)

Бос уақытты өткізу түрлері	Ешқашан	Жылына 1-2 реттен артық емес	Жылына 3-6 рет	Айына 1 ретке жуық	Аптасына 1 рет	Аптасына 1 реттен артық	Ж.б /к
Қонаққа барамыз	2,6	9,1	21,2	36,6	20,7	7,2	2,9
Қонақ шақырамыз	1,6	9,3	23,4	35,9	19,5	7,9	2,6
Театр және музейге барамыз	36,8	32,9	14,4	8,3	3,3	1,2	3,3
Концертке барамыз	28,8	37,1	18,7	8,5	3,3	1,0	2,7
Киноға барамыз	22,5	25,0	22,0	19,5	5,8	2,8	2,5
Табиғатқа шығамыз	10,4	33,5	27,9	16,4	6,3	3,4	2,4
Саябақта қыдырамыз	13,7	18,9	16,7	22,5	17,0	8,8	2,6
Дәмханаға барамыз	12,5	18,4	23,8	26,6	11,5	4,8	2,7
Мейрамханаға барамыз	24,4	23,3	21,5	17,9	7,0	2,6	3,5
Отбасымызбен спортпен айналысамыз	49,3	12,4	10,5	8,7	8,8	7,1	3,4
Мешітке, шіркеуге барамыз	21,7	25,1	16,7	16,1	12,1	4,8	3,6
Басқа ОСО, араласамыз, (әжелерімізге барамыз, қызықты ойындармен ойнаймыз)							

Отбасыңызда өз ұлтыңыздың (этнос) дәстүрін сақтайсыз ба?

	Саны	%
Иә, өз ұлтымыздың барлық дәстүрін сақтаймыз	890	44,5
Тек кейбірін ғана сақтаймыз	803	40,2
Жоқ, алайда ұлттық мерекелерді тойлаймыз	218	10,9
Жоқ, мүлдем сақтамаймыз	62	3,1
Жауап беруге қиналамын	27	1,4

Сіз қайда тұрғыңыз келеді?

	Саны	%

Әр түрлі этностық топтағы (ұлттар) адамдары көп қалада	1156	57,8
Менің этностық тобыма (ұлт) жататын адамдар тұратын қалада	438	21,9
Әр түрлі этностық топтағы (ұлттар) адамдары көп ауылда	182	9,1
Менің этностық тобыма (ұлт) жататын адамдар тұратын ауылда	139	7,0
Басқа (<i>Мен өз ауылында, әлем бар әлемде дүниеге келгеніме қуаныштымын, менің дінімді адамдар қайда маңызды емес</i>)	17	1,0
<i>Жауап беруге қиналамын</i>	68	3,4

Төменде әр түрлі адамдар топтары берілген. Қай топтағы адаммен көрші тұрғыңыз келетінін белгілеңіз (**Саны**)

Адам топтары	Тұрғым келеді	Маған бәрібір	Неғұрлым жоқ	Мүлдем жоқ	Ж.б./қ.
Басқа этностық топқа жататын адамдар	487	1165	161	110	77
Иммигранттар және шетелдік жұмыскерлер	182	920	627	214	57
Басқа дінді (діни сенім) ұстанатын адамдар	159	1107	383	236	115
Некесін АХАЖ-да ресми тіркеместен бірге тұратындар	116	1195	281	269	139
Сізге түсініксіз тілде сөйлейтін адамдар	179	800	581	294	146
Оралмандар	249	1070	356	206	119
Дәстүрлі емес сексуалдық бағыттағы адамдар	30	328	414	1098	130
Басқа (<i>Өз ұлттығымен, қамтамасыз етілген/кедей, достарымен, жақсы адамдармен</i>)					

Төменде әр түрлі адамдар топтары берілген. Қай топтағы адаммен көрші тұрғыңыз келетінін белгілеңіз (**Саны**)

Адам топтары	Тұрғым келеді	Маған бәрібір	Неғұрлым жоқ	Мүлдем жоқ	Ж.б./қ.
--------------	---------------	---------------	--------------	------------	---------

Басқа этностық топқа жататын адамдар	24,4	58,3	8,1	5,5	3,9
Иммигранттар және шетелдік жұмыскерлер	9,1	46,0	31,4	10,7	2,9
Басқа дінді (діни сенім) ұстанатын адамдар	8,0	55,4	19,2	11,8	5,8
Некесін АХАЖ-да ресми тіркеместен бірге тұратындар	5,8	59,8	14,1	13,5	7,0
Сізге түсініксіз тілде сөйлейтін адамдар	9,0	40,0	29,1	14,7	7,3
Оралмандар	12,5	53,5	17,8	10,3	6,0
Дәстүрлі емес сексуалдық бағыттағы адамдар	1,5	16,4	20,7	54,9	6,5
Басқа (<i>Өз ұлттығымен, қамтамасыз етілген/кедей, достарымен, жақсы адамдармен</i>)					

Ұлтаралық некеге көзқарасыңыз қалай?

	Саны	%
Оң, аралас неке Қазақстан халқының тұтастығын арттырады	399	20,0
Оң десе болады, себебі ұлт (қандай да бір этностық топқа тиістілік) жар таңдауға әсер етпейді	427	21,4
Бейтарап, әркім өмірлік серігін өзі таңдайды	702	35,1
Теріс десе болады, аралас некенің қиыншылығы көп	312	15,6
Теріс, аралас неке міндетті ажырасыға алып келеді	113	5,7
<i>Жауап беруге қиналамын</i>	47	2,4

Сіз өзіңізді діндар адам деп есептейсіз бе?

	Саны	%
Мен дінге сенемін, діни қауымдастық өміріне араласып, діни нормаларды сақтаймын	320	16,0
Мен дінге сенемін, алайда ғибадатханаға тек мерекеде барамын және діни нормаларды сирек сақтаймын	661	33,1
Мен дінге сенемін, бірақ діни өмірге араласпаймын	753	37,7
Мен дінге сенбеймін, бірақ ғибадатханаларға барып, діни нормаларды сақтаймын	52	2,6

Мен дінге сенбеймін, бірақ сенетіндерді құрметтеймін	69	3,5
Мен дінге бейтарап қатынастамын	80	4,0
Мен дінге қарсымын, атеистпін	18	0,9
Басқа (<i>Агностик</i>)	1	0,1
<i>Жауап беруге қиналамын</i>	46	2,3

Құдайға сену, діни орындар мен ғибадатханаларға бару қазақстандық жастардың рухани-адамгершілік тәрбиесіне көмектесе ме?

	Саны	%
Иә, міндетті түрде көмектеседі	943	47,2
Жеке жағдайда көмектеседі (жастар арасындағы қылмыс, алкогольизм, нашақорлық т.б.)	549	27,5
Жоқ, жастардың рухани-адамгершілік дамуына отбасы, білім беру және мемлекет ықпал етуі керек	391	19,6
Басқа (<i>Адамның өзіне байланысты</i>)	4	0,2
<i>Жауап беруге қиналамын</i>	112	5,6

Соңғы апта ішінде төменде аталғандардың қайсысын көріп, тыңдап немесе пайдаландыңыз? (Саны)

Дерек көздері	Пайдаландым	Пайдаланбадым	Ж.б./қ
Баспа газет/ журналдар	724	1243	33
Электронды газет/ журналдар	755	1209	36
Жаңалықтар сайты	1278	687	35
Теледидардағы жаңалықтар	1418	550	32
Кітаптар, оның ішінде, электронды немесе онлайн	810	1114	46
Радионың жаңа шығарылымдары	673	1281	46
Әлеуметтік желілер	1806	150	44
Басқа (<i>өсектер, Аудиокассеталар</i>)			

Соңғы апта ішінде төменде аталғандардың қайсысын көріп, тыңдап немесе пайдаландыңыз? (Саны)

Дерек көздері	Пайдаландым	Пайдаланбадым	Ж.б./қ
Баспа газет/ журналдар	36,2	62,2	1,7
Электронды газет/ журналдар	37,8	60,5	1,8
Жаңалықтар сайты	63,9	34,4	1,8
Теледидардағы жаңалықтар	70,9	27,5	1,6
Кітаптар, оның ішінде, электронды немесе онлайн	40,5	57,2	2,3
Радионың жаңа шығарылымдары	33,7	64,1	2,3
Әлеуметтік желілер	90,2	7,5	2,2
Басқа (<i>өсектер, Аудиокассеталар</i>)			

Төменде берілген орындарға қаншалықты жиі барасыз? (Саны)

Орындар	Ешуақ ытта	Жылына 1-2 реттен артық емес	Жылына 3-6 рет	Айына 1 рет	Аптасына 1 рет	Аптасына 1 реттен артық	Ж.б./қ.

Бар/Дәмхана /Мейрамхана	195	392	496	551	245	85	36
Кітапхана	881	462	263	218	107	25	44
Көрмелер	1047	545	191	102	55	13	47
Зообақ	865	737	213	92	37	21	35
Ойын-сауық орталығы	674	447	358	333	120	36	32
Кинотеатр	336	481	501	468	143	34	37
Компьютерлік клуб	1291	253	178	138	76	29	35
Мұражай	1018	642	154	85	46	10	45
Түнгі би клубы	1196	317	212	168	57	15	35
Спорт зал	751	270	266	245	219	198	51
Театр, концерт	620	761	319	174	66	20	40
Шіркеу/Мешіт/ Синагога и т.п.	406	524	341	307	241	62	119

Төменде берілген орындарға қаншалықты жиі барсыз? (Саны)

Орындар	Ешуақытта	Жылына 1-2 реттен артық емес	Жылына 3-6 рет	Айына 1 рет	Аптасына 1 рет	Аптасына 1 реттен артық	Ж.б./қ.
Бар/Дәмхана/ Мейрамхана	9,8	19,6	24,8	27,6	12,3	4,3	1,8
Кітапхана	44,1	23,1	13,2	10,9	5,4	1,3	2,2
Көрмелер	52,4	27,3	9,6	5,1	2,8	0,7	2,4
Зообақ	43,3	36,9	10,7	4,6	1,9	1,1	1,8
Ойын-сауық орталығы	33,7	22,4	17,9	16,7	6,0	1,8	1,6
Кинотеатр	16,8	24,1	25,1	23,4	7,2	1,7	1,9
Компьютерлік клуб	64,6	12,7	8,9	6,9	3,8	1,5	1,8
Мұражай	50,9	32,1	7,7	4,3	2,3	0,5	2,3
Түнгі би клубы	59,8	15,9	10,6	8,4	2,9	0,8	1,8
Спорт зал	37,6	13,5	13,3	12,3	11,0	9,9	2,6
Театр, концерт	31,0	38,1	16,0	8,7	3,3	1,0	2,0
Шіркеу/Мешіт/ Синагога и т.п.	20,3	26,2	17,1	15,4	12,1	3,1	6,0

Интернетті (немесе кез келген тасымалдағышты) қаншалықты жиі пайдаланасыз?

	Саны	%
Күніне бірнеше рет	1350	67,5

Күн сайын, күніне бір рет	469	23,5
Аптасына бірнеше рет	101	5,1
Айына бірнеше рет	34	1,7
Пайдаланбаймын	32	1,6
<i>Жауап беруге қиналамын</i>	14	0,7

Сіздің қандай әлеуметтік желілерде аккаунтыңыз бар?

	Саны	%
ВКонтакте	1383	69,2
Facebook	590	29,5
Instagram	1400	70,0
WhatsApp	1701	85,1
Мой мир	247	12,4
Одноклассники	260	13,0
Twitter	127	6,4
Басқа	21	1,5
Әлеуметтік желіде аккаунтым жоқ	46	2,3

Қазіргі уақытта қандай да бір әдебиетті оқу үстіндесіз бе?

	Саны	%
Иә	643	32,2
Жоқ	1337	66,9
<i>Жауап беруге қиналамын</i>	20	1,0

Сіз көркем әдебиетті қай тілде оқи аласыз?

	Саны	%
Қазақша	373	58,4
Орысша	505	79,0
Ағылшынша	93	14,6
Немісше	7	1,1
Қытайша	6	0,9
Түрікше	16	2,5
Французша	2	0,3
Испан тілінде	1	0,2
Басқа (<i>шешен тілінде</i>)	1	0,2
<i>Жауап беруге қиналамын</i>	1	0,2

Сіздің ойыңызша келесі жағдайлар қаншалықты дұрыс екенін 1-ден 10-ға дейінгі межелікте бағаланыз, мұнда 1-мүлдем дұрыс емес, 10-толықтай дұрыс дегенді білдіреді (**Саны**)

Құбылыстар	Мүлдем дұрыс емес										Толықтай дұрыс
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ж.б./қ.
Бірге тұру	663	99	72	69	179	144	126	146	96	327	79
Әйел адамдар үшін отбасын құрғанға дейінгі жыныстық қатынас	1051	118	98	72	147	108	74	82	72	126	52

Ер адамдар үшін отбасын құрғанға дейінгі жыныстық қатынас	786	91	89	92	174	133	130	132	103	217	53
Бір жынысты қатынас	1545	120	52	30	50	28	28	32	12	52	51
Ер адам әйел адамнан аз қаражат табатын жағдай	748	121	192	139	239	182	116	97	48	77	41
Балаларға күш көрсету	1519	186	80	50	59	29	11	11	9	17	29
Жасанды түсік	1521	98	97	52	71	44	15	11	8	22	61
Ажырасу	1229	103	127	102	165	106	50	18	10	40	50
Ер адам өз әйеліне/қызына қол көтерген жағдай	1674	126	53	29	36	24	6	7	3	13	29
Пара беру	1510	125	99	38	84	37	25	6	11	18	47
Пара алу	1549	97	100	51	77	26	15	10	6	19	50
Өзіне қол салу	1658	68	31	10	18	11	4	3	7	13	41

Сіздің ойыңызша келесі жағдайлар қаншалықты дұрыс екенін 1-ден 10-ға дейінгі межелікте бағалаңыз, мұнда 1-мүлдем дұрыс емес, 10-толықтай дұрыс дегенді білдіреді (Саны)

Құбылыстар	Мүлдем дұрыс емес										Толықтай дұрыс	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ж.б./қ.	
Бірге тұру	33,2	5,0	3,6	3,5	9,0	7,2	6,3	7,3	4,8	16,4	4,0	
Әйел адамдар үшін отбасын құрғанға дейінгі жыныстық қатынас	52,6	5,9	4,9	3,6	7,4	5,4	3,7	4,1	3,6	6,3	2,6	
Ер адамдар үшін отбасын құрғанға дейінгі жыныстық қатынас	39,3	4,6	4,5	4,6	8,7	6,7	6,5	6,6	5,2	10,9	2,7	
Бір жынысты қатынас	77,3	6,0	2,6	1,5	2,5	1,4	1,4	1,6	0,6	2,6	2,6	
Ер адам әйел адамнан аз қаражат табатын жағдай	37,4	6,1	9,6	7,0	12,0	9,1	5,8	4,9	2,4	3,9	2,1	
Балаларға күш көрсету	76,0	9,3	4,0	2,5	3,0	1,5	0,6	0,6	0,5	0,9	1,5	
Жасанды түсік	76,1	4,9	4,9	2,6	3,6	2,2	0,8	0,6	0,4	1,1	3,1	
Ажырасу	61,5	5,2	6,4	5,1	8,3	5,3	2,5	0,9	0,5	2,0	2,5	
Ер адам өз әйеліне/қызына қол көтерген жағдай	83,7	6,3	2,7	1,5	1,8	1,2	0,3	0,4	0,2	0,7	1,5	
Пара беру	75,5	6,3	5,0	1,9	4,2	1,9	1,3	0,3	0,6	0,9	2,4	

Пара алу	77,5	4,9	5,0	2,6	3,9	1,3	0,8	0,5	0,3	1,0	2,5
Өзіне қол салу	88,9	3,6	1,7	0,5	1,0	0,6	0,2	0,2	0,4	0,7	2,2

Сіздің ойыңызша, қазақстандық жастардың рухани-адамгершілік тәрбиесіне бірінші кезекте кім жауапты болуы керек (адал, мейірімді, жауапты болу т.б.)?

	Саны	%
Отбасы	1578	78,9
Мектеп	126	6,3
Мешіт, шіркеу, синагога және т.б.	29	1,5
Қоғамдық ұйымдар	32	1,6
Жастарды дамытып және қолдайтын мемлекеттік ұйымдар	106	5,3
Кітапхана, оқу залдары	4	0,2
Театр, музейлер, көрмелер	6	0,3
Әскер	18	0,9
Теледидар және БАҚ	23	1,2
Достар мен құрдастар тобы	36	1,8
Еңбек ұжымы, сыныптастар, курстастар	12	0,6
Басқа (<i>адамның өзі</i>)	10	0,5
Жауап беруге қиналамын	20	1,0

Төменде аталған қасиеттердің қайсысын қазақстандық жастардың бойында бірінші кезекте дамыту керек

	Саны	%
Еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілік	587	29,4
Тарихи ата тегімді сақтауға тырысу	545	27,3
Сапалы білім алуға ұмтылу	872	43,6
Нақты мақсаттарға қол жеткізуге ұмтылу тиімді өмір сүру	580	29,0
Сыртқы әлеммен өзара әрекеттестік пен өзгерістерге ашықтық	324	16,2
Біртіндеп даму талпынысы	278	13,9
Басқа (<i>Лайықты адам болу, жауапкершілік, некені сақтау, Спорт</i>)	7	0,5
Жауап беруге қиналамын	17	0,9

Сіз дұрыс тамақтану режимін сақтайсыз ба?

	Саны	%
Иә	488	24,4
Иә, жиі, бірақ кейде мүмкін бола бермейді	770	38,5
Сирек	470	23,5
Жоқ, еш уақытта тамақтану режимін сақтаған жоқпын	252	12,6
Басқа	1	0,1
Жауап беруге қиналамын	19	1,0

Сіз спортзал, стадион, бассейнге қаншалықты жиі барасыз?

	Саны	%
Аптасына 2 реттен артық	404	20,2
айына 3-4 рет	289	14,5
Айына 1 рет	379	19,0
Жылына 1 реттен сирек	272	13,6
Басқа (<i>Жылына 10 реттен артық емес, тек жазда, күн сайын бармаймын, себебі менің</i>)	30	1,8

<i>елді мекенімде спорт залдары жоқ, бармаймын, себебі қымбат емес, бармаймын, себебі уақыт жоқ)</i>		
Спорт мекемелер ³ не бармаймын	566	28,3
Жауап беруге қиналамын	55	2,8

Соңғы үш ай уақыттың ішінде Сіздің сыныптастарыңызды, құрдастарыңызды, достарыңызды кемсіту мен ұрудың қаншалықты жиі күәсі болдыңыз ?

	Саны	%
Жиі	58	2,9
Кейде	328	16,4
Еш уақытта	1466	73,3
Басқа	2	0,2
Жауап беруге қиналамын	146	7,3

Сіздің құрдастарыңызға физикалық және басқа да күш көрсету кімнің тарапынан орын алды?

	Саны	%
Туыс	47	12,1
Ұстаз	23	5,9
Сыныптас	65	16,8
Құрдас	194	50,0
Басқа (<i>Бөтен адамдар, отбасы жұп, таныстары, көршілері, полиция қызметкерлері</i>)	14	3,8
Жауап беруге қиналамын	45	11,6

Қалай ойлайсыз, сіз әділетті қоғамда өмір сүресіз бе?

	Саны	%
Иә, әділетті	455	22,8
Иә, әділетті десе болады	800	40
Жоқ, әділетсіз десе болады	458	22,9
Жоқ, әділетсіз	215	10,8
Жауап беруге қиналамын	72	3,6

Қазақстандық қоғам үшін қа»сысы маңыздырақ?

	Саны	%
Мемлекет қоғам өмірінде белсенді рөл атқаруы керек	1368	68,4
Мемлекет қоғам өміріне араласпауы керек	246	12,3
Маған бәрібір, менің өз қызығушылықтарым бар	300	15,0
Жауап беруге қиналамын	86	4,3

Сіз Қазақстанда тұратыныңызды мақтан етесіз бе?

	Саны	%
Мен Қазақстанда тұрақты тұрмаймын	73	3,7
Қатты мақтанамын	1012	50,6
Біршама мақтан етемін	688	33,4
Маған бәрібір	114	5,7
Аса мақтан етпеймін	74	3,7

Мүлдем мақтан етпеймін	14	0,7
Жауап беруге қиналамын	45	2,3

Сіз «Рухани жаңғыру» бағдарламасының мазмұнымен таныссыз ба?

	Саны	%
Ешқашан естімедім	679	34,0
Естігенім бар	1042	52,1
Оқыдым, көрдім, мазмұнымен жықсы таныспын	258	12,9
Жауап беруге қиналамын	21	1,1

«Болашаққа бағдар:Рухани жаңғыру» бағдарламасы туралы қайдан естіп білдіңіз?

	Саны	%
Доста, таныстар	231	17,5
Әріптестер, курстастар	225	17,0
Теледидар	784	59,3
Газеттер	215	16,3
Өлеуметтік желілер	392	29,7
Интернет ресурстар	250	18,9
Басқа	88	6,7
Жауап беруге қиналамын	27	2,0

«Болашаққа бағдар:Рухани жаңғыру» бағдарламасында ұсынылған идеялар мен тақырыптардың қайсысы Сіз үшін маңызды?

	Саны	%
Компьютерлік сауаттылық, шет тілдерін білу есебінен қазақстандықтардың бәсекеге қабілеттілігінің артуы	494	37,4
Дұрыс, қарапайым өмір сүру; ысырапсыз, өз шамасына қарай өмір сүру	332	25,2
Ұлттық мәдениет пен тарихты сақтау	311	23,6
Білімнің үстемдігі; тек жоғары білімді адамдар ғана жетістікке жете алады	283	21,4
Қазақстандық қоғамды, жаңа технологиялар мен ұлттық идеяларды бірлесе дамыту	240	18,2
Өзгерістерге дайын болу, басқалардан пайдалы тәжірибені үйрену	211	16,0
Қазақ тілінің Латын әліппесіне сатылы көшірілуі	142	10,8
Өзінің шағын отаны: қала, ауылға сүйіспеншілігін арттыру	101	7,7
Қазақстандық мәдениетті дүние жүзінде насихаттау	48	3,6
Басқа	-	-
Жауап беруге қиналамын	70	5,3

Сіз Рухани жаңғыру бағдарламасының қандай бағыттары туралы білесіз немесе қатысушысы болып табыласыз? (Саны)

Бағыттар	Естігенім бар	Жақсы білемін, қатысқан жоқпын	Білемін, қатыстым	Еш нәрсе естімедім, білмеймін
Қазақ тілін латын графикасына сатылы көшіру	787	405	81	40

Жаңа гуманитарлық білім. Қазақ тіліндегі 100 жаңа оқулық	666	323	50	274
Туған жер	696	312	72	235
Қазақстанның сакральді географиясы	636	257	31	387
Әлемдегі заманауи Қазақстандық мәдениет	669	274	50	321
Қазақстанның 100 жаңа тұлғасы	675	324	41	274
Басқа				

Сіз Рухани жаңғыру бағдарламасының қандай бағыттары туралы білесіз немесе қатысушысы болып табыласыз? (Саны)

Бағыттар	Естігенім бар	Жақсы білемін, қатысқан жоқпын	Білемін, қатыстым	Еш нәрсе естімедім, білмеймін
Қазақ тілін латын графикасына сатылы көшіру	59,9	30,8	6,2	3,0
Жаңа гуманитарлық білім. Қазақ тіліндегі 100 жаңа оқулық	50,7	24,6	3,8	20,9
Туған жер	52,9	23,7	5,5	17,9
Қазақстанның сакральді географиясы	48,5	19,6	2,4	29,5
Әлемдегі заманауи Қазақстандық мәдениет	50,9	20,9	3,8	24,4
Қазақстанның 100 жаңа тұлғасы	51,4	24,7	3,1	20,9
Басқа				

Сіздің ойыңызша қазіргі таңда жастар үшін республикалық деңгейде қандай жобалар қажет?

	Саны	%
Жұмысқа орналасуға көмек көрсету жобалары	1151	57,6
Діни экстремизм және терроризмнің алдын алу жобалары	414	20,7
Құқық бұзушылықтың, суицидтің алдын алу, алкогольизм, темекі шегу және нашақорлықпен күрес жобалары	563	28,2
Қиын өмірлік жағдайда қалған жастардың еңбекке әлеуметтік бейімдеу жобалары	653	32,7
Талантты жастарды қолдау жобалары	558	27,9
Басқа	13	0,7
Ол туралы ойламадым/ Жауап беруге қиналамын	51	2,6

Сіз үшін «Туған жер» ұғымы нені білдіреді?

	Саны	%
Қазақстан	1051	52,6
Мен туған қала, кент, ауыл	642	32,1
Мен тұратын қала, кент, ауыл	155	7,8
Өзімнің жақсы сезінетін кез келген орын	104	5,2

Басқа	8	0,5
Жауап беруге қиналамын	40	2,0

Сіз «Туған жер» бағдарламасының қай бағытын маңызды деп есептейсіз?

	Саны	%
«Тәрбие және білім» - қазақстандық патриотизм рухында жан-жақты үйлесімді дамыған тұлғаны тәрбиелеу	728	36,4
«Атамекен» - қазақстандықтардың азаматтық белсенділігін және шағын отанының тағдыры үшін жауапкершілік сезімін арттыру (туған қала, ауыл, кент)	558	27,9
«Рухани Қазына» - туған өлкесі тарихы мен мәдениетіне, дәстүріне қызығушылықтың және құрметтің жаңғыруы.	301	15,1
«Ақпарат толқыны» - Бағдарламаны жүзеге асыру барысы туралы халыққа ақпарат беру, азаматтар жүзеге асырылатын жобалардың қоғамдық мониторингіне қатысу үшін ақпараттық инфрақұрылым құру.	191	9,6
Жауап беруге қиналамын	222	11,1

«Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы жаңа даму мүмкіндіктері» Елбасы жолдауында айтылған қандай міндеттердің шешімін табу Сіздің ойыңызша маңыздырақ?

	Саны	%
Өнеркәсіпке жаңа технологиялар енгізу	765	38,3
Ресурстық әлеуетті дамыту (табиғат ресурстарын басқару, энергия үнемдеу және экологиялық)	518	25,9
Агроөнеркәсіптік кешенді дамытуда «ақылы технологияларды» қолдау	540	27,0
Көлік-логистикалық инфрақұрылым тиімділігін арттыру	268	13,4
Құрылыс және коммуналдық секторда заманауи технологиялар енгізу	301	15,1
Қаржылық сектор тиімділігін арттыру (оның ішінде, банктер және кредиттер)	315	15,8
Ғылым мен білімді дамыту	789	39,5
Тиімді мемлекеттік басқару	372	18,6
Жемқорлықпен күрес, заңның үстемдігі	535	26,8
Қала инфрақұрылымын дамыту (Смарт сити)	140	7,0
Жауап беруге қиналамын	116	5,8

2017 жылы экономиканың даму қарқынын арттыру, оны цифрлы түрге ауыстыру және халықтың өмір сүру сапасын цифрлы технологияларды пайдалану есебінен жақсарту мақсатында «Цифрлы Қазақстан» бағдарламасы енгізілген. Сіздің ойыңызша осы бағдарлама қаншалықты замауи болып табылады?

	Саны	%
--	------	---

Оны жүзеге асыру қазір маңызды, уақыт талабына сай қадам басу керек	840	42,0
Бағдарлама маңызды, алайда, басқа да мәселелердің шешімін табу керек	680	34,0
Басқа да маңызды мәселелер болғандықтан уақытта маңызды деп есептемеймін	280	14,0
Мен бұл Қазақстан үшін мүлдем маңызды емес деп есептеймін	50	2,5
Жауап беруге қиналамын	150	7,5

«Рухани жаңғыру» бағдарламасы шеңберінде қазақ тіліне әр түрлі пәндер бойынша 100 жетекші әлемдік оқулықтар аударылған. Сіздің ойыңызша бұл қазіргі Қазақстан үшін қаншалықты маңызды?

	Саны	%
Мен қазақ тілін меңгергенмін және бұл маңызды деп ойлаймын	1041	52,1
Мен қазақ тілін меңгергенмін, дегенмен бұл мен үшін маңызды емес	435	21,8
Мен қазақ тілін меңгергенмін, алайда бұл басқалар үшін маңызды деп есептеймін	298	14,9
Мен қазақ тілін меңгермегенмін және бұл маңызды емес	94	4,7
Жауап беруге қиналамын	132	6,6

Ұлттың бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін сіздің ойыңызша, жастардың бойында қандай білім мен дағдыларды дамыту керек?

	Саны	%
Шет тілдерін білу	1224	61,2
Компьютерлік сауаттылық	695	34,8
Жаңа технологияларды білу	686	34,3
Кәсіби дағдылар	619	31,0
Жылдам үйрену	431	21,6
Менеджерлік қабілет және жобаларды басқару	188	9,4
Сауатты ауызша және жазбаша сөйлеу	398	19,9
Құқықтық сауаттылық	388	19,4
Коммуникация және көпшілік алдында сөз сөйлеу дағдылары	182	9,1
Уақытты басқару, жоспарлау	185	9,3
Басқа	1	0,1
Жауап беруге қиналамын	62	3,1

Еліміз халықаралық деңгейде танымал болу үшін қазақстандық жастарға не істеу керек?

	Саны	%
Негізінен отандық тауарларды сатып алу	396	19,8
Өз ісінің маманы болу	1148	57,4
Ғылымды дамыту	1041	52,1
Халық қолөнерімен айналасу	313	15,7
Ұлттық спорт түрлерімен айналасу	367	18,4
Шетелдік тәжірибе өту бағдарламаларына қатысу	512	25,6
Шетелде білім алу	359	18,0

Басқа мемлекеттерде волонтерлік қызметпен айналысу	179	9,0
Басқа	4	0,3
Жауап беруге қиналамын	59	3,0

**«Основные аспекты программы
«Рухани жаңғыру»**

**Аналитический доклад по результатам
социологического исследования**

Астана, 2018

СОДЕРЖАНИЕ

Раздел 1 Программа социологического исследования по основным аспектам программы «Рухани жаңғыру».....	97
Раздел 2 Методология и методика социологического исследования структуры ценностных ориентаций современной казахстанской молодежи.....	104
Раздел 3 Восприятие жизни и базовые жизненные ценности молодежи.....	110
Раздел 4 Семейные ценности.....	116
Раздел 5 Межэтнические отношения и религия.....	120
Раздел 6 Культурно-нравственное развитие.....	126
Раздел 7 Здоровый образ жизни.....	133
Раздел 8 Политические ценности, языковая ситуация.....	135
Раздел 9 Основные выводы.....	146
Приложения.....	153

РАЗДЕЛ 1 ПРОГРАММА СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ ПО ОСНОВНЫМ АСПЕКТАМ ПРОГРАММЫ «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ»

1.2 МЕТОДОЛОГИЧЕСКАЯ ЧАСТЬ

1.2.1 Описание проблемной ситуации

На данный момент казахстанское общество переживает ряд трансформаций в социально-экономической, культурной и мировоззренческой сферах, что сказывается на функционировании социальных институтов и, как следствие, на ценностях населения. Эти изменения в большей степени сказываются на молодежи, как на более восприимчивой к переменам социальной группе, что отражается на ее национальной идентификации, отношении к патриотизму, вопросах семейных ценностей, гендерных установках и других не менее важных аспектах жизни.

Реализация программы «Рухани жаңғыру» стала основной задачей государственных институтов на ближайшее время. Современная молодежь является основным стратегическим ресурсом модернизирующегося Казахстана. Не смотря на меры по продвижению программы «Рухани жаңғыру», значительная часть молодых казахстанцев не обладает конкретными представлениями о целях и задачах общенациональной программы по «модернизации общественного сознания». Знания молодежи о программе «Рухани жаңғыру» преимущественно ограничиваются весьма общими, поверхностными представлениями. В данных условиях возрастает необходимость проведения комплексного исследования о продвижении и реализации программы «Рухани жаңғыру» среди молодежи. Возрастает необходимость обратной связи с населением по данному вопросу. Это позволит выявить ряд определенных закономерностей в процессе восприятия молодежью информации о «Рухани жаңғыру», что в дальнейшем будет способствовать выработке оптимальной стратегии по продвижению ценностей «Рухани жаңғыру» как среди населения в целом, так и среди молодежи в частности. Для оптимизации процесса модернизации общественного сознания необходим наиболее полный анализ ценностных ориентаций, сложившихся на данный момент, как у населения в целом, так и у молодежи в частности.

Для эффективного управления текущими процессами в обществе, государственные структуры нуждаются в своевременном их изучении. Ценностные сдвиги, происходящие в казахстанском обществе, являются важным аспектом социальных процессов. Отсюда, изучение ценностей любого общества представляет собой не только научный интерес для узких академических кругов, но также имеет важность в рамках государственного управления социальными процессами. В данном исследовании центральный вопрос был посвящен выявлению базовых ценностей молодых казахстанцев в контексте программы «Рухани жаңғыру». В связи с реализацией направлений программы «Рухани жаңғыру», ориентированной на модернизацию общественного сознания, необходимо выявление ценностей молодежи и

осведомленности по базовым направлениям программы, готовности к восприятию ее основных положений.

1.1.2 Цель: Выявление базовых ценностей молодых казахстанцев в контексте программы «Рухани жаңғыру».

1.1.3 Задачи:

- выявление базовых ценностей молодых казахстанцев;
- определение степени открытости молодежи к межэтническим взаимоотношениям и уровня межэтнической напряженности;
- выявление познавательных интересов, культурно-досуговых практик молодежи в повседневной жизни;
- анализ отношения молодежи к коррупции;
- определение уровня сформированности патриотических чувств у молодых казахстанцев;
- выявление степени информированности молодежи о проектах в рамках программы «Рухани жаңғыру»;
- определение отношения молодых людей к труду и здоровому образу жизни.
- выработка практических рекомендаций по духовно-нравственному воспитанию молодежи и популяризации ценностей «Рухани жаңғыру» в молодежной среде.

1.1.4 Гипотезы исследования:

1. Современная казахстанская молодежь в силу своих возрастных особенностей и благоприятного взаимоотношения с членами семьи в родительском доме положительно оценивает свою жизнь.

2. Базовыми ценностями для молодых казахстанцев выступают традиционные ценности и статус, включая образование, личное материальное благополучие и общественное признание.

3. В представлениях молодежи о современной казахстанской семье доминируют традиционные семейные ценности, где проявляется негативное отношение к сожителю, абортам и разводам.

4. Наибольшая часть молодежи Казахстана характеризуется высокой степенью толерантности во взаимоотношениях с другими этническими группами. Тем не менее, при выборе брачного партнера молодежь сохраняет эндогамные установки, что в свою очередь уменьшает вероятность увеличения количества межэтнических браков в Казахстане.

5. Степень религиозности молодых казахстанцев можно оценивать, как умеренную.

6. В качестве основной формы культурно-досуговой деятельности молодежи чаще всего выступает пассивное времяпровождение. Популярными видами досуга выступают: виртуальное общение в Интернете, просмотр телевизора и посещение развлекательных мест (кино, кафе, бар и т.д.). Интенсивность посещения молодежью культурно-познавательных и развлекательных мест зависит от уровня образованности, социального положения и места проживания.

7. Степень информированности молодежи о программной статье «Рухани жаңғыру» можно оценить как низкую. Наибольшая часть

осведомленных является сотрудниками государственной службы, студенческой молодежью и работниками образовательного сектора.

1.1.5 Объект и предмет исследования

Объект исследования – молодежь Республики Казахстан в возрасте от 14 до 29 лет, выбранная по параметрам, репрезентирующим ее социально-демографические и территориальные характеристики.

Предмет исследования – ценности казахстанской молодежи в контексте программы «Рухани жаңғыру».

1.1.7 Интерпретация основных понятий

Государственная молодежная политика – система социально-экономических, политических, организационных и правовых мер, осуществляемых государством и направленных на поддержку молодежи.

Досуг – время, не занятое работой, какими-либо делами. Досуг входит в функции полезности (utility) людей в дополнение к потреблению ими товаров и услуг.

Казахстанская идентичность – это осознание себя казахстанцами как части единого народа и гражданами общего государства – Республики Казахстан.

Конкурентоспособность – способность предложить что-либо в сравнении с другими, это не только материальный продукт, но и знания, услуги, интеллектуальные продукты, качество трудового ресурса.

Культура – это усвоенное поведение, являющееся общим для целой группы людей и передающееся из поколения в поколение.

Культ знания – стремление к образованию как самому фундаментальному фактору успеха.

Молодежь – граждане Республики Казахстан в возрасте от четырнадцати до двадцати девяти лет.

Национальная идентичность (национальное самосознание) – одна из составляющих идентичности человека, связанная с ощущаемой им принадлежностью к определённому этносу или нации. Национальная идентичность не тождественна понятиям национальности или гражданства, хотя они могут быть факторами, оказывающими на неё сильное влияние.

Национальный культурный код - В современной социальной теории стало общепринятым представление, что аналогично тому, как в генах биологических организмов записана программа их развития, так в базисных ценностях и категориях культуры представлены матрицы над биологических программ социальной деятельности и принципы структурирования смысловой сферы.

Общественное сознание – это целостное духовное явление, представляющее собой совокупность духовных ценностей, принципов, взглядов, идей, ценностей, знаний и настроений людей, в которых отражается общественная жизнь. Основные формы общественного сознания – наука, философия, искусство, нравственность, религия, политика и т. д.

Патриотизм – любовь к Родине, гордость за свою страну, стремление узнать и понять ее, сделать лучше.

Прагматизм означает точное знание своих национальных и личных ресурсов, их экономное расходование, умение планировать свое будущее. Прагматизм есть противоположность расточительности, кичливости, жизни напоказ. Культура современного общества – это культура умеренности, культура достатка, а не роскоши, это культура рациональности.

Религиозность – качество индивида или группы, проявляющееся в вере и поклонении священному и/или сверхъестественному на уровне сознания, поведения и отношений как в религиозных, так и нерелигиозной сферах.

Ценность – это относительно устойчивое, избирательное отношение человека к совокупности материальных и духовных благ и идеалов, которые рассматриваются как предметы, цели или средства для удовлетворения потребностей жизнедеятельности личности.

Ценностные ориентации – отражение в сознании человека ценностей, признаваемых им в качестве стратегических жизненных целей и общих мировоззренческих ориентиров.

2 МЕТОДИЧЕСКАЯ ЧАСТЬ ИССЛЕДОВАНИЯ

2.1 Объем выборочной совокупности

Объем выборочной совокупности составляет 2 000 респондентов. Территория проведения социологического исследования охватывает все регионы Республики Казахстан – города республиканского значения Астана и Алматы, 14 областных центров, а также сельские населенные пункты. В исследовании использована стратифицированная многоступенчатая выборка.

Вначале, исходя из численности населения по областям и городам республиканского значения определены объемы выборки по 16 областям страны. Далее по каждой области высчитаны объемы городской и сельской выборки.

Таблица 1. Выборочная совокупность по проекту, человек

	Все население			Городское население			Сельское население		
	Оба пола	Мужчины	Женщины	Оба пола	Мужчины	Женщины	Оба пола	Мужчины	Женщины
Республика Казахстан	2000	1013	987	1131	553	578	869	446	423
Акмолинская область	76	40	36	34	17	17	42	23	19
Актюбинская область	98	61	37	61	31	30	37	19	18
Алматинская область	209	109	100	45	22	23	164	86	78
Атырауская область	69	36	33	31	15	16	38	20	18
Западно-Казахстанская область	70	36	34	35	18	17	35	18	17
Жамбылская область	123	63	60	47	25	22	76	38	38
Карагандинская область	144	74	70	113	55	58	31	16	15
Костанайская область	91	46	45	47	23	24	44	24	20

	Все население			Городское население			Сельское население		
	Оба пола	Мужчины	Женщины	Оба пола	Мужчины	Женщины	Оба пола	Мужчины	Женщины
Кызылординская область	91	47	44	38	19	19	53	27	26
Мангистауская область	75	38	37	28	14	14	47	24	23
Южно-Казахстанская область	356	183	173	156	78	78	200	100	100
Павлодарская область	74	38	36	51	25	26	23	12	11
Северно-Казахстанская область	53	28	25	24	10	14	29	15	14
Восточно-Казахстанская область	136	70	66	85	42	43	51	27	24
г. Астана	116	56	61	116	53	63	-	-	-
г. Алматы	218	101	117	218	103	115	-	-	-

* По данным Комитета по статистике Министерства национальной экономики РК на 1 января 2018 года

В настоящем исследовании отбор единиц наблюдения производился в несколько этапов: применен вероятностный дизайн выборки. Вероятностный дизайн выборки построен таким образом, что любой человек (в возрасте от 14 до 29 лет) в пределах совокупности имеет равные возможности быть отобранным для анализа. Была использована стратифицированная многоступенчатая выборка. Так, основными стратами выступают:

Ступень 1. Отбор по областям – исходя из численности населения по областям и городам республиканского значения в возрасте 14-28 лет, определены объемы выборки по 16 областям страны – города Астана и Алматы, 14 областных центров.

Ступень 2. Отбор по принципу город-село – в каждой области высчитаны объемы городской и сельской выборки.

Ступень 3. Отбор стартовой точки – в пределах каждого населенного пункта случайным образом определяются стартовые точки маршрута и количество респондентов.

Ступень 4. Отбор домохозяйства – следуя по маршруту от стартовой точки по правилу «левой руки» отбирается домохозяйство.

Ступень 5. Отбор респондентов согласно квоте – в каждом отдельно взятом домохозяйстве респонденты отбираются по двум признакам – пол и возраст – половозрастной квоте – возраст респондента должен быть от 14 до 29 лет, а также репрезентативная представленность по полу (количество опрашиваемых мужчин и женщин рассчитано согласно данным Комитета по статистике по каждой области, городу и селу).

Выборка является репрезентативной, т.е. по выделенным параметрам состав респондентов приближается к соответствующим пропорциям в генеральной совокупности (согласно данным Комитета по статистике на 2018

год). При этом отклонение средних характеристик выборочной совокупности от средних характеристик генеральной совокупности не превысит $\pm 3,5\%$.

2.5 Метод сбора информации

Методом сбора информации выступает массовый опрос молодежи, в возрасте от 14 до 29 лет, «face-to-face». Данный метод позволил получить наиболее объективную информацию о ситуации в молодежной среде Казахстана, а также выявить основные потребности и социальные практики молодых казахстанцев. На основании результатов проведенного массового опроса строится прогноз о массовом поведении.

Сбор информации в рамках массового опроса производится по месту жительства респондентов (так называемый квартирный опрос), реже по месту учебы/работы/центру занятости (для более оперативного поиска и доступа к целевой группе). Выбранный метод соответствует целям и задачам текущего исследования.

2.6 Структура инструментария

Техникой сбора данных выступает логически структурированный вопросник – *анкета социологического исследования* – инструмент для сбора первичной информации, тиражированный документ, который содержит набор вопросов, сформулированных и связанных между собой по определенным правилам. Свойства и качества социологической анкеты, ее объем, структура, специфика конструирования вопросов тесно связаны и определяются типом опроса, для которого данный инструмент предполагается использовать (массовый), а также особенностями объекта исследования.

Анкета исследования включает в себя 47 вопросов.

Структура социологической анкеты состоит из трех блоков: 1) вводный, содержащий обращение, информацию для респондента об исследовании и т.п.; 2) основной, содержащий набор вопросов собственно по изучаемой проблеме. Этот блок может иметь несколько разделов, посвященных различным аспектам изучаемой проблемы или отдельным темам; 3) социально-демографический, содержащий набор вопросов о таких характеристиках респондента, как пол, возраст, образование, доход и т.п.

Формулировка вопросов – самый сложный этап составления анкеты. Вопросы анкеты должны быть понятны респондентам, быть достаточно простыми в грамматическом и лексическом отношении, учитывать уровень их общего развития, особенности культуры и степень осведомленности в той области, которая относится к предмету исследования.

Составление анкеты предполагает ее проверку, апробацию, уточнение. Для оценки качества анкеты проводится пилотажное исследование. В ходе его осуществляется проверка содержания анкеты, формулировок и последовательности вопросов, вариантов ответов и т.п. Пилотаж проводится на микро-выборке (до 10 человек) опытным социологом в форме интервью с фиксацией ответов респондента, его реакций на содержание вопросов, их понимание и восприятие, а также с обязательной фиксацией времени, затраченного на опрос. Все это позволяет выявить недостатки инструментария, откорректировать их и адаптировать анкету к массовой

работе. *Язык опроса:* казахский и русский, в зависимости от предпочтений респондента.

Сбор информации полевого этапа исследования будет реализован специально подготовленными интервьюерами, отобранными в соответствии с социально-демографическими параметрами. Интервьюеры непосредственно обеспечивают заполнение анкеты в ходе беседы с каждым респондентом. Всего массовый опрос будут проводить свыше 90 интервьюеров под руководством 16 региональных супервайзеров.

2.7 Методика обработки информации

По итогам полевого этапа исследования сотрудники Научно-исследовательского центра «Молодежь» проведут контроль работы интервьюеров (100 % проверка корректности заполнения анкет и 30 % контроль поля по телефону), а также кодировку, ввод и обработку данных. Для проведения контроля поля Научно-исследовательский центр «Молодежь» будет хранить и по запросу Заказчика предоставит все документы полевого этапа исследования (анкеты, маршрутные листы, линейные и корреляционные распределения).

Ввод, обработка первичных данных, а также вывод одномерных, двумерных таблиц, корреляционный анализ будут выполнены с помощью русифицированной компьютерной программы SPSS.

2.8 Методы анализа информации

Основными методами анализа первичной социологической информации будут выступать:

- 1) одномерный анализ данных;
- 2) двумерный анализ данных;
- 3) корреляционный анализ.

Период исследования: июль-август 2018 года.

По результатам исследования Научно-исследовательский центр «Молодежь» сдает Заказчику аналитический доклад в порядке и сроки, установленные договором об оказании услуги. Аналитический доклад будет содержать не менее 50 страниц в формате А4, издан в полноцветном бумажном варианте на государственном и русском языках, а также на электронном носителе. Услуга будет представлена в порядке и соответствии с обязательными этапами оказания услуг в сроки, установленные Заказчиком и согласно Технической спецификации закупаемых услуг.

РАЗДЕЛ 2 МЕТОДОЛОГИЯ И МЕТОДИКА СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ СТРУКТУРЫ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ СОВРЕМЕННОЙ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЁЖИ

Методологии и методика социологических исследований ценностных ориентаций населения в целом, и молодёжи, в частности, детально разработана в международной практике и используется при проведении прикладных социологических исследований в различных сферах – при изучении мировоззренческих ориентаций молодёжи, страноведческих исследованиях, сравнительных социологических опросах.

Одним из наиболее известных направлений исследований ценностей можно считать исследования, проводившиеся в конце 60–х – 70–е годы в США американским психологом и социологом Милтоном Рокичем, а также в других странах на основе разработанной им методологии и методики прямого ранжирования ценностей.

В методологии научных исследований М. Рокича нормы и ценности выполняют центральную функциональную роль и являются одним из основных факторов, опосредствующих поведение человека.

По М. Рокичу человеческие ценности характеризуются следующим рядом основных признаков или параметров:

- общее число основных, доминирующих в структуре личности человека ценностей и норм, сравнительно невелико;
- все люди обладают одними и теми же ценностями, хотя и в разной степени;
- ценности организованы в более сложные системы;
- истоки человеческих ценностей прослеживаются в культуре, обществе и его институтах, и личности;
- влияние ценностей прослеживается практически во всех социальных феноменах, заслуживающих изучения.

Для диагностики индивидуальных иерархий ценностей М. Рокич разработал своеобразную оригинальную методологию и методику прямого ранжирования ценностей, которые он сгруппировал в две категории:

- терминальные ценности и нормы;
- инструментальные ценности и нормы.

Респонденту предлагался тестовый опросник, в котором необходимо было ответить на многочисленные вопросы и проранжировать (оценить значимость для себя) 36 ценностей, сгруппированных в 2 группы по 18 в каждой.

Хотя метод прямого ранжирования методически несовершенен, данную методологию и методику можно эффективно использовать наряду с другими методами, используемыми при изучении ценностных и нормативных представлений.

Наиболее известной и представляющей для Казахстана прикладной и научный интерес является так называемая методика проведения социологических исследований под названием «Всемирный обзор

ценностей (англ. World Values Survey, WVS)». Это международный исследовательский проект, который объединяет политологов, социологов и историков разных стран, которые с помощью целого ряда индикаторов изучают ценности посредством их измерения, а, также, более широкие вопросы их воздействия на политические, социальные и культурные сферы жизни.

WVS представляет собой серию ежегодных или реже социологических исследований с охватом от 25 до 97 стран (в зависимости от количества индикаторов и задач исследования), участниками которых в качестве респондентов могут быть от 20% до 90 % населения (в зависимости от задач и объема финансирования исследований).

На сегодняшний день проведено около семи крупных раундов–исследований общественного мнения начиная с 1981 по 2017 год и целый ряд небольших локальных исследований. Разработчиком и инициатором исследований стал американский политолог и социолог Рональд Инглхарт. Данная методология получила название диаграммы ценностей, позднее стала известна как диаграмма Р. Инглхарта.

Основным достижением данной методологии и методики является то, что эти исследования демонстрируют, какие изменения происходят в мировоззрении людей, в том, чего они хотят добиться в жизни, каковы их жизненные идеалы, допустимые способы и достижения самореализации в жизни.

Социологи опрашивают представителей отдельных социальных групп, слоев, страт в зависимости от структуры населения той или иной страны и специфики сформулированных задач, используют стандартизированную раздаточную анкету опросник, посредством которого измеряют индикаторы и показатели изменения в нормах и ценностях людей относительно таких важных компонентов общественной жизни как религия, гендер и отношения полов, трудовая мотивация, отношение к политике и демократии, а так же системе управления в изучаемых странах, основные характеристики социального капитала, активность и политическое участие, толерантность и защита окружающей среды, субъективное ощущение благополучия. Научное сообщество социологов анализирует воздействие изменений в этих ценностях на экономическое развитие современных политических режимов и стран, на изменение качества жизни различных категорий населения, часто с упором на изучение молодёжи, консолидацию и уровень толерантности, политическую стабильность. Согласно авторским методикам исследований ценностей (таких как диаграмма Р. Инглхарта) ценностные ориентации, играют практически ключевую роль в поведении индивидов и косвенно влияют на уровень экономического развития страны, степень институционализации социальных институтов, тип организации власти.

Важно отметить, что исследования «Всемирный обзор ценностей (англ. World Values Survey, WVS)» проводятся в государствах и странах с различными типами политических режимов, (от авторитарных до демократических), с разным уровнем экономического

развития (низкий, средний, высокий), и представляющих большое разнообразие культурных форм.

«Всемирный обзор ценностей (англ. World Values Survey, WVS)» является уникальным источником эмпирической информации, представляющий собой системные обзоры о мировоззрении, нормах и ценностях современной молодёжи и других категорий населения, собранных практически по всему миру. На основе эмпирических верифицированных данных учеными подготовлены обзоры и несколько тысяч публикаций, на которые ссылаются другие исследователи, политики и ведущие научные и аналитические средства массовой информации, такие как Time, Newsweek, The New York Times, The Economist, The World Development Report, а также Human Development Report, а также специалисты ООН. Количественные данные исследования «Всемирный обзор ценностей» доступны бесплатно на сайте WVS, их изучают социологи всего мира, ученые, аналитики, журналисты, и все те, кому интересны изменения, происходящие в мировом сообществе.

Основным методическим инструментарием, позволяющим исследователям сравнивать изменения в различных странах и государствах, является классификация ценностей, объединяющая их в две большие категории:

3. Ценности выживания/Самовыражения.

Ценности и нормы самовыражения – это ценности и нормы, регулирующие экономическую и физическую безопасность, нетерпимость к инакомыслию, пределы ксенофобии, низкую или высокую оценку свободы и прав человека, готовность или неготовность принять авторитаризм, покорность или готовность к протесту, склонность доверять и широко использовать достижения технического прогресса. Ценности и нормы самовыражения – это высокая или низкая оценка ценности свободы личности в обществе, прав человека, материальных благ, успеха, уровня тревожности экономическим и политическим положением страны и мира в целом, равенством или нарушениями равенства полов.

Как показывают результаты опросов, например, ценности и нормы выживания наиболее близки посткоммунистическим, восточноевропейским странам, Российской Федерации, а также жителям стран Азии и Африки. И, наоборот, ценности и нормы самовыражения больше выражены у жителей Западной Европы, англоязычных стран, Соединенных Штатов Америки. Основной вывод, который делают исследователи – существует закономерная связь между степенью приверженности жителями той или иной страны тем или иным ценностям и нормам и уровнем её благосостояния.

4. Традиционные/Секулярно–рациональные ценности. К этой специфической категории относятся традиционные ценности и нормы, регулирующие отношение людей к религии, семье, авторитету власти, абсолютным стандартам поведения, социальному конформизму/нонконформизму, предпочтению согласию или открытым политическим конфликтам, а также рациональное поведение,

достижение успеха, предпочтение светскости или религиозности, оценка низкой или высокой роли религии в обществе и государстве.

Преобладание той или иной группы ценностей в структуре мировоззрения населения влияет на характер образа жизни, тип мышления, распространённых моделях поведения в обществе.

Образ жизни – интегральная характеристика, с помощью которой жизнь индивида или социальной общности можно описать как определённую целостность. Сложность и многогранность образа жизни предполагают возможность нескольких аспектов его изучения и описания – экономические, социально–психологические, правовые, этнические и т.д. Центрирующую роль в формировании особенностей образа жизни являются ценностные ориентации.

Данные эмпирических исследований «Всемирный обзор ценностей (англ. World Values Survey, WVS)» позволяют выделить страны, население которых придерживается в повседневной практике преимущественно т.н. рационалистической модели образа жизни и поведения – это Германия, Норвегия, Дания, и страны, население которых придерживается в повседневной практике преимущественно традиционалистской модели образа жизни и поведения – США, Ирландия, почти все страны Латинской Америки, Индия.

Эта типология, помогает более глубоко понять страноведческие различия и сходства в образе жизни, мышлении и поведении людей,

Методология и методика исследований «Всемирный обзор ценностей (англ. World Values Survey, WVS)» ежегодно обновляется за счёт привлечения предложений известных социологов и политологов всего мира, однако разработан типовой Мастер Анкет на английском языке.

Начиная с 1981 года каждая волна опросов «Всемирный обзор ценностей» охватывает более широкие сегменты общества, нежели предыдущие социологические исследования и изучает все большее количество проблем. Вопросник переведен на различные языки мира.

Волна опросов «Всемирный обзор ценностей» проводится среди населения от 18 лет и старше. Минимальное количество респондентов – 1000 человек из одной страны. Выборка многоступенчатая, на первом этапе структура выборки формируется на основе статистических данных по областям, районам, избирательным участкам, спискам избирателей, центральным регистрам населения. На втором – методом случайного отбора.

В Казахстане подобные методики мало апробированы и пока используются локально. Однако, открытый доступ к такого рода методологии позволяет на основе конвергенции и сочетания отечественного и зарубежного опыта создавать и совершенствовать свои методологические приёмы, практики, исследовательский инструментарий.

Социологического исследования, результаты которого изложенные ниже, является комплексным. Методология и методика проведённого исследования опирается в том числе на мировой опыт, накопленный в рамках реализации проекта «Всемирный обзор ценностей».

В 2018 году опрос проводился на основе чёткой, верифицированной Программы исследования, с разработанной методологией, отвечающей требованиям проведения массовых социологических замеров и набором индикаторов.

Основными структурными компонентами методологии и методики исследования стали элементы Программы социологического опроса, включающие в себя следующие положения:

1. Объект и предмет исследования.

Объект исследования – городское и сельское население Республики Казахстан в возрасте от 18 лет до 29 лет.

Предметом исследования является изучение специфики социокультурных процессов в Республике Казахстан, в том числе структура ценностных ориентаций современной казахстанской молодёжи.

2. Цель и задачи исследования.

Целью данного исследования выступает изучение структуры ценностных ориентаций современной молодёжи, стиля и образа жизни, информированность и готовность молодёжи поддерживать и участвовать в проводимых реформах в различных сферах социальной жизни казахстанского общества.

Для достижения поставленной цели определены следующие ключевые исследовательские задачи:

- измерить социальное самочувствие и выявить ключевые ценностные ориентиры молодёжи;
- определить восприятие молодёжью межэтнических и межконфессиональных отношений;
- изучить структуру идентичности современного казахстанца.

3. Описание метода исследования

Для достижения поставленной цели и решения задач исследования применен количественный метод сбора информации – анкетирование посредством личного интервью с респондентом по месту жительства (техника face-to-face).

Объем выборки составил 2000 респондентов. Выборочной совокупности была сформирована в соответствии с основными социально-демографическими характеристиками молодёжи и численностью ее отдельных категорий в структуре населения Республики Казахстан.

Техникой сбора данных выступает логически структурированный вопросник – инструмент для сбора первичной информации, тиражированный документ, который содержит набор вопросов, сформулированных и связанных между собой по определённым правилам. Объем, структура, специфика конструирования вопросов тесно связана и определяется типом опроса, для которого данный инструмент предполагается использовать (массовый), а также с особенностями объекта исследования.

Структура анкеты состояла в данном исследовании из трех блоков: 1) вводный, содержащий обращение, информацию для респондента об исследовании, инструкцию по заполнению и т.п.; 2) основной, содержащий набор вопросов собственно по изучаемой проблеме. Этот блок состоял из

нескольких разделов, посвященных различным аспектам изучаемой проблемы или отдельным темам; 3) социально–демографический блок, содержащий набор вопросов о таких характеристиках респондента, как пол, возраст, этническая принадлежность, уровень образования и т.п.

Анкета состояла из 43 вопросов +8 вопросов социально–демографического блока.

В исследования социально-демографические характеристики молодежи учитывали ее пол, возраст (три возрастные когорты от 14-18, от 19-23, от 24-28), занятость, национальность (казахи, русские, другие), образование, регион проживания (14 областей и 3 города республиканского значения).

Тематические блоки и вопросы анкеты, были сформулированы таким образом, чтобы ответы респондентов и проведенный анализ позволил описать структуру ценностных ориентаций казахстанской молодежи, элементы их образа жизни, отношение к различным экономическим, социально–психологическим, правовым, этническим вопросам.

В исследовании изучаемые вопросы были распределены по 6 тематическим направлениям, таким как «Восприятие и базовые жизненные ценности», «Семейные ценности», «Межэтнические отношения», «Культурно–нравственное развитие», «Здоровый образ жизни», «Политические ценности, языковая ситуация».

РАЗДЕЛ 3 ВОСПРИЯТИЕ ЖИЗНИ И БАЗОВЫЕ ЖИЗНЕННЫЕ ЦЕННОСТИ МОЛОДЁЖИ

Структура ценностей – сложноорганизованная иерархическая система. Формируется система ценностей в процессе социализации человека, под воздействием сложной совокупности факторов, как внешних – социокультурных, так и внутренних, зависящих от характера и темперамента человека, особенностей семейного воспитания, социального окружения и т.д.

В процессе взросления система ценностей в самосознании человека претерпевает изменения, переструктурируется, значимость тех или ценностей в определенные периоды жизни ослабевает или усиливается. В зависимости от доминирующих ценностей человек совершает поступки, принимает решения, ставит цели и выбирает способы их осуществления.

В условиях модернизирующего общества, когда возрастает нестабильность, неустойчивость, наблюдается рост флуктуаций в экономике и политике, процесс формирования системы ценностей подвергается внешним и внутренним угрозам, часть традиционных ценностей и норм девальвируется, переопределяется, нуждается в дополнительных формах легитимации, формируются новые ценности и нормы, соответствующие требованиям времени.

Актуализируется потребность систематического мониторинга структуры ценностных ориентаций и норм в мировоззрении молодёжи, выявления типичных и особенных стилей и образов жизни молодёжи, определения сильных и слабых сторон сложившейся модели социализации.

В структуре ценностей базовую роль играют смысложизненные ценности – касающиеся восприятия молодёжью своей собственной жизни, жизни окружающих людей и социума, видение целей и ценностей своей жизни.

В социологическом исследовании, в частности, был задан вопрос об оценке молодёжью своего социального самочувствия.

Подавляющее большинство респондентов, принявших участие в опросе выразили позитивное социальное самочувствие и уверенно заявили, что «они могут сказать, что являются счастливым человеком» – 69,0%.

Еще 27,6%, заявили об этом менее уверенно – ответ «скорее счастливый человек, чем несчастный».

Всего в структуре опрошенных в процессе исследования было выявлено лишь 2% молодёжи с негативным социальным самочувствием – 49 человек и еще 20 человек – затруднились ответить на вопрос, что в целом характеризует подавляющее большинство современной молодёжи как благополучную, оптимистично настроенную по отношению к своей жизни и жизни в общества (*Диаграмма 1*).

Диаграмма 1.

Распределение ответов на вопрос: «Говоря в целом, могли бы Вы сказать, что Вы...», (в %, один вариант ответа)

В разрезе национальностей, как показали результаты опроса, молодёжь, представители казахской и «других» национальностей чаще считают себя «счастливым человеком», чем русские – соответственно 71,0%, 69,2% и 60,3%.

В разрезе регионов опрос выявил существенные диспропорции в оценках молодёжью своего социального самочувствия в зависимости от места проживания. Так, максимальные значения позитивной оценки «я – счастливый человек» обнаружены в г. Астана – 91,5%, в Туркестанской – 83,9%, Павлодарской – 83,8% и Кызылординской – 83,5% областях. Минимальные значения – в Западно-Казахстанской – 40,0% и Мангистауской – 46,7% областях. Разница в показателях – более, чем в два раза.

Респондентов просили обозначить свои приоритеты в отношении основных жизненных ценностей и целей своего личностного и социального развития. В анкете им были предложены 16 индивидуальных и социальных базовых ценностей, которые респондент должен были проранжировать по степени значимости и приоритетности для себя.

При ответе на вопрос «Что для вас имеет наибольшую ценность в жизни?» респондент мог выбрать несколько вариантов ответа.

В первую тройку среди жизненных или так называемых терминальных ценностей, как показали результаты опроса, с большим отрывом от других установок у подавляющего большинства молодёжи вошли, прежде всего, семья – 81,1%, здоровье – 52,8%, дружба 27,7%. Это традиционные индивидуальные ценности, характерные для стабильно развивающихся, благополучных обществ, находящихся на стадии перехода от современности к постмодернизму.

Такие ценности капитализма и саморазвития, как «Материально обеспеченная жизнь – 16,8%, «Интересная работа, профессия» – 11,3%, «Карьера» – 6,3%, пока занимают весьма низкие позиции по значимости в структуре мировоззрения молодёжи.

Социальные ценности – непопулярны. Это говорит о том, что часть молодёжи характеризуется асоциальностью и пассивностью (*Диаграмма 2.*).

Диаграмма 2.

Распределение ответов на вопрос: «Что для Вас имеет наибольшую ценность в жизни?», (в %, три варианта ответа)

В разрезе возраста, наблюдается динамика усиления или ослабления тех или иных ценностей в структуре ценностных ориентаций молодёжи в зависимости от процесса взросления респондентов.

Так, в возрастных когортах от 14 до 18, от 19 до 23 и от 24 до 28 обнаружено в процессе взросления ослабления таких ценностей как дружба, знание и образование. И наоборот, резкий рост значения таких ценностей, как материально обеспеченная жизнь, семья, «вера, религия», здоровье.

В разрезе пола, как показали результаты опроса, сохраняются некоторые стереотипные различия в понимании мужчин и женщин важности тех или иных смысловых ценностей. Так, в структуре ценностных ориентаций девушек несколько выше ценится семья, здоровье и любовь, у мужчин – «вера, религия», дружба и власть. Такие ценности, как «материально обеспеченная жизнь» и интересная работа, вне зависимости от пола, высоко оцениваются и женщинами, и мужчинами.

В разрезе национальностей, как показали результаты опроса, молодёжь – представители других национальностей гораздо большее значение в структуре жизненных ориентаций придают «вере, религии», чем представители казахской, и тем более русской национальности – соответственно 14,0%, 11,0% и 6,6%.

Значительные различия среди молодёжи в зависимости от места проживания обнаружены по уровню оценки ими роли «веры, религии» в своей жизни. Так максимальные значения по этому показателю обнаружены среди молодёжи, проживающей в Туркестанской и Мангистауской областях – соответственно – 21,1% и 16%. Минимальные значения – у молодёжи из регионов ВКО и СКО – соответственно 2,9% и 3,8%.

Так же, некоторые различия среди молодёжи, в зависимости от места жительства, обнаружены и в оценке ими значения материально обеспеченной жизни. Минимальное значение этой ценности обнаружены у молодёжи из регионов Атырауская – 5,8%, Туркестанская – 6,2% – Мангистауская 6,7%,

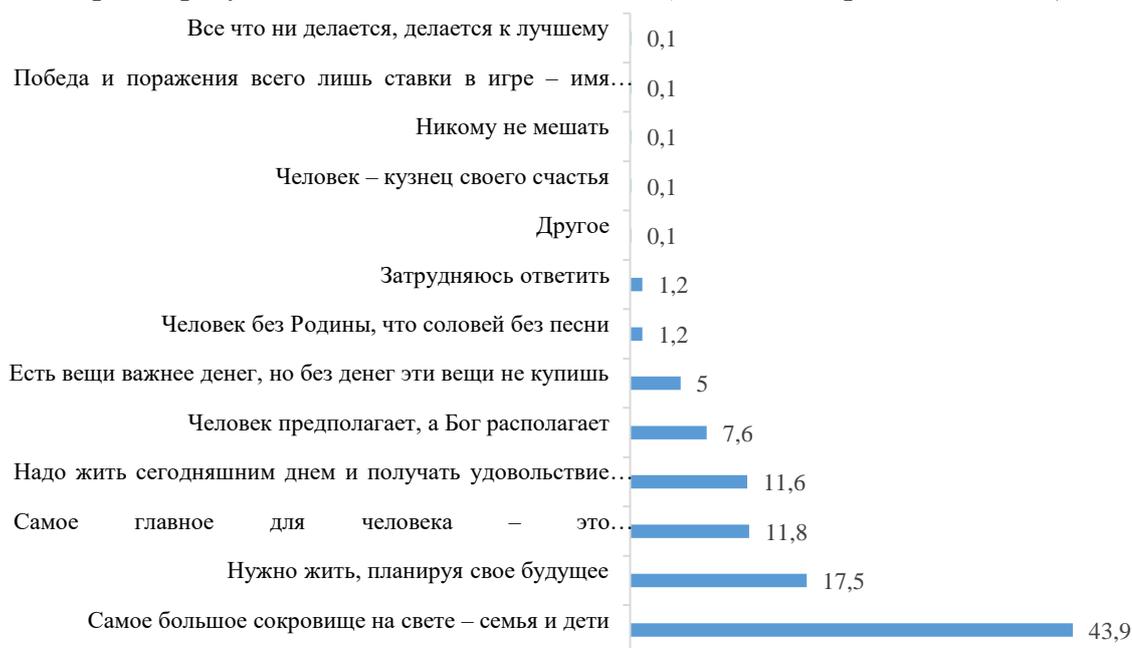
Жамбыльская – 9,8% области. Максимально высокие значения – у молодёжи из столичных регионов г.Астана – 29,9% и г. Алматы 22,0%.

С целью уточнения структуры мировоззрения и жизненной позиции современной казахстанской молодёжи в отношении основных индивидуальных и социальных ценностей и целей жизни, респондентов в анкете просили ответить на ряд вопросов. Ответы на них, позволяют сделать вывод о том, что для подавляющего большинства молодых казахстанцев основными жизненными приоритетами является семья и будущие или «настоящие» дети.

Так на вопрос «Какое из приведённых ниже высказываний больше всего характеризует Ваш жизненный девиз?» большинство респондентов выбрали ответ «самое большое сокровище на свете – семья и дети» – 43,9%. Значительно меньшее количество молодёжи – соответственно 17,5% и 11,8% выбрали ответы «нужно жить, планируя свое будущее» и «самое главное для человека – это самосовершенствование и саморазвитие» (Диаграмма 3.).

Диаграмма 3.

Распределение ответов на вопрос: «Какое из приведенных ниже высказываний больше всего характеризует Ваш жизненный девиз?», (в %, один вариант ответа)

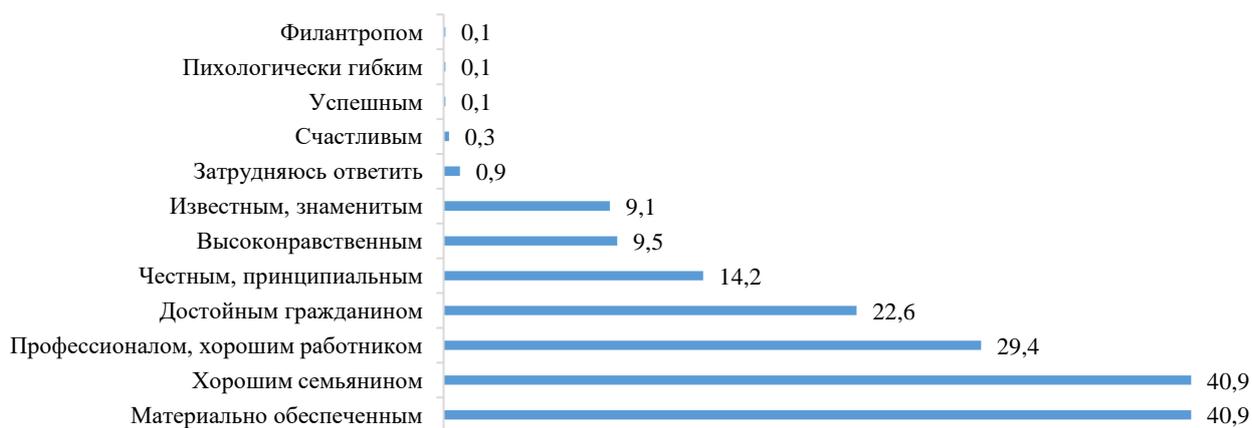
Как показали результаты опроса, структура мировоззрения у большинства опрошенной молодёжи, в силу возраста и продолжающейся социализации, пока не является целостной, гармоничной и логически выстроенной, что было обнаружено при ответе на вопрос «Каким Вы видите себя в будущем?».

Так в структуре жизненных ориентаций молодых людей материальные ценности не доминируют (4 место), но в структуре жизненных планов подавляющее большинство молодёжи видит себя материально обеспеченными (Диаграмма 4.).

Противоречие в самосознании молодёжи в период продолжающейся социализации возможны, иерархия и структура ценностей в мировоззрении человека с возрастом могут изменить порядок, потерять или приобрести новый вес или значимость.

Диаграмма 4.

Распределение ответов на вопрос: «Каким Вы видите себя в будущем?», (в %, не более двух вариантов ответа)

В процессе исследования было выявлено отношение молодёжи к такой важной инструментальной ценности как труд.

Как показали результаты исследования, для половины опрошенных – 51,9% – труд имеет позитивное когнитивное значение и является, по их признанию, «жизненной потребностью человека, способствует развитию его личности». Большинство опрошенной молодёжи осознает его ценность и ведущую роль в своей жизни. Для них трудовая деятельность является важнейшим инструментальным условием развития своей личности.

Однако для 30,8% – а это достаточно большой процент молодёжи, труд не имеет практической значимости и осознается как рутинная работа и средство материального обеспечения (Диаграмма 5.).

Диаграмма 5.

Распределение ответов на вопрос: «Как вы думаете, какую роль играет труд в жизни человека?», (в %, один вариант ответа)

В разрезе регионов обнаружены различия в оценках молодёжью роли труда в своей жизни в зависимости от места проживания.

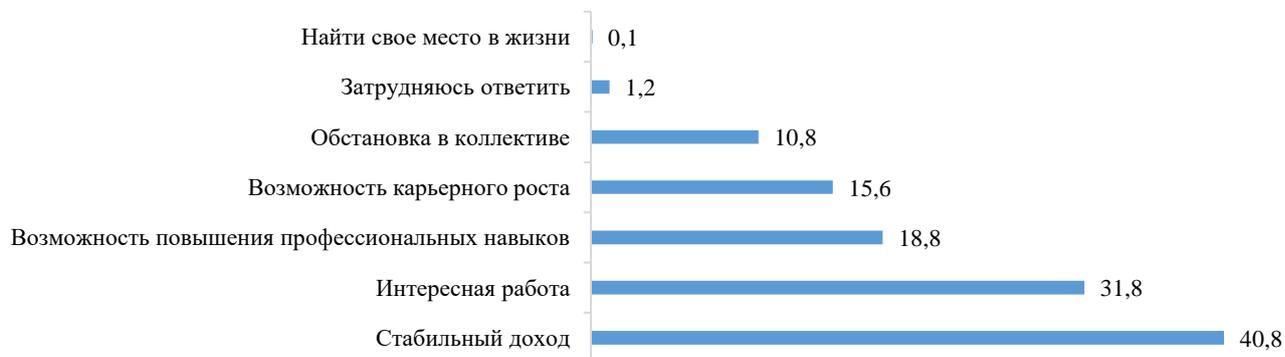
Так, максимально высоко, оценили ценность труда – ответ «Труд является жизненной потребностью человека, способствует развитию его личности» – жители Актыбинской 79,6% и Павлодарской 75,7% областей. Минимальные значения этого показателя обнаружены среди молодёжи г. Астана – 25,6%.

По прежнему в качестве важнейшего критерия выбора профессии для большинство молодёжи остается «высокая заработная плата» – 43,5% и «стабильный доход» – 40,8% (Диаграмма 6.).

Такие показатели, как характер работы и возможность профессионального развития остаются для молодёжи менее приоритетными и не играющими решающей роли при выборе профессии – соответственно, ответ «интересная работа» – 31,8% и ответ «возможность повышения профессиональных навыков» – 18,8%.

Диаграмма 6.

Распределение ответов на вопрос: «Что является для Вас наиболее важным при выборе работы?», (в %, один вариант ответа)

РАЗДЕЛ 4 СЕМЕЙНЫЕ ЦЕННОСТИ

Поскольку ценность семьи и индивидуальных терминальных ценностей в структуре жизненных ориентаций молодёжи остается приоритетной и чрезвычайно важной, в исследовании было изучены представления молодёжи о нормах и ценностях семейной жизни и допустимых, по их представлениям, формах отклонения в этой сфере.

Так, респондентам предложили ранжировать по степени важности 11 условий крепкой семьи. Из предложенных вариантов, респонденты как наиболее важные, выбрали такие условия сохранения крепкой семьи, как «Взаимоуважение» – 83,0%, «Супружеская верность» – 82,2%, «Взаимное терпение и понимание» 77,6% – ответ «Очень важно».

Наличие таких условий совместной жизни как общие интересы, равномерное распределение домашних обязанностей и «возможность жить отдельно от родителей» являются, по мнению, молодёжи менее значимыми (Таблица 1.).

Таблица 1.

Распределение ответов на вопрос: «Оцените, пожалуйста, каждое из предложенных условий крепкой семьи по шкале от 1 до 5, где 1 – совсем не важно, а 5 – очень важно», (в %, результаты ранжированы по ответу «Очень важно»)

Условия	Совсем не важно	2	3	4	Очень важно	3/0
Взаимоуважение	0,9	0,8	3,5	11,3	83,0	0,6
Супружеская верность	0,7	1,2	3,8	11,1	82,2	1,2
Взаимное терпение и понимание	0,7	0,6	4,8	16,0	77,6	0,4
Дети и их совместное воспитание	1,1	0,7	4,9	15,5	77,2	0,7
Готовность супругов обсуждать проблемы совместно	0,7	0,7	5,6	17,3	74,9	0,9
Обеспеченность жильем	0,6	1,7	7,2	17,2	72,3	1,2
Возможность проводить больше времени вместе	1,7	1,5	9,8	21,5	64,6	1,1
Высокие доходы семьи (зарплата и др.)	1,5	1,8	8,7	23,5	63,9	0,7
Наличие общих интересов	2,7	2,3	14,1	21,4	59,1	0,6
Равномерное распределение домашних обязанностей	0,5	4,2	14,7	22,2	53,0	1,1
Жить отдельно, без родителей	20,9	7,9	13,2	14,1	41,9	2,1

Респондентам были в опросе предложены ряд утверждений, касающихся некоторых поведенческих стереотипов и стандартов в сфере семейно-брачных отношений, которые необходимо было оценить и определить степень своего согласия/несогласия с ними.

Максимально высокие значения одобрения, согласия и поддержки – более половины опрошенных – 56,3% получило утверждение – «я хочу чтобы мои родители гордились мной» (Таблица 2.).

Остальные утверждения, уровень согласия или несогласия с которыми косвенно могут служить показателями распространенности отдельных

гендерных стереотипов среди молодёжи, получили гораздо меньшую поддержку – их поддержали только от 1/5 до 1/10 части опрошенных.

Так с утверждением, что мужчины становятся лучшими политическими лидерами, чем женщины полностью согласилась только 17,3%, с утверждением, что мужчины делают бизнес лучше, чем женщины – только 11,9%, а с утверждением, что домохозяйкой быть так же хорошо, как и зарабатывать деньги – только 11,9% опрошенных.

Еще меньше – около 1/10 опрошенных оказалось тех, кто согласился с утверждением, что «когда мать работает ради заработка дети страдают» и «высшее образование более важно для мальчика, чем для девочки».

Как известно, устоявшиеся гендерные стереотипы часто выступают препятствием в достижении подлинного равноправия между мужчинами и женщинами и в обществе, и в семейно-брачных отношениях. По итогам ответов на вопрос, можно сделать вывод, что традиционные гендерные стереотипы о статусном неравенстве между мужчинами и женщинами среди молодёжи не распространены. В их сознании доминирует скорее гендерно-нейтральное понимание основ социальной жизни.

Таблица 2.

Распределение ответов на вопрос: «Согласны ли Вы со следующими утверждениями?», (в %, результаты ранжированы по ответу «Полностью согласен»)

Утверждения	Полностью согласен	Согласен	Не согласен	Полностью не согласен	З/о
Я хочу, чтобы мои родители гордились мной	56,3	38,1	1,2	3,7	0,8
Мужчины становятся лучшими политическими лидерами, чем женщины	17,3	36,6	31,8	10,3	4,2
Мужчины делают бизнес лучше, чем женщины	13,7	28,3	42,1	10,9	5,2
Быть домохозяйкой так же хорошо, как и работать за зарплату	11,9	28,8	40,0	10,5	8,8
Когда мать работает ради заработка, дети страдают	11,6	31,4	43,2	9,4	4,5
Высшее образование более важно для мальчика, чем для девочки	10,1	18,5	50,9	17,2	3,5

Важным фактором, способствующим стабилизации и укреплению семейных отношений, является практика регулярного повседневного совместного семейного отдыха в свободное время.

С целью изучения наиболее распространенных типичных форм совместного семейного досуга молодёжи, респондентов просили ответить на вопрос «Как Вы проводите свободное время со своей семьёй?». Реже всего респонденты вместе с семьёй занимаются спортом и ходят на концерты – большинство не более 1-2 раза в год, чаще 3-6 раз в год выезжают на природу, не чаще 1 раза в неделю ходят в гости и гуляют вместе в парке (Таблица 3.).

Таким образом, наиболее распространённым видом семейного досуга являются походы в гости к друзьям и знакомым и приём гостей у себя дома.

Таблица 3.

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы проводите свободное время со своей семьей?», (в %, результаты ранжированы по ответу «около 1 раза в неделю»)

Способы проведения свободного времени	Никогда	Не более 1–2 раз в год	3–6 раз в год	Около 1 раза в месяц	Около 1 раза в неделю	Более 1 раза в неделю	3/0
Ходим в гости	2,6	9,1	21,2	36,6	20,7	7,2	2,9
Принимаем гостей	1,6	9,3	23,4	35,9	19,5	7,9	2,6
Гуляем в парке	13,7	18,9	16,7	22,5	17,0	8,8	2,6
Ходим в мечеть, церковь	21,7	25,1	16,7	16,1	12,1	4,8	3,6
Ходим в кафе	12,5	18,4	23,8	26,6	11,5	4,8	2,7
Занимаемся спортом всей семьей	49,3	12,4	10,5	8,7	8,8	7,1	3,4
Ходим в ресторан	24,4	23,3	21,5	17,9	7,0	2,6	3,5
Выезжаем на природу	10,4	33,5	27,9	16,4	6,3	3,4	2,4
Ходим в кино	22,5	25,0	22,0	19,5	5,8	2,8	2,5
Посещаем театры и музеи	36,8	32,9	14,4	8,3	3,3	1,2	3,3
Ходим на концерты	28,8	37,1	18,7	8,5	3,3	1,0	2,7

Важным элементом, характеризующим образ жизни молодёжи является их приверженность соблюдению национальным традиций. Этническая идентификация – понятие сложное и многоуровневое и является результатом как процесса самоидентификации человека, так и идентификации его другими людьми. Косвенным признаком ослабления или усиления в структуре идентичности личности его этнической составляющей и является изучение влияния традиций и обычаев на повседневное поведение человека.

С целью изучения режима соблюдения этнических и национальных традиций в семьях респондентов, им был задан вопрос «Соблюдают ли в Вашей семье традиции Вашей национальности».

Мнения респондентов разделились практически поровну, несколько больше оказалось тех, в чьих семьях строго соблюдают все традиции и нормы – 44,5% респондентов ответили утвердительно «Да, мы соблюдаем все традиции своего этноса». Однако, 40,2% ответили менее однозначно – «Соблюдаем, но только некоторые из них».

Около 1/10 части опрошенных отмечают исключительно национальные праздники, и только 3,1% ответили отрицательно – «Нет, совсем не соблюдаем» (Диаграмма 7.).

Диаграмма 7.

Распределение ответов на вопрос: «Соблюдают ли в Вашей семье традиции Вашей национальности (этноса)?», (в %, один вариант ответа)

В разрезе национальностей, как показали результаты опроса, представители казахской национальности охотнее и более последовательно соблюдают в повседневной жизни все традиции своего этноса – 49,2%. Несколько реже, но все же почти в половине случаев из числа опрошенных, соблюдают все традиции своего этноса представители «других» национальностей – 43,6%. И, наконец, менее всего соблюдаются традиции своего этноса среди русских – всего 25% от числа опрошенных.

В разрезе регионов наиболее последовательно соблюдают «все традиции своего этноса» в Кызылординской – 63,7%, Туркестанской – 64,0% и СКО – 62,3%. Значительно меньше – в Акмолинской и ЗКО – соответственно 7,9% и 10%.

РАЗДЕЛ 5 МЕЖЭТНИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ И РЕЛИГИЯ

В условиях полиэтничности и поликонфессиональности казахстанского общества чрезвычайно важным являются вопросы изучения отношения молодёжи к своей и «чужой» этничности или религиозности, мониторинг соблюдения этнических прав, уровень толерантности и способность к открытому диалогу и сотрудничеству людей с представителями другой национальности, этноса, конфессии, культуры и языка.

Одним из важнейших достояний независимого Казахстана Глава государства Н.А. Назарбаев называет внутривнутриполитическую стабильность и как ее составную часть – межнациональное, межконфессиональное согласие. Опыт формирования диалога между различными этносами и конфессиями в нашей стране ценят и перенимают другие страны. Однако нарастание в мире негативных явлений в межэтнической и религиозной сферах, меж- и внутри этно–конфессиональных отношений, усиление религиозного радикализма и национального экстремизма, требуют от органов власти, общества новых подходов в выработке и реализации действенных мер по профилактике, пресечению распространения любых форм нетерпимости, особенно среди молодёжи.

Одним из показателей, характеризующих характер межэтнических отношений, положение этно–религиозных групп и индивидов в полиэтничном обществе, их соотношение (то есть уровень их близости или отдалённости, отчуждённости друг от друга), степень их взаимосвязанности является социологическое измерение социальной дистанции между этническими группами.

С целью изучения дистанцированности или близости в восприятии молодёжи этнических групп в исследовании был задан вопрос «Где бы вы предпочли жить?» и предложены несколько возможных вариантов территориально–географического и этнического расселения.

Как показал опрос, большинство опрошенной молодёжи в плане территориально–географического расселения выбирают жизнь в «урбанизированном городе» – по совокупности это около 79% опрошенных респондентов.

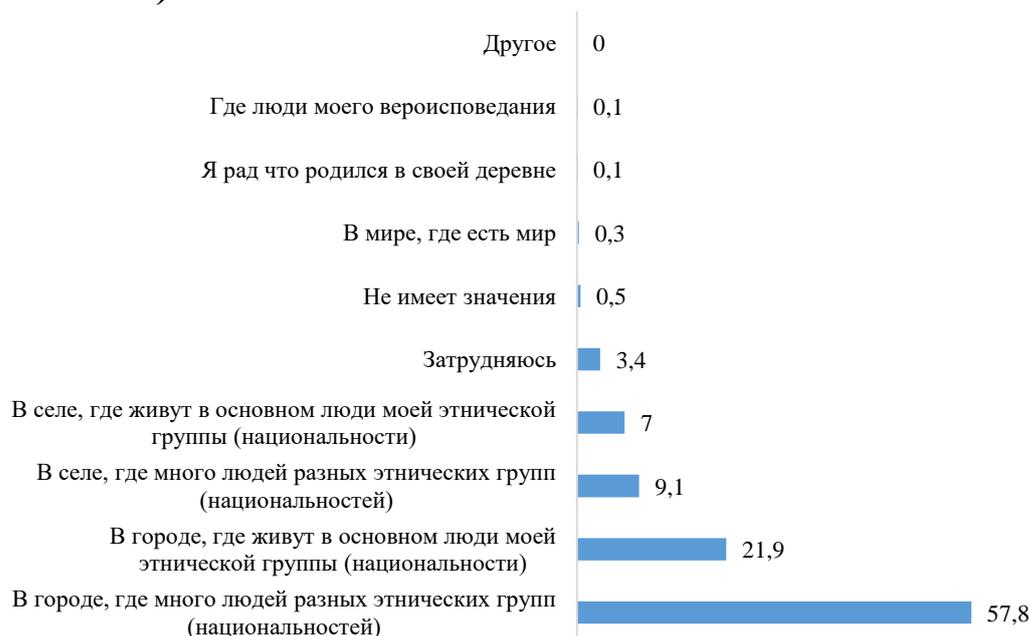
Среди предложенных иных нескольких вариантов расселения уже в среде урбанизированного города, большинство респондентов – 57,8% заявили, что хотели бы жить «В городе, где много людей разных этнических групп (национальностей)». Только 21,9% заявили, что хотели бы жить в городе исключительно в социальной среде, состоящей из представителей своей этнической группы (национальности). В селе, но среди представителей исключительно своей национальной группы хотят жить 7% опрошенных (Диаграмма 8.).

Таким образом, большинство молодёжи стремится вести городской образ жизни и вполне толерантно относится к проживанию в полиэтничной и поликонфессиональной социальной среде. Однако, тот факт, что около 1/3 молодёжи, все-таки предпочитает жить «среди своих», говорит о наличии у них в сознании некоторых стереотипов, предрассудков, а, следовательно, и о

увеличивающейся социальной дистанции между этническими группами у части населения.

Диаграмма 8.

Распределение ответов на вопрос: «Где бы Вы предпочли жить?», (в %, один вариант ответа)

В разрезе национальностей, как показали результаты опроса, молодёжь — представители русской этнической группы и «других» национальностей чаще и охотнее выражала желание «жить в городе среди представителей разных этнических групп» — соответственно — 66,4% и 64,0%, нежели чем представители казахской национальности — 55,1%.

В разрезе регионов, наиболее открыто и последовательно выразили желание «жить в городе среди представителей разных этнических групп» молодёжь г. Астаны — 79,5% и Карагандинской области — 77,1%. Наименее — молодёжь Атырауской области — 31,9%.

Измерение межэтнической дистанции не только реально отражает состояние межэтнических отношений, но и позволяет выявить наличие скрытых «проблемных зон» в межэтническом взаимодействии.

Существует целый ряд социологических и психологических шкал социальной дистанции, включающих в себя различные, равномерно расположенные степени близости, «круги», в которые один человек готов допустить другого. Одними из наиболее близких кругов, традиционно считаются круг «соседей», жителей близлежащих районов, а также круг «близких родственников», в том числе и ставших таковыми посредством брака, в связи с чем респондентам предлагалось ответить на вопрос, готовы ли они принять в свой близкий круг представителей других этносов и групп.

По результатам нашего исследования минимальная социальная дистанция, по признаку близкого проживания — «соседства» — у молодёжи отмечена в отношении представителей таких групп как «сожительствующие без официальной регистрации брака в ЗАГСе», «представителями другой этнической группы (национальности)», «людей другой религии (вероисповедания)», «оралманы» — ответ «мне все равно» соответственно —

59,8%, 58,3%, 55,4% (Таблица 3.).

Наибольшая социальная дистанция по этому признаку обнаружена между молодёжью и, в первую очередь, представителями такой группы как «люди с нетрадиционной сексуальной ориентацией», «люди, разговаривающие на незнакомом Вам языке» и «иммигранты и иностранные рабочие» – ответ «мне все равно» соответственно – 16,4%, 40,0%, 46,0%.

Анализ результатов показал, что молодёжь и этнические группы, разделяют кратчайшие социальные дистанции, что свидетельствует о высоком уровне толерантности среди молодёжи. Более того, каждый третий опрошенный, имеет в своей семье представителей разных этносов.

Сохраняется большой разрыв и социальная дистанция между молодёжью и представителями таких социальных группы как люди с нетрадиционной сексуальной ориентации и мигранты.

Таблица 4.

Распределение ответов на вопрос: «Ниже перечислены различные группы людей. Пожалуйста, отметьте, с какими из перечисленных групп Вы бы хотели проживать по соседству?», (в %, результаты ранжированы по ответу «Мне все равно»)

Группы людей	Категорически нет	Скорее нет	Мне все равно	Хотел бы	Затрудняюсь ответить
Сожительствующие без официальной регистрации брака в ЗАГСе	13,5	14,1	59,8	5,8	7,0
Люди другой этнической группы (национальности)	5,5	8,1	58,3	24,4	3,9
Люди другой религии (вероисповедания)	11,8	19,2	55,4	8,0	5,8
Оралманы	10,3	17,8	53,5	12,5	6,0
Иммигранты и иностранные рабочие	10,7	31,4	46,0	9,1	2,9
Люди, разговаривающие на незнакомом Вам языке	14,7	29,1	40,0	9,0	7,3
Люди с нетрадиционной сексуальной ориентацией	54,9	20,7	16,4	1,5	6,5

В разрезе национальностей, как показали результаты опроса, молодёжь – представители русской национальности и представители «других» национальностей менее дистанцированы по отношению к возможности «соседства» со всеми перечисленными группами, без исключения.

Так, на вопрос о возможности соседства с представителями других этнических групп «категорически нет» ответили только 0,6% представителей других этнических групп, 1,7% русских и 7,0% казахов.

Представители русской этнической группы молодёжи продемонстрировали менее толерантное отношение лишь к возможности соседства с такой группой как оралманы – ответ «категорически нет» 12,1%, казахи – 10,0%, «другие» этнические группы – 9,3%.

Одним из маркеров, позволяющих судить о состоянии межэтнических отношений и уровне толерантности является ответ на вопрос об отношении респондентов к межэтническим бракам. Как показывают результаты опроса, молодёжь придерживается крайне либеральных взглядов в отношении вопроса

о выборе потенциального брачного партнёра. Так 35,1% опрошенных на этот вопрос ответили – «мое отношение нейтрально, каждый имеет право на свободный выбор супруга / супруги», т.е. вне зависимости от его/ее этнического происхождения.

21,4% относятся к межэтническим бракам с симпатией, – ответ «скорее положительно, национальность не имеет значения в выборе супруга / супруги». Еще 20,0% относятся к этому явлению однозначно положительно, считая, что «межэтнические браки сплачивают народ Казахстана» (Диаграмма 9.).

Однако 15,6% и 5,7% выразили неодобрение межэтническим бракам, полагая, что различия в национальности и культуре партнёров являются дополнительным риском, негативно влияющим на благополучие и устойчивость таких семейных союзов – соответственно ответы «Скорее отрицательно, межэтнические браки являются проблемными» и «Межэтнические браки обречены на развод».

Диаграмма 9.

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы относитесь к межэтническим бракам?», (в %, один вариант ответа)

В разрезе национальностей, как показали результаты опроса, к межэтническим бракам менее позитивно относится молодёжь казахской национальности – ответ «скорее отрицательно, межэтнические браки являются проблемными» – 19,6%, представители «других» этнических групп – 5,8% и русские – 3,4%.

В региональном разрезе обнаружены значительные различия в оценке молодёжью межэтнических браков. Максимально позитивно – ответ «Положительно, межэтнические браки сплачивают народ Казахстана» – межэтнические браки оценивает молодёжь Костанайской – 42,9%, Карагандинской – 38,4% областей и ВКО – 36,0%. Минимальные значения среди молодёжи из ЗКО – 2,9%, г. Астана – 5,1%, Кызылординской – 8,8% и Актыбинской – 9,2% областей.

В последнее время социологии фиксируют усиление уровня религиозности в структуре ценностных ориентаций современной молодёжи. Однако, интерес у религии или автоматическое соблюдение культа, как показывает практика исследований, ещё не означает возникновение веры и религиозного мировоззрения у человека.

Особенностью современной религиозной ситуации в Казахстане является то, что понятие «мусульманин», «православный», «католик» не идентично понятию «верующий». «Верующий» – это человек, уровень религиозности которого настолько высок, что религиозное мировоззрение определяет его образ жизни. Уровень религиозности человека фиксируется с помощью нескольких критериев – индикаторов, которые можно измерить с помощью социологического мониторинга, в частности это:

- Религиозное сознание, идентичность, место религии в структуре ценностных ориентаций человека, его оценка роли религии в своей жизни и жизни общества,
- культовое религиозное поведение,
- включенность человека в религиозную жизнь (воцерковленность) – посещение мечети, церкви, храма, соблюдение уразы, постов, чтение намаза, молитв и т.д.

Различают различные уровни религиозности людей в зависимости от степени их приверженности и последовательности соблюдения режима религиозных ритуалов и канонов в повседневной жизни. Как показывают результаты исследования, большинство опрошенной молодёжи признают себя верующими, но активно в религиозной жизни не участвуют. Сумма вариантов ответа «я верующий (-ая), но не участвую в религиозной жизни», «я верующий (-ая), но редко, только на праздники, посещаю храм, очень редко соблюдаю религиозные нормы» достигает 66,8%, что позволяет сделать вывод о том, что подавляющее большинство молодёжи является «пассивно» верующими, но религиозным мировоззрением не обладают.

Только 16 % респондентов можно отнести к «активно» верующим – ответ «я верующий (-ая), участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам», а, следовательно, можно предполагать, являются носителями религиозного мировоззрения (*Диаграмма 10.*).

Диаграмма 10.

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?», (в %, один вариант ответа)

В разрезе возраста, наибольшее число верующей молодёжи обнаружено в возвратной когорте от 19 до 23 лет – 19,9%. В возрастной когорте от 14 до 18 лет таких молодых людей 14,5%, в возрастной когорте от 24 до 28 лет – 14,2%.

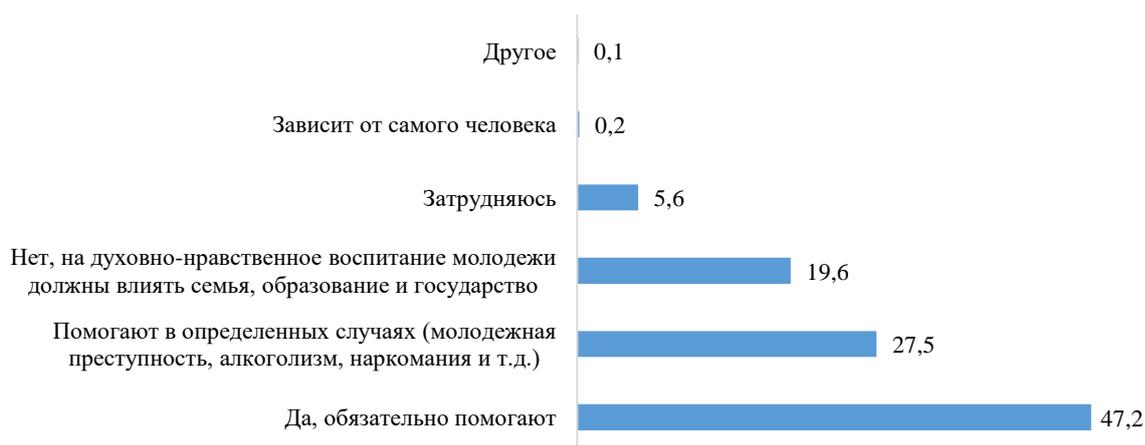
В разрезе национальностей, уровень религиозности выше среди молодёжи казахской национальности почти в два раза, чем у русских, однако ниже, чем у представителей других этнических групп. Соответственно ответ «Я верующий (–ая), участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам» – казахи – 17,0%, русские – 8,9%, «другие» – 21,5%.

В разрезе регионов обнаружена зависимость уровня религиозности молодёжи от места проживания. Так, наиболее высокий уровень религиозности – показатели ответа «Я верующий (–ая), участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам» – у молодёжи из Мангистауской – 30,7%, Костанайской – 23,1%, Жамбыльской – 22,8% областей. Самые низкие показатели – у молодёжи из Акмолинской области – 1,3%, ЗКО – 1,4% и СКО – 1,9%.

Однако, большинство молодёжи, вне зависимости от уровня религиозности, осознают важную роль религии как инструмента позитивной социализации молодёжи и достаточно уверенно заявляют о том, что «вера в Бога, посещение религиозных мест, храмов помогают в духовно-нравственном воспитании» и развитии молодёжи. Так считают соответственно 47,2% и 27,5% – ответы «да, обязательно помогают» и «помогают в определённых случаях (молодёжная преступность, алкоголизм, наркомания и т.д.)» (Диаграмма 11.).

Диаграмма 11.

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, вера в Бога, посещение религиозных мест, храмов помогают в духовно–нравственном воспитании казахстанской молодёжи?», (в %, один вариант ответа)

РАЗДЕЛ 6 КУЛЬТУРНО–ПРАВСТВЕННОЕ РАЗВИТИЕ

Образ жизни – это конкретный вид, способ социальной жизнедеятельности людей. Образ жизни представляет собой определенный набор (совокупность, иерархию, структуру и т.д.) основных типичных форм повседневной активности индивидов (трудовой, познавательной, политической, досуговой, бытовой). Разнообразие внешних условий, детерминант жизнедеятельности, а также разнохарактерность способов освоения социальной действительности юношей и девушек, в одних и тех же условиях, могут влиять на возникновение естественного многообразия «стилей жизни» в границах единого, сложившегося образа жизни молодёжи.

С целью изучения стилового разнообразия в образе жизни казахстанской молодёжи, форм и структуры досуга, режима отдыха и особенностей культурно–нравственного развития в анкете был сформулирован ряд вопросов.

На развитие молодёжи большое влияние оказывают источники получения ими информации о мире, стране и событиях в жизни общества.

В структуре источников получения такой информации, как показал опрос, у современной казахстанской молодёжи, доминируют, прежде всего, социальные сети – 90,3%, на втором месте телевидение – 70,9%, на третьем – новостной контент Интернета – 63,9%.

Значительно меньше от числа опрошенных – 40,5% читают книги (в том числе электронные), 1/3 опрошенных читает электронные и печатные газеты и журналы и слушают новостные выпуски на радио – соответственно 37,8%, 36,2% и 33,7%.

Как показали результаты опроса, информативная роль таких традиционных источников информации, как газеты и радио, снижается. Наблюдается закономерная тенденция перехода молодёжи к использованию цифровыми источниками получения информации таким, как компьютеры и мобильные устройства связи (смартфоны, планшеты) (Диаграмма 12.).

Диаграмма 12.

Распределение ответов на вопрос: «Что из перечисленного Вы читали, смотрели или слушали в течение последней недели?», (в %, один вариант ответа)

В структуре досуга у молодёжи, как показал опрос, имеют место все возможные формы проведения свободного времени – начиная от посещения танцевальных и спортивных клубов и, заканчивая, посещением религиозных учреждений – мечетей и церкви.

Однако, регулярность посещения учреждений культуры, досуговых и религиозных центров неодинакова, и как показывают результаты исследования, театры и концерты молодёжь посещает не более 1-2 раз в год, кинотеатры – 3-6 раз в год. Чаще всего, молодёжь проводит досуг в кафе, барах, ресторанах – от одного раза в месяц до одного раза в неделю. Чаще – более одного раза в неделю – молодёжь посещает только спортивный зал (Таблица 5.).

Таблица 5.

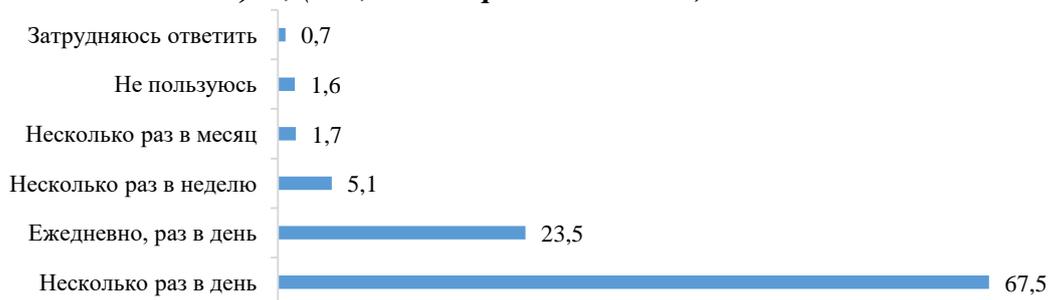
Распределение ответов на вопрос: «Как часто Вы посещаете нижеследующие места?», (в %)

Заведения	Никогда	Не более 1–2 раз в год	3–6 раз в год	Около 1 раза в месяц	Около 1 раза в неделю	Более 1 раза в неделю	3/0
Бар/Кафе/Ресторан	9,8	19,6	24,8	27,6	12,3	4,3	1,8
Библиотека	44,1	23,1	13,2	10,9	5,4	1,3	2,2
Выставки	52,4	27,3	9,6	5,1	2,8	0,7	2,4
Зоопарк	43,3	36,9	10,7	4,6	1,9	1,1	1,8
Игровой, развлекательный центр	33,7	22,4	17,9	16,7	6,0	1,8	1,6
Кинотеатр	16,8	24,1	25,1	23,4	7,2	1,7	1,9
Компьютерный клуб	64,6	12,7	8,9	6,9	3,8	1,5	1,8
Музей	50,9	32,1	7,7	4,3	2,3	0,5	2,3
Ночной танцевальный клуб	59,8	15,9	10,6	8,4	2,9	0,8	1,8
Спортивный зал	37,6	13,5	13,3	12,3	11,0	9,9	2,6
Театр, концерт	31,0	38,1	16,0	8,7	3,3	1,0	2,0
Церковь/Мечеть/Синагога и т.п.	20,3	26,2	17,1	15,4	12,1	3,1	6,0

Режим использования Интернет на любом виде носителей – у подавляющего большинства респондентов носит систематический характер и варьируется от «нескольких раз в день» – 67,5% до «ежедневно, раз в день» – 23,5% (Диаграмма 13.).

Диаграмма 13.

Распределение ответов на вопрос: «Как часто Вы пользуетесь интернетом (на любом виде носителей)?», (в %, один вариант ответа)

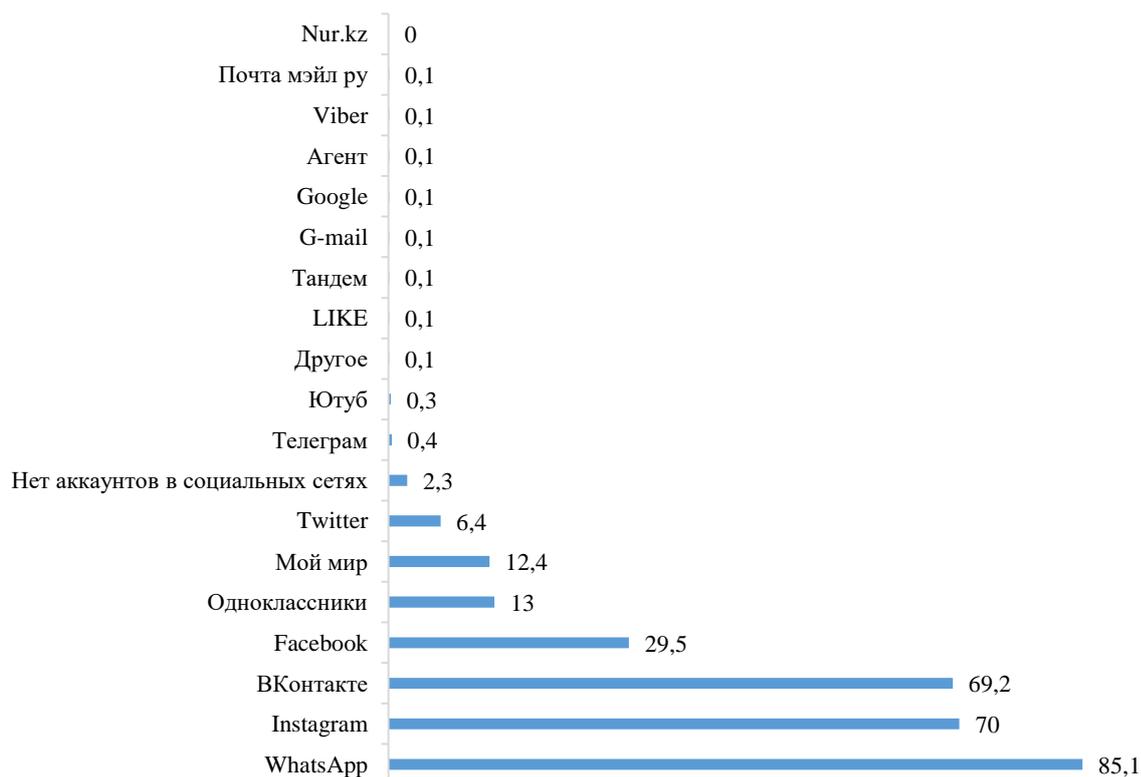

В тройку наиболее популярных социальных сетей у молодёжи входят иностранные мессенджеры – американские WhatsApp, Instagram, российский «В Контакте» – соответственно 85,1%, 70,0% и 69,2% (Диаграмма 14.).

Как правило, молодёжь в социальных сетях Интернет имеет несколько аккаунтов, где есть возможность одновременно выкладывать информацию и фото сразу на нескольких платформах одновременно. Это экономит время и делает круг подписчиков значительно больше.

Диаграмма 14.

Распределение ответов на вопрос: «В каких социальных сетях у Вас есть аккаунты?», (в %, любое количество ответов)

Чтение книг как одна из форм проведения интеллектуального досуга становится менее распространенным занятием. Только 32,2% опрошенных ответили, что в настоящее время читают какую-либо литературу (Диаграмма 15.).

Диаграмма 15.

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, в настоящее время читаете ли Вы какую-нибудь литературу?», (в %, один вариант ответа)

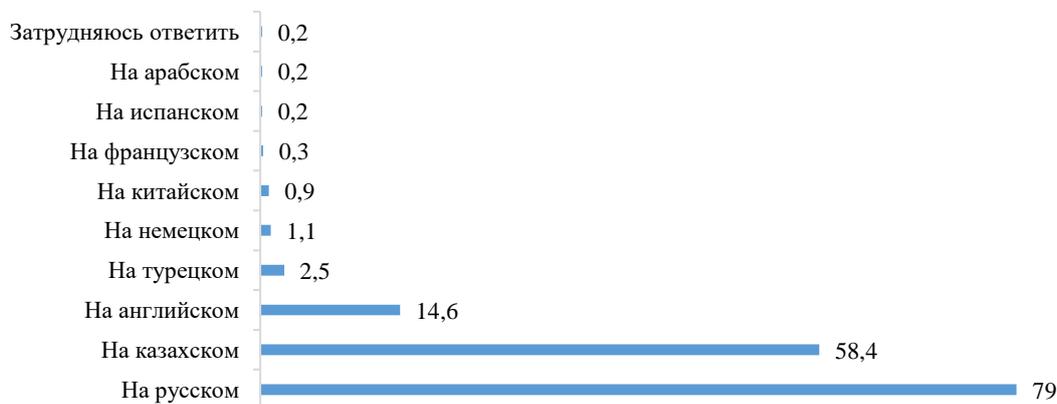
32,2% респондентов, ответивших положительно на предыдущий вопрос, просили уточнить «на каком языке Вы читаете художественную литературу?».

Подавляющее большинство респондентов выбрало несколько вариантов ответа и заявило, что читает художественную литературу на нескольких языках.

Однако, 79,0% из числа опрошенных заявило, что преимущественно читает художественную литературу на русском языке. Больше половины опрошенных – 58,4% читает на казахском и 14,6% на английском языках, что, в целом, подтверждает все большее распространение полилингвизма и трехязычия в молодёжной среде (*Диаграмма 16.*).

Диаграмма 16.

Распределение ответов на вопрос: «На каком языке Вы читаете художественную литературу?», (в %, любое количество ответов)

В разрезе национальностей, как показали результаты опроса, представители казахской национальности читают (по убыванию) на русском языке – 73,6%, на казахском языке – 71,9%, на английском языке – 14,6%.

Представители русской национальности читают (по убыванию) на русском языке – 95,5%, на казахском языке – 14,5%, на английском языке – 13,6%.

Представители «других» национальностей читают (по убыванию) на русском языке – 90,5%, на казахском языке – 34,9%, на английском языке – 15,9%.

В исследовании была выявлена степень приемлемости для молодёжи тех или иных отклонений в стандартах поведения в личной, семейно-брачной и сексуальной сферах и в общественной жизни.

Как показали результаты исследования, более или менее допустимыми отклонениями в семейно-брачной и сексуальной сферах молодёжь считает – «сожитительство» – 16,4%, «сексуальные отношения до брака для мужчин» – 10,9% и «сексуальные отношения до брака для женщин» – 6,3% – ответ «полностью приемлемо». Причём, возможность «сексуальных отношений до брака» для мужчин, по мнению молодёжи, более допустима, чем для женщин – разрыв в приемлемости и одобрении составляет более 4,6%.

Наименее приемлемыми и возможными отклонениями, с точки зрения молодёжи, являются такие отклонения в поведении, как «самоубийства» – 0,7%, «ситуация, когда мужчина поднимает руку на свою жену/девушку» – 0,7%, «давать взятки» – 0,9%, «применение физических наказаний в отношении детей» – 0,9%.

Такие, вызывающие иногда негативные оценки, формы возможного поведения, как принятие решения сделать «аборт», «развод» и «гомосексуальные отношения» занимают промежуточные позиции, молодёжь относится к ним более нейтрально (*Таблица 6.*).

Таблица 6.

Распределение ответов на вопрос: «Оцените по шкале от 1 до 10 насколько приемлемыми, на Ваш взгляд, являются следующие явления, где 1 означает совершенно неприемлемо, 10 – полностью приемлемо», (в %, результаты ранжированы по ответу «Полностью приемлемо»)

Явления	Шкала оценки										
	Совершенно неприемлемо	2	3	4	5	6	7	8	9	Полностью приемлемо	Затрудняюсь
Сожительство	33,3	5,0	3,6	3,5	9,0	7,2	6,3	7,3	4,8	16,4	4,0
Сексуальные отношения до брака для мужчин	39,3	4,6	4,5	4,6	8,7	6,7	6,5	6,6	5,2	10,9	2,7
Сексуальные отношения до брака для женщин	52,6	5,9	4,9	3,6	7,4	5,4	3,7	4,1	3,6	6,3	2,6
Ситуация, когда мужчина зарабатывает меньше женщины	37,4	6,1	9,6	7,0	12,0	9,1	5,8	4,9	2,4	3,9	2,1
Гомосексуальные отношения	77,3	6,0	2,6	1,5	2,5	1,4	1,4	1,6	0,6	2,6	2,6
Развод	61,5	5,2	6,4	5,1	8,3	5,3	2,5	0,9	0,5	2,0	2,5
Аборт	76,1	4,9	4,9	2,6	3,6	2,2	0,8	0,6	0,4	1,1	3,1
Брать взятки	77,5	4,9	5,0	2,6	3,9	1,3	0,8	0,5	0,3	1,0	2,5
Применение физических наказаний в отношении детей	76,0	9,3	4,0	2,5	3,0	1,5	0,6	0,6	0,5	0,9	1,5
Давать взятки	75,5	6,3	5,0	1,9	4,2	1,9	1,3	0,3	0,6	0,9	2,4
Ситуация, когда мужчина поднимает руку на свою жену/девушку	83,7	6,3	2,7	1,5	1,8	1,2	0,3	0,4	0,2	0,7	1,5
Самоубийство	88,9	3,6	1,7	0,5	1,0	0,6	0,2	0,2	0,4	0,7	2,2

В разрезе национальностей, как показали результаты опроса, представители русской этнической группы демонстрируют самое лояльное отношение к любым формам отклонений в семейно-брачной, социальной и сексуальной сферах.

Так, например, только для 12,6% русских «совершенно не приемлемо» сожительство, в то время, как у других этнических групп этот процент составляет 27,9%, а у казахов – 38,6%.

«Сексуальные отношения до брака для женщин» – «совершенно неприемлемы» только для 19,5% русских, 45,9% «других» национальностей и 61,1% казахов.

«Сексуальные отношения до брака для мужчин» – «совершенно неприемлемы» для 14,1% русских, 32,0% «других» национальностей и 46,1% казахов.

«Гомосексуальные отношения» – «совершенно неприемлемы» для 64,9% русских, 75,0% представителей «других» национальностей и 80,4% казахов.

В региональном разрезе, в зависимости от оценки допустимости/недопустимости практически всех отклоняющихся форм

поведения, выделяются несколько регионов. Это Атырауская и Мангистауская области, где обнаружены максимально высокие оценки недопустимости практически всех форм отклоняющегося поведения в сферах семейно–брачной, социальной и сексуальной жизни. Это регионы с наиболее высокой степенью табуированности поведения человека общественным мнением. Затем, следуют Туркестанская, Жамбыльская и Кызылординская области, где показатели недопустимости и неприемлемости несколько ниже, но все же достаточно высоки.

И, наконец, регионы ЗКО, СКО, ВКО, Карагандинская, Костанайская и Павлодарская области, где чаще встречаются более лояльные оценки различных форм отклонений, в молодёжной среде допустим более широкий диапазон поведения человека.

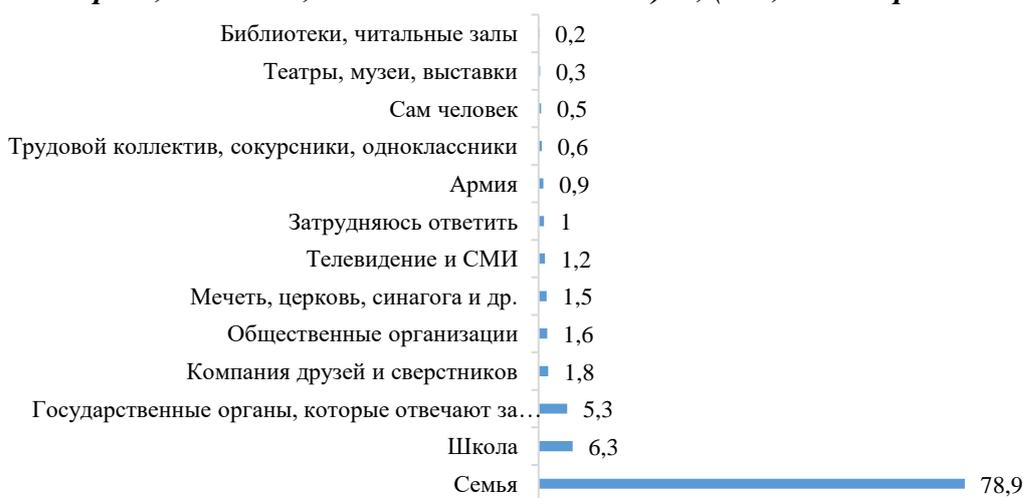
Обнаружены различия и в молодёжных средах городов Астаны и Алматы. Как показывает опрос, молодёжь Астаны более консервативна в оценке поведения «других», молодёжь Алматы – более демократична.

Респондентам было предложено самостоятельно определить иерархию социальных структур и институтов, ответственных, по их мнению, за духовно–нравственное воспитание казахстанской молодёжи. Из предложенного перечня структур и институтов социализации и воспитания молодёжи, в первую очередь, респондентами была отмечена семья. 78,9% респондентов считают, что именно этот институт прежде всего, ответственен за духовно–нравственное воспитание казахстанской молодёжи.

Роль и значение других структур и институтов в процессе духовно–нравственного воспитания молодёжи, таких как школа, государственные органы, компания друзей и сверстников, согласно представлениям молодёжи, значительно ниже – менее 6% (*Диаграмма 17.*).

Диаграмма 17.

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, кто должен, в первую очередь, отвечать за духовно-нравственное воспитание казахстанской молодёжи (быть добрым, честным, ответственным и т.д.)?», (в %, один вариант ответа)

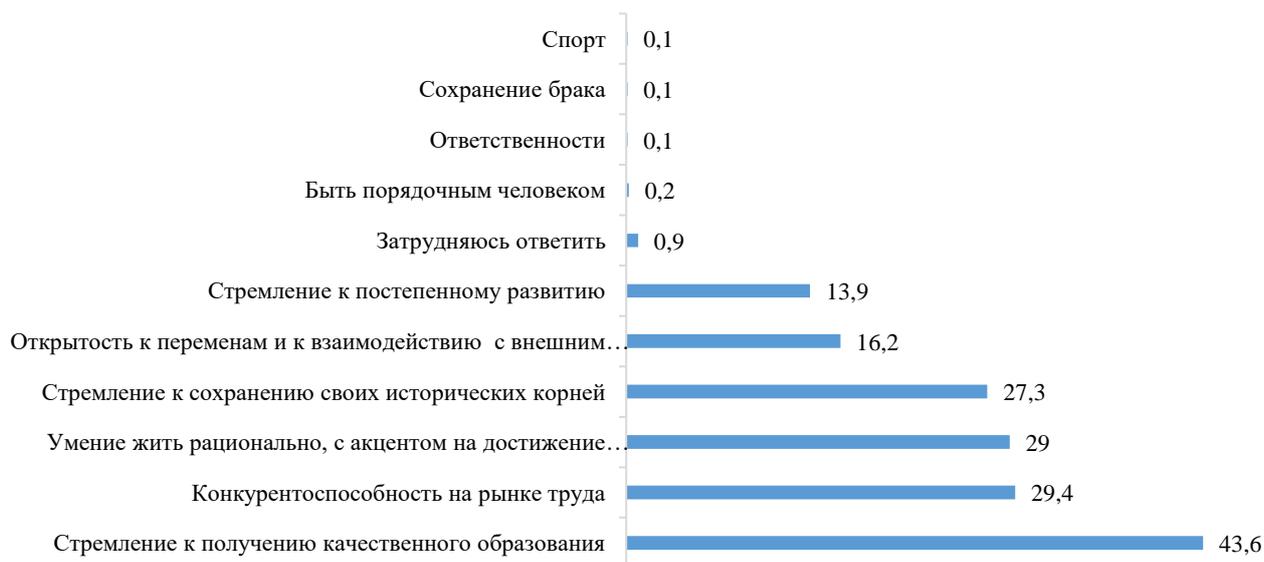
Современное казахстанское общество развивается по пути третьей модернизации – формирования совершенно нового по своей структуре и функциональной направленности общества. Это общество современного типа, рыночное, цифровое требующее от своих членов новых навыков, знаний и компетенций. Молодёжь, в первую очередь, чувствительна к внешним и

внутренним вызовам современного общества, она оперативно откликается на постоянно меняющиеся требования своего времени.

Так, по мнению респондентов, в современных условиях развития нашего общества у казахстанской молодёжи необходимо развивать, в первую очередь, такие качества, как стремление к получению качественного образования – 43,6%, конкурентоспособность на рынке труда – 29,4%, умение жить рационально, с акцентом на достижение реальных целей – 29%, стремление к сохранению своих исторических корней – 27,3% (Диаграмма 18.).

Диаграмма 18.

Распределение ответов на вопрос: «Какие из нижеперечисленных качеств необходимо развивать у современной казахстанской молодёжи в первую очередь?», (в %, не более двух вариантов ответа)

РАЗДЕЛ 7 ЗДОРОВЫЙ ОБРАЗ ЖИЗНИ

Здоровый образ жизни – это единственный стиль жизни, способный обеспечить восстановление, сохранение и улучшение здоровья населения. Поэтому формирование этого стиля жизни у населения – важнейшая социальная задача государственного значения.

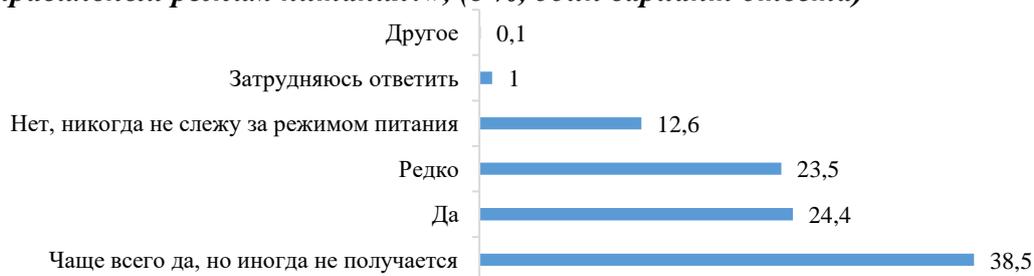
Особую актуальность в последнее время приобретают вопросы здорового образа жизни молодёжи.

Элементами здорового образа жизни является соблюдение режима правильного питания, регулярное посещение спортивных центров, систематическое занятие физкультурой.

Как показали результаты опроса, большинство молодёжи, соблюдает в той или иной степени правильный режим питания – в сумме 62,9% – соответственно ответы «чаще всего да, но иногда не получается» – 38,5% и «да» – 24,4%. Однако около 1/3 опрошенных делают это «редко» или «никогда» (Диаграмма 19.).

Диаграмма 19.

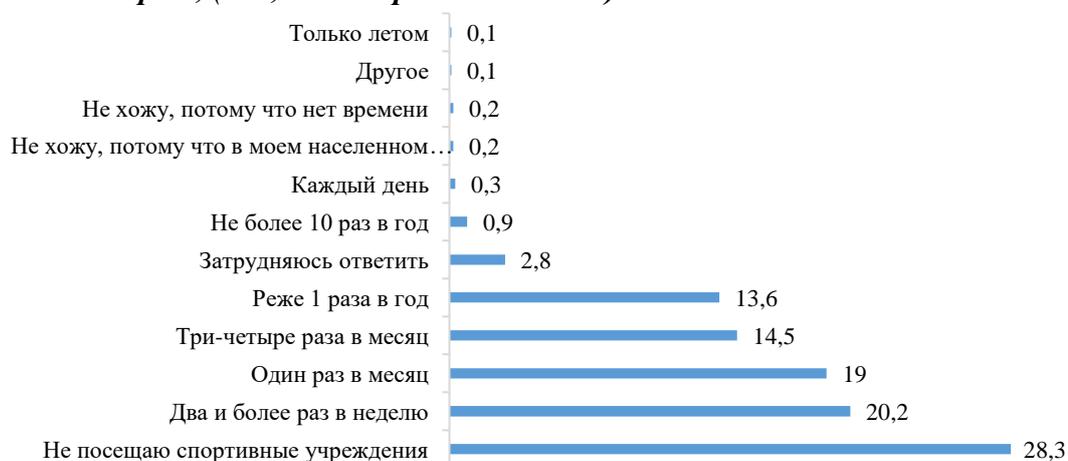
Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, Вы соблюдаете правильный режим питания?», (в %, один вариант ответа)

К сожалению, большинство опрошенной молодёжи не посещают спортивные учреждения – это 28,3% или около 1/3 от общего числа. Однако 20,2% – активно занимается спортом – посещают спортклубы «Два и более раз в неделю». Остальные занимаются спортом нерегулярно (Диаграмма 20.).

Диаграмма 20.

Распределение ответов на вопрос: «Как часто Вы посещаете спортивный зал, стадион, бассейн и др.?», (в %, один вариант ответа)

Среди современной молодёжи, как следствие распространение тенденций глобализации, имеют место случаи агрессивного поведения, элементы т.н. «буллинга» или «моббинга» – психологического или физического насилия,

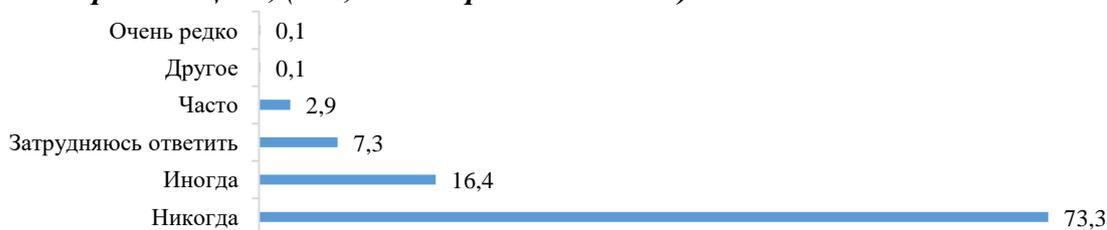
или преследования одного из членов коллектива (особенно коллектива школьников и студентов) со стороны остальных членов коллектива или его части.

С целью мониторинга ситуации в этой сфере, респондентам был задан вопрос: «Как часто Вы становились свидетелем того, как бьют или унижают ваших сверстников, одноклассников, друзей, знакомых за последние три месяца?». Опрос показал, что случаи агрессивного поведения в молодёжной среде хотя и имеют место, но носят эпизодический характер и широко не распространены. Подавляющее большинство респондентов уверенно заявило, что не сталкивалась со случаями агрессивного поведения в любых возможных формах за последние 3 месяца – ответ «никогда» – 73,3%.

16,4% ответили, что сталкивались с этим негативным явлением иногда – 16,4%, только 2,9% – часто (Диаграмма 21.).

Диаграмма 21.

Распределение ответов на вопрос: «Как часто Вы становились свидетелем того, как бьют или унижают ваших сверстников, одноклассников, друзей, знакомых за последние три месяца?», (в %, один вариант ответа)

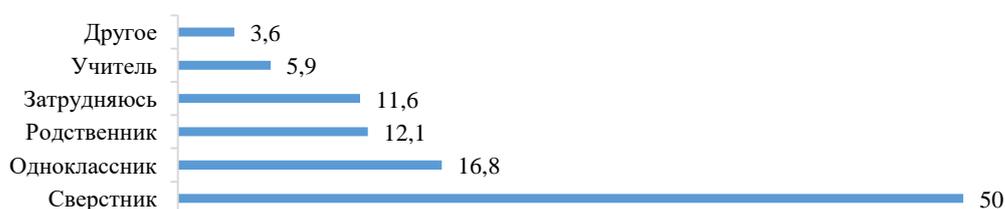
В процессе исследования были обнаружены региональные различия по этому вопросу. Так, наиболее высокие показатели ответа «часто становились свидетелем того, как бьют или унижают ваших сверстников, одноклассников, друзей, знакомых за последние три месяца» обнаружены у молодёжи из регионов Мангистауская – 8,0%, Жамбыльская – 7,3%, Кызылординская – 7,3% областей.

В качестве «агрессоров» – т.е. людей от которых исходят любые формы насилия, по свидетельству респондентов, чаще всего, в половине случаев – 50% – выступают «сверстники», – 16,8% – одноклассники, 12,1% – родственники. В 5,9% случаев элементы агрессивного поведения по отношению к молодёжи проявляют учителя.

14 человек, ответивших на вопрос самостоятельно, заявили, что агрессивное поведение в их случае исходило от знакомых, друзей, соседей и сотрудников милиции (Диаграмма 22.).

Диаграмма 22.

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, а кем совершалось физическое или другое насилие по отношению к Вашим сверстникам?», (в %, один вариант ответа)

РАЗДЕЛ 8 ПОЛИТИЧЕСКИЕ ЦЕННОСТИ, ЯЗЫКОВАЯ СИТУАЦИЯ

Обычно, характеризуя политические взгляды и ценности современной казахстанской молодёжи, исследователи часто отмечают ее частичную аполитичность и гражданскую незрелость.

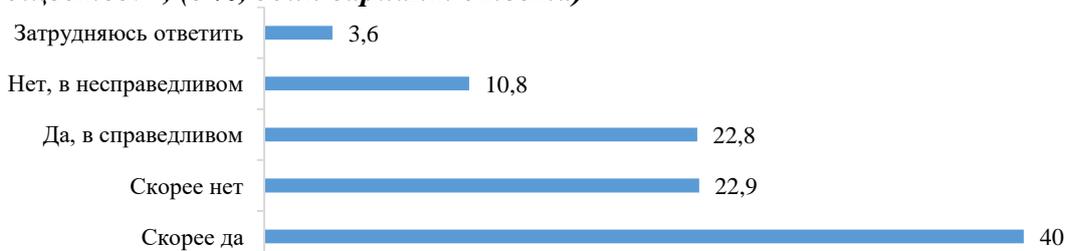
Отчасти, это соответствовало действительности в период ослабления функционирования институтов политической и гражданской социализации молодёжи. Однако сегодня, когда государство уделяет большое внимание процессу духовного и гражданского развития молодёжи, мы наблюдаем рост гражданского самосознания молодёжи, усиление патриотических настроений среди молодёжи и интереса к политике.

Респондентов в исследовании просили ответить на ряд вопросов, с целью получения оценок молодёжи относительно характера сложившихся общественных отношений в Казахстане, особенностей развития социума, в котором они живут и самореализуются.

Так, по мнению большинства респондентов, они живут в абсолютно или относительно «справедливом обществе» – сумма положительных ответов «да» и «скорее да» составляет 62,8%. Однако, такого мнения придерживаются не все. Так 1/3 респондентов – в сумме 33,7% – дали абсолютные или относительные негативные оценки реализации принципа справедливости в современном казахстанском обществе. По их мнению, принцип справедливости в казахстанском обществе реализуется недостаточно последовательно – ответы «нет, в несправедливом» и «скорее нет» – соответственно 10,8% и 22,9% (Диаграмма 23.).

Диаграмма 23.

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы думаете, Вы живете в справедливом обществе?», (в %, один вариант ответа)

В разрезе национальностей, как показали результаты опроса, представители русской этнической группы более критически относятся к оценке реализации принципа справедливости в казахстанском обществе. Так только 12,4% русских считают, что «они живут в справедливом обществе», среди казахов этот процент больше в два раза – 25,6%. Представители других этнических групп – 19,2%.

В разрезе регионов максимальные показатели положительного ответа «да, в справедливом обществе» у молодёжи из Мангистауской – 49,3% и Туркестанской – 45,0% областей. Минимальные, с большим разрывом по сравнению с максимальными показателями – у молодёжи из г. Астана, 3,4%, г. Шымкент – 7,9% и Алматинской области – 9,1%.

Традиционно в политической культуре казахстанского общества, еще с советского периода развития нашего государства, доминируют патерналистские настроения в определении характера отношений между

государством и гражданами, в ущерб современным тенденциям формирования равноправных отношений социального партнерства между всеми субъектами политического поля.

Опрос показал, что молодёжь пока остается носителями прежних стереотипов политического поведения, по мнению большинства 68,4% «государство должно играть активную роль в жизни общества» (Диаграмма 24.).

Диаграмма 24.

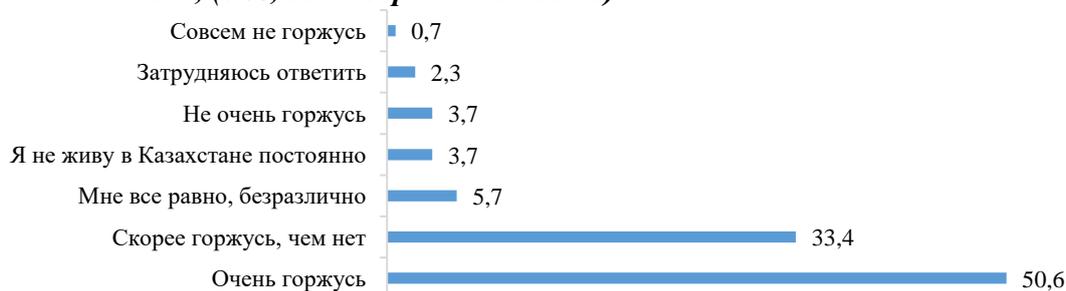
Распределение ответов на вопрос: «Что более важно для казахстанского общества?», (в %, один вариант ответа)

Как показывают результаты опроса, подавляющее большинство респондентов гордится, что живет в Казахстане – сумма положительных ответов «очень горжусь» и «скорее горжусь, чем нет» достигает 84%, что подтверждает тенденцию устойчивого роста патриотических настроений и усиление гражданской зрелости казахстанской молодёжи (Диаграмма 25.).

Диаграмма 25.

Распределение ответов на вопрос: «Вы гордитесь тем, что живете в Казахстане?», (в %, один вариант ответа)

В разрезе национальностей, как показали результаты опроса, представители русской этнической группы демонстрируют более сдержанные чувства по отношению к тому, что живут в Казахстане – ответ «Очень горжусь» – 31,0%, среди казахов таких значительно больше – 56,1%, среди представителей других этнических групп – 42,4%.

Уровень информированности молодёжи о содержании Программы модернизации общественного сознания «Рухани жаңғыру» – «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания» пока остаётся недостаточно высоким. Все ещё большое количество молодёжи знакомо с содержанием программы поверхностно. Однако, больше половины респондентов уверенно заявили о том, что знакомы полностью или частично с содержанием Программного документа – сумма ответов «читал, видел, хорошо знаком с содержанием» и «что-то слышал» достигает 65% (Диаграмма 26.).

Диаграмма 26.

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, знакомы ли Вы с содержанием Программы «Рухани жаңғыру»?», (в %, один вариант ответа)

В разрезе национальностей, опрос обнаружил существенные различия между уровнем информированности молодежи – представителями различных этнических групп.

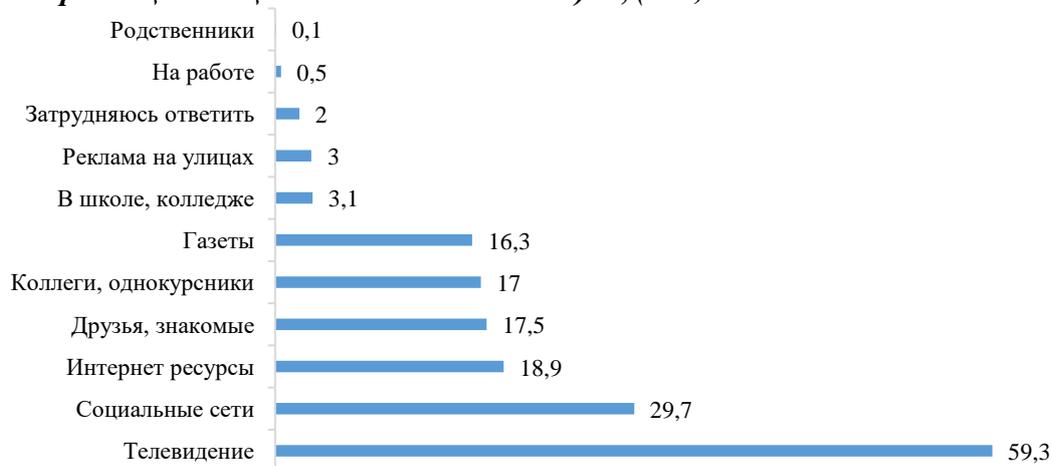
Так, 51,7% опрошенных русских и 45,9% представителей «других» национальностей «никогда не слышали» о Программе «Рухани жаңғыру». Среди казахов такой молодежи только 28,4%.

Респондентов, которые положительно ответили на вопрос о своей информированности о содержании Программы модернизации общественного согласия «Рухани жаңғыру», в исследовании просили ответить на вопрос «Из каких источников Вы узнали о Программе «Рухани жаңғыру» – «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания». В структуре основных источников получения молодежью социально-политической информации о содержании важнейшего Программного идеологического документа доминируют электронные СМИ: телевидение – 59,3% и Интернет – сумма ответов «социальные сети» и «Интернет ресурсы» – достигает 48,6% (Диаграмма 27.).

В структуре источников, к сожалению, снижается роль традиционных каналов и институтов получения информации – газеты, школы, реклама на улицах, и растёт роль неформальных, «сетевых» институтов информирования – друзья, знакомые, коллеги, однокурсники. Такая тенденция требует быстрого реагирования со стороны институтов, контролирующих процессы социализации молодежи в направлении повышения эффективности, поиска оптимальных форм, способов передачи и распространения социально-политической информации среди населения.

Диаграмма 27.

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, из каких источников Вы узнали о Программе «Рухани жаңғыру» («Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания»)», (в %, любое количество ответов)

С целью получения обратной связи от молодежи и ее оценки важности и значимости основных идей, изложенных в Программе «Рухани жаңғыру» – «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания», респондентов

просили оценить актуальность предложенных в документе 9 ценностных установок, целей и основных направлений развития казахстанского общества.

Результаты показали, что молодёжь высоко оценивает важность и значимость всех без исключения основных идей, ценностных установок и направлений развития, сформулированных в основных программных положениях документа.

Однако, наибольшую актуальность и исключительную важность лично для респондентов, по их оценкам, имеют такие положения Программы, как «конкурентоспособность казахстанцев за счёт роста компьютерной грамотности среди населения, знания языков» – 37,4%, «ведение правильного, скромного образа жизни; жить по средствам, без расточительства» – 25,2%, «сохранение национальной культуры, истории» – 23,6%, «культ знания; успеха могут достигнуть только высокообразованные люди» – 21,4%, «совместное развитие казахстанского общества, новых технологий и национальных идей» – 18,2%, «быть готовым к переменам, перенимать полезный опыт и учиться у других» – 16,0% (Диаграмма 28.).

К сожалению, наименее актуальными для молодёжи из всех сформулированных в Программе идей и ценностных установок, остаются пока такие как – «поэтапный переход казахского языка на латиницу» – 10,8%, «прививать любовь к малой родине, т.е. своему городу, селу, аулу» – 7,7% и «популяризация казахстанской культуры во всём мире» – 3,6%. Вероятно, это объясняется недостаточным уровнем информированности молодёжи именно об этих направлениях Программы, которые представляются не менее важными для развития Казахстана, чем другие.

Диаграмма 28.

Распределение ответов на вопрос: «Какие из тем и идей, предложенных в Программе «Рухани жаңғыру» («Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания») имеют наибольшую актуальность, особенно важны для Вас лично?», (в %, не более двух вариантов ответа)

С целью изучения непосредственной вовлеченности молодёжи в реализацию Программы «Рухани жаңғыру», респондентов просили ответить на вопрос «О каких направлениях Программы «Рухани жаңғыру» Вы слышали, знаете или являетесь участником?».

Как и следовало ожидать, опрос показал, что информированность, как и вовлеченность респондентов в практическую реализацию различных направлений Программы «Рухани жаңғыру» неодинакова.

Максимальные результаты по этому показателю – у такого направления Программы модернизации общественного сознания как «Поэтапный переход казахского языка на латинскую графику» – ответы «что-то слышал», «хорошо знаю, не участвовал» и «знаю, участвовал» – соответственно 59,9%, 30,8% и 6,2% (Диаграмма 29.).

Наименее информированы и вовлечены респонденты в практическую реализацию такого направления Программы как «сакральная география Казахстана» – 29,5%.

Диаграмма 29.

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, о каких направлениях Программы «Рухани жаңғыру» Вы слышали, знаете или являетесь участником», (в %, результаты ранжированы по ответу «Знаю, участвовал»)

Наше государство в последнее время уделяет огромное внимание не только реформированию институтов социализации молодёжи, но и содействует в оперативном выявлении и решении конкретных социально–экономических проблем молодёжи. С целью повышения эффективности работы государства в этом направлении, респондентов просили ответить на вопрос «Какие проекты необходимы для молодёжи в настоящее время на республиканском уровне?».

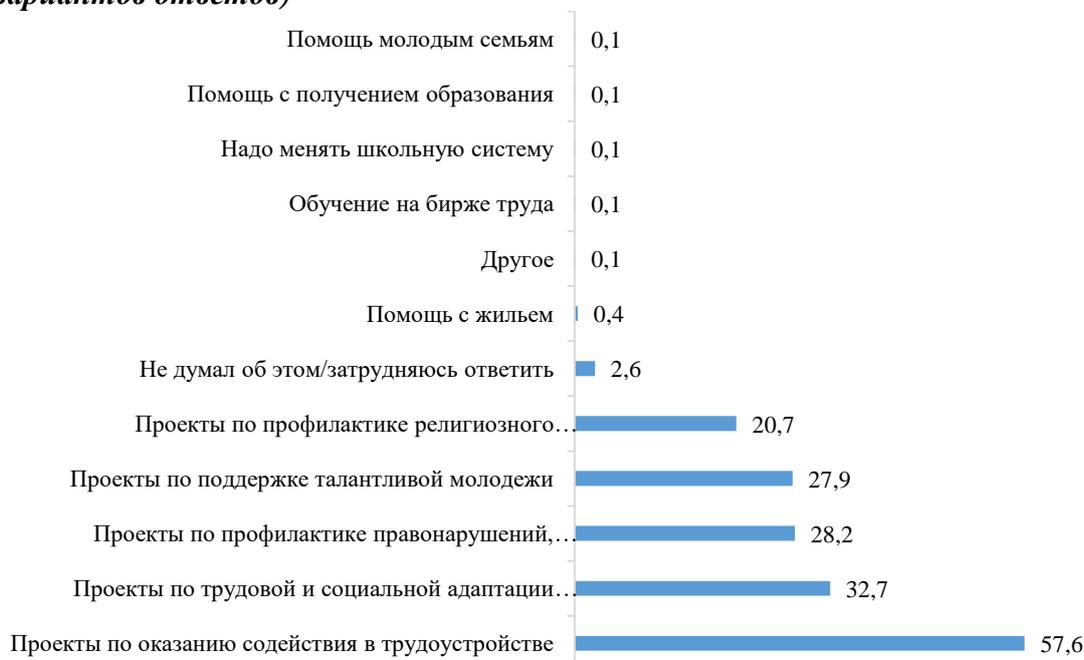
По-мнению молодёжи, государство должно не только оказывать им помощь в решении наиболее актуальных жизненных проблем, поддерживать социально-уязвимую молодёжь, направлять усилия на противодействие распространению в молодежной среде негативных явлений и вредных привычек, но и содействовать ее личностному развитию и росту.

Так, по мнению молодёжи, государство, прежде всего, должно направить усилия на разработку и реализацию проектов по содействию в их «трудоустройстве» – 57,6%, «проекты по трудовой и социальной адаптации молодёжи, оказавшейся в трудной жизненной ситуации» – 32,7%, «проекты по

профилактике правонарушений, суицида, борьбе с алкоголизмом, табакокурением и наркоманией» – 28,2%, «проекты по поддержке талантливой молодёжи» – 27,9% и «проекты по профилактике религиозного экстремизма и терроризма» – 20,7% (Диаграмма 30.).

Диаграмма 30.

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы думаете, какие проекты необходимы для молодёжи в настоящее время на республиканском уровне?», (в %, не более двух вариантов ответов)

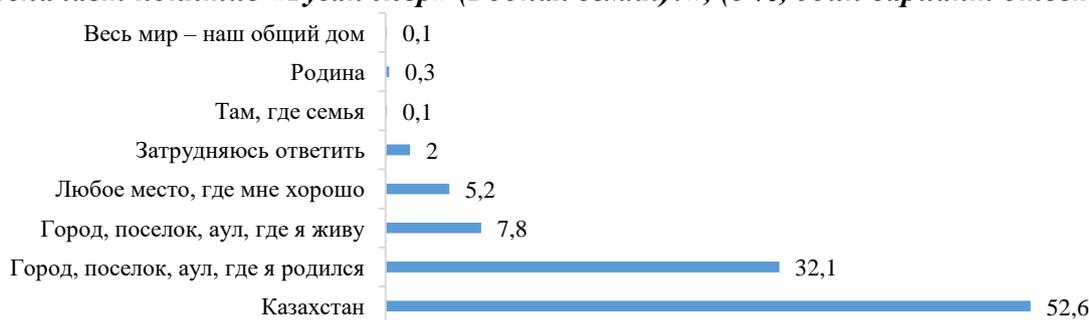
Для изучения особенностей мировоззрения современной молодёжи, респондентов просили уточнить, что лично для них означает такое центральное понятие Программы модернизации общественного самосознания как «Туған жер» (Родная земля).

Как показал опрос, в структуре мировоззрения молодёжи понятие «Туған жер», в большей степени пока ассоциируется с центральным структурным компонентом гражданской идентичности – принадлежностью к государственному объединению Казахстан – гражданскому единству казахстанцев. Так считают 52,6% опрошенных. 32,1% респондентов склонны подразумевать под понятием «Туған жер» скорее место своего рождения – «город, посёлок, аул» (Диаграмма 31.).

Ещё 7,8% респондентов считает, что понятие «Туған жер» скорее ассоциируется с местом проживания «городом, посёлком, аулом».

Диаграмма 31.

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, что для Вас означает понятие «Туған жер» (Родная земля)?», (в %, один вариант ответа)

Направление модернизации общественного сознания «Туған жер» (Родная земля) по замыслу Президента Н.А. Назарбаева, прежде всего должна быть нацелено на воспитание патриотизма через актуализацию любви молодёжи к своей малой Родине. Релизация этого масштабного замысла должна носить многоаспектный характер для чего в свою очередь детально проработаны отдельные направления этой Программы, состоящей из таких Проектов как «Тәрбие және білім», «Атамекен», «Рухани Қазына», «Ақпарат толқыны».

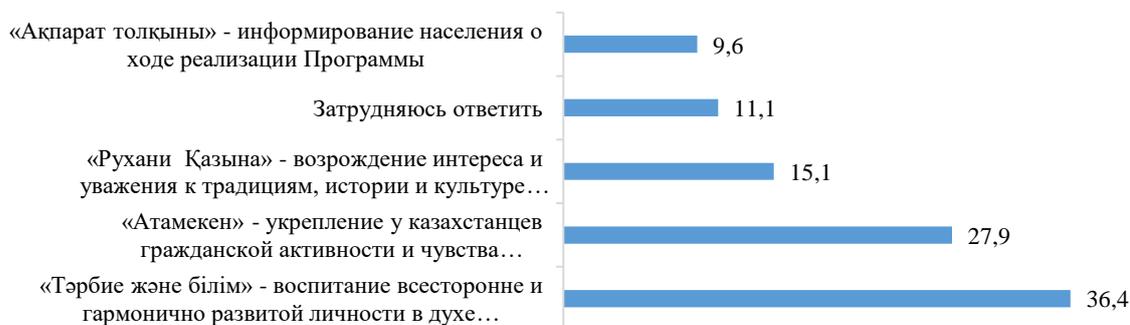
Респондентов в опросе просили оценить степень актуальности каждого Проекта Программы «Туған жер».

Как показал опрос, наиболее своевременным исходя из представлений молодёжи, является проект Программы «Туған жер» – «Тәрбие және білім» – воспитание всесторонне и гармонично развитой личности в духе казахстанского патриотизма – 36,4%, на втором месте ««Атамекен» – укрепление у казахстанцев гражданской активности и чувства ответственности за судьбу малой родины» – 27,9%, на третьем – ««Рухани Қазына» – возрождение интереса и уважения к традициям, истории и культуре родного края» – 15,1%.

Наименее интересным для молодёжи оказалось направление ««Ақпарат толқыны» – информирование населения о ходе реализации Программы» – 9,6%, которое в принципе направлено не на молодёжь, а на организаторов и реализаторов Программы (Диаграмма 32.).

Диаграмма 32.

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, какое из направлений Программы «Туған жер» (Родная земля) Вы считаете наиболее актуальным?», (в %, один ответ)

Важность и своевременность сформулированных Президентом Республики Н.А. Назарбаевым новых задач и целей развития Казахстана как суверенного государства подтверждают результаты опроса молодёжи.

В частности, по мнению опрошенных, практически все без исключения провозглашённые в Послании Президента Народу Казахстана «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции» решения задач являются важными и актуальными для современного этапа развития Казахстана.

Однако наиболее важными, по мнению молодёжи являются, представляется решение таких задач как «развитие науки и образования» – 39,5%, «внедрение новых технологий в промышленности» – 38,3%, «применение «умных технологий» в развитии агропромышленного

комплекса» – 27,0%, «борьба с коррупцией и верховенство закона» – 26,8% , «развитие ресурсного потенциала (управление природными ресурсами, энергосбережение и экологичность)» – 25,9% (Диаграмма 33.).

Однако важность решения таких задач развития как «эффективное государственное управление», «повышение надёжности финансового сектора (в том числе банков и кредитов)», «внедрение современных технологий в строительстве и коммунальном секторе», – «повышение эффективности транспортно-логистической инфраструктуры», «развитие городской инфраструктуры (Смарт сити)» – менее актуальны и интересны для молодёжи, вероятно в силу возраста и отсутствия возможности оценить масштаб предстоящих изменений (Диаграмма 33.).

Диаграмма 33.

Распределение ответов на вопрос: «Решение каких задач, провозглашённых в Послании Президента «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции», на Ваш взгляд, наиболее важно?», (в %, не более трёх вариантов ответа)

Важнейшим направлением Программы модернизации Казахстан является ускорение темпов развития экономики, ее цифровизация и улучшения качества жизни населения, за счет использования цифровых технологий, которое реализуется в рамках Программы «Цифровой Казахстан».

Респондентов просили оценить важность и своевременность принятия решения о реализации программы «Цифровой Казахстан».

По-мнению, большинства представителей молодёжи, принятие решения о реализации Программы соответствует моменту и своевременно – ответ «ее реализация важна сейчас, нужно идти в ногу со временем» – 42,0% (Диаграмма 34.).

Лишь 34,0% молодёжи считают, что «Программа важна, но нужно сначала решить другие проблемы». И только в сумме около 16,5% опрошенных негативно оценили решение начать реализацию этой программы

– ответы «я не считаю это важным именно сейчас, так как есть более важные проблемы» и «я вообще не считаю это важным для Казахстана».

Диаграмма 34.

Распределение ответов на вопрос: « В 2017 году с целью ускорения темпов развития экономики, ее цифровизации и улучшения качества жизни населения, за счет использования цифровых технологий, утверждена программа «Цифровой Казахстан». На Ваш взгляд, насколько своевременной является эта программа?», (в %, один вариант ответа)

Важнейшим направлением реализации Программы «Рухани жаңғыру» является инициатива по переводу 100 ведущих мировых учебников по разным научным дисциплинам. Респондентов просили в исследовании оценить важность этого направления для решения задач модернизации Казахстана.

Больше половины респондентов дали позитивные оценки – в сумме 76% – и оценили эту инициативу и работу в этом направлении как важную и своевременную, причём как часть молодёжи, владеющая казахским языком – целевая группа реализации программы – 52,1%, так и часть молодёжи не владеющая казахским языком, но также поддерживающая и одобряющая эту работу «для других» – 14,9% (Диаграмма 35.).

Однако 21,8% заявили, что несмотря на то, что они владеют казахским языком, перевод ведущих мировых учебников на казахский язык им «не важен», такого же мнения придерживаются 4,7% тех, кто не владеет казахским языком.

Диаграмма 35.

Распределение ответов на вопрос: «В рамках Программы «Рухани жаңғыру» на казахский язык переведено 100 ведущих мировых учебников по разным дисциплинам. Как Вы считаете насколько это важно для современного Казахстана??», (в %, один вариант ответа)

В разрезе национальностей, опрос обнаружил некоторые различия в отношении оценки важности реализации Проекта перевода 100 ведущих мировых учебников по разным дисциплинам на казахский язык.

Так около 1/4 части среди опрошенных русских – 17,2% – и 1/10 часть представителей других этнических групп – 9,3% – ответили, что «не владеют казахским языком и считают, что это не важно».

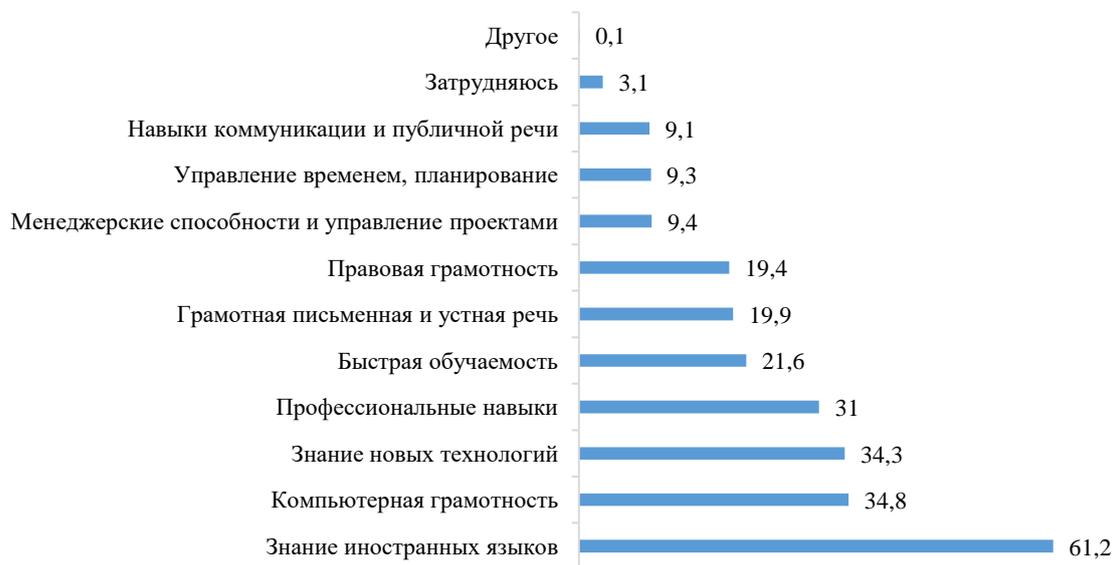
Однако и доля тех, кто недооценивает важность реализации этой инициативы среди казахов так же достаточно велика – около 1/5 часть – 24,3% ответили, что «я владею казахским языком, но для меня это не важно».

Респондентов просили ответить на вопрос «на Ваш взгляд, какие знания и навыки следует развивать у молодёжи, чтобы повысить конкурентоспособность нации?». Результаты показали, что для молодёжи преимущественное значение в настоящее время имеет знание иностранных языков – 61,2% на втором месте – компьютерная грамотность – 34,8%, на третьем месте – знание новых технологий 34,3%, на четвертом – профессиональные навыки – 31,0%.

Однако, как показывают результаты исследования, значительная часть молодёжи несколько недооценивает такие важнейшие характеристики конкурентоспособности в условиях рыночных отношений, как «менеджерские способности и управление проектами», «управление временем, планирование», «навыки коммуникации и публичной речи», которые являются важными лишь для менее 10% опрошенных (Диаграмма 36.).

Диаграмма 36.

Распределение ответов на вопрос: «На Ваш взгляд, какие знания и навыки следует развивать у молодёжи, чтобы повысить конкурентоспособность нации?», (в %, не более трёх вариантов ответа)

По мнению казахстанской молодёжи, чтобы наша страна стала узнаваемой на международном уровне необходимо использовать любые возможности и средства, но наиболее эффективные и важные, по их мнению, это прежде всего, личностное развитие и самореализация – ответы «быть профессионалом своего дела» и «развивать науку», «участвовать в зарубежных программах стажировок» – соответственно 57,4%, 52,1% и 25,6%.

Роль и значение других способов заявить о нашей стране за рубежом, таких как популяризация отечественных товаров, занятия национальным спортом и ремёслами, так же, не отрицается (Диаграмма 37).

Диаграмма 37.

Распределение ответов на вопрос: « На Ваш взгляд, какие знания и навыки следует развивать у молодёжи, чтобы повысить конкурентоспособность нации?», (в %, не более трёх вариантов ответа)

РАЗДЕЛ 9 ОСНОВНЫЕ ВЫВОДЫ

Как показал опрос, молодёжь – участники исследования обладает определённой структурой ценностных ориентаций. Содержательный и структурный анализ ценностных ориентаций и их иерархии в идентичности современной молодёжи позволяет сделать вывод о том, что в Казахстане молодёжь как в имущественном, так и в мировоззренческом аспектах неоднородна. Мы наблюдаем процесс мировоззренческой и стилевой дифференциации молодёжи, поиск ими отдельных стилей и образов жизни, соответствующих их запросам и запросам общества, а также их представлениям об успехе и способах их достижения, нормах и отклонениях в различных сферах жизни.

В Казахстане складывается смешанная модель структуры ценностных ориентаций молодёжи, где в мировоззрении молодого человека могут сочетаться как ценности выживания/самовыражения, характерные для Западных модернизированных обществ, так и ценности традиционные/секулярно–рациональные, характерные для обществ азиатских и традиционных.

Большинство опрошенной молодёжи имеют позитивный жизненный настрой и оценивают свою жизнь положительно. Наиболее оптимистично настроены жители Южного и Западного регионов, представители титульной национальности.

Однако, опрос показал, что в структуре ценностных ориентаций молодёжи есть противоречия и тревожные симптомы смещения жизненных приоритетов с общественно–полезных, социально-значимых к индивидуально-личностным.

В первую тройку среди жизненных или так называемых терминальных ценностей, как показали результаты опроса, с большим отрывом от других установок, у подавляющего большинства молодёжи вошли, прежде всего, семья, здоровье, дружба. Это традиционные индивидуальные ценности, характерные для стабильно развивающихся, благополучных обществ, находящихся на стадии перехода от современности к постмодернизму.

Такие ценности капитализма и саморазвития, такие как материально обеспеченная жизнь, интересная работа, профессия, карьера, пока занимают весьма низкие позиции по значимости в структуре мировоззрения молодёжи, особенно среди жителей Южного и Западного региона Казахстана.

Социальные ценности – непопулярны. Это говорит о определённой социальной пассивности части молодёжи.

Не более 10% опрошенных респондентов стремятся к таким важным показателем социального статуса как достижение успеха, получение хорошего образования, достижения в карьере. Хотя молодёжь чётко понимает, что такое жизненный успех, однако, напрямую не связывает ее с такими категориями, как «бизнес» и «материальное положение».

Анализ роли труда, как ценностной ориентации в структуре мировоззрения молодёжи показал, что, для большинства опрошенных ценность труда

безусловна, но для 1/3 молодёжи – ориентация на труд слабо мотивирована. Особенно низкой ценностью труда оказалась для молодых жителей г. Астаны.

По прежнему в качестве важнейшего критерия выбора профессии для большинство молодёжи остается высокая заработная плата и стабильный доход. Такие показатели, как характер работы и возможности профессионального развития остаются для молодёжи менее приоритетными и не играющими решающей роли при выборе профессии.

В отношении молодёжи к семейно-бытовой и брачной жизни каких-либо негативных тенденций не обнаружено.

В семейных отношениях молодёжь по-прежнему привержена традиционным семейным ценностям и нормам поведения, жители Западного и Южного региона более консервативны и подвержены мнению общества и системе социального контроля, жители Центрального и Северного регионов – более либеральны в оценках и поведении.

Опрос показал, что в молодежной среде нераспространены представления о традиционных гендерных стереотипах о социальном неравенстве между мужчинами и женщинами, доминирует гендерно-нейтральное отношение к основам социальной жизни.

Наиболее распространенными типичными формами совместного семейного досуга молодёжи являются походы в гости к друзьям и знакомым и приём гостей у себя дома. Реже всего респонденты вместе с семьёй (по убыванию) занимаются спортом, ходят на концерты, выезжают на природу.

Большинство молодёжи стремится вести городской образ жизни и вполне толерантно относится к проживанию в полиэтничной и поликонфессиональной социальной среде.

подавляющее большинство опрошенной молодёжи характеризуется высокой степенью толерантности и практическим отсутствием социальной дистанции по этническому и конфессиональному признаку.

По результатам нашего исследования минимальная социальная дистанция, по признаку близкого проживания – «соседства» – у молодёжи отмечена в отношении представителей таких групп как «сожителиствующие без официальной регистрации брака в ЗАГСе», «представителями другой этнической группы (национальности)», «людей другой религии (вероисповедания)», «оралманами».

Наибольшая социальная дистанция по этому признаку обнаружена между молодёжью и, в первую очередь, представителями такой группы как «люди с нетрадиционной сексуальной ориентацией», «люди, разговаривающие на незнакомом Вам языке» и «иммигранты и иностранные рабочие».

Анализ результатов показал, что молодёжь и этнические группы, разделяют кратчайшие социальные дистанции, что свидетельствует о максимально толерантном отношении молодёжи к иным социальным группам. Более того, каждый третий опрошенный, имеет в своей семье представителей разных этносов.

Большинство молодёжи придерживается крайне демократических взглядов на выбор потенциального брачного партнёра вне зависимости от его этнического происхождения.

Менее позитивно к межнациональным бракам в разрезе национальности относятся казахи, в разрезе регионов – жители ЗКО, г. Астана, Кызылординской и Актюбинской областей.

Опрос выявил тенденцию усиления региональных различий в образе жизни и поведении казахстанской молодёжи по признакам соблюдения этнических традиций и уровню религиозности.

В общей структуре опрошенной молодёжи несколько больше оказалось тех, в чьих семьях строго соблюдают все традиции и нормы – 44,5% и 40,2% тех, кто соблюдает, только некоторые из них.

В разрезе национальностей, как показали результаты опроса, представители казахской национальности охотнее и более последовательно соблюдают в повседневной жизни все традиции своего этноса, чуть меньше - представители «других» национальностей и только 1/5 русских.

В разрезе регионов выделяются жители Южного региона, где более 60% заявили, что последовательно соблюдают все традиции своего этноса и жители Северного и Центрального регионов, где таковых оказалось только 1/10.

16 % опрошенной молодёжи можно отнести по итогам опроса к активно верующим. В разрезе национальностей, уровень религиозности выше среди молодёжи казахской национальности почти в два раза, чем у русских, однако ниже, чем у представителей других этнических групп.

В разрезе регионов наиболее высокий уровень религиозности у молодёжи из Западного региона – около 1/3 и Южного региона – около 1/5. Самые низкие показатели – у молодёжи из Центрального и Северного регионов – около 2%.

Опрос показал большое стилевое разнообразие досуговых практик молодёжи.

В структуре досуга у молодёжи имеют место все возможные формы проведения свободного времени – начиная от посещения танцевальных и спортивных клубов и заканчивая посещением церкви и мечетей.

Однако, регулярность посещения досуговых центров и институтов культуры неодинакова, и как показывают результаты исследования театры и концерты молодёжь посещает не более 1-2 раз в год, кинотеатр – 3-6 раз в год, чаще всего – кафе, бары, рестораны, от одного раза в месяц до одного раза в неделю, более одного раза в неделю – спортивный зал.

Использование Интернет прочно вошло в повседневную жизнь молодёжи – у подавляющего большинства респондентов его использование носит систематический характер и варьируется от нескольких раз в день до ежедневно, раз в день.

В тройку наиболее популярных социальных сетей у молодёжи входят WhatsApp, Instagram, «В Контакте». Как правило, молодёжь имеет несколько аккаунтов и использует их параллельно.

Если использование социальных сетей и Интернета молодёжью растёт, то чтение книг как одна из форм проведения интеллектуального досуга становится менее распространённым занятием – только 1/3 опрошенных ответили, что в настоящее время читают какую-либо литературу.

79,0% из числа опрошенных заявило, что преимущественно читает художественную литературу на русском языке. Больше половины опрошенных – 58,4% читает на казахском и 14,6% на английском языках, что, в целом, подтверждает все большее распространение полилингвизма и трехязычия в молодёжной среде.

В исследовании была выявлена степень приемлемости для молодёжи тех или иных отклонений в стандартах поведения в личной жизни, в семейно-брачной и сексуальной сферах. Как показали результаты исследования, наиболее приемлемыми, допустимыми неформальными отклонениями в поведении в этих сферах молодёжь считает (по убыванию) – «сожитительство», «сексуальные отношения до брака для мужчин», «сексуальные отношения до брака для женщин». Причём, возможность «сексуальных отношений до брака» для мужчин по мнению молодёжи более допустима, чем для женщин – разрыв в приемлемости и одобрении составляет более 4,6%. Наименее приемлемыми и возможными для себя отклонениями с точки зрения молодёжи являются (по убыванию) «самоубийства», «ситуация, когда мужчина поднимает руку на свою жену/девушку», «давать взятки» и «применение физических наказаний в отношении детей».

Такие неоднозначные формы поведения и явления как «аборт», «развод» и «гомосексуальные отношения» занимают промежуточные позиции, молодёжь относится к ним более нейтрально.

Как показал опрос молодёжь весьма чувствительна к внешним и внутренним вызовам современного общества, она оперативно откликается на постоянно меняющиеся требования своего времени.

Так, по мнению, респондентов в современных условиях развития нашего общества у казахстанской молодёжи необходимо развивать в первую очередь такие качества, как стремление к получению качественного образования, конкурентоспособность на рынке труда, умение жить рационально, с акцентом на достижение реальных целей, стремление к сохранению своих исторических корней.

Большинство молодёжи осознает ценность своего здоровья и ответственность за его сохранение, соблюдает в той или иной степени правильный режим питания. Однако около 1/3 опрошенных делают это редко или «никогда». К сожалению, большинство опрошенной молодёжи не посещают спортивные учреждения.

Опрос показал, что случаи агрессивного поведения в молодёжной среде хотя и имеют место, но носят эпизодический характер и широко не распространены. Подавляющее большинство респондентов уверенно заявило, что не сталкивалась со случаями агрессивного поведения в любых формах за последние 3 месяца.

В процессе исследования были обнаружены региональные различия по этому вопросу. Так, наиболее высокие показатели ответа «часто становились свидетелем того, как бьют или унижают ваших сверстников, одноклассников, друзей, знакомых за последние три месяца» обнаружены у молодёжи из регионов Мангистауская, Жамбыльская, Кызылординская областей.

В качестве «агрессоров», людей от которых исходят любые формы насилия, по свидетельству респондентов, чаще всего, выступают (по убыванию) «сверстники», одноклассники, родственники, учителя.

14 человек, ответивших на вопрос самостоятельно, заявили, что агрессивное поведение в их случае исходило от знакомых, друзей, соседей и сотрудников милиции.

Опрос подтверждает предположения о росте духовного и гражданского самосознания молодёжи, укрепления патриотизма и интереса к политике.

Большинство молодёжи дает позитивные оценки нашему социуму – считают, что они живут «в справедливом обществе». Только 1/3 респондентов дали негативные абсолютные или относительные оценки реализации принципа справедливости в казахстанском обществе, это преимущество русские, жители г. Астана и Северных регионов.

Молодёжь пока остается носителями прежних стереотипов политического поведения, по мнению большинства государство должно играть активную роль в жизни общества.

подавляющее большинство респондентов гордится, что живет в что подтверждает тенденцию устойчивого роста патриотических настроений и усиление гражданской зрелости казахстанской молодёжи, особенно среди казахов и жителей Западных и Южных регионов страны.

Уровень информированности молодёжи о содержании Программы модернизации общественного сознания «Рухани жаңғыру» – «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания» пока остаётся недостаточно высоким. Все еще большое количество молодёжи знакомо с содержанием программы поверхностно. Однако, больше половины респондентов уверенно заявили о том, что знакомы полностью или частично с содержанием Программного документа.

В структуре основных источников получения молодёжью социально–политической информации о содержании важнейшего Программного идеологического документа доминируют электронные СМИ: телевидение и Интернет.

В структуре источников получения информации молодёжью, к сожалению, снижается роль традиционных каналов получения информации – газеты, школы, реклама на улицах – и растёт роль неформальных, «сетевых» институтов информирования – друзья, знакомые, коллеги, однокурсники.

Молодёжь высоко оценивает важность и значимость всех без исключения основных идей, ценностных установок и направлений развития, сформулированных в основных программных положениях документа.

Однако, наибольшую актуальность и исключительную важность лично для респондентов, по их оценкам, имеют такие программные положения как «конкурентоспособность казахстанцев за счет роста компьютерной грамотности среди населения, знания языков», «ведение правильного, скромного образа жизни; жить по средствам, без расточительства», «сохранение национальной культуры, истории», «культ знания; успеха могут достигнуть только высокообразованные люди», «совместное развитие

казахстанского общества, новых технологий и национальных идей», «быть готовым к переменам, перенимать полезный опыт и учиться у других».

К сожалению, наименее актуальными для молодёжи из всех сформулированных в Программе идей и ценностных установок, остаются пока такие как – «поэтапный переход казахского языка на латиницу», «прививать любовь к малой родине, т.е. своему городу, селу, аулу» и «популяризация казахстанской культуры во всём мире».

Вероятно, это объясняется недостаточным уровнем информированности молодёжи именно об этих направлениях Программы, которые представляются не менее важными для развития Казахстана, чем другие.

По мнению молодёжи, государство, прежде всего должно направить усилия на разработку и реализацию проектов по содействию в их трудоустройстве, по трудовой и социальной адаптации молодёжи, оказавшейся в трудной жизненной ситуации, по профилактике правонарушений, суицида, борьбе с алкоголизмом, табакокурением и наркоманией, по поддержке талантливой молодёжи и по профилактике религиозного экстремизма и терроризма.

Опрос показал, что информированность, как и вовлеченность респондентов в практическую реализацию различных направлений Программы «Рухани жаңғыру» неодинакова.

Максимальные результаты по этому показателю – у такого направления Программы модернизации общественного сознания как «Поэтапный переход казахского языка на латинскую графику».

Наименее информированы и вовлечены респонденты в практическую реализацию такого направления Программы как «Сакральная география Казахстана».

В структуре мировоззрения молодёжи понятие «Туған жер», в большей степени пока ассоциируется с центральным структурным компонентом гражданской идентичности – принадлежностью к государственному объединению Казахстан – гражданскому единству казахстанцев.

Наиболее своевременным исходя из представлений молодёжи, является проект Программы «Туған жер» – «Тәрбие және білім» – воспитание всесторонне и гармонично развитой личности в духе казахстанского патриотизма, на втором месте ««Атамекен» – укрепление у казахстанцев гражданской активности и чувства ответственности за судьбу малой родины», на третьем – ««Рухани Қазына» – возрождение интереса и уважения к традициям, истории и культуре родного края.

Наименее интересным для молодёжи оказалось направление ««Ақпарат толқыны»».

По мнению опрошенных, практически все без исключения провозглашённые в Послании Президента Народу Казахстана «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции» решения задач являются важными и актуальными для современного этапа развития Казахстана.

Однако, наиболее важными, по мнению молодёжи являются, представляется решение таких задач, как «развитие науки и образования»,

«внедрение новых технологий в промышленности», «применение «умных технологий» в развитии агропромышленного комплекса», «борьба с коррупцией и верховенство закона», «развитие ресурсного потенциала (управление природными ресурсами, энергосбережение и экологичность)».

Однако, важность решения таких задач развития как «эффективное государственное управление», «повышение надежности финансового сектора (в том числе банков и кредитов)», «внедрение современных технологий в строительстве и коммунальном секторе», «повышение эффективности транспортно-логистической инфраструктуры», «развитие городской инфраструктуры (Смарт сити)» - менее актуальны и интересны для молодёжи, вероятно в силу возраста и отсутствия возможности оценить масштаб предстоящих изменений.

В своих ответах молодёжь подчёркивает важность принятия решения о реализации программы «Цифровой Казахстан».

Больше половины респондентов дали позитивные оценки инициативе по переводу 100 ведущих мировых учебников, причём как часть молодёжи, владеющая казахским языком – целевая группа реализации Программы, так и часть молодёжи не владеющая казахским языком, но также поддерживающая и одобряющая эту работу «для других».

По мнению молодёжи, для того чтобы повысить конкурентоспособность нации, молодёжь должна развивать такие навыки как знание иностранных языков, на втором месте – компьютерная грамотность, на третьем месте – знание новых технологий, на четвертом – профессиональные навыки.

Однако, как показывают результаты исследования, значительная часть молодёжи несколько недооценивает такие важнейшие характеристики конкурентоспособности в условиях рыночных отношений как «менеджерские способности и управление проектами», «управление временем, планирование», «навыки коммуникации и публичной речи», которые являются важными лишь для менее 10% опрошенных.

Чтобы наша страна стала узнаваемой на международном уровне, по мнению молодёжи, необходимо использовать любые возможности и средства. Из наиболее эффективных были названы личностное развитие и самореализация – быть профессионалом своего дела, развивать науку, участвовать в зарубежных программах стажировок. Роль и значение других способов заявить о нашей стране за рубежом, таких как популяризация отечественных товаров, занятия национальным спортом и ремёслами так же важна, по мнению молодёжи.

В целом, можно отметить эффективность существующей в Казахстане модели социализации молодёжи, отвечающей постоянно растущим запросам времени, требованиям модернизации общественного сознания и позволяющей осуществлять эффективный контроль за процессами формирования самосознания современной молодёжи. Необходимо продолжить мониторинг изменений ценностных ориентаций молодёжи с учётом национально-этнических, конфессиональных и региональных различий.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Анкета опроса молодежи

Научно-исследовательский центр «Молодежь»
010008, Республика Казахстан, г. Астана, Тәуелсіздік, 41
Телефон: +7 /7172/ 27 81 59, email: info@elzhastary.kz

Проект
№РЖМ_2018/июль

Номер анкеты _____	Область _____
Тип населенного пункта 1. Город 2. Село	Город / село _____

Уважаемый респондент! Меня зовут _____ . Я являюсь интервьюером Научно-исследовательского центра «Молодежь» (г. Астана). Просим Вас принять участие в социологическом опросе, посвященном изучению ценностей казахстанской молодежи. Вашему вниманию предложен ряд вопросов и варианты ответов на них. Прослушайте, пожалуйста, эти вопросы и предлагаемые к ним варианты ответов до конца, выберите устраивающий Вас ответ. В случае, если ни один из предложенных ответов Вас не удовлетворяет, укажите свой вариант в графе «другое».

*Полученная информация будет использована только в обобщенном виде
Анонимность и конфиденциальность Вашего мнения гарантируется*

ВОСПРИЯТИЕ ЖИЗНИ И БАЗОВЫЕ ЖИЗНЕННЫЕ ЦЕННОСТИ

1. Говоря в целом, могли бы Вы сказать, что Вы... (ОДИН ответ)

5. Счастливый человек
6. Скорее счастливый человек, чем несчастливый
7. Скорее несчастливый человек, чем счастливый
8. Несчастливый человек

(99) Затрудняюсь ответить

2. Что для Вас имеет наибольшую ценность в жизни? (НЕ БОЛЕЕ ТРЕХ ответов)

18. Вера, религия
19. Семья
20. Возможность получать любые удовольствия, развлекаться
21. Власть
22. Дружба
23. Душевный покой
24. Здоровье
25. Знания, образование
26. Интересная работа, профессия
27. Любовь
28. Материально обеспеченная жизнь
29. Общественное признание, известность, репутация
30. Помощь людям
31. Самореализация, самоуважение
32. Карьера, высокое положение в обществе
33. Творчество
34. Другое (укажите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

3. Какое из приведенных ниже высказываний больше всего характеризует Ваш жизненный девиз? (ОДИН ответ)

9. Самое большое сокровище на свете – семья и дети
10. Надо жить сегодняшним днем и получать удовольствие от жизни
11. Нужно жить, планируя свое будущее

12. Самое главное для человека – это самосовершенствование и саморазвитие
13. Есть вещи важнее денег, но без денег эти вещи не купишь
14. Человек предполагает, а Бог располагает
15. Человек без Родины, что соловей без песни
16. Другое

(напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

4. Каким Вы видите себя в будущем? (НЕ БОЛЕЕ ДВУХ ответов)

9. Материально обеспеченным
10. Хорошим семьянином
11. Профессионалом, хорошим работником
12. Достойным гражданином
13. Известным, знаменитым
14. Честным, принципиальным
15. Высоконравственным
16. Другое (укажите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

5. Как Вы думаете, какую роль играет труд в жизни человека? (ОДИН ответ)

5. Труд является жизненной потребностью человека, способствует развитию его личности
6. Труд необходим как средство материального обеспечения
7. Труд не всегда способствует успеху, главное в жизни удача, хорошие родственные и дружеские связи
8. Другое (укажите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

6. Что является для Вас наиболее важным при выборе работы? (НЕ БОЛЕЕ ДВУХ ответов)

8. Стабильный доход
9. Высокая заработная плата
10. Возможность повышения профессиональных навыков
11. Интересная работа
12. Обстановка в коллективе
13. Возможность карьерного роста
14. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

СЕМЕЙНЫЕ ЦЕННОСТИ

7. Оцените, пожалуйста, каждое из предложенных условий крепкой семьи по шкале от 1 до 5, где 1 – совсем не важно, а 5 – очень важно. То есть, если Вы думаете, что для крепкой семьи обязательно необходимо взаимоуважение, то выбирайте 5, если взаимоуважение вовсе не обязательно, то выбирайте 1 и т.д. (ОДИН ответ по каждой строке)

№	Условия	Совсем не важно	2	3	4	Очень важно	3/о
1	Взаимоуважение	1	2	3	4	5	(99)
2	Взаимное терпение и понимание	1	2	3	4	5	(99)
3	Супружеская верность	1	2	3	4	5	(99)
4	Готовность супругов обсуждать проблемы совместно	1	2	3	4	5	(99)
5	Дети и их совместное воспитание	1	2	3	4	5	(99)
6	Обеспеченность жильем	1	2	3	4	5	(99)

7	Высокие доходы семьи (зарплата и др.)	1	2	3	4	5	(99)
8	Равномерное распределение домашних обязанностей	1	2	3	4	5	(99)
9	Наличие общих интересов	1	2	3	4	5	(99)
10	Возможность проводить больше времени вместе	1	2	3	4	5	(99)
11	Жить отдельно, без родителей	1	2	3	4	5	(99)
12	Другое (укажите) _____	1	2	3	4	5	

8. Согласны ли Вы со следующими утверждениями? (ОДИН ответ)

№	Утверждения	Полностью согласен	Согласен	Не согласен	Полностью не согласен	3/0
1	Я хочу, чтобы мои родители гордились мной	1	2	3	4	(99)
2	Когда мать работает ради заработка, дети страдают	1	2	3	4	(99)
3	Мужчины становятся лучшими политическими лидерами, чем женщины	1	2	3	4	(99)
4	Высшее образование более важно для мальчика, чем для девочки	1	2	3	4	(99)
5	Мужчины делают бизнес лучше, чем женщины	1	2	3	4	(99)
6	Быть домохозяйкой так же хорошо, как и работать за зарплату	1	2	3	4	(99)
7	Другое (укажите) _____	1	2	3	4	

9. Как Вы проводите свободное время со своей семьей? (ОДИН ответ по каждой строке)

№	Способы проведения свободного времени	Никогда	Не более 1-2 раз в год	3-6 раз в год	Около 1 раза в месяц	Около 1 раза в неделю	Более 1 раза в неделю	3/0
1	Ходим в гости	1	2	3	4	5	6	(99)
2	Принимаем гостей	1	2	3	4	5	6	(99)
3	Посещаем театры и музеи	1	2	3	4	5	6	(99)
4	Ходим на концерты	1	2	3	4	5	6	(99)
5	Ходим в кино	1	2	3	4	5	6	(99)
6	Выезжаем на природу	1	2	3	4	5	6	(99)
7	Гуляем в парке	1	2	3	4	5	6	(99)
8	Ходим в кафе	1	2	3	4	5	6	(99)
9	Ходим в ресторан	1	2	3	4	5	6	(99)
10	Занимаемся спортом всей семьей	1	2	3	4	5	6	(99)
11	Ходим в мечеть, церковь	1	2	3	4	5	6	(99)
12	Другое (напишите) _____	1	2	3	4	5	6	

10. Соблюдают ли в Вашей семье традиции Вашей национальности (этноса)? (ОДИН ответ)

1. Да, мы соблюдаем все традиции своего этноса
2. Соблюдаем, но только некоторые из них
3. Нет, но отмечаем праздники своей национальности
4. Нет, совсем не соблюдаем

(99) Затрудняюсь ответить

МЕЖЭТНИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ И РЕЛИГИЯ

11. Где бы Вы предпочли жить? (ОДИН ответ)

6. В городе, где много людей разных этнических групп (национальностей)
7. В городе, где живут в основном люди моей этнической группы (национальности)
8. В селе, где много людей разных этнических групп (национальностей)
9. В селе, где живут в основном люди моей этнической группы (национальности)
10. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

12. Ниже перечислены различные группы людей. Пожалуйста, отметьте, с какими из перечисленных групп Вы бы хотели проживать по соседству (ОДИН ответ по каждой строке)

№	Группы людей	Хотел бы	Мне все равно	Скорее нет	Категорически нет	Затрудняюсь ответить
1	Люди другой этнической группы (национальности)	4	3	2	1	(99)
2	Иммигранты и иностранные рабочие	4	3	2	1	(99)
3	Люди другой религии (вероисповедания)	4	3	2	1	(99)
4	Сожительствующие без официальной регистрации брака в ЗАГСе	4	3	2	1	(99)
5	Люди, разговаривающие на незнакомом Вам языке	4	3	2	1	(99)
6	Оралманы	4	3	2	1	(99)
7	Люди с нетрадиционной сексуальной ориентацией	4	3	2	1	(99)
8	Другое (напишите) _____ _____	4	3	2	1	

13. Как Вы относитесь к межэтническим бракам? (ОДИН ответ)

6. Положительно, межэтнические браки сплачивают народ Казахстана
7. Скорее положительно, так как национальность (принадлежность к той или иной этнической группе) не имеет значения в выборе супруга / супруги
8. Нейтрально, каждый имеет право на свободный выбор супруга / супруги
9. Скорее отрицательно, межэтнические браки являются проблемными
10. Отрицательно, межэтнические браки обречены на развод

(99) Затрудняюсь ответить

14. Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком? (ОДИН ответ)

9. Я верующий (-ая), участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам
 10. Я верующий (-ая), но редко, только на праздники, посещаю храм, очень редко соблюдаю религиозные нормы
 11. Я верующий (-ая), но не участвую в религиозной жизни
 12. Я неверующий (-ая), но иногда посещаю храм, соблюдаю религиозные нормы
 13. Я неверующий (-ая), но уважаю верующих
 14. Я равнодушен (-на) к религии
 15. Я противник религии, атеист
 16. Другое (*напишите*) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

15. Как Вы считаете, вера в Бога, посещение религиозных мест, храмов помогают в духовно-нравственном воспитании казахстанской молодежи? (ОДИН ответ)

5. Да, обязательно помогают
 6. Помогают в определенных случаях (молодежная преступность, алкоголизм, наркомания и т.д.)
 7. Нет, на духовно-нравственное воспитание молодежи должны влиять семья, образование и государство
 8. Другое (*укажите*) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

КУЛЬТУРНО-ПРАВСТВЕННОЕ РАЗВИТИЕ

16. Что из перечисленного Вы читали, смотрели или слушали в течение последней недели? (ОДИН ответ по каждой строке)

№	Источники информации	Пользовался (-лась)	НЕ пользовался (-лась)	3/0
1	Газеты/журналы печатные	1	2	(99)
2	Газеты/журналы электронные	1	2	(99)
3	Новостные сайты	1	2	(99)
4	Новостные выпуски на телевидении	1	2	(99)
5	Книги, в том числе электронные или онлайн	1	2	(99)
6	Новостные выпуски на радио	1	2	(99)
7	Социальные сети	1	2	(99)
8	Другое (<i>укажите</i>) _____	1	2	

17. Как часто Вы посещаете нижеследующие места? (ОДИН ответ по каждой строке)

№	Заведения	Никогда	Не более 1-2 раз в год	3-6 раз в год	Около 1 раза в месяц	Около 1 раза в неделю	Более 1 раза в неделю	3/0
1	Бар/Кафе/Ресторан	1	2	3	4	5	6	(99)
2	Библиотека	1	2	3	4	5	6	(99)
3	Выставки	1	2	3	4	5	6	(99)
4	Зоопарк	1	2	3	4	5	6	(99)
5	Игровой, развлекательный центр	1	2	3	4	5	6	(99)
6	Кинотеатр	1	2	3	4	5	6	(99)
7	Компьютерный клуб	1	2	3	4	5	6	(99)
8	Музей	1	2	3	4	5	6	(99)
9	Ночной танцевальный клуб	1	2	3	4	5	6	(99)
10	Спортивный зал	1	2	3	4	5	6	(99)
11	Театр, концерт	1	2	3	4	5	6	(99)

12	Церковь/Мечеть/Синагога и т.п.	1	2	3	4	5	6	(99)
----	--------------------------------	---	---	---	---	---	---	------

18. Как часто Вы пользуетесь интернетом (на любом виде носителей)? (ОДИН ответ)

6. Несколько раз в день
 7. Ежедневно, раз в день
 8. Несколько раз в неделю
 9. Несколько раз в месяц
 10. Не пользуюсь
- (99) Затрудняюсь ответить

19. В каких социальных сетях у Вас есть аккаунты? (ЛЮБОЕ количество ответов)

10. ВКонтакте
11. Facebook
12. Instagram
13. WhatsApp
14. Мой мир
15. Одноклассники
16. Twitter
17. Другое (напишите) _____
18. Нет аккаунтов в социальных сетях

20. Скажите, в настоящее время читаете ли Вы какую-нибудь литературу? (ОДИН ответ)

3. Да
 4. Нет-----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 22
- (99) Затрудняюсь ответить-----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 22

21. На каком языке Вы читаете художественную литературу? (ЛЮБОЕ количество ответов)

1. На казахском
 2. На русском
 3. На английском
 4. На немецком
 5. На китайском
 6. На турецком
 7. На французском
 8. На испанском
 9. Другое (напишите) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

22. Оцените по шкале от 1 до 10 насколько приемлемыми, на Ваш взгляд, являются следующие явления, где 1 означает совершенно неприемлемо, 10 – полностью приемлемо (ОДИН ответ по каждой строке)

№	Явления	Совершенно неприемлемо										Полностью приемлемо	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	3/0	
1	Сожительство												
2	Сексуальные отношения до брака для женщин	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)	
3	Сексуальные отношения до брака для мужчин	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)	
4	Гомосексуальные отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)	

5	Ситуация, когда мужчина зарабатывает меньше женщины	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
6	Применение физических наказаний в отношении детей	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
7	Аборт	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
8	Развод	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
9	Ситуация, когда мужчина поднимает руку на свою жену/девушку	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
10	Давать взятки	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
11	Брать взятки	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)
12	Самоубийство	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(99)

23. Как Вы считаете, кто должен, в первую очередь, отвечать за духовно-нравственное воспитание казахстанской молодежи (быть добрым, честным, ответственным и т.д.)? (отметьте только один вариант ответа)

13. Семья
 14. Школа
 15. Мечеть, церковь, синагога и др.
 16. Общественные организации
 17. Государственные органы, которые отвечают за поддержку и развитие молодежи
 18. Библиотеки, читальные залы
 19. Театры, музеи, выставки
 20. Армия
 21. Телевидение и СМИ
 22. Компания друзей и сверстников
 23. Трудовой коллектив, сокурсники, одноклассники
 24. Другое (укажите) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

24. Какие из нижеперечисленных качеств необходимо развивать у современной казахстанской молодежи в первую очередь (НЕ БОЛЕЕ ДВУХ ответов)

8. Конкурентоспособность на рынке труда
 9. Стремление к сохранению своих исторических корней
 10. Стремление к получению качественного образования
 11. Умение жить рационально, с акцентом на достижение реальных целей
 12. Открытость к переменам и к взаимодействию с внешним миром
 13. Стремление к постепенному развитию
 14. Другое (напишите) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

ЗДОРОВЫЙ ОБРАЗ ЖИЗНИ

25. Скажите, пожалуйста, Вы соблюдаете правильный режим питания? (ОДИН ответ)

6. Да
7. Чаще всего да, но иногда не получается

8. Редко
9. Нет, никогда не слежу за режимом питания
10. Другое (напишите)

(99) Затрудняюсь ответить

26. Как часто Вы посещаете спортивный зал, стадион, бассейн и др.? (ОДИН ответ)

7. Два и более раз в неделю
8. Три-четыре раза в месяц
9. Один раз в месяц
10. Реже 1 раза в год
11. Другое (напишите)

-
12. Не посещаю спортивные учреждения

(99) Затрудняюсь ответить

27. Как часто Вы становились свидетелем того, как бьют или унижают ваших сверстников, одноклассников, друзей, знакомых за последние три месяца? (ОДИН ответ)

5. Часто -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №28
6. Иногда -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №28
7. Никогда -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №29
8. Другое (напишите)

(99) Затрудняюсь ответить -----→ ПЕРЕХОДИТЕ К ВОПРОСУ №29

28. Скажите, пожалуйста, а кем совершалось физическое или другое насилие по отношению к Вашим сверстникам? (ОДИН ответ)

6. Родственник
7. Учитель
8. Одноклассник
9. Сверстник
10. Другое

(напишите)

(99) Затрудняюсь ответить

ПОЛИТИЧЕСКИЕ ЦЕННОСТИ, ЯЗЫКОВАЯ СИТУАЦИЯ

29. Как Вы думаете, Вы живете в справедливом обществе? (ОДИН ответ)

5. Да, в справедливом
6. Скорее да
7. Скорее нет
8. Нет, в несправедливом

(99) Затрудняюсь ответить

30. Что более важно для казахстанского общества? (ОДИН ответ)

1. Государство должно играть активную роль в жизни общества
2. Государство не должно вмешиваться в жизнь общества
3. Мне все безразлично, живу своими интересами и заботами

(99) Затрудняюсь ответить

31. Вы гордитесь тем, что живете в Казахстане? (ОДИН ответ)

7. Я не живу в Казахстане постоянно
8. Очень горжусь
9. Скорее горжусь, чем нет
10. Мне все равно, безразлично
11. Не очень горжусь

12. Совсем не горжусь
(99) Затрудняюсь ответить

32. Скажите, пожалуйста, знакомы ли Вы с содержанием Программы «Рухани жаңғыру»? (ОДИН ответ)

4. Никогда не слышал-----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №36

5. Что-то слышал (-а)

6. Читал, видел (-а), хорошо знаком (-а) с содержанием

(99) Затрудняюсь ответить

33. Скажите, пожалуйста, из каких источников Вы узнали о Программе «Рухани жаңғыру» («Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания»)? (ЛЮБОЕ количество ответов)

8. Друзья, знакомые

9. Коллеги, однокурсники

10. Телевидение

11. Газеты

12. Социальные сети

13. Интернет ресурсы

14. Другое

(напишите)

(99) Затрудняюсь ответить

34. Какие из тем и идей, предложенных в Программе «Рухани жаңғыру» («Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания») имеют наибольшую актуальность, особенно важны для Вас лично? (НЕ БОЛЕЕ ДВУХ ответов)

11. Конкурентоспособность казахстанцев за счет роста компьютерной грамотности среди населения, знания языков

12. Ведение правильного, скромного образа жизни; жить по средствам, без расточительства

13. Сохранение национальной культуры, истории

14. Культ знания; успеха могут достигнуть только высокообразованные люди

15. Совместное развитие казахстанского общества, новых технологий и национальных идей

16. Быть готовым к переменам, перенимать полезный опыт и учиться у других

17. Поэтапный переход казахского языка на латиницу

18. Прививать любовь к малой родине, т.е. своему городу, селу, аулу

19. Популяризация казахстанской культуры во всем мире

20. Другое (напишите)

(99) Затрудняюсь ответить

35. Скажите, пожалуйста, о каких направлениях Программы «Рухани жаңғыру» Вы слышали, знаете или являетесь участником? (ОДИН ответ)

№	Направления	Что-то слышал (-а)	Хорошо знаю, не участвовал	Знаю, участвовал	Ничего не слышал (-а), не знаю
1	Поэтапный переход казахского языка на латинскую графику	1	2	3	4
2	Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке	1	2	3	4

3	Туған жер	1	2	3	4
4	Сакральная география Казахстана	1	2	3	4
5	Современная казахстанская культура в глобальном мире	1	2	3	4
6	100 новых лиц Казахстана	1	2	3	4
7	Другое(напишите) _____	1	2	3	

36. Как Вы думаете, какие проекты необходимы для молодежи в настоящее время на республиканском уровне? (НЕ БОЛЕЕ ДВУХ ответов)

7. Проекты по оказанию содействия в трудоустройстве
8. Проекты по профилактике религиозного экстремизма и терроризма
9. Проекты по профилактике правонарушений, суицида, борьбе с алкоголизмом, табакокурением и наркоманией
10. Проекты по трудовой и социальной адаптации молодежи, оказавшейся в трудной жизненной ситуации
11. Проекты по поддержке талантливой молодежи
12. Другое (напишите)

(99) Не думал об этом/затрудняюсь ответить

37. Скажите, пожалуйста, что для Вас означает понятие «Туған жер» (Родная земля)? (ОДИН ответ)

6. Казахстан
7. Город, поселок, аул, где я родился
8. Город, поселок, аул, где я живу
9. Любое место, где мне хорошо
10. Другое (напишите)

(99) Затрудняюсь ответить

38. Скажите, пожалуйста, какое из направлений Программы «Туған жер» (Родная земля)? Вы считаете наиболее актуальным? (ОДИН ответ)

1. «Тәрбие және білім» - воспитание всесторонне и гармонично развитой личности в духе казахстанского патриотизма.
2. «Атамекен» - укрепление у казахстанцев гражданской активности и чувства ответственности за судьбу малой родины (родного города, аула, поселка).
3. «Рухани Қазына» - возрождение интереса и уважения к традициям, истории и культуре родного края.
4. «Ақпарат толқыны» - информирование населения о ходе реализации Программы, создание информационной структуры для участия граждан в общественном мониторинге реализуемых проектов.

(99) Затрудняюсь ответить

39. Решение каких задач, провозглашенных в Послании Президента «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции», на Ваш взгляд, наиболее важно? (НЕ БОЛЕЕ ТРЕХ ответов)

1. Внедрение новых технологий в промышленности
2. Развитие ресурсного потенциала (управление природными ресурсами, энергосбережение и экологичность)
3. Применение «умных технологий» в развитии агропромышленного комплекса
4. Повышение эффективности транспортно-логистической инфраструктуры

5. Внедрение современных технологий в строительстве и коммунальном секторе
6. Повышение надежности финансового сектора (в том числе банков и кредитов)
7. Развитие науки и образования
8. Эффективное государственное управление
9. Борьба с коррупцией и верховенство закона
10. Развитие городской инфраструктуры (Смарт сити)

(99) Затрудняюсь ответить

40. В 2017 году с целью ускорения темпов развития экономики, ее цифровизации и улучшения качества жизни населения, за счет использования цифровых технологий, утверждена программа «Цифровой Казахстан». На Ваш взгляд, насколько своевременной является эта программа? (ОДИН ответ)

5. Ее реализация важна сейчас, нужно идти в ногу со временем
6. Программа важна, но нужно сначала решить другие проблемы
7. Я не считаю это важным именно сейчас, так как есть более важные проблемы
8. Я вообще не считаю это важным для Казахстана

(99) Затрудняюсь ответить

41. В рамках Программы «Рухани жаңғыру» на казахский язык переведено 100 ведущих мировых учебников по разным дисциплинам. Как Вы считаете насколько это важно для современного Казахстана? (ОДИН ответ)

5. Я владею казахским языком и думаю, что это важно
6. Я владею казахским языком, но для меня это не важно
7. Я не владею казахским языком, но считаю, что это важно для других
8. Я не владею казахским языком и считаю, что это не важно

(99) Затрудняюсь ответить

42. На Ваш взгляд, какие знания и навыки следует развивать у молодежи, чтобы повысить конкурентоспособность нации? (НЕ БОЛЕЕ ТРЕХ ответов)

1. Знание иностранных языков
2. Компьютерная грамотность
3. Знание новых технологий
4. Профессиональные навыки
5. Быстрая обучаемость
6. Менеджерские способности и управление проектами
7. Грамотная письменная и устная речь
8. Правовая грамотность
9. Навыки коммуникации и публичной речи
10. Управление временем, планирование
11. Другое

(напишите)

(99) Затрудняюсь ответить

43. Что нужно делать казахстанской молодежи, чтобы наша страна стала узнаваемой на международном уровне? (НЕ БОЛЕЕ ТРЕХ ответов)

1. Покупать преимущественно отечественные товары
2. Быть профессионалом своего дела
3. Развивать науку
4. Заниматься народными ремеслами
5. Заниматься национальными видами спорта
6. Участвовать в зарубежных программах стажировок
7. Обучаться за рубежом
8. Заниматься волонтерской деятельностью в других странах

(99) Затрудняюсь ответить

СОЦИАЛЬНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКИЙ БЛОК

D1. Пол: 1. Мужской 2. Женский

D2. Возраст: / _____ / ЛЕТ

D3. Ваша национальность? 1. Казах 2. Русский 3. Другая
(укажите) _____

D4. Укажите, пожалуйста, к какой религии Вы себя относите?

1. Ислам
2. Христианство
3. Я не исповедую никакой религии
4. Другое

(укажите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

D5. Образование:

8. Послевузовское (аспирантура, магистратура, докторантура)
9. Высшее (дипломированный специалист)
10. Незаконченное высшее (без диплома либо учащийся в текущий период)
11. Среднее специальное, профессиональное образование (колледж, техникум)
12. Общее среднее (11 лет)
13. Основное среднее образование (9 лет)
14. Нет образования

D6. Ваше семейное положение?

6. Женат, замужем
7. Не женат, не замужем
8. Живем вместе, не зарегистрированы в браке
9. Вдовец, вдова
10. Разведен, разведена

(99) Затрудняюсь ответить

D7. В настоящее время Вы работаете?

1. Нет, я только учусь ---→ **ЗАВЕРШИТЬ ЗАПОЛНЕНИЕ АНКЕТЫ**
6. Учусь и одновременно работаю (подрабатываю)
7. Да, я работаю
8. Я не учусь, не работаю и НЕ ищу работу ---→ **ЗАВЕРШИТЬ ЗАПОЛНЕНИЕ АНКЕТЫ**
9. Я не учусь, не работаю (безработный(-ая), ищу работу --→ **ЗАВЕРШИТЬ ЗАПОЛНЕНИЕ АНКЕТЫ**

(99) Затрудняюсь ответить

D8. Укажите, пожалуйста, Ваш основной вид деятельности.

19. Государственный служащий
20. Специалист в области науки/ культуры/ охраны здоровья/ образования/ дошкольного воспитания

21. Специалист финансовой сферы (банки, бухгалтерия и т.д.)
 22. Работник структур, подведомственных центральными и местным государственным органам
 23. Бизнесмен / предприниматель
 24. Сотрудник международной компании/организации
 25. Работник СМИ
 26. Работник сферы услуг
 27. Работник сферы торговли
 28. Работник строительной сферы
 29. Работник сельского хозяйства
 30. Работник жилищно-коммунального хозяйства
 31. Работник в сфере недвижимости
 32. Работник промышленной отрасли
 33. Технический персонал (охранник, вахтер, техничка и т.д.)
 34. Самостоятельно занятые
 35. Без постоянного места работы, подрабатываю в разных местах, временно не работаю
 36. Другое (*укажите*) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

БЛАГОДАРИМ ВАС ЗА УЧАСТИЕ В ОПРОСЕ!

ФИО интервьюера _____	№ интервьюера _____
Дата опроса _____	Подпись интервьюера _____
КОД _____ ВВОД _____	

ЛИНЕЙНЫЕ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ

Говоря в целом, могли бы Вы сказать, что Вы...

	Количество	%
Счастливый человек	1380	69
Скорее счастливый человек, чем несчастливый	551	27,6
Скорее несчастливый человек, чем счастливый	36	1,8
Несчастливый человек	13	0,7
Затрудняюсь ответить	20	1

Что для Вас имеет наибольшую ценность в жизни?

	Количество	%
Вера, религия	210	10,5
Семья	1621	81,1
Возможность получать любые удовольствия, развлекаться	77	3,9
Власть	69	3,5
Дружба	553	27,7
Душевный покой	180	9,0
Здоровье	1055	52,8
Знания, образование	284	14,2
Интересная работа, профессия	226	11,3
Любовь	324	16,2
Материально обеспеченная жизнь	335	16,8
Общественное признание, известность, репутация	42	2,1
Помощь людям	84	4,2
Самореализация, самоуважение	158	7,9
Карьера, высокое положение в обществе	126	6,3
Творчество	38	1,9
Другое (<i>мирное существование во всем, мои дети, их счастье и здоровье, достижение цели</i>)	5	0,4
Затрудняюсь ответить	13	0,7

Какое из приведенных ниже высказываний больше всего характеризует Ваш жизненный девиз?

	Количество	%
Самое большое сокровище на свете – семья и дети	878	43,9
Надо жить сегодняшним днем и получать удовольствие от жизни	232	11,6
Нужно жить, планируя свое будущее	350	17,5
Самое главное для человека – это самосовершенствование и саморазвитие	235	11,8
Есть вещи важнее денег, но без денег эти вещи не купишь	100	5
Человек предполагает, а Бог располагает	152	7,6
Человек без Родины, что соловей без песни	24	1,2
Другое (<i>человек-кузнец своего счастья, никому не мешать, победа и поражения всего</i>)	6	0,5

<i>лишь ставки в игре-имя которой жизнь, все что ни делается, делается к лучшему)</i>		
Затрудняюсь ответить	23	1,2

Каким Вы видите себя в будущем?

	Количество	%
Материально обеспеченным	818	40,9
Хорошим семьянином	818	40,9
Профессионалом, хорошим работником	587	29,4
Достойным гражданином	451	22,6
Известным, знаменитым	182	9,1
Честным, принципиальным	284	14,2
Высоконравственным	190	9,5
Другое (<i>успешным, счастливым, психологически гибким, филантропом</i>)	8	0,6
Затрудняюсь ответить	17	0,9

Как Вы думаете, какую роль играет труд в жизни человека?

	Количество	%
Труд является жизненной потребностью человека, способствует развитию его личности	1038	51,9
Труд необходим как средство материального обеспечения	616	30,8
Труд не всегда способствует успеху, главное в жизни удача, хорошие родственные и дружеские связи	318	15,9
Другое (<i>никакой роли не играет</i>)	4	0,3
Затрудняюсь ответить	24	1,2

Что является для Вас наиболее важным при выборе работы?

	Количество	%
Стабильный доход	815	40,8
Высокая заработная плата	870	43,5
Возможность повышения профессиональных навыков	375	18,8
Интересная работа	635	31,8
Обстановка в коллективе	216	10,8
Возможность карьерного роста	311	15,6
Другое (<i>найти свое место в жизни</i>)	1	0,1
Затрудняюсь ответить	24	1,2

Оцените, пожалуйста, каждое из предложенных условий крепкой семьи по шкале от 1 до 5, где 1 – совсем не важно, а 5 – очень важно. (Количество)

Условия	Совсем не важно	2	3	4	Очень важно	3/0
Взаимоуважение	18	16	70	226	1659	11
Взаимное терпение и понимание	14	11	95	320	1552	8
Супружеская верность	14	24	75	221	1643	23
Готовность супругов обсуждать проблемы совместно	14	14	112	345	1497	18
Дети и их совместное воспитание	21	13	98	310	1544	14
Обеспеченность жильем	12	33	144	343	1445	23
Высокие доходы семьи (зарплата и др.)	30	36	174	469	1277	14
Равномерное распределение домашних обязанностей	100	83	293	444	1059	21

Наличие общих интересов	53	45	281	428	1181	12
Возможность проводить больше времени вместе	33	30	195	430	1291	21
Жить отдельно, без родителей	418	158	263	281	838	42
Другое (уважение старших, любовь, семейная дружба)						

Оцените, пожалуйста, каждое из предложенных условий крепкой семьи по шкале от 1 до 5, где 1 – совсем не важно, а 5 – очень важно. (%)

Условия	Совсем не важно	2	3	4	Очень важно	3/0
Взаимоуважение	0,9	0,8	3,5	11,3	83,0	0,6
Взаимное терпение и понимание	0,7	0,6	4,8	16,0	77,6	0,4
Супружеская верность	0,7	1,2	3,8	11,1	82,2	1,2
Готовность супругов обсуждать проблемы совместно	0,7	0,7	5,6	17,3	74,9	0,9
Дети и их совместное воспитание	1,1	0,7	4,9	15,5	77,2	0,7
Обеспеченность жильем	0,6	1,7	7,2	17,2	72,3	1,2
Высокие доходы семьи (зарплата и др.)	1,5	1,8	8,7	23,5	63,9	0,7
Равномерное распределение домашних обязанностей	5,0	4,2	14,7	22,2	53,0	1,1
Наличие общих интересов	2,7	2,3	14,1	21,4	59,1	0,6
Возможность проводить больше времени вместе	1,7	1,5	9,8	21,5	64,6	1,1
Жить отдельно, без родителей	20,9	7,9	13,2	14,1	41,9	2,1
Другое						

Согласны ли Вы со следующими утверждениями? (Количество)

Утверждения	Полностью согласен	Согласен	Не согласен	Полностью не согласен	3/0
Я хочу, чтобы мои родители гордились мной	1126	761	23	74	16
Когда мать работает ради заработка, дети страдают	231	628	864	188	89
Мужчины становятся лучшими политическими лидерами, чем женщины	345	731	635	205	84
Высшее образование более важно для мальчика, чем для девочки	202	369	1017	343	69
Мужчины делают бизнес лучше, чем женщины	273	566	841	217	103
Быть домохозяйкой так же хорошо, как и работать за зарплату	238	576	800	210	176
Другое					

Согласны ли Вы со следующими утверждениями? (%)

Утверждения	Полностью согласен	Согласен	Не согласен	Полностью не согласен	3/0
Я хочу, чтобы мои родители гордились мной	56,3	38,1	1,2	3,7	0,8

Когда мать работает ради заработка, дети страдают	11,6	31,4	43,2	9,4	4,5
Мужчины становятся лучшими политическими лидерами, чем женщины	17,3	36,6	31,8	10,3	4,2
Высшее образование более важно для мальчика, чем для девочки	10,1	18,5	50,9	17,2	3,5
Мужчины делают бизнес лучше, чем женщины	13,7	28,3	42,1	10,9	5,2
Быть домохозяйкой так же хорошо, как и работать за зарплату	11,9	28,8	40,0	10,5	8,8
Другое (<i>жить в любви, Парни на одну ступеньку выше девушек</i>)					

Как Вы проводите свободное время со своей семьей? (Количество)

Способы проведения свободного времени	Никогда	Не более 1-2 раз в год	3-6 раз в год	Около 1 раза в месяц	Около 1 раза в неделю	Более 1 раза в неделю	3/0
Ходим в гости	51	181	424	731	413	143	57
Принимаем гостей	31	186	468	717	390	157	51
Посещаем театры и музеи	736	658	287	165	65	24	65
Ходим на концерты	576	742	373	170	65	20	54
Ходим в кино	449	500	440	389	116	56	50
Выезжаем на природу	207	669	557	328	125	67	47
Гуляем в парке	274	377	333	450	339	176	51
Ходим в кафе	249	367	475	532	229	95	53
Ходим в ресторан	488	465	429	358	139	51	70
Занимаемся спортом всей семьей	985	247	210	173	176	142	67
Ходим в мечеть, церковь	434	502	334	321	242	96	71
Другое							

Как Вы проводите свободное время со своей семьей? (%)

Способы проведения свободного времени	Никогда	Не более 1-2 раз в год	3-6 раз в год	Около 1 раза в месяц	Около 1 раза в неделю	Более 1 раза в неделю	3/0
Ходим в гости	2,6	9,1	21,2	36,6	20,7	7,2	2,9
Принимаем гостей	1,6	9,3	23,4	35,9	19,5	7,9	2,6
Посещаем театры и музеи	36,8	32,9	14,4	8,3	3,3	1,2	3,3
Ходим на концерты	28,8	37,1	18,7	8,5	3,3	1,0	2,7
Ходим в кино	22,5	25,0	22,0	19,5	5,8	2,8	2,5
Выезжаем на природу	10,4	33,5	27,9	16,4	6,3	3,4	2,4
Гуляем в парке	13,7	18,9	16,7	22,5	17,0	8,8	2,6
Ходим в кафе	12,5	18,4	23,8	26,6	11,5	4,8	2,7
Ходим в ресторан	24,4	23,3	21,5	17,9	7,0	2,6	3,5

Занимаемся спортом всей семьей	49,3	12,4	10,5	8,7	8,8	7,1	3,4
Ходим в мечеть, церковь	21,7	25,1	16,7	16,1	12,1	4,8	3,6
Другое (ТРЦ,Общаемся,Играем в занимательные игры, В гости к бабушкам)							

Соблюдают ли в Вашей семье традиции Вашей национальности (этноса)?

	Количество	%
Да, мы соблюдаем все традиции своего этноса	890	44,5
Соблюдаем, но только некоторые из них	803	40,2
Нет, но отмечаем праздники своей национальности	218	10,9
Нет, совсем не соблюдаем	62	3,1
Затрудняюсь ответить	27	1,4

Где бы Вы предпочли жить?

	Количество	%
В городе, где много людей разных этнических групп (национальностей)	1156	57,8
В городе, где живут в основном люди моей этнической группы (национальности)	438	21,9
В селе, где много людей разных этнических групп (национальностей)	182	9,1
В селе, где живут в основном люди моей этнической группы (национальности)	139	7,0
Другое (Я рад, что родился в своей деревне,В мире, где есть мир, Не имеет значения,Где люди моего вероисповедания)	17	1,0
Затрудняюсь ответить	68	3,4

Ниже перечислены различные группы людей. Пожалуйста, отметьте, с какими из перечисленных групп Вы бы хотели проживать по соседству (Количество)

Группы людей	Хотел бы	Мне все равно	Скорее нет	Категорически нет	Затрудняюсь ответить
Люди другой этнической группы (национальности)	487	1165	161	110	77
Иммигранты и иностранные рабочие	182	920	627	214	57
Люди другой религии (вероисповедания)	159	1107	383	236	115
Сожительствующие без официальной регистрации брака в ЗАГСе	116	1195	281	269	139
Люди, разговаривающие на незнакомом Вам языке	179	800	581	294	146
Оралманы	249	1070	356	206	119
Люди с нетрадиционной	30	328	414	1098	130

сексуальной ориентацией					
Другое (Со своей национальностью, Обеспеченные/бедные, С друзьями, С хорошими людьми)					

Ниже перечислены различные группы людей. Пожалуйста, отметьте, с какими из перечисленных групп Вы бы хотели проживать по соседству (%)

Группы людей	Хотел бы	Мне все равно	Скорее нет	Категорически нет	Затрудняюсь ответить
Люди другой этнической группы (национальности)	24,4	58,3	8,1	5,5	3,9
Иммигранты и иностранные рабочие	9,1	46,0	31,4	10,7	2,9
Люди другой религии (вероисповедания)	8,0	55,4	19,2	11,8	5,8
Сожительствующие без официальной регистрации брака в ЗАГСе	5,8	59,8	14,1	13,5	7,0
Люди, разговаривающие на незнакомом Вам языке	9,0	40,0	29,1	14,7	7,3
Оралманы	12,5	53,5	17,8	10,3	6,0
Люди с нетрадиционной сексуальной ориентацией	1,5	16,4	20,7	54,9	6,5
Другое (Со своей национальностью, Обеспеченные/бедные, С друзьями, С хорошими людьми)					

Как Вы относитесь к межэтническим бракам?

	Количество	%
Положительно, межэтнические браки сплачивают народ Казахстана	399	20,0
Скорее положительно, так как национальность (принадлежность к той или иной этнической группе) не имеет значения в выборе супруга / супруги	427	21,4
Нейтрально, каждый имеет право на свободный выбор супруга / супруги	702	35,1
Скорее отрицательно, межэтнические браки являются проблемными	312	15,6
Отрицательно, межэтнические браки обречены на развод	113	5,7
Затрудняюсь ответить	47	2,4

Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?

	Количество	%
--	------------	---

Я верующий (-ая), участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам	320	16,0
Я верующий (-ая), но редко, только на праздники, посещаю храм, очень редко соблюдаю религиозные нормы	661	33,1
Я верующий (-ая), но не участвую в религиозной жизни	753	37,7
Я неверующий (-ая), но иногда посещаю храм, соблюдаю религиозные нормы	52	2,6
Я неверующий (-ая), но уважаю верующих	69	3,5
Я равнодушен (-на) к религии	80	4,0
Я противник религии, атеист	18	0,9
Другое (<i>Агностик</i>)	1	0,1
Затрудняюсь ответить	46	2,3

Как Вы считаете, вера в Бога, посещение религиозных мест, храмов помогают в духовно-нравственном воспитании казахстанской молодежи?

	Количество	%
Да, обязательно помогают	943	47,2
Помогают в определенных случаях (молодежная преступность, алкоголизм, наркомания и т.д.)	549	27,5
Нет, на духовно-нравственное воспитание молодежи должны влиять семья, образование и государство	391	19,6
Другое (<i>Зависит от самого человека</i>)	4	0,2
Затрудняюсь ответить	112	5,6

Что из перечисленного Вы читали, смотрели или слушали в течение последней недели? (Количество)

Источники информации	Пользовался (-лась)	НЕ пользовался (-лась)	3/0
Газеты/журналы печатные	724	1243	33
Газеты/журналы электронные	755	1209	36
Новостные сайты	1278	687	35
Новостные выпуски на телевидении	1418	550	32
Книги, в том числе электронные или онлайн	810	1114	46
Новостные выпуски на радио	673	1281	46
Социальные сети	1806	150	44
Другое (<i>Сплетни, Аудиокассеты</i>)			

Что из перечисленного Вы читали, смотрели или слушали в течение последней недели? (%)

Источники информации	Пользовался (-лась)	НЕ пользовался (-лась)	3/0
Газеты/журналы печатные	36,2	62,2	1,7
Газеты/журналы электронные	37,8	60,5	1,8
Новостные сайты	63,9	34,4	1,8
Новостные выпуски на телевидении	70,9	27,5	1,6
Книги, в том числе электронные или онлайн	40,5	57,2	2,3
Новостные выпуски на радио	33,7	64,1	2,3
Социальные сети	90,2	7,5	2,2
Другое (<i>Сплетни, Аудиокассеты</i>)			

Как часто Вы посещаете нижеследующие места? (Количество)

Заведения	Никогда	Не более 1-2 раз в год	3-6 раз в год	Около 1 раза в месяц	Около 1 раза в неделю	Более 1 раза в неделю	3/0
Бар/Кафе/Ресторан	195	392	496	551	245	85	36
Библиотека	881	462	263	218	107	25	44
Выставки	1047	545	191	102	55	13	47
Зоопарк	865	737	213	92	37	21	35
Игровой, развлекательный центр	674	447	358	333	120	36	32
Кинотеатр	336	481	501	468	143	34	37
Компьютерный клуб	1291	253	178	138	76	29	35
Музей	1018	642	154	85	46	10	45
Ночной танцевальный клуб	1196	317	212	168	57	15	35
Спортивный зал	751	270	266	245	219	198	51
Театр, концерт	620	761	319	174	66	20	40
Церковь/Мечеть/Синагога и т.п.	406	524	341	307	241	62	119

Как часто Вы посещаете нижеследующие места? (%)

Заведения	Никогда	Не более 1-2 раз в год	3-6 раз в год	Около 1 раза в месяц	Около 1 раза в неделю	Более 1 раза в неделю	3/0
Бар/Кафе/Ресторан	9,8	19,6	24,8	27,6	12,3	4,3	1,8
Библиотека	44,1	23,1	13,2	10,9	5,4	1,3	2,2
Выставки	52,4	27,3	9,6	5,1	2,8	0,7	2,4
Зоопарк	43,3	36,9	10,7	4,6	1,9	1,1	1,8
Игровой, развлекательный центр	33,7	22,4	17,9	16,7	6,0	1,8	1,6
Кинотеатр	16,8	24,1	25,1	23,4	7,2	1,7	1,9
Компьютерный клуб	64,6	12,7	8,9	6,9	3,8	1,5	1,8
Музей	50,9	32,1	7,7	4,3	2,3	0,5	2,3
Ночной танцевальный клуб	59,8	15,9	10,6	8,4	2,9	0,8	1,8
Спортивный зал	37,6	13,5	13,3	12,3	11,0	9,9	2,6
Театр, концерт	31,0	38,1	16,0	8,7	3,3	1,0	2,0
Церковь/Мечеть/Синагога и т.п.	20,3	26,2	17,1	15,4	12,1	3,1	6,0

Как часто Вы пользуетесь интернетом (на любом виде носителей)?

	Количество	%
Несколько раз в день	1350	67,5
Ежедневно, раз в день	469	23,5
Несколько раз в неделю	101	5,1
Несколько раз в месяц	34	1,7
Не пользуюсь	32	1,6
Затрудняюсь ответить	14	0,7

В каких социальных сетях у Вас есть аккаунты?

	Количество	%
ВКонтакте	1383	69,2
Facebook	590	29,5
Instagram	1400	70,0

WhatsApp	1701	85,1
Мой мир	247	12,4
Одноклассники	260	13,0
Twitter	127	6,4
Другое	21	1,5
Нет аккаунтов в социальных сетях	46	2,3

Скажите, в настоящее время читаете ли Вы какую-нибудь литературу?

	Количество	%
Да	643	32,2
Нет	1337	66,9
Затрудняюсь ответить	20	1,0

На каком языке Вы читаете художественную литературу?

	Количество	%
На казахском	373	58,4
На русском	505	79,0
На английском	93	14,6
На немецком	7	1,1
На китайском	6	0,9
На турецком	16	2,5
На французском	2	0,3
На испанском	1	0,2
Другое (на чеченском)	1	0,2
Затрудняюсь ответить	1	0,2

Оцените по шкале от 1 до 10 насколько приемлемыми, на Ваш взгляд, являются следующие явления, где 1 означает совершенно неприемлемо, 10 – полностью приемлемо (Количество)

Явления	Совершенно неприемлемо										3/0
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Сожительство	663	99	72	69	179	144	126	146	96	327	79
Сексуальные отношения до брака для женщин	1051	118	98	72	147	108	74	82	72	126	52
Сексуальные отношения до брака для мужчин	786	91	89	92	174	133	130	132	103	217	53
Гомосексуальные отношения	1545	120	52	30	50	28	28	32	12	52	51
Ситуация, когда мужчина зарабатывает меньше женщины	748	121	192	139	239	182	116	97	48	77	41
Применение физических наказаний в отношении детей	1519	186	80	50	59	29	11	11	9	17	29
Аборт	1521	98	97	52	71	44	15	11	8	22	61
Развод	1229	103	127	102	165	106	50	18	10	40	50
Ситуация, когда мужчина поднимает руку на свою жену/девушку	1674	126	53	29	36	24	6	7	3	13	29
Давать взятки	1510	125	99	38	84	37	25	6	11	18	47
Брать взятки	1549	97	100	51	77	26	15	10	6	19	50

Самоубийство	1658	68	31	10	18	11	4	3	7	13	41
--------------	------	----	----	----	----	----	---	---	---	----	----

Оцените по шкале от 1 до 10 насколько приемлемыми, на Ваш взгляд, являются следующие явления, где 1 означает совершенно неприемлемо, 10 – полностью приемлемо (%)

Явления	Совершенно неприемлемо					Полностью приемлемо					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	3/о
Сожительство	33,2	5,0	3,6	3,5	9,0	7,2	6,3	7,3	4,8	16,4	4,0
Сексуальные отношения до брака для женщин	52,6	5,9	4,9	3,6	7,4	5,4	3,7	4,1	3,6	6,3	2,6
Сексуальные отношения до брака для мужчин	39,3	4,6	4,5	4,6	8,7	6,7	6,5	6,6	5,2	10,9	2,7
Гомосексуальные отношения	77,3	6,0	2,6	1,5	2,5	1,4	1,4	1,6	0,6	2,6	2,6
Ситуация, когда мужчина зарабатывает меньше женщины	37,4	6,1	9,6	7,0	12,0	9,1	5,8	4,9	2,4	3,9	2,1
Применение физических наказаний в отношении детей	76,0	9,3	4,0	2,5	3,0	1,5	0,6	0,6	0,5	0,9	1,5
Аборт	76,1	4,9	4,9	2,6	3,6	2,2	0,8	0,6	0,4	1,1	3,1
Развод	61,5	5,2	6,4	5,1	8,3	5,3	2,5	0,9	0,5	2,0	2,5
Ситуация, когда мужчина поднимает руку на свою жену/девушку	83,7	6,3	2,7	1,5	1,8	1,2	0,3	0,4	0,2	0,7	1,5
Давать взятки	75,5	6,3	5,0	1,9	4,2	1,9	1,3	0,3	0,6	0,9	2,4
Брать взятки	77,5	4,9	5,0	2,6	3,9	1,3	0,8	0,5	0,3	1,0	2,5
Самоубийство	88,9	3,6	1,7	0,5	1,0	0,6	0,2	0,2	0,4	0,7	2,2

Как Вы считаете, кто должен, в первую очередь, отвечать за духовно-нравственное воспитание казахстанской молодежи (быть добрым, честным, ответственным и т.д.)?

	Количество	%
Семья	1578	78,9
Школа	126	6,3
Мечеть, церковь, синагога и др.	29	1,5
Общественные организации	32	1,6
Государственные органы, которые отвечают за поддержку и развитие молодежи	106	5,3
Библиотеки, читальные залы	4	0,2
Театры, музеи, выставки	6	0,3
Армия	18	0,9
Телевидение и СМИ	23	1,2
Компания друзей и сверстников	36	1,8
Трудовой коллектив, сокурсники, одноклассники	12	0,6
Другое (Сам человек)	10	0,5
Затрудняюсь ответить	20	1,0

Какие из нижеперечисленных качеств необходимо развивать у современной казахстанской молодежи в первую очередь

	Количество	%
Конкурентоспособность на рынке труда	587	29,4
Стремление к сохранению своих исторических корней	545	27,3
Стремление к получению качественного образования	872	43,6

Умение жить рационально, с акцентом на достижение реальных целей	580	29,0
Открытость к переменам и к взаимодействию с внешним миром	324	16,2
Стремление к постепенному развитию	278	13,9
Другое (<i>Быть человеком, Ответственности, Сохранение брака, Спорт</i>) <i>порядочным</i>	7	0,5
Затрудняюсь ответить	17	0,9

Скажите, пожалуйста, Вы соблюдаете правильный режим питания?

	Количество	%
Да	488	24,4
Чаще всего да, но иногда не получается	770	38,5
Редко	470	23,5
Нет, никогда не слежу за режимом питания	252	12,6
Другое	1	0,1
Затрудняюсь ответить	19	1,0

Как часто Вы посещаете спортивный зал, стадион, бассейн и др.?

	Количество	%
Два и более раз в неделю	404	20,2
Три-четыре раза в месяц	289	14,5
Один раз в месяц	379	19,0
Реже 1 раза в год	272	13,6
Другое (<i>Не более 10 раз в год, Только летом, Каждый день, НЕ хожу, потому что в моем населенном пункте нет спортивных залов, НЕ хожу, потому что дорого, НЕ хожу, потому что нет времени</i>)	30	1,8
Не посещаю спортивные учреждения	566	28,3
Затрудняюсь ответить	55	2,8

Как часто Вы становились свидетелем того, как бьют или унижают ваших сверстников, одноклассников, друзей, знакомых за последние три месяца?

	Количество	%
Часто	58	2,9
Иногда	328	16,4
Никогда	1466	73,3
Другое	2	0,2
Затрудняюсь ответить	146	7,3

Скажите, пожалуйста, а кем совершалось физическое или другое насилие по отношению к Вашим сверстникам?

	Количество	%
Родственник	47	12,1
Учитель	23	5,9
Одноклассник	65	16,8
Сверстник	194	50,0
Другое (<i>Чужие люди, Семейная пара, Со стороны знакомых, Соседи, Сотрудники полиции</i>)	14	3,8
Затрудняюсь ответить	45	11,6

Как Вы думаете, Вы живете в справедливом обществе?

	Количество	%
Да, в справедливом	455	22,8
Скорее да	800	40
Скорее нет	458	22,9

Нет, в несправедливом	215	10,8
Затрудняюсь ответить	72	3,6

Что более важно для казахстанского общества?

	Количество	%
Государство должно играть активную роль в жизни общества	1368	68,4
Государство не должно вмешиваться в жизнь общества	246	12,3
Мне все безразлично, живу своими интересами и заботами	300	15,0
Затрудняюсь ответить	86	4,3

Вы гордитесь тем, что живете в Казахстане?

	Количество	%
Я не живу в Казахстане постоянно	73	3,7
Очень горжусь	1012	50,6
Скорее горжусь, чем нет	688	33,4
Мне все равно, безразлично	114	5,7
Не очень горжусь	74	3,7
Совсем не горжусь	14	0,7
Затрудняюсь ответить	45	2,3

Скажите, пожалуйста, знакомы ли Вы с содержанием Программы «Рухани жаңғыру»?

	Количество	%
Никогда не слышал	679	34,0
Что-то слышал (-а)	1042	52,1
Читал, видел (-а), хорошо знаком (-а) с содержанием	258	12,9
Затрудняюсь ответить	21	1,1

Скажите, пожалуйста, из каких источников Вы узнали о Программе «Рухани жаңғыру» («Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания»)?

	Количество	%
Друзья, знакомые	231	17,5
Коллеги, однокурсники	225	17,0
Телевидение	784	59,3
Газеты	215	16,3
Социальные сети	392	29,7
Интернет ресурсы	250	18,9
Другое	88	6,7
Затрудняюсь ответить	27	2,0

Какие из тем и идей, предложенных в Программе «Рухани жаңғыру» («Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания») имеют наибольшую актуальность, особенно важны для Вас лично?

	Количество	%
Конкурентоспособность казахстанцев за счет роста компьютерной грамотности среди населения, знания языков	494	37,4
Ведение правильного, скромного образа жизни; жить по средствам, без расточительства	332	25,2
Сохранение национальной культуры, истории	311	23,6
Культивирование знания; успеха могут достигнуть только высокообразованные люди	283	21,4
Совместное развитие казахстанского общества, новых технологий и национальных идей	240	18,2

Быть готовым к переменам, перенимать полезный опыт и учиться у других	211	16,0
Поэтапный переход казахского языка на латиницу	142	10,8
Прививать любовь к малой родине, т.е. своему городу, селу, аулу	101	7,7
Популяризация казахстанской культуры во всем мире	48	3,6
Другое	-	-
Затрудняюсь ответить	70	5,3

Скажите, пожалуйста, о каких направлениях Программы «Рухани жаңғыру» Вы слышали, знаете или являетесь участником? (Количество)

Направления	Что-то слышал (-а)	Хорошо знаю, не участвовал	Знаю, участвовал	Ничего не слышал (-а), не знаю
Поэтапный переход казахского языка на латинскую графику	787	405	81	40
Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке	666	323	50	274
Туған жер	696	312	72	235
Сакральная география Казахстана	636	257	31	387
Современная казахстанская культура в глобальном мире	669	274	50	321
100 новых лиц Казахстана	675	324	41	274
Другое				

Скажите, пожалуйста, о каких направлениях Программы «Рухани жаңғыру» Вы слышали, знаете или являетесь участником? (%)

Направления	Что-то слышал (-а)	Хорошо знаю, не участвовал	Знаю, участвовал	Ничего не слышал (-а), не знаю
Поэтапный переход казахского языка на латинскую графику	59,9	30,8	6,2	3,0
Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке	50,7	24,6	3,8	20,9
Туған жер	52,9	23,7	5,5	17,9
Сакральная география Казахстана	48,5	19,6	2,4	29,5
Современная казахстанская культура в глобальном мире	50,9	20,9	3,8	24,4
100 новых лиц Казахстана	51,4	24,7	3,1	20,9
Другое				

Как Вы думаете, какие проекты необходимы для молодежи в настоящее время на республиканском уровне?

	Количество	%
Проекты по оказанию содействия в трудоустройстве	1151	57,6
Проекты по профилактике религиозного экстремизма и терроризма	414	20,7
Проекты по профилактике правонарушений, суицида, борьбе с алкоголизмом, табакокурением и наркоманией	563	28,2

Проекты по трудовой и социальной адаптации молодежи, оказавшейся в трудной жизненной ситуации	653	32,7
Проекты по поддержке талантливой молодежи	558	27,9
Другое	13	0,7
Не думал об этом/затрудняюсь ответить	51	2,6

Скажите, пожалуйста, что для Вас означает понятие «Туған жер» (Родная земля)?

	Количество	%
Казахстан	1051	52,6
Город, поселок, аул, где я родился	642	32,1
Город, поселок, аул, где я живу	155	7,8
Любое место, где мне хорошо	104	5,2
Другое	8	0,5
Затрудняюсь ответить	40	2,0

Скажите, пожалуйста, какое из направлений Программы «Туған жер» (Родная земля)? Вы считаете наиболее актуальным?

	Количество	%
«Тәрбие және білім» - воспитание всесторонне и гармонично развитой личности в духе казахстанского патриотизма.	728	36,4
«Атамекен» - укрепление у казахстанцев гражданской активности и чувства ответственности за судьбу малой родины (родного города, аула, поселка).	558	27,9
«Рухани Қазына» - возрождение интереса и уважения к традициям, истории и культуре родного края.	301	15,1
«Ақпарат толқыны» - информирование населения о ходе реализации Программы, создание информационной структуры для участия граждан в общественном мониторинге реализуемых проектов.	191	9,6
Затрудняюсь ответить	222	11,1

Решение каких задач, провозглашенных в Послании Президента «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции», на Ваш взгляд, наиболее важно?

	Количество	%
Внедрение новых технологий в промышленности	765	38,3
Развитие ресурсного потенциала (управление природными ресурсами, энергосбережение и экологичность)	518	25,9
Применение «умных технологий» в развитии агропромышленного комплекса	540	27,0
Повышение эффективности транспортно-логистической инфраструктуры	268	13,4
Внедрение современных технологий в строительстве и коммунальном секторе	301	15,1
Повышение надежности финансового сектора (в том числе банков и кредитов)	315	15,8
Развитие науки и образования	789	39,5
Эффективное государственное управление	372	18,6
Борьба с коррупцией и верховенство закона	535	26,8
Развитие городской инфраструктуры (Смарт сити)	140	7,0

Затрудняюсь ответить	116	5,8
----------------------	-----	-----

В 2017 году с целью ускорения темпов развития экономики, ее цифровизации и улучшения качества жизни населения, за счет использования цифровых технологий, утверждена программа «Цифровой Казахстан». На Ваш взгляд, насколько своевременной является эта программа?

	Количество	%
Ее реализация важна сейчас, нужно идти в ногу со временем	840	42,0
Программа важна, но нужно сначала решить другие проблемы	680	34,0
Я не считаю это важным именно сейчас, так как есть более важные проблемы	280	14,0
Я вообще не считаю это важным для Казахстана	50	2,5
Затрудняюсь ответить	150	7,5

В рамках Программы «Рухани жаңғыру» на казахский язык переведено 100 ведущих мировых учебников по разным дисциплинам. Как Вы считаете насколько это важно для современного Казахстана?

	Количество	%
Я владею казахским языком и думаю, что это важно	1041	52,1
Я владею казахским языком, но для меня это не важно	435	21,8
Я не владею казахским языком, но считаю, что это важно для других	298	14,9
Я не владею казахским языком и считаю, что это не важно	94	4,7
Затрудняюсь ответить	132	6,6

На Ваш взгляд, какие знания и навыки следует развивать у молодежи, чтобы повысить конкурентоспособность нации?

	Количество	%
Знание иностранных языков	1224	61,2
Компьютерная грамотность	695	34,8
Знание новых технологий	686	34,3
Профессиональные навыки	619	31,0
Быстрая обучаемость	431	21,6
Менеджерские способности и управление проектами	188	9,4
Грамотная письменная и устная речь	398	19,9
Правовая грамотность	388	19,4
Навыки коммуникации и публичной речи	182	9,1
Управление временем, планирование	185	9,3
Другое	1	0,1
Затрудняюсь ответить	62	3,1

Что нужно делать казахстанской молодежи, чтобы наша страна стала узнаваемой на международном уровне?

	Количество	%
Покупать преимущественно отечественные товары	396	19,8
Быть профессионалом своего дела	1148	57,4
Развивать науку	1041	52,1
Заниматься народными ремеслами	313	15,7
Заниматься национальными видами спорта	367	18,4
Участвовать в зарубежных программах стажировок	512	25,6
Обучаться за рубежом	359	18,0

Заниматься волонтерской деятельностью в других странах	179	9,0
Другое	4	0,3
Затрудняюсь ответить	59	3,0

Пішімі 60×84½. Есепті баспа. Офсеттік қағаз. Көлемі 24,3 б.б.
Тапсырыс №17. Таралымы 33 дана.
«JSD» ЖШС басылып шығарылды.
Қазақстан Республикасы.
00001. Астана қаласы, Б. Момышұлы көш., 18